

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Sūria wa-Falastin wa-garbi 'Arabistān ābidāt-i-atīgasy

Cemal Paşa

Berlin, 1918

سوریہ
فلسطین وغربی عربستان
آبدات عتیقہ سے

Alte Denkmäler
aus Syrien, Palästina und Westarabien

Veröffentlicht auf Befehl von

Ahmed Djemal Pascha

سوریه و فلسطین و غربی عربستان
آبدات عتیقه سی

ایضاخنامه سیله برابر ۱۰۰ لوحه

دردنجی اردوی عثمانی قوماندان و بحریه ناظری

احمد جمال پاشا

امریله نشر ایدلشدر

برلین ۱۹۱۸ . ناشری: ژورژ رایمر

Alte Denkmäler
aus Syrien, Palästina und Westarabien

100 Tafeln mit beschreibendem Text

Veröffentlicht auf Befehl von

Ahmed Djemal Pascha

Führer der vierten türkischen Armee, Minister der Marine

Berlin 1918 . Verlag von Georg Reimer

UB INNSBRUCK

+C124219701

4010 17950

Inv. Nr.

495

افادۀ مرام

امر و قوماندا ساحه سی بوزانتیدن حجاز چولرینه قدر امتداد ایدن و بکا مملکتک بو بیوک و قیمتدار قسمک برچوق مختلف احتیاجلرینی تدقیق ایتک فرصتی ویرن دردنجی اردو قوماندانلقی درعهده ایتدکن صوکره بو واسع منطقه نك حاوی اولدینی آثار قدیمه نك حسن محافظه و حسن اداره سنی و تتبع اربابی ایچون قولایجه شایان استفاده برحاله وضعی دوشونمش ایدم .

بو خصوصده کی مساعینک شو غایه لری استهداف ایتسی لازمدی :

- ۱ - آثار قدیمه نك محافظه سی ایچون اساسلی براداره و محافظه وجوده کتیرمک ،
  - ۲ - خرابه لر داخلنده ویا خرابه لره یقین عادی مبانیی قالدیرمق و خرابه لری تمیزلمک و خرابه لره طاشلردن و سائر سندن خلقک مالزمه انشائیہ تدارک ایتسی منع ایتک ،
  - ۳ - خرابه لره کیدن یوللری اصلاح و خرابه لری زیارت ایچون ایجاب ایدن برلرده یرلی و بابانجی زوار ایچون اقامت و وسائط نقلیه شرائطی تنظیم ایتک ،
  - ۴ - منطقه ده موجود بالجله آثار عتیقه نك مکمل قوللکسیونی وجوده کتیرمک .
- بو خصوصده بکا معاونت ایتک و اردو قرارگاهه مربوط منتظم بر یورد حائده چالیشمق اوزره برلین موزه لری مدیری اولوب احتیاط یوز باشلیغیه اردو خدمتمده بولان پروفسور (ویفاند) ی آثار عتیقه مشاوری عنوانیه خدمته دعوت ایتدم . پروفسور ویفاند یانته دیگر بعض متخصصار دخی آلوب مساعیسنه باشلادی .
- پروفسور ویفاند اولاً بر تتبع سیاحتی اجرا ایدوب بکا بر قاج راپور ویردی . بو راپورلره نظراً خرابه لره محافظه و اداره و تطهیری ایچون ایجاب ایدن تدابیری عسکری و ملکی مقاماته تعمیم ایتدم . بو مقصدلری تأمین ایتک اوزره شام ، حلب ، تدمر ، بعلبک ، معان ، پترا (وادی موسی) ده یادیغمز تشکیلات صیقی بر تفتیش آلتسده دوام ایتکده در . مقدسا بر چوق خرابه لردن عادی خانهلر انشا آتی ایچون طاش قویاریلوب قوللانیدیقی اوکرمشدم .
- خرابه لره اوزاقلنی ، معموره لردن خرابه لره قدر یول و وسائط نقلیه نك بولونامسی زواری بیوک مشکلات ایچنده براقیوردی . خرابه لره نظراً موافق مرکز لرده اوتلر و سائر انشا ایتک و یوللری تنظیم ایلمک و امنیتلی و راحت بر نقلیات وجوده کتیرمک اساسلرینه مستند پروژه لر تدریجاً موقع تطبیقه وضع اولونه جقدر .
- پروفسور ویفاند بو تتبع سیاحتی اثناسنده بتون خرابه لره و آثار قدیمه نك پک منتظم بر فوطوغراف قوللکسیونی وجوده کتیردی . کندیسنی برلینه اعزام ایدوب بو قوللکسیونک طبعی تأمین ایتدیردم .
- بو قوللکسیون قیمتسز بر (رهبر) کبی تلقی ایدیلمه ملیدر . زیرا مملکت مزده هنوز بو خرابه لر و اسکی مدنیتلرک قیمتدار آتاری حقتده تدوین اولمش هیچ بر کتاب یوقدر . بناء علیه بو قوللکسیون و دیگر تدابیر عثمانلی آثار عتیقه

متخصصی زمره‌سنة و تدقیق سیاحتلرینه پک قیمتی معاونتار ایده‌چکدر . بو قوللکسیون بوندن بشقه بزه مملکتک
اک عظیم بر منبع محاسنی طانتعمده ، و عثمانلی و طنداشلره وطنلرینک قیمتی آثارندن بر قسمی عرض ایتمکدهدر .
سوزمی بتیررکن بتون بو مساعی اثناسنده بکا پک مهم معاونتارینی بذل ایدن پروفیسور ویغاند ایله معاونلرینه
واختازینه لزوم کوردیکم تدایرک تطبیق و نشری خصوصنده پک ذی‌قیمت سمی و معاونتارینی بمله تشریک ایدن سوریه
و فلسطین مقامات ملکیه و عسکریه‌سنة علی تشرکریمی ابلاغ و سوریه و فلسطین منطقه‌سنده باشلاتان بو مساعینک دائره
شمولنی عثمانلی و طنتک دیگر اقسامنه دخی تشمیل و بوصورتله اسکی مدنیتلرک و عثمانلی مدنیتک بو طور اقلر اوزرنده
براقدینی آثاره قارشی بتون عثمانلی و طنداشلرینک ادایه مجبور اولدقلری حرمت و صیانت وظائفک ایفا ایدلسی حقتدهکی
پک صمیمی تمیلریمی اظهار ایدرم .

سوریه و غربی عربستان عموم
قوماندانی بحریه ناظری

فی تشرین اول ۱۳۳۳

جمال

Vorwort

Als Führer der vierten osmanischen Armee, deren Bereich sich von Bozanti im Taurusgebirge bis zu der Hidjāzwüste erstreckte, hatte ich Gelegenheit, die Bedürfnisse dieses wertvollen Teiles meines Landes zu studieren und zahlreiche Verwaltungsmaßregeln zu treffen. Diese umfaßten auch die Sorge für die alten Kunstdenkmäler und waren folgender Art:

1. Schaffung einer zuverlässigen Überwachungsstelle für die Erhaltung der Kunstdenkmäler.
2. Verhinderung schädlicher Neubauten im Innern und in der nächsten Umgebung alter Bauwerke, Säuberung der Ruinen, Verbot an die Bevölkerung, sich der Ruinen als Baumaterialies zu bedienen.
3. Verbesserung der Zugangsstraßen zu den Ruinenstätten und Schaffung geeigneter Unterkunft zur Erleichterung des Besuches für Einheimische und Fremde.
4. Sammlung von Altertümern innerhalb der Armeezone.

Für die Ausführung dieses Programms gewann ich als Beirat den Direktor an den Königlichen Museen zu Berlin, Herrn Geheimrat Dr. Th. Wiegand, der sich als Hauptmann der Landwehr bei meiner Armee befand. Er richtete in meinem Hauptquartier eine ständige Formation ein unter Heranziehung anderer Fachmänner und begab sich sofort ans Werk.

Zunächst unternahm Dr. Wiegand Inspektionsreisen und erstattete mir darüber ausführliche Berichte. Gemäß seinen Vorschlägen habe ich sodann alle Zivil- und Militärbehörden angewiesen, die nötigen Maßnahmen für Erhaltung und Verwaltung der antiken Ruinenplätze zu ergreifen. Die von uns beauftragten Organe in Damaskus, Aleppo, Palmyra, Baalbek, Petra (Wādi Mūsā), 'Ammān u. a. O. arbeiten unter strenger Aufsicht.

Große Schwierigkeiten entstehen für den Besucher mancher Ruinenplätze durch die weite Entfernung von bewohnten Orten, durch das Fehlen von Straßen und Transportmitteln. Es gilt daher, an bestimmten Punkten Gasthäuser zu errichten, Straßen zu bauen und zuverlässige, bequeme Verkehrsmittel zu schaffen. Schrittweise muß dieser Plan zur Ausführung kommen.

Dr. Wiegand hat während seiner Tätigkeit eine große Sammlung von Photographien zusammengebracht. Ich beauftragte ihn, eine Auswahl davon in Berlin vervielfältigen zu lassen, die in diesem Bande mit kurzen, für einen nicht fachmännisch gebildeten Leserkreis bestimmten Beschreibungen veröffentlicht wird. Man möge diese Arbeit nicht wie einen der üblichen Führer ansehen: in meinem Lande ist über die wertvollsten Kunstdenkmäler der älteren Epochen noch keine ähnliche Übersicht veröffentlicht worden. Sie wird im Zusammenhang mit den ergriffenen Verwaltungsmaßregeln für die osmanischen

Altertumsfreunde sowie für fremde Reisende eine sehr wertvolle Anregung sein; denn sie lehrt uns die größten Schönheiten unseres Landes kennen und stellt jedem osmanischen Patrioten einen Teil der herrlichsten alten Schätze seines Landes vor Augen.

Zum Schlusse lege ich Wert darauf, Herrn Dr. Wiegand und seinen Mitarbeitern hier vor der Öffentlichkeit für die äußerst wertvollen Dienste zu danken, die sie mir in so reicher Weise geleistet haben. Ebenso danke ich den Zivil- und Militärbehörden Syriens und Palästinas, die mich bei der Ausführung der nötigen Maßregeln in verdienstlicher Weise unterstützt haben.

Aufrichtig wünsche ich, daß die in Syrien und Palästina begonnene Denkmalschutzorganisation sich auch auf die übrigen Teile meines osmanischen Vaterlandes ausdehnen möge, und daß kein osmanischer Patriot es an Achtung vor den Kunstwerken vergangener Zivilisationen fehlen lassen möge, gleichviel ob es sich dabei um osmanische oder ältere Epochen handelt.

Geschrieben im Oktober 1917.

AHMED DJEMAL,
Führer der syrisch-westarabischen Armee,
Minister der Marine.

لوحة لرك محتوياتى

اسامى مواقمه كوره حروف هجا اوژه مرتبدر

۴۴	حلب، وزير خانى	۹۱	آيامه يا
۴۷	جامع لره العاديه		الارند مراجعت، (نهر العاصى)
۴۳	القاضى (مناره)	۹۶	آمریت (ماراطوس) فنيكه مدفنلرى
۴۲	فردوس (محراب)	۹۷	المعبد تسميه اولنان قيايه اويولش عبادتخانه
۴۰-۳۹	جامع كبير (مناره)	۹۷	انطاكيا (آنتيوخيا)، آت ميدانى
۴۲	سلطانيه (محراب)	۹۳	بزرنا، معبد
۴۵	اطروش (منظره عموميه)	۹۳-۹۱	بصرى، تياترو
۴۱	مورستان (العتيق)	۹۴	سوقاق كمرى
۲۸	رمله، قوله	۷۴-۷۰	بعلبك، باكوس معبدى
۲۴	ساماريا (سبسطيه) جادسى	۷۶	اقسام معماريه
۹۵	سلفكه (سه لوكيا يبيريا)، قيا ايچنده تونل	۷۵	حوليك دهليزى
۸۸	سويداء، ستونلى معبد	۶۹	معبدك جدار محيطيسى
۱	سينا (وادي فيران)	۷۷	وهنوس معبدى
۵۲	شام (دمشق)، بيسرك كتيخانسى	۲۵	بيت اللحم، مولد عيسى كليساسى
۴۸	قلعه	۴	به ترا (وادي موسى) الخزنه
۵۲	صالحيه ترهسى	۷	الدير
۵۱-۴۹	جامع امويه	۹۰۸، ۶، ۵	قيايه اويولش مقبره جيهلرى
۵۳	برده نهري اوژرنده تكيه	۱۰	قصر فرعون (معبد)
۴۸	شهرك سورلرى	۳۰۲	السبق، قصبه نك مدخل ومخرجى
۵۴	سبيل		بالميرا، مراجعت تدمر
۵۴، ۵۳	خانلر	۵۵	تدمر، منظره عموميه
۲۷	طبريه، ساحل منظرهسى	۵۹	رواقلى بيوك جاده
۱۲	عمان، منظره عموميه	۵۸-۵۶	رواقلى جاده
۱۴	دور اسلامدن القصر نام سراى	۶۰	كوچوك معبد
۱۳	تياترو	۶۱	پره توريوم
	غزازا، مراجعت جرش	۶۱	خصوصى خانه
۱۶	قدس، باب العمود	۶۷-۶۲	شمس معبدى
۲۲	قيامه كليسانك قپوسى	۶۷	يامليخوسك قلعهسى (مزار قلعهسى)
۱۸	حرم الشريف	۶۶	قبر معبدى
۱۹	حرم الشريف و قايتباى سبيلى	۶۸	تحت الارض مقبره
۲۱	موسويلرك اوكنده آغلادقلى ديوار	۲۹	تورتوزا (طرطوس)، اهل صليب كليساسى
۲۰	قبة الصخره		تپه ياس، مراجعت طبريه
۱۷	مسجد اقصى	۲۶	جبل الطور
۱۵	قصبه سورلرى	۷۸	جرش منظره
۲۳	طنطور فرعون (آسالوم قبرى)	۸۵-۸۴، ۸۲-۸۰	آرته مس معبدى
۹۲	قصر الناوس، هلبوس معبدى	۷۹	فوروم وكليسا
۳۴، ۳۳	قلعه الحصن، اهل صليب قلعهسى	۸۴-۸۳	كوچوك معبد
۳۲-۳۰	قلعه سمعان، سينه تون مناسترى	۸۵	نيمفئونوم
۸۷	قنوات، معبد و پره توريوم	۸۶	اوده توم (كوچوك تياترو)
۱۰۰	كولك بوغازى	۸۰	ته تراييلون
۹۹	لاذقيه (لاثوديكه آد ماره)، رواقلى سوقاق و بازارى	۸۲، ۸۱	ظفر قپوسى
۱۰۰	لاذقيه، تراييلون	۹۰، ۸۹	حصن سليمان، معبد
	ماراطوس، مراجعت آمریت	۸۹	حصن سفيرة، معبد
۱۱	ماسادا، بحر لوط اوژرنده برقلعه	۳۵	حلب، قلعه ايله برابر منظره عموميه
۱۱	مداین صالح، قيايه اويولش مقبره	۳۶	قلعه نك قپوسى
	الناوس، مراجعت قصر الناوس	۳۷	مدخلك كوپريسى
۹۸	نهر العاصى	۳۸	مدخلك اوژرنده كى سالون
	وادي موسى، مراجعت به ترا	۳۹	خندق استارنده قوله
		۴۱	مدخلك قپوسى اوژرنده ييلانلى قيارتمه
		۴۶	قايت باى ترهسى
		۴۶	قنسرین قپوسى

Zur Umschrift der orientalischen Namen und Wörter

- à, é, î, ò, ù betonter langer Vokal.
ā, ē, ī, ō, ū unbetonter langer Vokal.
ch = خ: wie deutsches ch in »Dach«.
ḍ = ض: emphatisches d.
dh = ذ: gelispeltes d, wie englisch th in »this« und neugriechisch δ.
dj = ج: in Syrien meistens wie englisches j gesprochen.
gh = غ: schnarrendes Zäpfchen-r, wie das vom Berliner gesprochene
g in »sagen«.
ḥ = ح: emphatisches h.
ḵ = ق: emphatisches k.
ṣ = ص: emphatisches s.
ṭ = ط: emphatisches t.
th = ث: gelispeltes t, wie das englische th in »thing« und das
neugriechische θ.
z = ز: weiches s, wie deutsches s im Wortanfang und französisches z.
ẓ = ظ: gesprochen 1. wie z, 2. wie ḍ.
ˆ = ا: leichter Vokalansatz, wie der griechische Spiritus lenis.
Im Anlaut bei der Umschrift weggelassen.
˙ = ع: scharfer Vokalansatz oder -absatz.

Bemerkung: Die emphatischen Laute unterscheiden sich von den entsprechenden einfachen durch eine kräftigere Aussprache. Bei ḍ und ṭ wird die Zunge gegen den oberen Gaumen, bei ṣ gegen die obere Zahnreihe gepreßt, bei ḵ der Laut hinten im Gaumen hervorgebracht.

Bei denjenigen orientalischen Namen und Wörtern, die dem deutschen Leser geläufig sind, zum Teil auch in einer der Urform nicht genau entsprechenden Gestalt, ist auf die getreue Wiedergabe der fremden Laute in der Umschrift verzichtet.

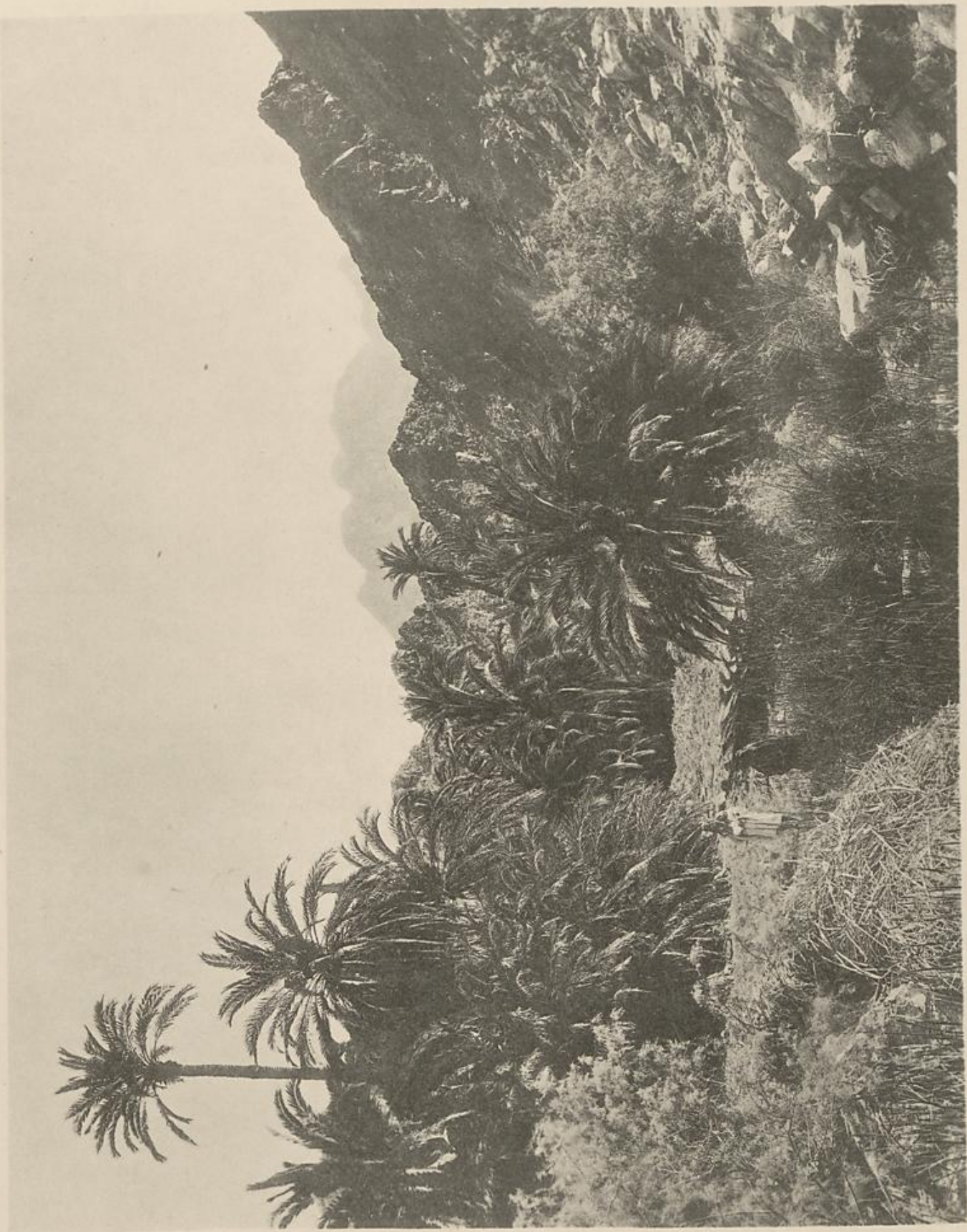
لوحه ۱ - سینا . شبه جزیره نك غربنده كائن (وادی فیران) واحه سی .

(فیران) وادیسی ، اساساً غیر مزروع اولان شبه جزیره نك اك منبت قسمیدر . بو سیله (لؤلؤسینا) نامنی حائز در وخرمالقلرینك خرمالری ده مشهور در . بو خرمالنی ، بر ایرماق سقی و اروا ایتمكده در كه اشبو ایرماق دها آشاغیده بردنبره قورویور . واحه ایسه وقتيله بر كول ایدی ؛ اراضینك آشنمش اولسی عقینده بو كولدن یالكر ایرماق باقی قالمشدر . اوراده کی طاغله كلنجه اوده صوك درجه سرت و غیر قابل نفوذ قبالردن متشكلدر . میلادك ایكنجی عصرنده بر حیات اولمش اولان جغرافیوندن (بطلمیوس) بوراسنی (فاران) نامنده بر موقع اولق اوزره ذكر ایدیور ؛ محررین متأخریه نظراً بو موقعده برچوق مناسترلر موجود ایمش . شكلمزك زمینی تشكيل ایتمك اوزره اك اوزاقده ۲۰۶۰ مترو ارتفاعنده بولنان (سربال) طاغك تپه سی كوزومكده در كه بوكا عن اصل حضرت موسانك الواح عشره دن ایکیسی اخذ ایتمش اولدینی طاغ نظریله باقلمشدر . صكره لری ایسه بونك جنوب شرقینده و ایوم سینا مناسترینك كائن اولدینی محله بولنان و ارتفاعی ده ۲۲۹۲ مترو اولان طاغك جبل موسی اولدینی قبول ایدلمش و بونام ایله یاد اولتمشدر .

Tafel 1. **Sinai.** Oase von Wādi Fērān auf der Westseite der Halbinsel. Aufnahme von Larsson.

Das Tal von Fērān ist der fruchtbarste Teil der sonst so öden Halbinsel; es wird daher die »Perle des Sinai« genannt und die Datteln seines Palmenhains sind berühmt. Dieser wird von einem Bache bewässert, der weiter unterhalb plötzlich versiegt. Die Oase war früher ein See, von dem nach dem Durchbruch nur noch der Bach übrigblieb. Das Gebirge besteht aus äußerst hartem, undurchlässigem Urgestein. Der antike Geograph Ptolemäus, der im 2. Jahrhundert n. Chr. lebte, nennt hier den Ort Pharan, in dem sich nach späteren Schriftstellern viele Klöster befanden. Im Hintergrund des Bildes erscheint der Gipfel des 2060 m hohen Serbāl, der ursprünglich als der Berg galt, wo Moses die Gesetzestafeln empfing. Später wurde der südöstlich gelegene Berg beim heutigen Sinai-kloster, dessen Höhe 2292 m beträgt, für den Mosesberg erklärt und erhielt daher auch den Namen Djebel Mūsā.

لوحة ۲ - وادی موسی .

۳۰ - ۵۰ مترو ارتفاعنده بولنان جدارانی قیرمزی قوم طاشندن عبارت اولان بو محتشم بوغاز وقتیه قدیم نبطیلرک پایتختی اولان (په ترا) شهرینک مدخلی تشکیل ایدر . حجاز تیمور یول خطی اوزرنده کائن معان استاسیونندن حیوان ایله آلتی ساعتده بو وادی په کلتور . بوغازک بو کون اسمی (السیق) اولوب حضرت موسانک عصاصیله قیایه اوروبده صوچیقاردینی ائنده حاصل اولمش اولدینی جمله خرافاتنددر . وادی موسی الیوم السیقک داخلندن کچور ایسهده زمان قدیمده صویک مجراسی بوغازک مدخلی اوکنده تبدیل ایدمش و صنعی بر قنال واسطه سیله واسع بر قوس داخلنده اطرافندن طولاشدیرلمش ایدی . السیق تقریباً ۱ کیلومترو طول و ۳ - ۴ مترو عرضندهدر . دائراً مادار بوکسک قبالره محاط بولنان شهرک یکانه سهل المرور اولان مدخلی تشکیل ایتمکده در . بو بوغازک ایچریسنه کیرلدهکن برآز صکره جدارلر اوزرنده شهرک قدیم قوسنک ابقیه سی و بر طاقم صویولی و آثار نذریه بقایاسی مشهود در .

Tafel 2. **Wādi Mūsā.** Aufnahme von Larsson.

Diese gewaltige Schlucht mit ihren 30—50 m hohen Wänden aus rotem Sandstein bildet den Eingang zu der einstigen Hauptstadt der alten Nabatäer, Petra. Man erreicht das Wādi durch einen Ritt von der Station Ma'ān der Hidjāzbahn in sechs Stunden. Heute heißt die Schlucht es Siḳ und ihr Spalt ist der Sage nach entstanden, als Moses Wasser aus dem Felsen schlug. Der Mosesbach fließt durch den Siḳ, im Altertum war er jedoch vor Eintritt in die Schlucht abgeleitet und wurde durch einen künstlichen Kanal in weitem Bogen herumgeführt. Der Siḳ ist etwa 1 km lang und 3—4 m breit. Er bildete den einzigen bequemen Zugang zur Stadt, die an allen anderen Stellen rings von hohen Felsklippen umgeben ist. Bald nach dem Eintritt in den Siḳ bemerkt man an den Wänden den Rest des einstigen Stadtttores, auch sind Reste von Wasserleitungen und Votivreliefs mehrfach erkennbar.

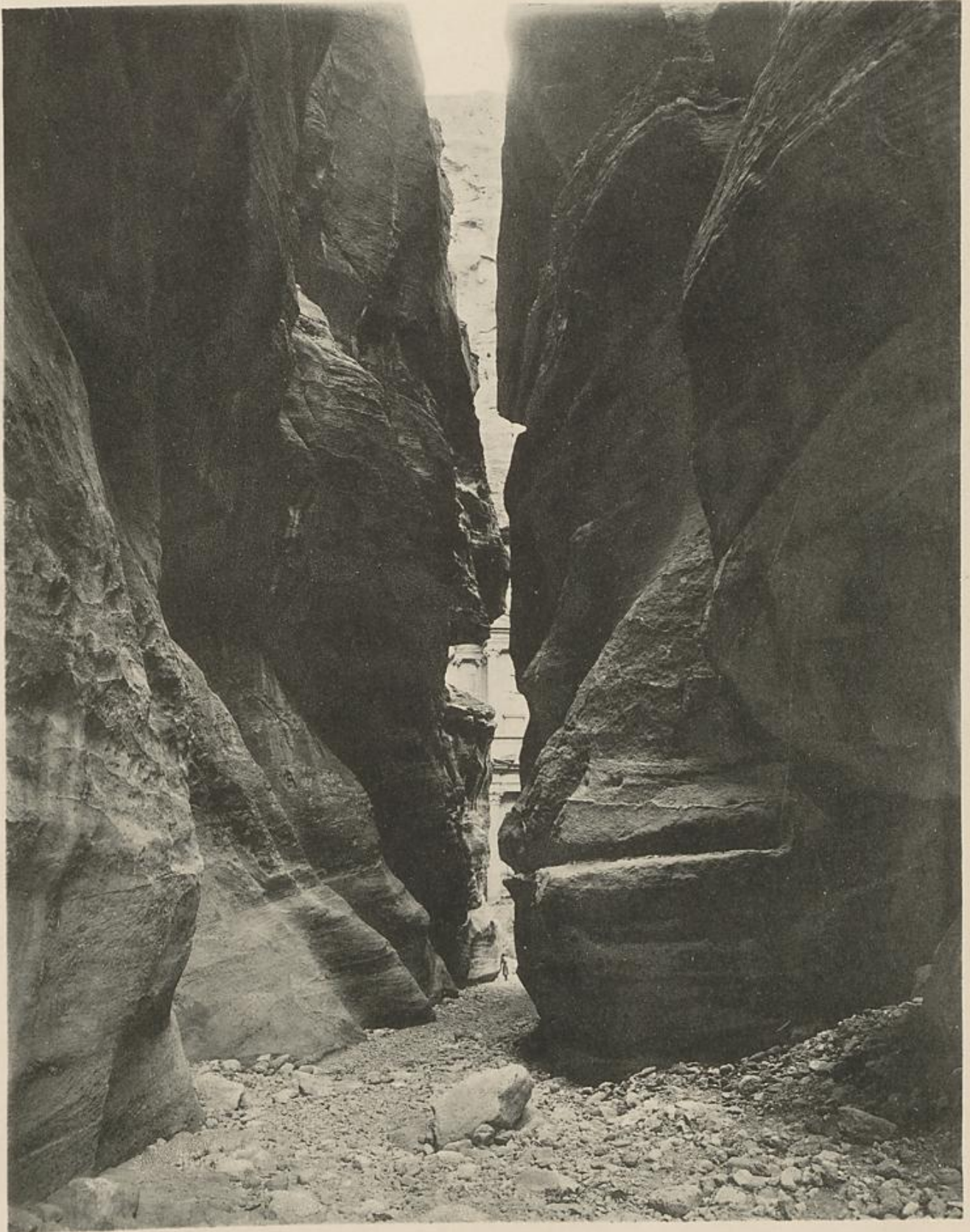
لوحة ۳ - وادی موسی السیقك مخرج غربیسی

السیقك غرب مخرجی یقینده بوغاز، اونی عرضا قطع ایدن بر وادی ایله توسع ایتمکه درکه بو وادینك اسمی (القطره) در. شرقدن و بوغازك داخلندن کلهرك مذکور وادی اوزرنده انسان ایلرلیه جك اولورسه تعریفی غیر قابل بر عظمتی حائر بر منظره نك قارشینده بولنور: ایکی قاتلی بر جبهه نك قبا داخلنده و ظریف بر شکله وجوده کیتلمش اولدینی دها اوزاقدن فرق اولنورکه بو جبهه بر دیره کوز اوکله چیقدینی ایچون زاترك اوزرنده قوتلی بر تأثیر اجرا ایتمکه در. السیق دن کچرکن انسان، طبیعتک غیر منتظم اولان شکلی داخلنده بولندینی حالدہ آنسزین پیش انظارینه ذکای بشرینك محصولی اولان بر اثر صناعت چیقیوریریور. بو اثر ایسه نبطیلرک بر حکمدارینك قبا داخلنده وجوده کیتلمش بر مدفی اولوب الیوم (الحزنه) یاخود (الجره) نامنی حائر در.

Tafel 3. Wādi Mūsā. Westlicher Ausgang des Siq. Aufnahme von Larsson.

Nahe dem Westausgang des Siq verbreitert sich die Schlucht durch ein quer vorgelagertes Wādi, das den Namen El Qaṭaḡha führt. Wenn man auf dieses, von Osten durch die Schlucht kommend, zuschreitet, so bietet sich dem Auge ein unbeschreiblich großartiger Anblick dar: man erkennt schon von weitem die vornehmen Formen einer zweistöckigen Felsfassade, die mit ihrem überraschenden Auftreten auf den Besucher den stärksten Eindruck ausübt. Während im Siq uns die wildesten Formen der ungebundenen Natur umgeben, steht plötzlich vor uns ein durch menschliche Geisteskraft geschaffenes Kunstwerk: das Felsengrab eines Königs der Nabatäer, heute El Chazne (Schatzhaus) oder El Djarre genannt.

یکرمی مترو ارتفاعندہ بولنان جبهہ کاملاً قیا داخلندہ اویولہرق وجودہ کتیرلمشدر . نبطیلرک صوگ حکمدارلرندن برینک اثر یدر . چونکہ (په ترا) نک چوقدن بری یونان اشکال معماریہسنی قبول ایتمش اولدینی بر زمانہ ، یعنی میلاددن تقریباً ۱۰۰ سنہ اولکی دورده ، نبطیلر عندندہ مرعی اولان اسلوبہ نظراً انشا ایدلمشدر . بنانک قسم تحتانیسنده قورہنت نظامندہ اولقی اوزرہ الی عدد ستون واردر . فریز ایسہ آصمہ دالری و وازو اشکالی ایلہ مزین اولدینی کچی فرونتون داخلندہده کذلک آصمہ دالری آراسندہ بر غورغون باشی بولنمقدہ ایدی . کوشہلردہ مدفنک محاظقلری مقامندہ آرسلان هیکلری کوریلوردی . اوست قاتنه کنجہ بورادہده باروق طرزندہ ویک ظریف بر طرز معماریده اولقی اوزرہ منکسر بر فرونتون ایلہ بردہ اورتہده مدور الشکل نازک و کوچوک بر معبد کورولمکدهدر . اوست قاتک بتون ستون آرہلقلرندہ قادین اشکالی بقایاسی واردر . اورتہده بولنان تصویر ، معبودہ (ایزیس) ک شکلیدر . بونک صاغ وصولندہ کیلردہ سلاحلری اولان بالطہ ایلہ رقص ایتمکده بولنان (آمازون) اشکالیدر . کذلک یوقاریدهکی فریز ظریف آصمہ دالی زینتلری حای اولدینی کچی فرونتون اقسامی اوزرندہده قارتالر بولنمقدہدر . قورہنت طرزندہ باشلقلرلہ متوج بولنان یووارلاق معبدک چایسیده بنانک جهت تخصیصنہ اشارت اولقی اوزرہ بر طاش قاونوزی حاملدر . بو بنا داخلآ اوج بیوک مدفن اوطمسنی حاویدر .

(په ترا) ده بو وجہلہ قیا داخلندہ اویولمش جمعا ۷۰۰ قدرمدفن جبههسی کشف اولنمشدر . بتون بومدفنلر ۰۱ (بروننوو) ایلہ (آ) فون دوماچہوسکی) نک استرازبورغ شہرندہ و ۱۹۰۴ سنہسنده اوج جلد اولہرق انتشار ایتمش اولان Die Provincia Arabia نامندہکی آلمانجہ اثر مکملندہ تعریف و توصیف قیلنمشدر . (په ترا) نی ۱۸۱۲ سنہسنده آلمان سیاحلرندن (بورقہارت) کشف اولنمشدر کہ بوذات همان بو کشفی متعاقب عربان طرفندن قتل ایدلدی .

(په ترا) حقدہ ایلک طوغری معلومات تاریخجہ قبل المیلاد ۳۱۲ سنہسندن باشلار . بو تاریخندہ ایسہ سوریه حکمداری (آنتیغونوس) شہری فتح ایتمکہ بیہودہ اوغراشمش ایدی . بلدہ مذکورہ ، بحر احمر دن غزہ و شامہ کیدن بیوک کروان یولی اوزرندہ کائن اولسی و بیوک بر صناعت طبعیہیہ مالک بولنسی حسینلہ وقیلہ انبار حکمندہ پک مرغوب بر شہر ایدیکہ حکمدارلر بو سایہده بیوک ثروتلر قازانمشلردی .

قبل المیلاد ایکنجی عصرده بو حکمدارلر شریعہ نہرینک شرقندہکی قطعہدن شامہ وارنجہیہ قدر توسیع سطوت و حکومت ایلمشلر ایدی . شہر آنجق بعدالمیلاد ۱۰۶ سنہسنده روما ایمپراطوری (ترازان) طرفندن ضبط ایدلش و بو ایمپراطور اوزمان سوریهدن بحر احمرہ قدر بیوک بر جادہ انشا ایتدیرمشدر . بو بلدہ رومالیلر زمانندہدخی پک زیادہ معمور ایدی . فقط ایرانیلرک بعد المیلاد اوچنجی عصرده بورانی استیلا ایتمسیلہ اہمیتنی ضایع ایتمش و عربلرک زمانندہ ایسہ نامی آرتق یاد اولنمامشدر . په ترانک ازمنہ عتیقہده وضعیت تاریخجہسی ایچون باخصوص ہرمان تیرشک مونیخ ده ۱۹۱۱ ده منتشر «روما دولتک کنارلرندہ» نام اثرینہ مراجعت اولنہ .

Tafel 4. **Wādi Mūsā.** Die Grabfassade El Chazne in Petra. Aufnahme von Larsson.

Die ganze, 20 m hohe Fassade ist aus dem Felsen herausgehauen. Sie ist das Werk eines der letzten Nabatäerfürsten, denn sie ist ihrem Stil nach etwa im letzten Jahrhundert v. Chr. Geburt entstanden, als Petra schon längst Formen der griechischen Baukunst angenommen hatte. Der Bau wird unten von sechs korinthischen Säulen getragen. Der Relieffries ist mit Ranken und Gefäßen geschmückt, im Giebel befand sich ein Gorgonenkopf zwischen Ranken. An den Ecken sah man Löwenfiguren als Grabhüter. Den Oberstock bildet eine sehr malerische, barocke Architektur mit gebrochenen Giebeln und einem feinen kleinen Rundtempel in der Mitte. Alle Zwischenräume der Säulen dieses Oberstocks tragen die Reste von Frauenfiguren. Die Gestalt in der Mitte wird auf die Göttin Isis gedeutet, die beiden Figuren rechts und links sind schildbewehrte Amazonen, die mit ihrer Waffe, der Axt, einen Tanz aufführen. Auch der obere Fries zeigt schöne Rankenmuster; auf den Giebeln sitzen Adler, und das Dach des Rundtempels, das von einem korinthischen Kapitell gekrönt wird, trägt eine steinerne Graburne als Symbol der Bestimmung des Gebäudes, das im Innern drei große Grabkammern enthält.

Im ganzen sind in Petra mehr als 700 Felsfassaden von Gräbern gefunden worden. Keines ist schöner und vornehmer als El Chazne. Alle Gräber sind beschrieben in dem vorzüglichen deutschen Werke von E. Brünnow und A. v. Domaszewski: Die Provincia Arabia, Straßburg 1904/9, 3 Bände. Petra ist für die Wissenschaft wiederentdeckt worden im Jahre 1812 durch den deutschen Reisenden J. L. Burekhardt, der bald darauf von Beduinen ermordet wurde.

Die erste sichere geschichtliche Nachricht von Petra stammt aus dem Jahre 312 v. Chr., wo König Antigonos im Kampf gegen Ptolemaios von Ägypten vergeblich versuchte, Petra zu erobern. Der Ort war wegen seiner Lage an den großen Karawanenstraßen vom Roten Meer nach Gaza und nach Damaskus sowie wegen seiner großen Festigkeit ein sehr beliebter Stapelplatz, und die Könige erwarben sich hierdurch große Reichtümer. Im 2. Jahrhundert v. Chr. dehnte sich ihre Macht über das ganze Land östlich des Jordan, bis nach Damaskus aus. Erst im Jahre 106 n. Chr. wurde die Stadt vom römischen Kaiser Trajan unterworfen, der damals eine große Straße von Syrien zum Roten Meer anlegte. Die Stadt hatte auch unter den Römern eine große Blütezeit, sie verlor ihre Bedeutung erst im 3. Jahrhundert n. Chr. durch die Einfälle der Neu-Perser und wird in der arabischen Zeit kaum noch erwähnt.

Über die Stellung Petras in der antiken Welt vgl. besonders Hermann Thiersch, An den Rändern des römischen Reiches, München 1911, S. 29 ff.

لوحة ۵ - پتراء (وادی موسی) ده قیالقی مدفن .

منظرهٔ طبیعیہ نک (پتراء) ده حتی وادی داخلندہ بیلہ عارضہ لی اولہرق نصل دوام ایتمکدہ بولندی شکلمزده
کورولبور . بیوک بر فعالیت برکانیہدر بو عوارض زمینہ سبب اولشدر . شکلک ارائه اییدیکی مدفن ، (پتراء) نک
روما دورندن قالمہ بر اثردر . بر فرونتونی حاوی اولان صاحباق ایکی قوتلی ستون اوزرینہ استناد ایتمیشدر
کہ بو فرونتونک کوشہ لریلہ وسطی اوج قاوانوز تتویج ایتمکدہدر . ایکی بیوک ستون آرسندہ کی مدفن قپوسی تکرار
یاریم ستونلرلہ محاط اولوب بو یاریم ستونلرکده اوزرنده باصیق برکمر بولتمقدہدر .

Tafel 5. **Wâdi Mûsâ.** Felsengrab in Petra. Aufnahme von Larsson.

Das Bild zeigt, wie auch im Innern des Talkessels von Petra sich der wilde Charakter der Landschaft fortsetzt, der auf große vulkanische Erscheinungen zurückgeht. Das hier abgebildete Grab ist ein Werk der römischen Epoche von Petra. Zwei starke Säulen tragen das Hauptgebälk mit Giebel, dessen Ecken und Mitte von drei Urnen bekrönt werden. Die Grabtür zwischen den zwei großen Säulen ist wieder von Halbsäulen umrahmt, über denen sich ein flacher Bogen spannt.

لوحة ٦ - پتراء (وادی موسی) داخلنده قیالغ مدفنلر زمره سی .

صوالده کی بیوک جبهه رومالیر زماننده (پتراء) ده کبارعائله لر مدفنک نه قدر مبذول زیتلرله وجوده کتیرلمکده اولدیفنی ارانه ایدر . بونلرک داخلنه سوسلی ستونلرله محاط درت مدخلدن کیریلورکه بومدخللر متاوباً مدور ویا سیوری فرونتونلرله متوج بولتمقده درلر . اورته قات ، اون سکر عدد نصف ستوندن مشکل اولوب بونک اوزرندهده برچوق اقسام تزینیه عادتا ییغلمش بر حالددر . اک یوقاریده کی اوچنجی قاتدن ایسه یالکزیدی عدد یاریم ستون قالمشدر . هبت عمومیه سی (الخنه) ده کی تأثیر عالی نی آرتق اجرا ایتموب لزومندن فضله مزین کورونیور . هله اورته قات ایله اوست قات آرسنده کی اقسام تزینیه عناصر انشائیه نک یا کلس استعمال ایدلدیکنی کوستریور .

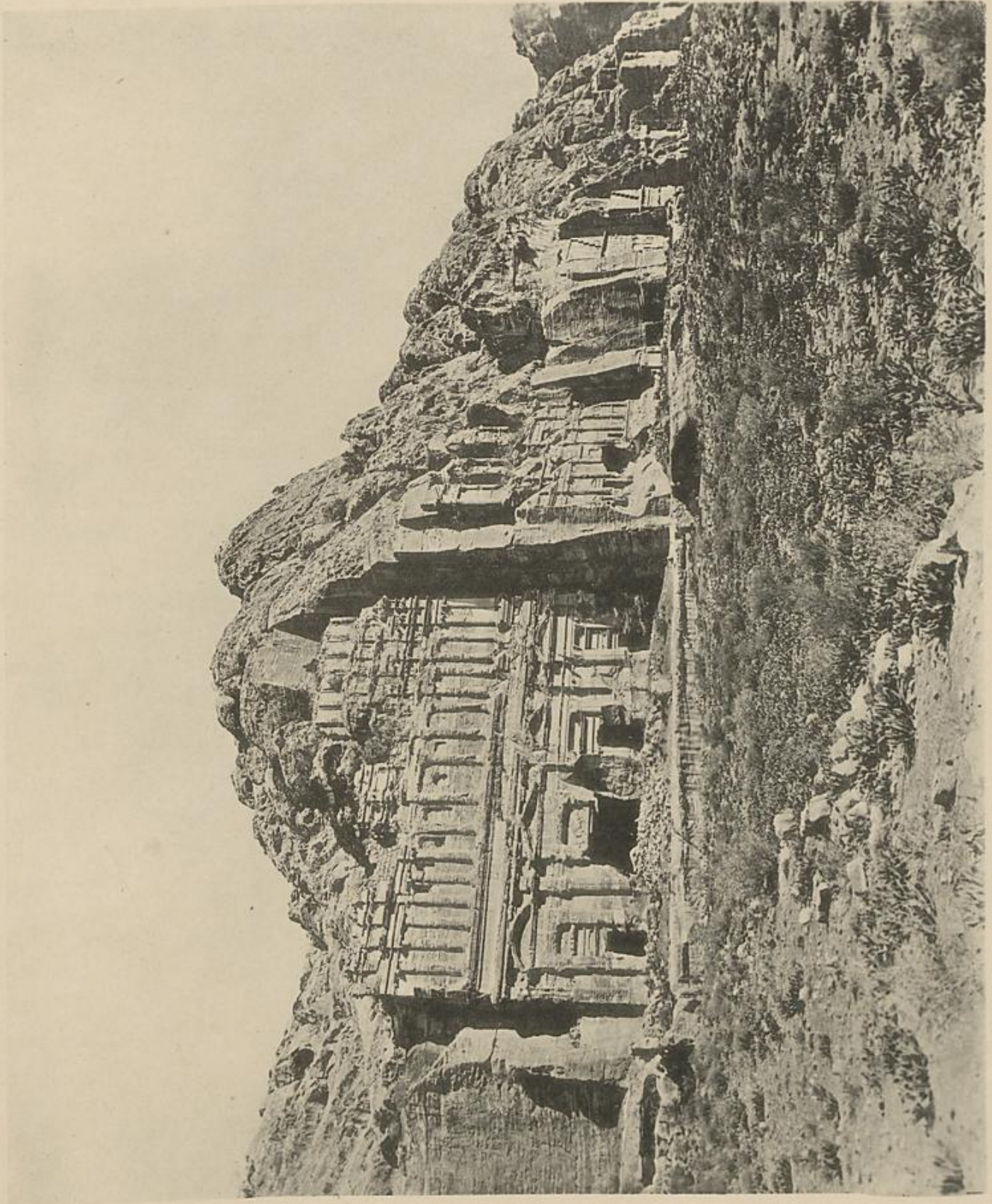
بوقیالغ مدفنک صاغنده بر ایکنجیسنک دها بولندیفنی کورولمکده درکه طبق الخزنه نک شکلنده در . اشبو مدفن دخی رومالیر زمانندن قاله در و یونان نمونه لرینک کچ وقته قدر فصل اجرای تأثیر ایش اولدیفنی کوسترمکده در . بونک بویه اولدیفنی ایسه لوحه متعاقبه نک تصویر ایلمکده اولدیفنی کیر معبده دها آشکار بر صورتده ظاهر در .

Tafel 6. **Wādi Mūsā.** Gruppe von Felsgräbern zu Petra. Aufnahme von Larsson.

Die große Fassade links zeigt, mit welcher Pracht und Verschwendung in römischer Zeit zu Petra die Gräber der Vornehmen ausgestattet wurden. In das Innere führen vier Eingänge in reicher Säulenumrahmung, die abwechselnd mit runden und spitzen Giebeln bekrönt sind. 18 Halbsäulen bilden den Mittelstock, auf dem eine Häufung dekorativer Glieder sich aufbaut. Vom obersten (dritten) Stock sind uns noch sieben Halbsäulen erhalten. Das Ganze macht nicht mehr den vornehmen Eindruck wie bei der Chazne (vgl. Taf. 4), sondern wirkt überladen, und die Glieder zwischen dem mittleren und Oberstock zeigen mißverständene Elemente.

Rechts neben diesem Felsengrab erkennt man ein zweites, welches in ähnlicher Weise wie die Chazne gebildet ist. Auch dieses Grab stammt aus römischer Zeit und zeigt, wie stark die griechischen Vorbilder später nachgewirkt haben. Am stärksten ist dies der Fall bei dem ins Kolossale übertriebenen Heiligtum auf der folgenden Tafel.

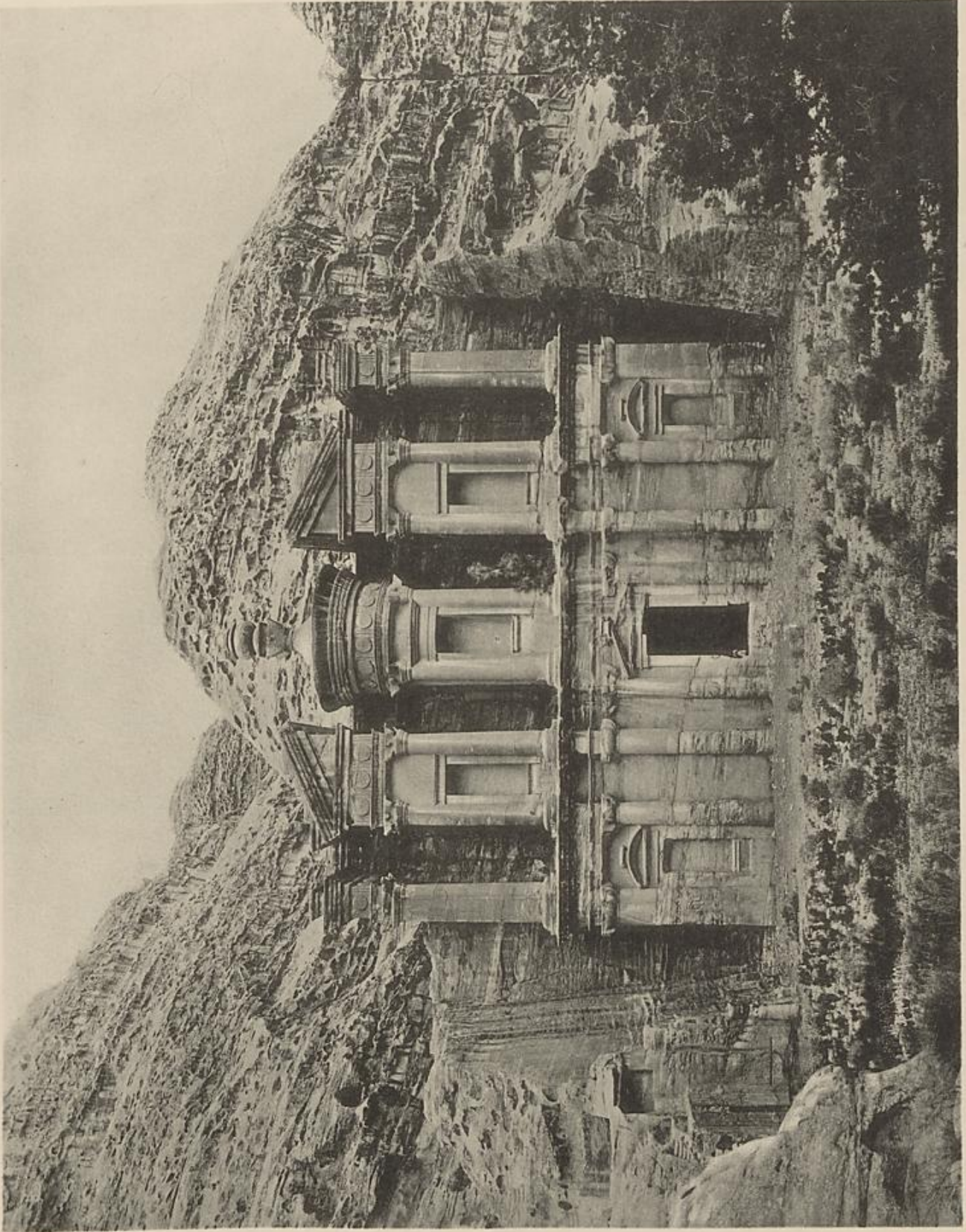
لوحة ۷ - (په ترا) داخلنده (الدير) نامنده کی قیالقی جبهه .

ارتفاعی ۴۲، عرضی ۴۵ مترو اولان و داخلآ یالکر ۱۱ ۱/۴ ایله ۱۲ مترو ابعادنده بر اوطه نی حاوی بولتان بو جبهه (الحزنه) نك كنيش و قبا بر تقلیدنن عبارتدر . بونده آرتق زینت و ظرافت موجود دکلدر . بوراده یالکر طاشجیلرک عظیم غیرتی تقدیرایدنک لازمدر . مع هذا بو اثر بر مدفن دکل بر معبد اولمش اولسه کرکدر . چونکه نه داخلنده، نه ده اطرافنده قبر بولنمامشدر . داخلده و آرقه طرفده کی دیوارک بر حجره سنده بر مذبح و ارایدی . ذاتاً جبهه اوکنده کنیش بر میدانک بولنمسیده بوراسنک اولدجه بیوک بر جماعتک طویلانسنه مخصوص اولدیننه دلالت ایده بیلور .

Tafel 7. Die Felsfassade von **Ed Dêr bei Petra**. Aufnahme von Larsson.

Diese 42 m hohe, 45 m breite Fassade, hinter welcher sich nur ein einziger Innenraum von 11 1/2 zu 12 m befindet, stellt eine ins Breite und Plumpe übertragene Nachahmung der Chazne (Taf. 4) dar, aus der alle Zierlichkeit und Anmut geschwunden ist. Dieses Werk, bei dem man lediglich die ungeheure Arbeit der Steinmetzen bewundern kann, scheint indessen kein Grabhaus, sondern ein Tempel gewesen zu sein, denn weder im Innern noch in der Umgebung sind Gräber gefunden worden. In der Nische der Rückwand stand ein Altar; der große, freie Platz vor der Fassade läßt auch darauf schließen, daß hier der Versammlungsraum einer größeren Gemeinde war.

لوحة ۸ - په ترا (وادی موسی) داخلنده اسلوب قدیمده قیالقی جبهه لر .

قیالقی جبهه لرك الك قدیم اصوله كوره طرز تزینی بك بسیط اولوب مصر مدفنلرینك (پیلون) شكلی اساس اتخاذا اولمش ایدی . بو تزینات ، مثلث شكللرینی حاوی تقسیماتدن عبارتدر . داخل مدفته ایسه بالكر بر قپودن كیریلورایدی . اشبو اصول تزین ، عربستانك ایچرولرینه قدر توسع و انتشار ایلمش ایدی . بونك مثالی لوحة ۱۱ ده مداین صالحده عثمانلی طیاره جی ملازملرندن (دیجار) طرفندن آلتان شكلده كورولمكده در .

Tafel 8. **Wādi Mūsā.** Felsfassaden älteren Stils in Petra. Aufnahme von Larsson.

Die ältere Art, Felsfassaden zu dekorieren, war äußerst einfach und lehnte sich an die Pylonenform ägyptischer Gräber an. Einige Streifen mit Dreiecksmustern bildeten das Ornament und stets führte nur eine Tür in das Innere. Diese Dekorationsart war bis tief nach Arabien hinein verbreitet. Beispiele davon zeigt Taf. 11 (oben) aus Madāin Šāleḥ nach einer Aufnahme des K. osm. Fliegerleutnants Herrn Dittmar.

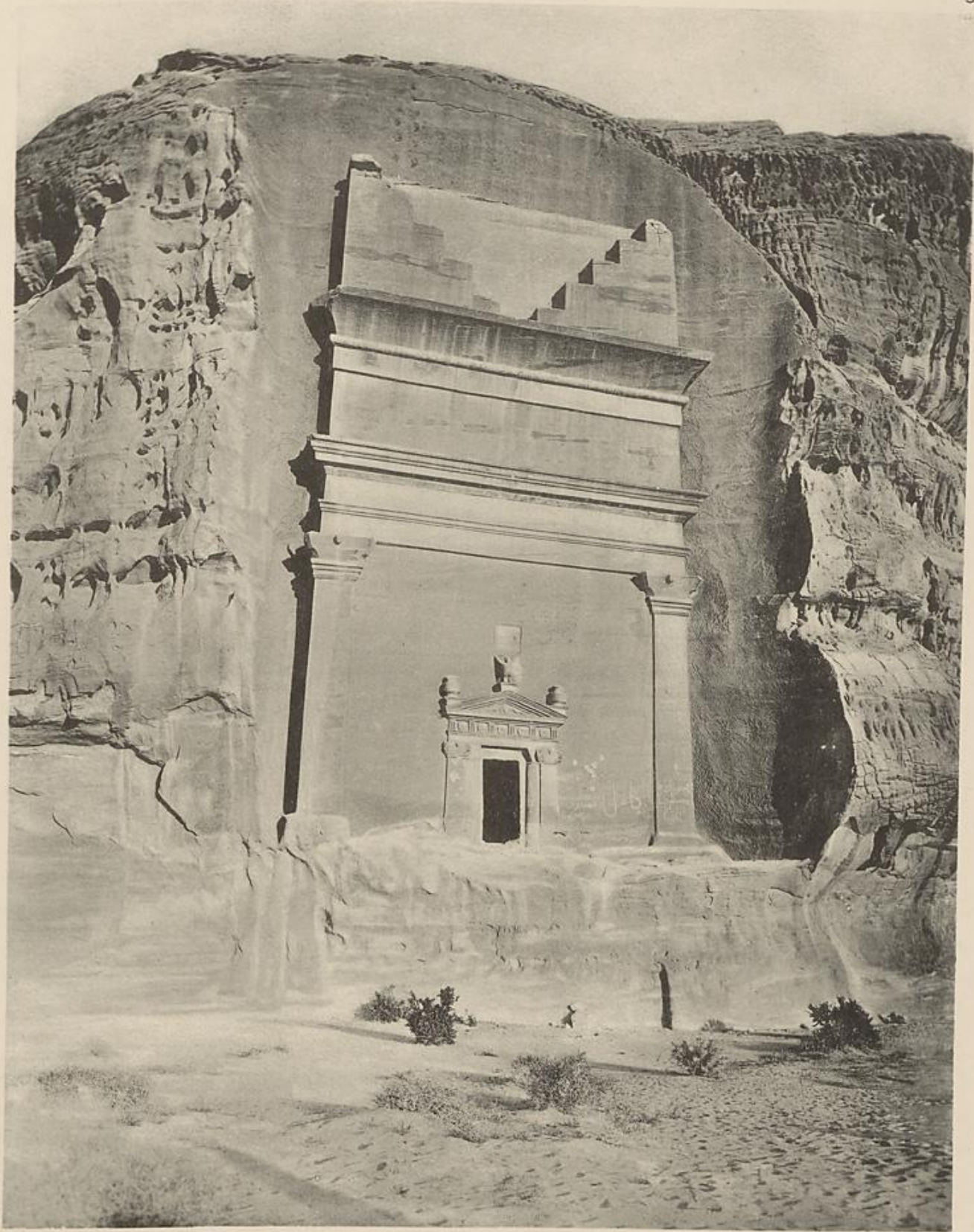
لوحة ۹ - په ترا (وادی موسی) داخلنده مدفن جبهه سی .

قدیم (پیلون) شکل عمومی بو جبهه ده پک آشکار بر صورتده ظاهر در . افقی قورنیشی اتمام ایدن قوردون ایله برده قدمه لر یابیلش اولان اوست قسم مصر طرزنده اشکالدن عبارتدر . فقط دیکر قورنیشلاره قوره نت نظامنده کی ایکی بیوک ستون ، یونان عناصرینک (په ترا) طرز معمارینه نفوذنی صراحه کوسترمکده درلر . مدخلی تشکیل ایدن قو ایسه قوره نت نظامنده چفته ستونلریله ، ترغلیفلری حاوی اولان فریزی ایله کوچوک فرونتونی تتویج ایتمکده بولنان دکزپریمی و گوشه لرینی ترین ایدن قاوانوز شکلریله آرتق اسکی تأثیراتدن بساتون معرادر .

Tafel 9. **Wâdi Mûsâ.** Grabfassade in Petra.

An dieser Fassade ist die allgemeine, ältere Pylonenform noch deutlich vorhanden: die große Hohlkehle, welche das horizontale Gesims abschließt, sowie die treppenförmigen Bekrönungen sind ägyptisierende Formen. Die übrigen Gesimse aber sowie die zwei korinthischen Hauptpfeiler zeigen mit aller Deutlichkeit das Eindringen der griechischen Elemente in die Baukunst von Petra. Vollkommen von älteren Einflüssen frei ist die Eingangspforte mit ihren gekoppelten korinthischen Pfeilern, dem Triglyphenfries, den Eckzierden in Gestalt von Urnen und der Sirene, die den kleinen Giebel krönt.

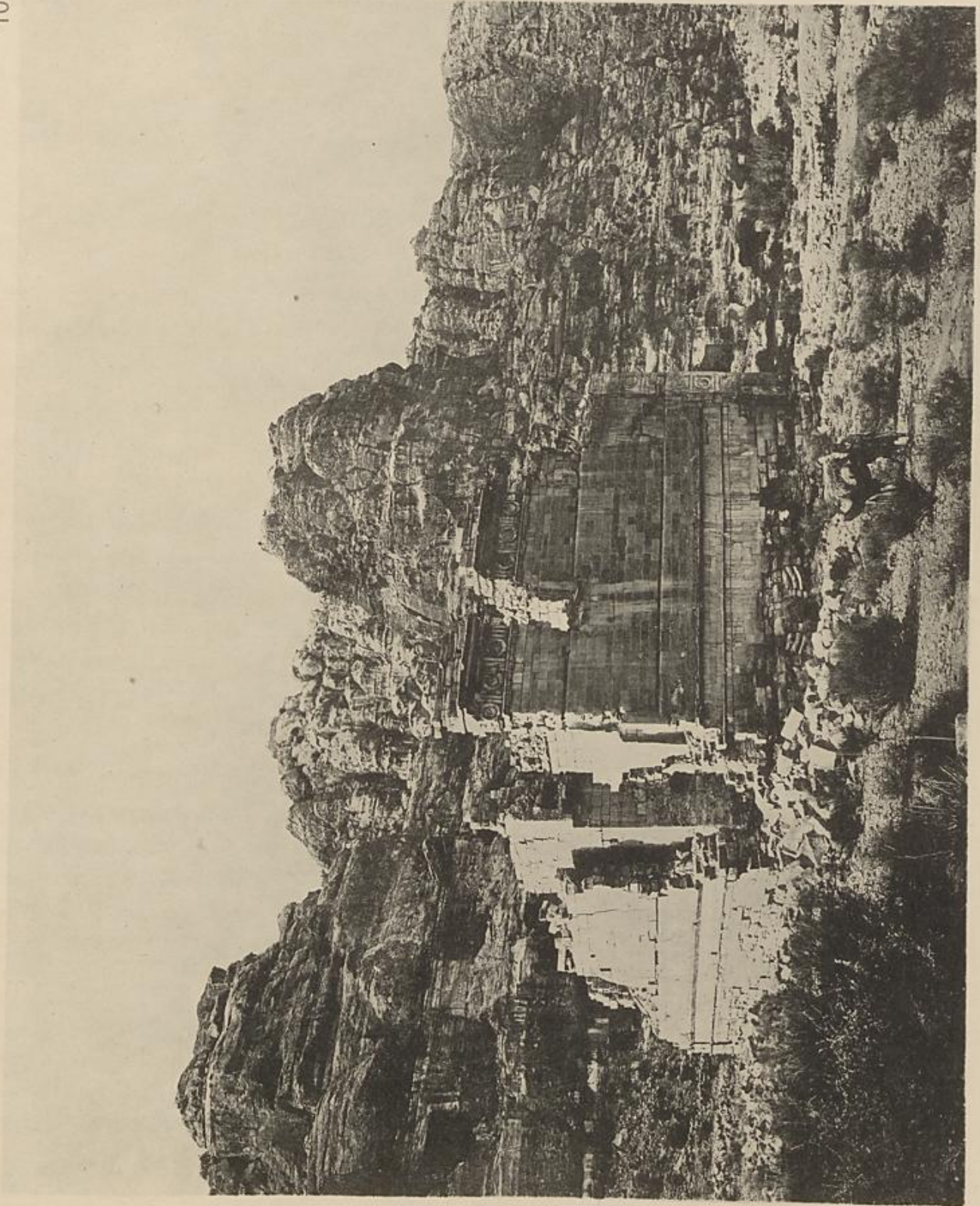

لوحة ۱۰ - په ترا (وادی موسی) داخلنده (قصر فرعون) نامنده کی معبد .

معبد . (په ترا) نك قسم غریبسنده و موسی دره سنك ساحل جنوبیسنده كائدر . شماله متوجه اولوب بو طرفنده درت ستونی حاوی بر رواق ایله مجهزدر . بورادن یوكسك بر قبودن كچلهرك كنیش بر صوفیه کیریلور و بو صوفیه دخی مربع الشكل اوج اوطه آچیلور ایدی . معبدی محیط اولان دیوارلردن بعضی اقسام جاتی قورنیشنه قدرالآن محفوظ قالمش اولدییی ایچون معبد مذکورى ذهنأ اكمال ایلمك ممكندر . خارجی دیوارلرك اقسام تختانیسه سی مرمر صیوادن معمول نازك تزینات ایله مستوردر . بو تزینات الحزنه نك جبهه سنه مشابه منكسر فرونتون لری حاوی اولان خیالی اشكال معماریه یی مصوردر . بو بابده (ح . قول) ك لا یسیغ شهرنده و ۱۹۱۰ سنه سنده انتشار ایدن (قصر فرعون) نام اثرینه مراجعت اولنه .

Tafel 10. **Wādi Mūsā.** Der Tempel Kaşr Fir'ūn in Petra.

Der Tempel liegt im westlichen Teil von Petra, am südlichen Ufer des Mosesbaches. Er ist nach Norden gerichtet und zeigt auf dieser Seite eine Vorhalle mit vier Säulen; von da kam man durch eine hohe Tür in einen breiten Saal, auf den sich drei Gemächer von quadratischem Grundriß öffnen. Einzelne Teile der Umfassungsmauern sind noch bis ans Dachgesims erhalten, so daß man den Tempel im Bilde ganz wiederherstellen kann. Feine Stuckdekorationen bedecken die unteren Teile der Außenwände. Sie stellen eine phantastische Architektur mit gebrochenen Giebeln dar, ähnlich wie die Giebel der El-Chazne-Fassade (Taf. 4). Vgl. H. Kohl, Kasr Firaun, Leipzig 1910 bei J. C. Hinrichs.

لوحه ۱۱ - یوقاریده: عربستانده (مداین صالح) قریبنده نبطیلرک ادوار قدیمه سندن قاله قبالق مدقنلر (۸ نجی لوحه یهده مراجعت اولته).

آشاغیده: بحر لوطک (ماسادا) ده کی قسمی.

شکلک اوک طرفی، بحر لوطک غرب ساحتده دوز اراضیده تشکیل ایتمکده اولدینی طوزلی صوبتا ققلقربنی ارائه ایتمکده در. اک کیری طرفنده دخی بر بوغاز ایله بونک صاغنده تپه سی یاصی ویماجلری دیک بر طاغ کورولمکده در. محررین قدیمه دن (فلاویوس زوزه فوس) ک روایتیه نظر آیهودی لیرک قدس شریفک تخریبندن صکره رومالیره قارشى معندهانه مدافعه ایلمش اولدقلى قلعه، بوطاغ اوزرنده کائن اولانیدر. ایشته بومدافعه سیبیه درکه روما عساکری قوماندانی (فلاویوس سیلوا) قلعهلری بر سپله احاطه ایتمکده ویوزمترو یوکسکلکننده طوپراق ییغیتیلریله بر سد وجوده کیرتمکده مجبور اولمش ایدیکه بوسدک بقایاسی بوکون حالتامیله مرئیدر. رومالیر محاصره آلتیله بوسدک اوزرندن ایلریله رک قلعیه یاقلاشمغه وداخلنه کیرمکده موفق اولمشلر فقط قلعهنی ید تملکلرینه کچیر مزدن اقدم یهودیلر یکدی کیرینی چولق چوجقلریله قتل ایتمشلر ایدی. بوکون بورالری کاملاً متروکدر. قلعهنی یالکر سیاحلر حالا زیارت ایدرلرکه بوارتفاعدن انظار زائرین اوکنده بر چوق رنکلره پارلایان بحر لوطه و برچوق عوارض زمینی حاوی اولان طاغله طوغری پک عالی برمنظره انکشاف ایتمکده در.

Tafel 11. Oben: Felsgräber der älteren nabatäischen Epoche bei **Madâin Şâleh** in Arabien, vgl. dazu Taf. 8, ferner Jaussen und Savignac, Mission archéologique en Arabie (Paris 1908), S. 113, Fig. 71 ff.

Unten: **Das Tote Meer bei Masada.** Aufnahme von Larsson.

Im Vordergrund des Bildes erkennt man die salzigen Lagunen, welche das Tote Meer an den flachen Stellen seines westlichen Uferrandes bildet. Im Hintergrund bemerkt man eine Schlucht und rechts von ihr einen steil abfallenden Tafelberg. Dieser trägt die berühmte Burg, welche von den Juden, wie der Schriftsteller Flavius Josephus erzählt, nach der Zerstörung Jerusalems hartnäckig gegen die Römer verteidigt wurde. Der römische Feldherr Flavius Silva mußte infolgedessen die Festung rings mit einem Wall umgeben und einen 100 Meter hohen Damm anschütten, dessen Reste heute noch deutlich sichtbar sind. Auf diesem gelang es den Römern, mit Belagerungsmaschinen an die Burg heranzukommen und in sie einzudringen. Bevor die Römer aber in den Besitz der Festung gelangten, töteten sich die Juden gegenseitig mit Weib und Kind. Heute ist die Gegend vollkommen verlassen. Die Burg wird nur noch von Touristen besucht, denen sich von der Höhe ein prachtvoller Blick auf das in vielen Farben schimmernde Tote Meer und auf die wild zerrissene Berglandschaft bietet.

لوحه ۱۲ - عمان شریعه وادیسنگ شریسنده .

بوشهر وقتیه عمونیلرک پایتختی اولوب (رابات عمون) نامنی حائز ایدی . حضرت داود علیه السلام ، سرداری اولان (یوآب) بونی فتح ایتدی . دور یونانیده حکمدار ایکنجی (بطلمیوس فیلادلفوس) طرفندن یکدن بنا اولندی . شیمدی کوریلن بقایای رومالیر دورندن قالمه اولوب قسماً شهر جدیدک اوست طرفنده وقلعهک اولدینی موقعده ، قسماًدخی آلت طرفنده بولمقدهدر . بو ایکنجی قسم ایسه انشآت جدیده دن پک زیاده متضرر اولمشر . تنه کیم بوندن برقاچ سنه اولته کانجهیه قدر کوچوک بر تیاترو محلی ، سیرجیلره مخصوص محلی و دیوارلر اوزرندهکی زیتلری ایله تماماً محفوظ قالمش ایکن بوکون قسم اعظمی منهدم اولمشر . عین حال باب ظفر ایله برده ایکی طرفی ستونلی جاده وکذا ستونلری شکلک صول طرفنده کوریلن (نیمفه توم) یعنی محتم چشمه حقندهدخی وقوعه کلشدر . قپونک حال قدیمه ارجاع اولمش برشکلی پروفیسور (برونو شولتس) طرفندن Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archäo-
logischen Instituts نام مجموعهک یکرمی برنجی جلدنده ۳ و ۴ نومرولرده کوسترلمشر .

Tafel 12. 'Ammân im Ostjordanland. Aufnahme von Larsson.

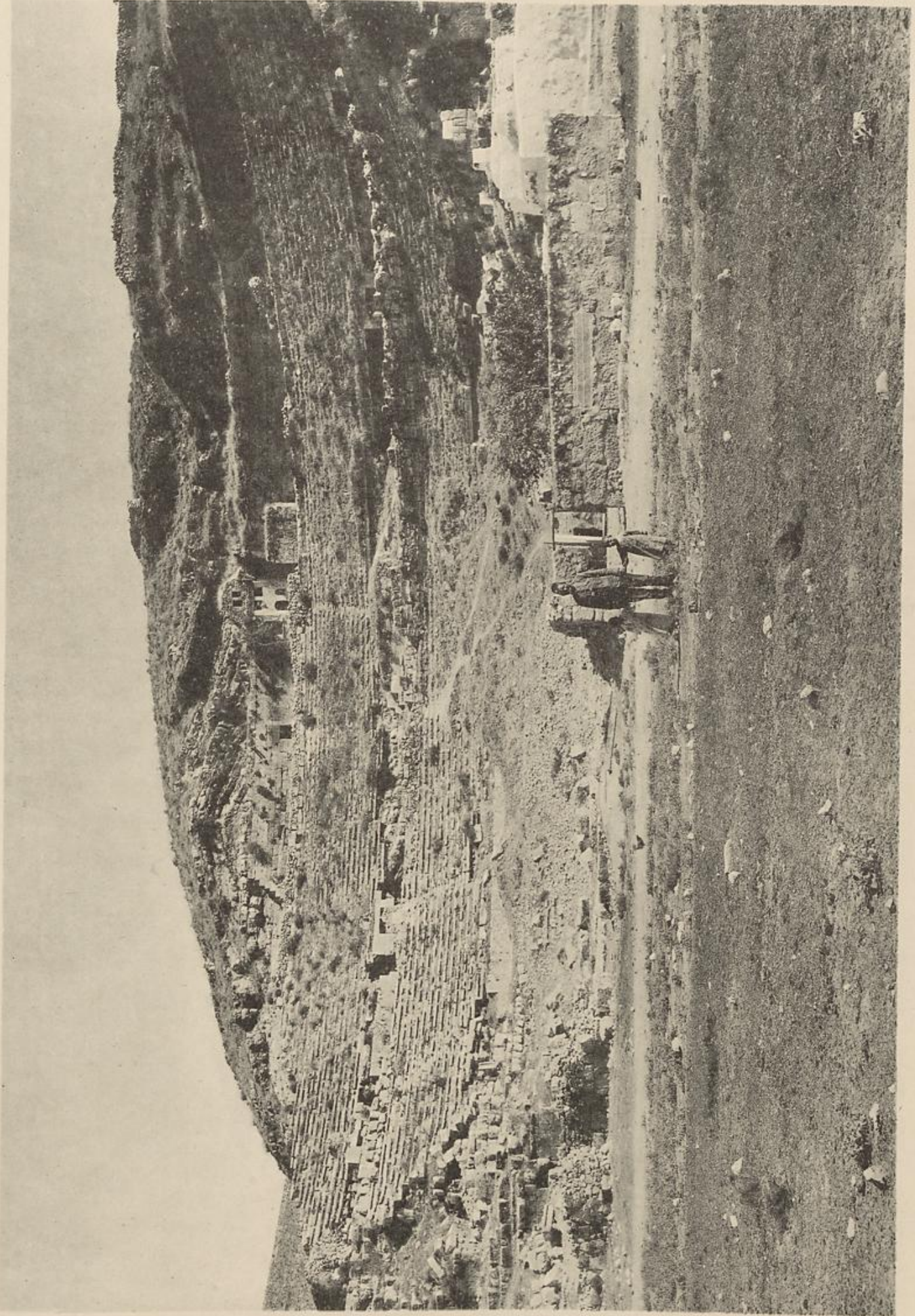
Die Stadt war Hauptort der Ammoniter und hieß damals Rabbat Ammon; König David ließ sie durch seinen Feldherrn Joab erobern. In griechischer Zeit wurde sie durch König Ptolemaios II. Philadelphos neu gebaut und nach ihm Philadelphia genannt. Die Reste, die man jetzt sieht, stammen aus römischer Zeit. Sie liegen zum Teil auf der Zitadelle über der modernen Stadt, zum Teil innerhalb derselben. Letztere haben leider durch die moderne Bautätigkeit stark gelitten. Bis vor wenigen Jahren war z. B. ein kleines Odeon fast vollkommen mit Zuschauerraum und dekorativem Wandschmuck erhalten. Jetzt ist es zum größten Teil abgerissen. Dasselbe ist der Fall mit der Säulenstraße und mit dem großen Nymphäum, dessen Säulen man auf der Tafel links erkennt. Ein reichgeschmücktes Tor ist 1915 von einem Hausbesitzer abgetragen worden (abgebildet und rekonstruiert von Bruno Schulz im Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts, Bd. XXI 1906, Taf. 3 und 4). Vgl. Howard Grosby Butler, Ancient Architecture in Syria, Section A, Part 1, S. 34 ff.

درد بیکی متجاوز تماشاگرانی احتوا ایده بیله جک بر وسعده اولان تیاترونک شمال جهندن کورونیشیدر .
 صحنه سی محافظه اولنه مامشدر . تماشاگرانه مخصوص و نصف دائره شکلنده اولان محلك قسم تحتانیسی زیرزمینده قالدینی
 کبی آلت صره نك یالکزش باصه منی خارجه بولمقده در . اورته صره ده ۱۴ ، اوست صره ده دخی ۱۶ باصه مق
 واردر . اک اوست قسمه کنجه بوده بر صره ستوندن متشکل ایدیکه بونک حاصل ایتدیکی دهلیزک کیریسنده و قیالقی
 داخلنده بر قاچ اوطه بولمقده در . تیاترو ، کول رنگنده و صارمتراق سرت کیرج طاشندن انشا اولنمش ایدی . اوکنده
 ستونلی رواقی حاوی درد گوشه بر میدان موجود ایدی . صکره لری مع التأسف یکی مبانی انشا اولنمش اولدینی ایچون
 شکلی خیلی بوزولمشدر . بوندن بشقه ۱۹۱۸ سنه سی مارتنده انکلیز مرملیری ده تیاترونک اوطورمه محللرینی خیلی
 تخریب ایتشلردر .

Tafel 13. **‘Ammân.** Aufnahme von Larsson.

Blick von Norden auf das große Theater, welches für mehr als 4000 Menschen Platz hatte. Die Bühne ist nicht erhalten, der unterste Teil des halbkreisförmigen Zuschauerraums steckt im Boden und nur 5 Stufen des untersten Ranges ragen hervor; der mittlere Rang hat 14, der obere 16 Sitzreihen. Den obersten Teil bildete eine Säulenhalle, hinter deren Umgang einige Felsgemächer liegen. Das Theater war aus festem, graugelbem Kalkstein erbaut. Vor ihm dehnte sich ein rechteckiger freier Platz mit Säulenhallen aus, von denen noch einige erhalten sind. Neuerdings ist das Theater leider durch Einbau moderner Wohngebäude stark entstellt worden. Auch wurden die Sitzreihen in der Mitte des Theaters im April 1918 durch einen englischen Granaten-volltreffer stark beschädigt.

لوحة ١٤ - عمان . قلعه اوزرنده كائن (والقصر) ناميله معروف بنانك داخلى .

كبرج طاشندن يابلمش اولوب سرايه مشابه وبرقه ايله مستور كوچوك ومركزى بر بنادر وچاپراز اولهرق درت كيرينتىني حاويدر . بنانك خارجى بسبتون زينتىز ايسده داخلى بالعكس شكلده كورولديكى اوزره كرشكلندهكى اقسام معماريه وتريينات نباتيه ايله پك مبذول برصورتده تزيين اولنمشدر . قيسى منهدم اولان بو بنانك جمال پاشا حضرتلى طرفندن اعزام قلنهجق اولان برمعمار طرفندن حسن محافظسى اسبابنه توسل ايدلسى متصوردر . چونكه بونا شريعه نك شرفندهكى قطعهده دور اسلامدن قالمش اولان تريينات معماريه نك اك قديم اشكالى حاويدر .

(ح . سالادهن) ك صناعت اسلاميه ده دائر اولان اثرنده بو بنا حقتده : «عمان سراينه اسلام معماريسنك اك جالب دقت نمونه لرندن برى نظريه باقيه بيلور . هجرتك ايتداسنده وجوده كتيرلمش اولدينى قبول ايدلك لازمدر» صورتنده بيان مطالعه ايدلمشدر .

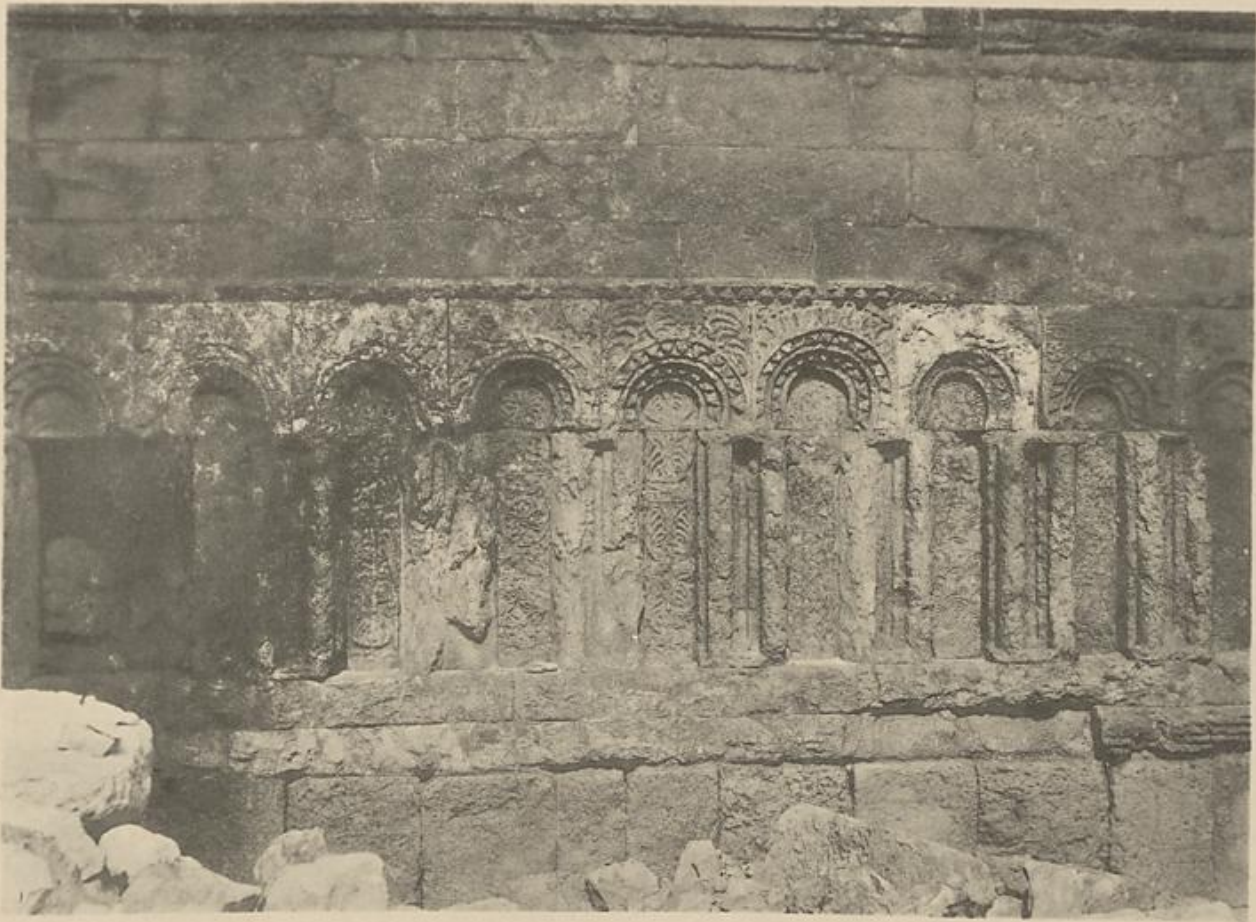
مع التأسف بوقيمتدار بنا ١٩١٨ سنهسى ايلك بهارنده انكليز طياره لرينه هدف اولمشدر . اوچ بومبا طامك تراسه سنى ، بر بومبا جنوب غربيدهكى گوشه نك كمرينى و بر بشنچى بومباده جنوبى ايوان طرنوسنك غرب كنارينى تخريب ايتمش و صدماتك تأثيريه بنانك ديكر محللرندن دخى طاشلار دوشمشدر .

Tafel 14. **Ammân**. Inneres des sogenannten el Qasr auf der Hochburg. Aufnahme der Expedition Prof. Dr. Sobernheim.

Das Gebäude ist ein aus Kalkstein errichteter kleiner, palastähnlicher, einst mit Kuppel bedeckter Zentralbau mit vier kreuzförmigen Nischen, dessen Äußeres ganz schmucklos, dessen Inneres aber aufs reichste ornamentiert ist mit den hier abgebildeten bogenförmigen Architekturformen und flachen Pflanzenmustern. Der Eingang scheint durch den südlichen Kreuzarm geführt zu haben. Es ist geplant, dieses Gebäude, dessen Kuppel eingestürzt ist, durch einen von S. Exz. Djemal Pascha zu entsendenden Architekten zu konservieren, denn es ist eines der ältesten und originellsten dekorativen Bauwerke der islamischen Epoche des Ostjordanlandes. In seinem »Handbuch der muselmanischen Kunst« urteilt H. Saladin über den Bau folgendermaßen: »Der Palast von Ammân kann als eines der interessantesten Beispiele muselmanischer Baukunst angesehen werden. Man wird seine Entstehung zu Beginn der Hidjra ansetzen müssen.« Viele der Ornamente lassen sich auf die Antike zurückführen, manches erinnert an sassanidische Einflüsse.

Leider ist gerade dieses kostbare Bauwerk im Frühjahr 1918 der Gegenstand von englischen Fliegerangriffen geworden. Drei Volltreffer fielen auf die Dachterrasse und verursachten tiefe Trichter. Ein folgender Schuß traf den freiliegenden Gewölberand des südwestlichen Eckraumes und warf drei Gewölbesteine heraus. Der fünfte Schuß hat den Westrand der südlichen Liwantonne getroffen, den oberen Teil der Fassade mit der Hälfte der Blendnische abgesplittert, etwa bis zur Kapitellplatte der Halbsäulchen. Durch den Stoß sind außerdem zwei Wölbsteine der Tür zum Südwestraum herausgeschleudert worden.

یوقاریده : قلعه نامیله معروف بنانک جنوب غربی نهایتده کی (قصبه سورى) اولوب خطا اوله رق حضرت داود علیه السلامک بنا ایتدیکی (صهیون برجی) دیه کوسترلمکده در . قدس شریفک بوکون تامیله حسن حالده بولنان سوزلری بعد المیلاد اون دردنجی عصردن دهاسکی دکلدر ، فقط قسماً دهاسکی قدیم تمللر اوزرنده بنا اولنملر در .

آشاغیده : قلعه نك مدخلی . بومدخلدن کیرلنجه ، آلتنده قلعه نك درین برخندق بولنان کویریدن کچیله رک طیش حولی یه کلتورکه بونکده اک آرقه طرفنده اصل قپو بولنمقده در . شایان دقتدرکه صاغده کی بیوک قوله نك قسم تحتانیسی خارق العاده بیوک طاش پارچه لرندن مرکبدر . بونلر ایسه قرال (هرود) ک میلاد عیساندن اون سنه قدر اول بنا ایتدیرمش اولدینی (فازائل) ، (ماریامنه) و (هیپیکوس) نام اوچ قوله دن آلتمش اولان اقسام انشائییه در . ایپراطور (تیتوس) قدسی تخریب ایتدیکی زمانه قدر قوتلی بر شهری فتح ایتمش اولدینی جهانیه ک کوسترمک ایچون بواوچ قوله نی ابقا ایلمشدر . بوموقعه ده اک آشاغی طبقاتده (هرود) دن قلعه بعض بقایا صاغلام اوله رق بولنمشدر . (فازائل) قوله سی ۴۵ متر و ارتفاعده ، ۲۰ متر و طولنده وینه او قدر کینیشلکده ایدی و غایت مزین او طه لرله برده حمای حای ایدی . دیگر قوله لر داخلنده ده پک قیمتی تزیناتی حای او طه لر موجود ایدی .

Palästina-Jahrbuch نام مجموعه سنویه نك ۱۹۱۱ سنه سنه عائد نسخه سنده و ۳۵ نجی صحیفه ده (پاول میکلهی) ک: Jerusalem zur Zeit Christi . یعنی «زمان عیسانده قدس شریف» نام مقاله سنه ، و قدس قدیمک وضعیت عمومی و ادوار مختلفه سی ایچون ده عین مجموعه نك ۱۹۱۵ سنه سنه عائد نسخه سنک ۱۷ نجی صحیفه سنده (ک. دالمان) ک مقاله سنه مراجعت اولته . بورانک کوزل پانورامالی رسملری (ب. موریتز) ک برلنده ۱۹۱۶ ده منتشر Bilder aus Palästina, Nordarabien und dem Sinai نام اثرینک برنجی و ایکنجی لوحه لرنده مندرجدر .

Tafel 15. **Jerusalem.** Stadtbefestigung. Aufnahme von Larsson.

Oben: Stadtmauer am Südwestende der sogenannten *Ḳal'a* (Zitadelle), welche fälschlich als die von König David erbaute Zionsburg erklärt worden ist. Die Mauern des heutigen Jerusalem, welche sich in einem sehr guten Erhaltungszustand befinden, sind nicht älter als das 14. Jahrhundert n. Chr., stehen aber zum Teil auf älteren Fundamenten.

Unten: Eingang in die *Ḳal'a*. Der Eingang führt über eine kleine Brücke, unter welcher der tiefe Graben liegt, in den Vorhof, an dessen Rückseite das Haupttor liegt. Bemerkenswert ist, daß der große Turm rechts in seinem unteren Teil außergewöhnlich große Quadern hat. Diese sind wiederverwendete Werkstücke von den drei Türmen Phasaël, Mariamne und Hippikos, welche König Herodes in den letzten Jahrzehnten vor Christi Geburt hatte errichten lassen. Als Kaiser Titus Jerusalem zerstörte, ließ er diese drei Türme stehen, um der Welt zu zeigen, eine wie starke Stadt er überwältigt habe. Einige unzerstörte herodianische Reste haben sich an dieser Stelle in den untersten Schichten gefunden. Der Turm Phasaël war 45 m hoch, 20 m lang und ebenso breit, er enthielt Prunkgemächer und einen Baderaum. Auch in den anderen beiden Türmen befanden sich kostbare Prachträume. Vgl. Paul Mickyey, Jerusalem zur Zeit Christi, im Palästina-Jahrbuch 1911, S. 35 ff. Über die Gesamtlage des alten Jerusalem und seine verschiedenen Epochen vgl. G. Dalman, Palästina-Jahrbuch 1915, S. 17 ff. Schöne Panoramabilder finden sich in dem Werke von B. Moritz, Bilder aus Palästina, Nordarabien und dem Sinai, Berlin 1916, Taf. 1 und 2.

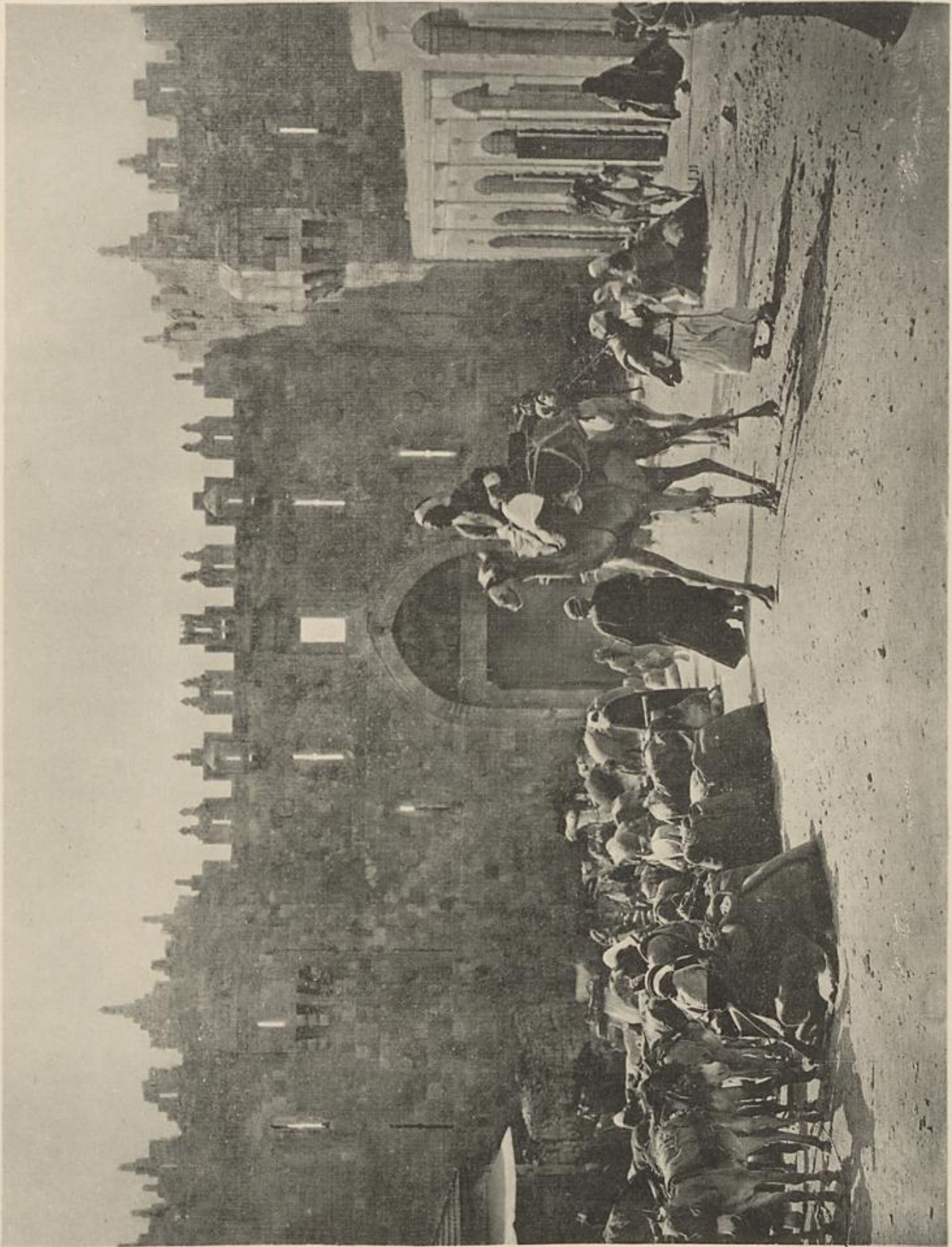

لوحة ١٦ - قدس شريف . باب العمود (شام قپوسى) .

شام قپوسى بوكونكى شهر كى كه مهم مدخليدر . اسكى بر قپونك اولدينى محله كاتندر . بعد الميلاذ آلتى عصرده حالا مدخلك همان كبرى طرفنده بر ميدان ايله بونك اورته سنده غايت بيوك و منفرد بر ستون موجود ايدى . بو ستون بوكون بوق ايسه ده خاطرهمى (باب العمود) تعبيرنده صراحة بقايا بولمشدر . موجود بر كتابه دن آكلا شديغه نظراً بو قپو بوكونكى شكل و هيئته سلطان سليمان خان اول طرفندن هجرتك ٩٤٤ (ميلاذك ١٥٣٧/٣٨) سنه سنده مجدداً انشا ايتيرلش اولوب اوزمانك انشا آت مستحكه سنه عائد اصول معماريه نك كوزل مثاللردن بريدر . ايكي طرفنده برر قوله موجود اولوب بو قوله لردن هر برى ده كوشه لرنده سوسلى و چيقتىلى بالقون كى اقسامى حاويدر . قپودن ايجرى به طوغرى كيدن اوستى قبالى يولده ايكي دفعه دونه رك امتداد ايتمكه در .

Tafel 16. **Jerusalem.** Bâb el 'Amûd (Damaskustor). Aufnahme von Larsson.

Das Damaskustor ist der bedeutendste Eingang der heutigen Stadt. Es steht an der Stelle eines älteren Tores. Noch im 6. Jahrhundert n. Chr. befand sich gleich hinter dem Eingang ein freier Platz mit einer alleinstehenden, sehr großen Säule, die heute verschwunden ist. Aber die Erinnerung daran hat sich in dem Namen Bâb el 'Amûd, wörtlich = Säulentor, deutlich erhalten. Das Tor in seiner heutigen Gestalt geht auf einen inschriftlich bezeugten Neubau des Sultans Suleimân im Jahre 944 der Hidjra (1537/38 n. Chr. Geb.) zurück und ist eines der schönsten Beispiele der Festungsbaukunst jener Zeit. Es wird von zwei Türmen flankiert, die an den Ecken mit zierlichen Erkern ausgestattet sind, der Torweg selbst ist in doppeltem Winkel angelegt.

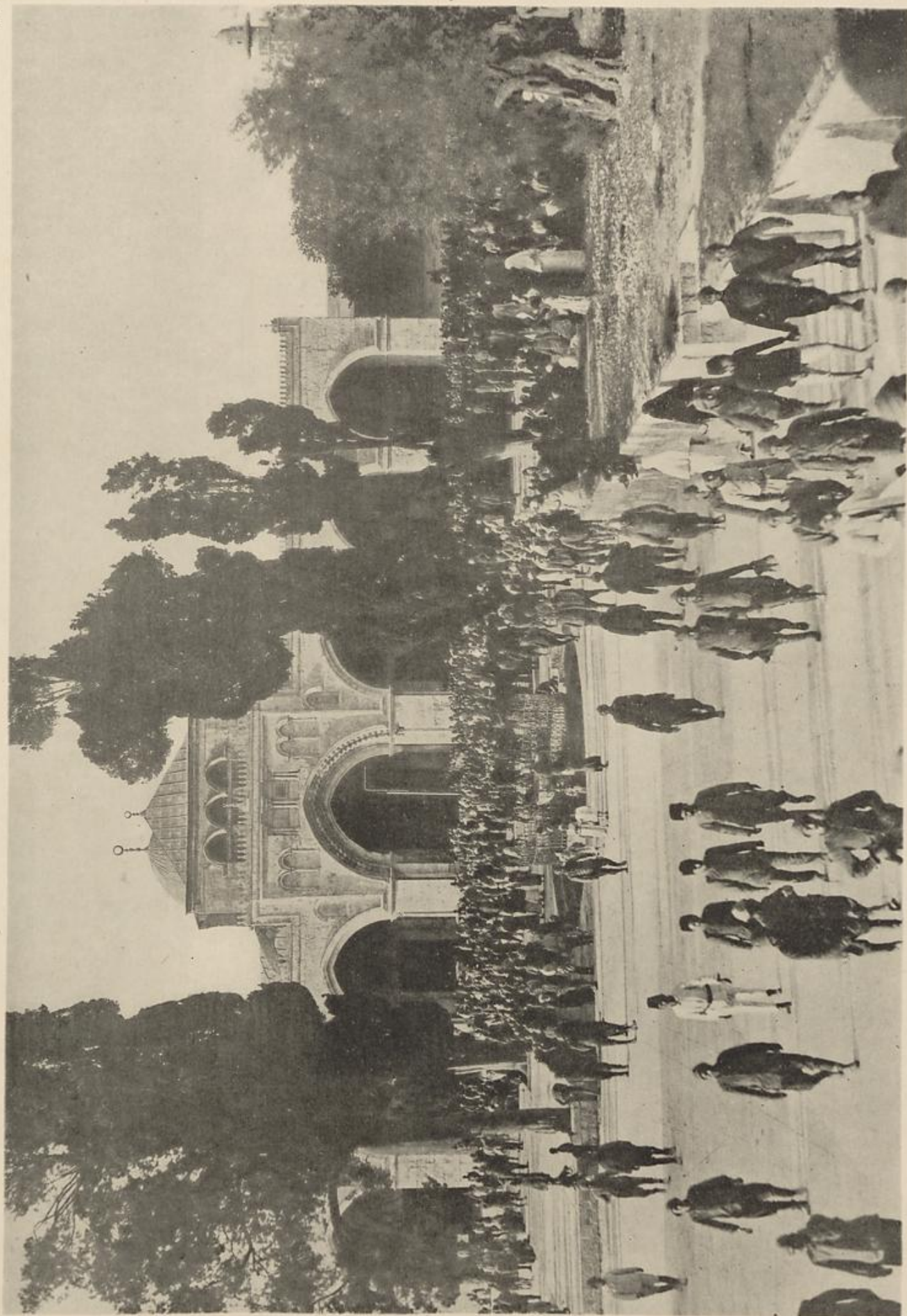
لوحة ۱۷ - قدس شریف . حرم شریفك جنوب قسمنده كائن (مسجد اقصی).

قدستی آیات کریمه و احادیث شریفه ایله ده مؤید بولنان بو جامعك جبهه اصلیه سی شکلده کورولور . مدخلی یدی عدد قپوکرلرندن مرکب اولوب بونك کریسنده طار بر دهلیز موجوددر . بوقسم ، هجرتك یدنجی عصرنده (بعد المیلاد اون اوچنجی عصرک ابتداسی) ایوبیه دن ملك المعظم عیسی طرفندن انشا ایتدیرلمشدر . بنانك اوست قسمی دهایکیدر . جامع یدی عدد طار طولانی معبردن متشکل درکه بونلردن اورته ده بولنانی دیکرلرندن دها کینشدر . عن اصل بوبنا ، ایمراطور (زوستینه) طرفندن حضرت مریمك شرفه وجوده کتیرلمش بر (بازلیقا) ایدی . خلفای راشدیندن حضرت عمر جانبندن جامعه تحویل اولمشدر .

Tafel 17. **Jerusalem.** Die Moschee el Aḳṣā (Mesdjid el Aḳṣā), an der südlichen Seite des Ḥaram esch Scherif (Tempelplatz). Aufnahme von Dr. Wiener.

Das Bild zeigt die Hauptfront dieser besonders heiligen Moschee (vgl. Sûre XVII 1) mit ihrem durch sieben große Portalbogen gebildeten Eingang, hinter welchem eine schmale Vorhalle liegt. Dieser Teil ist Anfang des 13. Jahrhunderts n. Chr. von Malik al-Mu'azzam 'Isā erbaut; der obere Aufbau ist noch jüngeren Datums. Die Moschee wird aus sieben schmalen Langschiffen gebildet, von denen das mittlere breiter ist als die übrigen. Ursprünglich war der Bau eine von Kaiser Justinian zu Ehren der Maria erbaute Basilika. Zur Moschee wurde sie durch den Kalifen Omar umgewandelt.

لوحة ۱۸ - قدس شریف . حرم شریفك جهت شمالیه دن كورونیشی . شكلك آرقه زمبته كوریلن بنا قبة الصخره در .

حرم شریفك بولندی محله اولجه حضرت داود طرفندن بر مذبح وحضرت سلیمان طرفندن دخی بر سرای ابله برده مبد انشا ایتدیرلمش ایدی . قبة الصخره موقعنده دهاقدیماً قربان یاقلمسنه مخصوص بر مذبحك بولنمش اولسی اغلب احتمالاً تدر . قرال (هرود) طرفندن میلاددن یكرمی سنه اول انشاسنه باشلانیلان محتشم معبد، معلوم اولدینی اوزره، میلاددن ۷۰ سنه صكره ایمپراطور (تیتوس) زماننده رومالیلر طرفندن تخریب ایدلمش و ایمپراطور (هادریان) ایسه بونك اولدینی محله بیوك بر (ژوپیتر) معبدی انشا ایتدیرمش ایدی .

قبة الصخره یه كنجه بوده هجرتك ۷۲ (میلادك ۶۹۴) سنه سنده خلفای امویه دن عبد الملك طرفندن بیزانس اشكالی اساس اتخا ایدیلهرك انشا اولنمش بر بنادر . شهرك یدی قیوسندن چیقيلهرق بو بنانی محیط اولان میدانه واصل اولق ممكندر . ذكر اولنان میدانك ضلعلری غرباً ۴۹۰ ، شرقاً ۴۷۴ ، شمالاً ۳۲۱ و جنوباً دخی ۲۸۳ مترو طولنده در . موقعك جسامتی حقنده (ب . مورچ) ك فلسطين رسملینك اوج ودرت نومرو قسملر ايله ایضاتی غایت مكمل بر فكر ویرمكده در .

Tafel 18. **Jerusalem.** Blick von Norden auf den Haram esch Scherif (Tempelplatz). Im Hintergrund Kubbet es Şachra (der Felsendom). Aufnahme von Larsson.

An der Stelle des Haram esch Scherif (= das vornehme Heiligtum) hatte schon König David einen Altar, Salomo seinen Palast und Tempel errichtet und es ist wahrscheinlich, daß ein uralter Brandopferaltar an der Stelle des Felsendoms lag. Der glänzende, von König Herodes 20 v. Chr. begonnene Tempelbau wurde bekanntlich 70 n. Chr. durch die Römer unter Kaiser Titus zerstört, und Kaiser Hadrian errichtete später an der Stelle einen großen Jupitertempel.

Der Felsendom ist unter Anlehnung an byzantische Formen im Jahre 72 der Hidjra (694 n. Chr.) durch 'Abd-al Malik erbaut worden. Sieben Tore führen aus der Stadt auf den ihn umgebenden Platz, der an der Westseite 490 m lang ist, an der Ostseite 474 m, im Norden 321 m, an der Südseite 283 m. Einen sehr guten Überblick über die gewaltige Größe des Platzes geben die Aufnahmen bei B. Moritz, Bilder aus Palästina, Nr. 3 und 4, nebst erläuterndem Text.

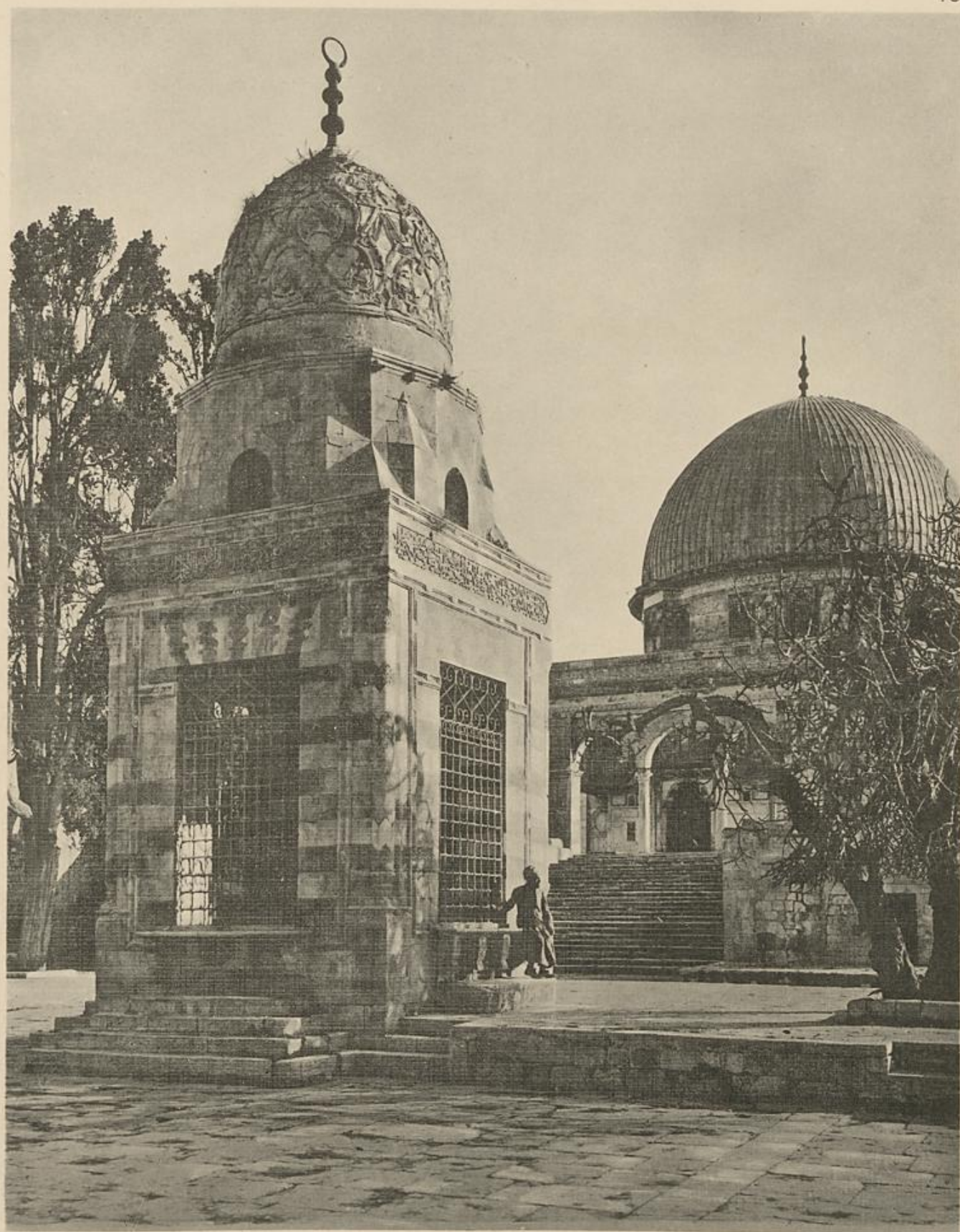
لوحة ۱۹ - قدس شریف . حرم شریف . اوک طرفندہ قایتبایک سبیلی .

ممالیک مصردن اولوب هجرتک ۸۷۴-۹۰۱ (میلاد ۱۴۶۸-۱۴۹۶) سنه لرنده اجرای حکومت ایتمش اولان ملک الاشرف ابو النصر قایتبایک انشا ایتدیردیکی ظریف سییل، رنگلی دوت گوشه کیرچ طاشی پارچه لرندن اولان مربع الشكل بر قسم تختانی ایله بونک اوزرنده سکر گوشه لی بر قسمدن مرکب بر بنادر . اشبو اوست قسمک فوقنده ده بیضی بر شکلده یوکسلمکده اولان و یالیزیلی وقبارتمه آرابه سق تزیناتی مبذولاً حاوی بولنان برقه موجوددر .

Tafel 19. **Jerusalem.** Ḥaram esch Scherif (im Hintergrund), vorn der Sebîl (Brunnen) Ḳâit Bâi. Aufnahme von Larsson.

Der sehr elegante Brunnen des Mamlukensultans Malik al-Aschraf Abu'l-Naşr Ḳâit Bâi, dessen Regierung in die Zeit von 1468—1496 fällt, zeigt einen aus farbigen Kalksteinquadern errichteten rechteckigen Unterbau, über dem sich ein achteckiger Aufbau erhebt. Dieser trägt eine oval aufstrebende Kuppel, die mit reichen vergoldeten Arabesken im Relief ausgeschmückt ist.

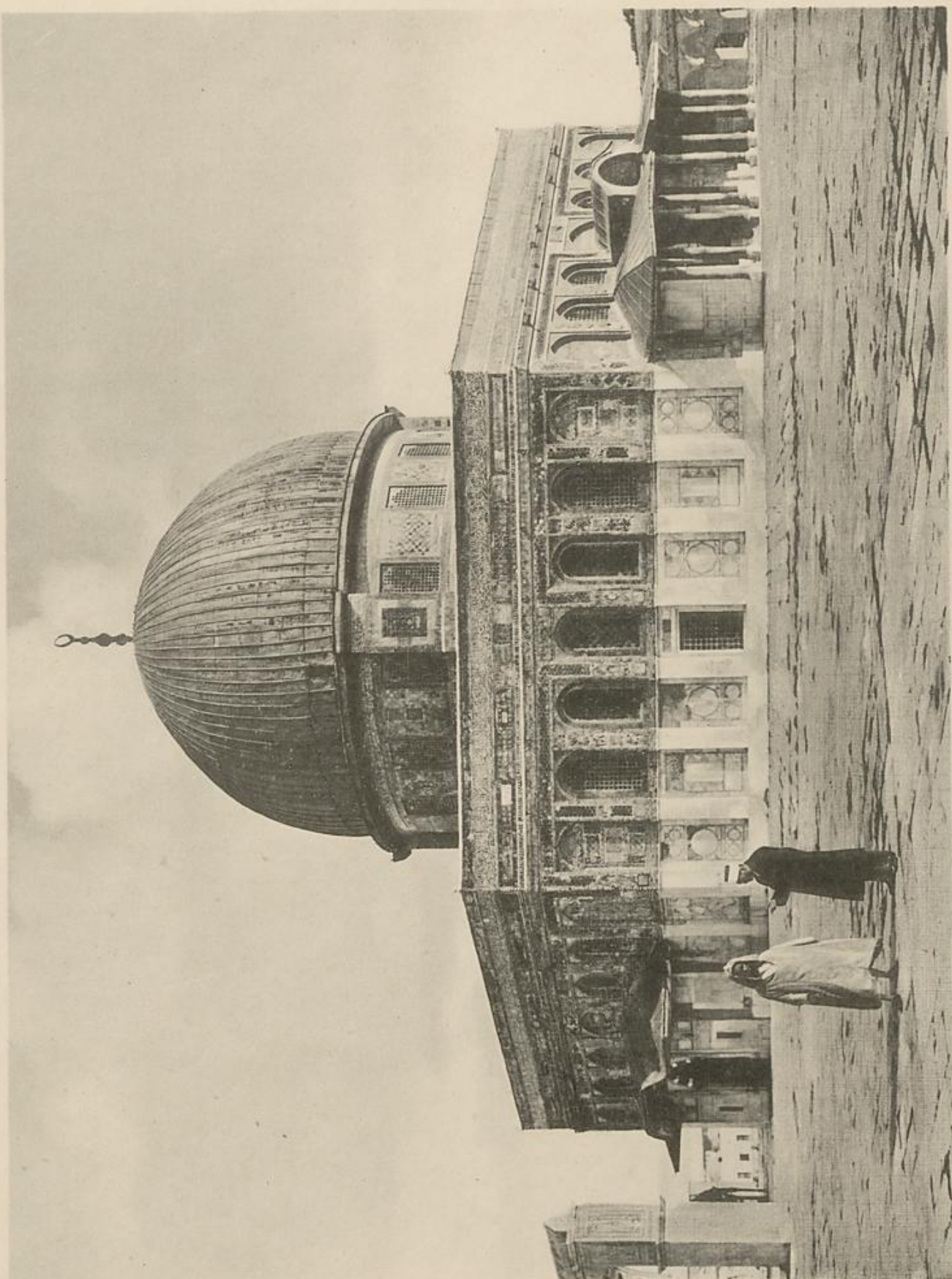

جامع ، سكر و جهلی بر بنا اولوب هر بر و جهك طولی ۲۰،۴۰ مترو اولدینی کبی مر مردن مصنوع یوکسك بر قاعده نك اوست طرفده ده هر و جهنده یدی عدد کمرلی پنجره نی حاویدرکه بونلردن کوشه لره یقین اولانلری داتما مسدود بر حجره شکلنده وجوده کتیرلمش ، دیگر بشی ایسه رنگلی جاملرله مجهز بولمیشدر . قیونك بولسینی وجهه لرده یالکر درت عدد جاملی و کمرلی پنجره موجوددر ، زیرا اورته ده کنی قیوسترا ایلمکده در . پنجره لرك بوکونکی شکل و طرز ی اون آلتجی عصر دن قالمه درکه پارلاق رنگلریله بنانك روحانی بر تأثیر اجرا ایتمسه خادم بولان چینیلر دخی بو تاریخده (۱۰۶۱) سلطان سلیمان خان اول طرفدن قاپلاتدیرلمشدر . قبه اولجه منهدم اولان بر قبه نك یرینه ملوک فاطمیهدن الحاکم بامر الله طرفدن ۴۱۲ سنه هجریه سنده (میلاد ۱۰۲۲) و شکل حاضر ی تحتده انشا ایستدیرلمشدر . زمیندن ارتفاعی تقریباً ۳۰ مترو ، قطری ۲۰ مترو ، داخله یوکسکلکی ده ۱۱،۱۰ مترودر . داخلده جاتی ایله قبه متحد المرکز ایکی صره ستون صره لری اوزرینه مستددر . رنگلی و یکپاره اولان مرمر ستونلر اسکی مبانیدن مأخوذدر . هر طرفده یالیزی موزاییق تزیناتی کورولمکده و بو تزینات مرجحاً نباتات شکللرندن عبارت بولمقده در . سالف الذکر ستون صره لرینک ایچ طرفده ایسه بر پارمقلقه محاط اولدینی حالده صخره مقدسه بولمقده در که غنغاته نظراً حضرت ابراهیمک حضرت اسحق یو محله قربان ایتمک ایستمش و مؤخرأ وصایای عشره نی حاوی صندوق دخی بورایه وضع ایلمش ایتمش صخره نك التده کی مغاره در . حضرت محمد علیه السلامک ادای نماز بیوردقلری بو موقعدن معراج بونینک وقوع بولدینی منصوصدر . صخره جامعک زمیندن ۱،۲۰ الی ۲ مترو قدر یوکسلمکده در .

(ر . هارتمان) ک استرازبورغده و ۱۹۰۹ سنه سنده نشر ایلمش اولان Felsendom in Jerusalem یعنی « قدس شریفده قبة الصخره » و (ب . موریح) ک Bilder aus Palästina (نومرو ۵-۱۰) و تکمیل حرم شریف ایچون (دو وکوتنه) نك Le temple de Jérusalem نام اثرلرینه مراجعت اولنه .

Tafel 20. **Jerusalem.** Hauptansicht des Felsendoms (Kubbet es Şachra). Aufnahme von Larsson.

Die Moschee bildet ein Achteck, jede Seite ist 20,40 m lang und zeigt über einem hohen Marmorsockel je sieben Bogen, von denen jedesmal die der Ecke benachbarten als flache geschlossene Nischen ausgebildet sind, während die fünf übrigen bunte Glasfenster enthalten. Auf den Türseiten sind nur vier Bogen mit Glasfenstern ausgestattet, der mittlere ist durch die Türen verdeckt. Die heutige Anordnung und Form der Fenster stammt aus dem Jahr 935 d. H. = 1528/29, als Sultan Suleimân auch die prächtigen Fayencen anbringen ließ, die mit ihrem Farbenglanz so sehr zu der großen feierlichen Wirkung des Gebäudes beitragen. Die Kuppel ist in ihrer jetzigen Gestalt vom Kalifen Hâkim im Jahre 413 d. H. = 1022 an Stelle einer eingestürzten Kuppel errichtet worden. Ihre Höhe beträgt vom Boden ab etwa 30 m, ihr Durchmesser 20 m, die innere Höhe 11,15 m. Im Innern werden Dach und Kuppel von zwei konzentrisch angeordneten Stützenreihen getragen. Die buntfarbigen, monolithen Marmorsäulen sind von älteren Bauten entnommen. Der ganze Raum ist reich mit Goldmosaik ausgeschmückt, das vorzugsweise Pflanzenmuster darstellt. Innerhalb der inneren Stützenstellung erhebt sich, von einem besonderen Gitter umgeben, der heilige Fels, an dessen Stelle nach der Überlieferung Abraham den Isaak opfern wollte, wo später die Bundeslade gestanden hat, und in dessen Höhle Mohammed betete, worauf er zum Himmel entrückt wurde. Der Fels erhebt sich 1,25—2 m über den Boden der Moschee. Vgl. R. Hartmann, Der Felsendom in Jerusalem, Straßburg 1909. Vorzügliche Ansichten des Innern bei B. Moritz, Bilder aus Palästina usw., Nr. 5—10. Für die gesamte Anlage vgl. M. de Vogüé, Le temple de Jérusalem.

لوحة ۲۱ - قدس شریف . حرم شریف اتصالده یهودیلرک آغلادقلری دیواری .

بو دیوارک قسم تحتانیسی (هرود) معبدینک بقایاسنددر و ۱۸ مترو ارتفاعندهدر . مرکب اولدینی بیوک طاشلر پک اینی ترتیب اولمشدر و بعضیلری ده بر قاج مترو طولندهدر . اوست طبقه لر ده مؤخر اولوب دها کوچک طاش پارچهلرندن مرکبدر . یهودیلر بر معتاد جمعه اقشاملری بو دیوارک اوکنده طوبلانور ، دعا ایدر ، کوچوک موملر یاقار ومعبد ایله دولت یهودیه نک انقراضنه مرثیه لر او قویهرق آغلار لر . قدس شریفک تخریبی هنکامنده ایمپراطور (تیتوس) ک رفاقتنده بولمش اولان محرر (فلاویوس ژوزه فوس) طرفندن (هرود) معبدینی توصیف ایتمشدر . Bellum Iudaicum I 21, V 5 و Antiquitates XV 11 نام آثارعتیقه یه نظراً علماسیله معمارلر بو تعریفاته توفیقاً معبدک حال اصلیسنه ارجاعنه پک چوق تشبث ایتمشدر . (شبییه) و (پهرو) نک پارسده و ۱۸۸۹ سنه سنده منتشر Le Temple de Jérusalem نام اثری بو قیلدندر .

Tafel 21. **Jerusalem.** Die Klagemauer der Juden am Haram esch Scherif.
Aufnahme von Larsson.

Die Mauer ist im unteren Teil der Rest des Unterbaues vom Tempel des Herodes. Sie ist etwa 18 m hoch. Die Quadern sind sehr gut gefugt, manche von ihnen sind mehrere Meter lang. Die oberen Lagen stammen zum Teil aus jüngerer Zeit und zeigen kleineren Steinschnitt. An dieser Mauer pflegen besonders am Vorabend des Sabbath die Juden sich zu versammeln, zu beten, kleine Kerzen anzuzünden und Klagelieder anzustimmen wegen des Unterganges des Tempels und des jüdischen Reiches. Eine genaue Beschreibung des herodianischen Tempels hat der jüdische Schriftsteller Flavius Josephus hinterlassen, der als Begleiter des Kaisers Titus die Zerstörung Jerusalems miterlebt hat (Antiquitates XV 11, Bellum Judaicum I 21, V 5). Danach sind von Archäologen und Architekten sehr viele Rekonstruktionsversuche gemacht worden, vgl. z. B. Chipiez und Perrot, Le Temple de Jérusalem, Paris 1889.

لوحة ۲۲ - قدس شریف . مرقد عیسی کلیسای (کنیسه القیامه).

مدخل جبهه‌سی ایکی قاتدن مرکب اولوب اوست طرفده کی پنجره لرك آلتده ایکی قیو واردر . بولردن شرق طرفده بولنان مسدوددر . هر طرفده بصیق کمرلر مشاهده اولنور . کرك بولنر و کرك ستونلرله باشلقلرک شکللی و قیونک اوزرنده تزیناتی حاوی بولنان فریز ایله برده کمر کنارینک تزینات معماریه‌سی اشبو مدخل دیوارینک اهل صلیب دورندن قالله اولدینه دلالت ایتمکده درلر . مع هذا قیو و پنجره لرك اوزرنده کی افقی قورنیشلر بوندن ده چوق اسکی بر زمانه وبلکده ایمپراطور قسطنطینک بعد المیلاد ۳۳۶ سنه سنده انشا ایتدیردیکی ایلك بنایه منسوبدرلر [ستریفوسکی نك «شرق یاخود روما» نامنده کی اثرینک ۸ نجی لوحه و ۱۲۷-۱۵۰ نجی صحیفه لرینه مراجعت] . قسطنطینک والده سی ایمپراطور یجه (هلنا) روایته نظراً حضرت عیسانک مرقدی یاننده صلیبی بولمش ایتمش . شیمدیکی بنا، مختلف عصرلرده اجرا ایدیلن تعدیلاتک محصولیدر و باشلیجه ایکی قسمدن مرکبدر : بری بنانک قبه لی قسمیدرکه ۱۸۱۰ سنه سنده بسبتون تجدید ایدیلن مرقد عیسی (۷,۹ مترو طول و ۵,۵ مترو عرضی حاویدر) بونک آلتده در؛ دیکری ده معبر طولانیدرکه نصف دائره شکلنده بر قسم ایله نهایت بولمقده اولوب بونک داخلنده اورتودقس روملرک کلیسای بولمقده در . بو ایکی قسم بنامتعدد محرابلر، کوچک کلیسالر، و دعا محللری ایله محاطدر . (شیق) ک ۱۸۹۸ سنه سنده قدسده انتشار ایدن Führer durch die heilige Grabeskirche نامنده کی اثرینه مراجعت اوله .

Tafel 22. **Jerusalem.** Der Eingang zur heiligen Grabeskirche (Keniset el Kijâme). Aufnahme von Larsson.

Die Eingangswand ist in zwei Geschosse geteilt; den oberen Fenstern entsprechen unten zwei Eingänge, deren östlicher vermauert ist; überall zeigen sich gedrückte Spitzbogen. Sie sowohl wie die Form der Säulen und Kapitelle, die Figurenfriese über der Tür und die Motive der Bogeneinfassung beweisen, daß diese Eingangswand aus der Kreuzfahrerzeit stammt. Doch sind die horizontalen Gesimse über den Eingängen und Fenstern aus einer weit älteren Zeit, vielleicht vom ersten Bau des Kaisers Konstantin im Jahre 336 n. Chr. (vgl. Strzygowski, Orient oder Rom, Taf. 8 und S. 127—150), dessen Mutter, die Kaiserin Helena, neben dem Grabe Christi das Kreuz gefunden haben soll. Der jetzige Bau ist das Produkt zahlreicher Veränderungen im Laufe der Jahrhunderte. Er besteht aus zwei Hauptteilen: 1. dem Kuppelbau, unter dem sich das im Jahre 1810 ganz erneuerte Grabgebäude (7,9 m : 5,5 m) befindet, 2. dem Langbau, welcher einen halbkreisförmigen Abschluß hat und in welchem sich die griechische Kirche befindet. Diese beiden Komplexe werden von zahlreichen Kapellen, Altären und Verehrungsplätzen umgeben. Vgl. C. Schick, Führer durch die heilige Grabeskirche, Jerusalem 1898.

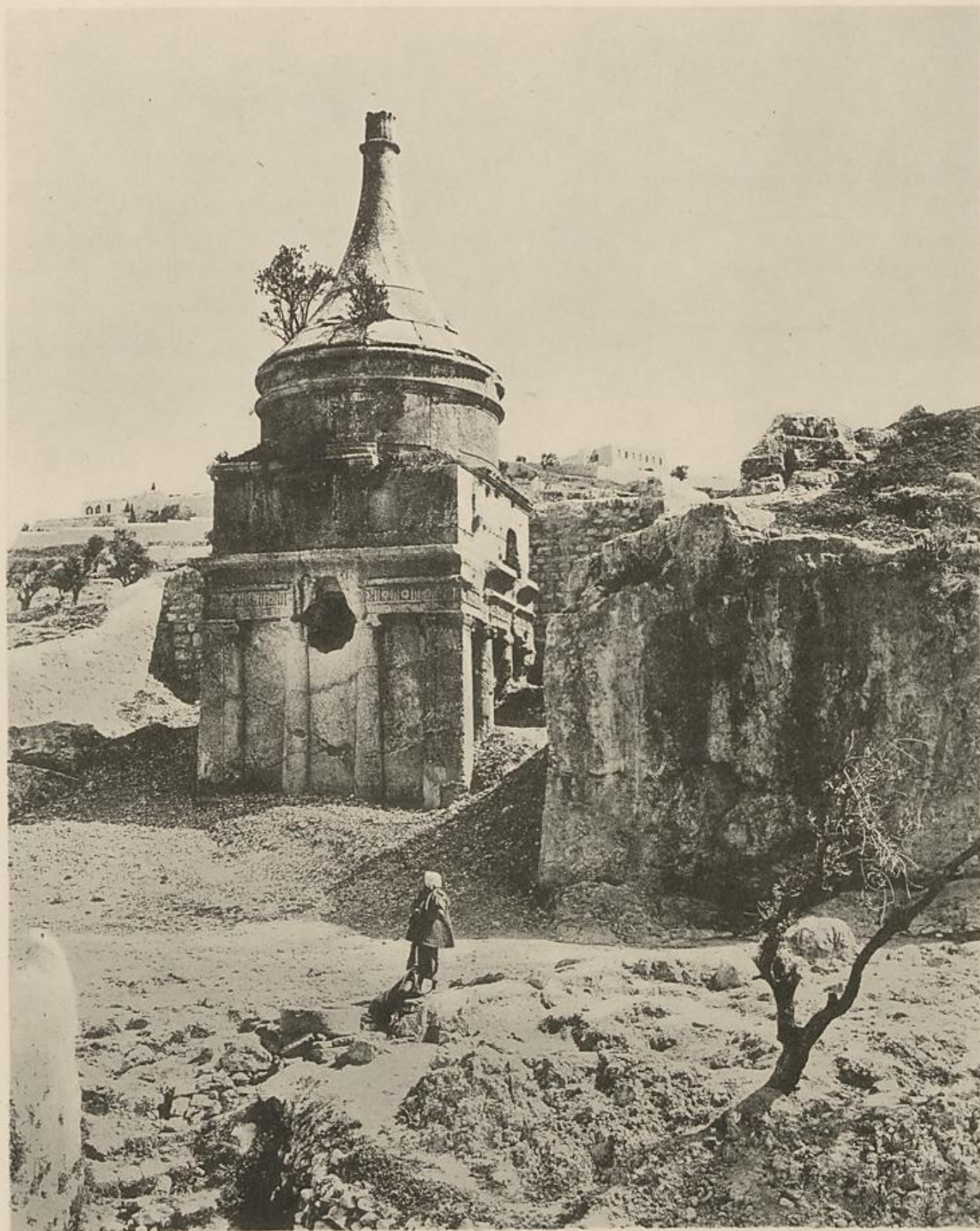

لوحة ۲۳ - قدس شریف . طنطور فرعون .

بنا، قبا داخلنده اویولمش بر مدفن اولوب قبل المیلاد صوک عصردن قالمه در . (په ترا) ده کی قیالقی جبهلردن بعضیلرنده اولدینی کبی صوک هله نیسیق دورینک باروق اسلوبنه پک کوزل بر مثالدر . درت کوشه اولان قسم تختانیسی ایسه کوشه لرده کائن پیلایه لری، ایویونک نظامنده نصف ستونلری، برده یوقاریده مصر طرزنده بر قوردونی حاوی اولوب ۶ مترو طول و ۶،۵ مترو ارتفاعنده در . بونک اوزرنده قسم اسطوانونیک کذک درت کوشه اولان قاعده سی بولمقده درکه اشبو اسطوانه نیک یوقاری به طوغری سیوریلشه رک، یوکسلن تیه سندن عربلر بنایه فرعونک کلاهی معناسنه اولان (طنطور فرعون) دیمشدر . کرک بو بنا و کرک بونک جوارنده کی قیالقرده کائن دیگر جبهلر (په ترا) ده اولدینی کبی قدس شریفده دخی دور عیساده اسلوب یونانینک چوقدن بری توسیع نفوذ ایلمش اولدینی اثبات ایلمکه درلر .

Tafel 23. **Jerusalem.** Tântûr Fir'ûn (sog. Absalomgrab).

Der Bau ist ein aus dem Felsen gearbeitetes Grab etwa aus dem letzten Jahrhundert v. Chr. Er ist, wie manche Fassaden zu Petra, ein vorzügliches Beispiel des sogenannten späthellenistischen Barockstils. Der rechteckige Unterbau mit Eckpfeilern und ionischen Halbsäulen, Triglyphenfries und ägyptisierender Hohlkehle darüber, ist in der Grundfläche 6 : 6,5 m groß. Über ihm erhebt sich der rechteckige Untersatz der Trommel, deren in geschwungener Linie spitz zulaufende Bekrönung dem Bau den arabischen Namen »Mütze des Pharaos« eingetragen hat. Dieser Bau und mehrere benachbarte Felsfassaden beweisen, daß, ebenso wie zu Petra, in Jerusalem zur Zeit Christi schon längst die griechischen Stilformen ihre Herrschaft ausgebreitet hatten.

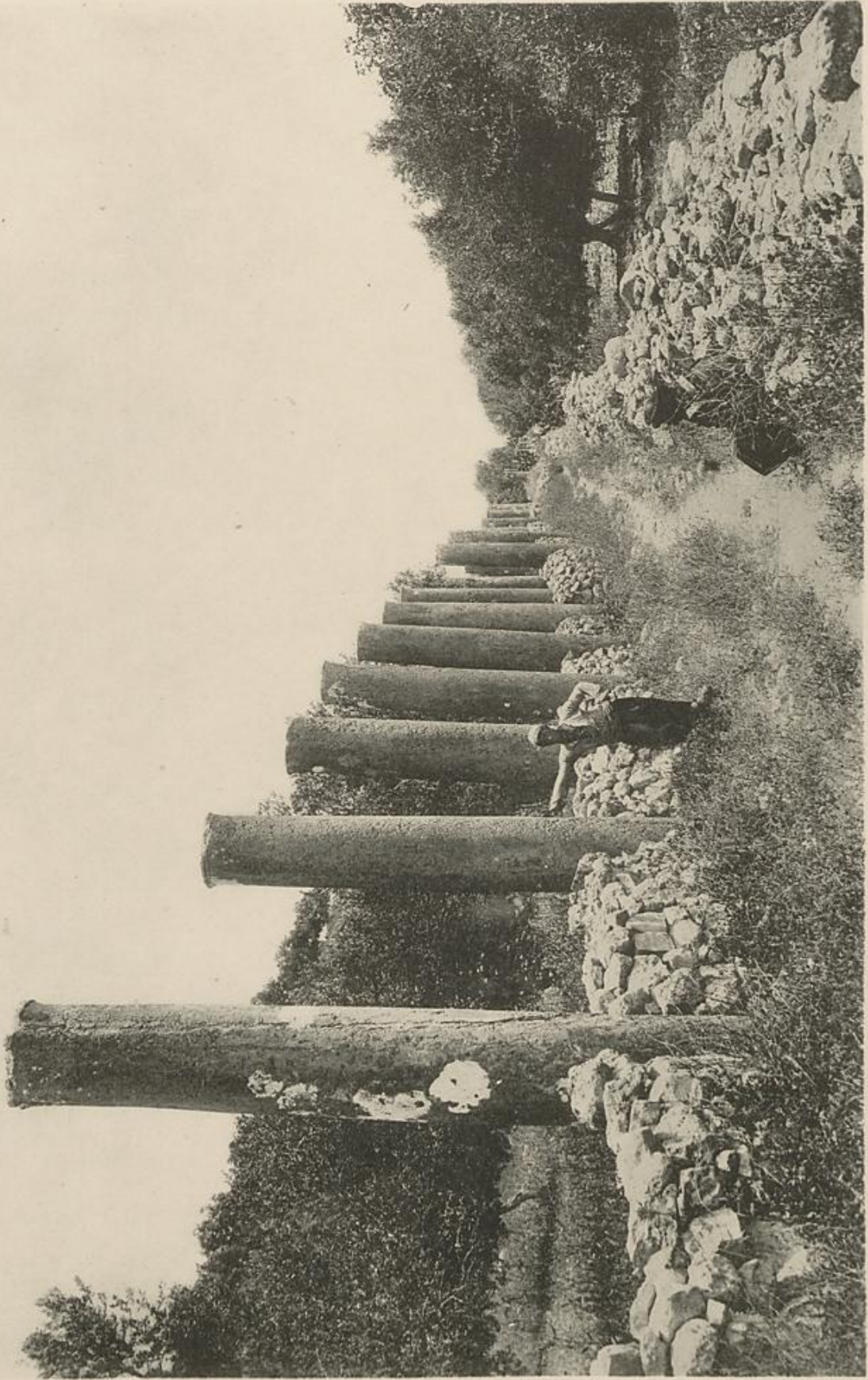
لوحة ۲۴ - ساماریا (سبسطیه) ده جاده کبیر .

دولت شمالیه یهودیه نك قديماً يابتيختی اولان (ساماریا)، بوكون سبسطیه نامنده بر كويك يانی باشنده کی واسع تپه اوزرنده كاشدر . قرال (هرود) بو شهری پك مزین بر صورتده تعديلاً اعمار ايتيردی وایمپراطور آوغوستوس (لسان یونانیده : سبستوس) اسمنه اضافه اوکا (سهباسته) نامنی ویردی که بواسم سبسطیه شکلنده اوله رق بوكونه قدر قالمشدر . شهر، قوتلی بر دیوارله وقوله لرله محاط ایدی، یوللری ده طوسطوغری و ستونلی رواقلرله مزین ایدی که بوستونلردن بعضیلرینك بقایاسی ۲۴ نجی لوحه ده کورولمکده در . جاده، شهرک بیوک ومدور قوله لری حاوی اولان بر قپوسنه منتهی اولور . اجرا اولتان حفريات نتیجه سنده ازان جمله آوغوستوس معبدیله برده ایمپراطورک هیکلی بولنمشدر که بو هیکل شیمدی استانبولده موزه همايونده محفوظدر . (ساماریا) نك الك قديم دوره یهودیه بقایاسی دخی پك درین طبقات داخلده کشف ایلمشدر .

Tafel 24. Hauptstraße von Samaria (Sebastije).

Samaria, die Hauptstadt des nördlichen jüdischen Reiches, liegt auf einem umfangreichen Berghügel beim heutigen Dorf Sebastije. Der König Herodes baute sie in verschwenderischer Weise um und nannte sie nach dem Kaiser Augustus (griechisch: Sebastos): Sebaste, deren Name sich im Dorf erhalten hat. Die Stadt war mit einer starken Mauer und Türmen umgeben, ihre Straßen waren geradlinig und mit Säulenhallen ausgestattet, von denen Taf. 24 einige Reste zeigt. Die Straße endigt bei einem Stadttor mit großen, runden Türmen. Durch Ausgrabungen fand man u. a. den Tempel des Augustus und die Statue des Kaisers, die sich jetzt im Museum in Konstantinopel befindet. Auch Reste der ältesten jüdischen Epoche von Samaria sind in großer Tiefe gefunden worden.

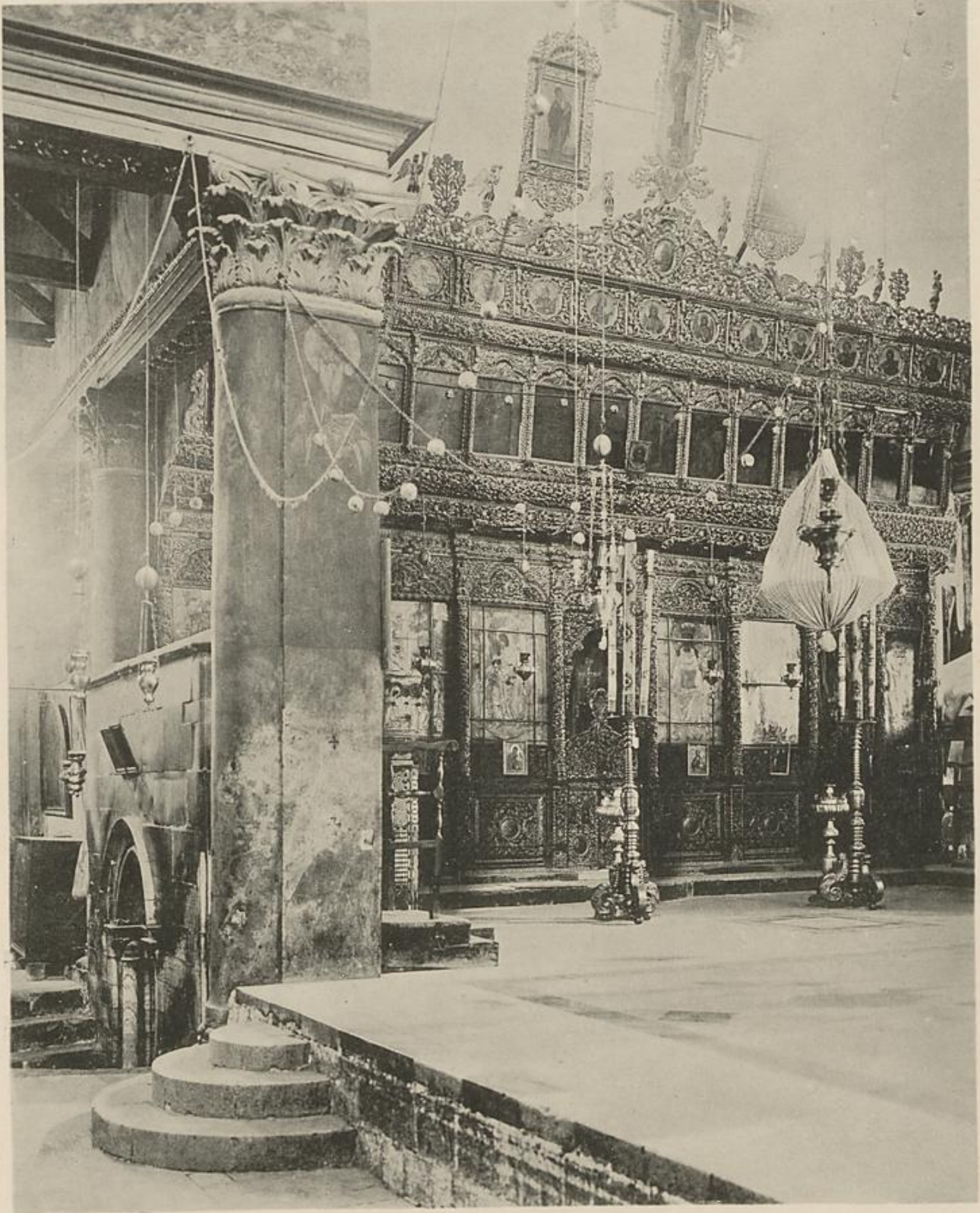
لوحة ۲۵ - بیت الاحمدیه مولد عیسی کلیسای .

روایتہ نظراً حضرت عیسانک طوغدینی محل اوزرینہ ایمپراطور قسطنطین اولجہ بیوک بر (بازیلیقا) انشا ایتدیرمش وایمپراطور (ژوستینین) بونی تجدید ایلمش ایدی . بوکون موجود اولان کلیسا هر تقدیر قسطنطینک زمانندن قالمه ایسهده تدقیقات فیهسی حقدہ بر چوق مسئلهار تولید ایتمکدهدر . داخلایک زیاده بسیطدر . قسم طولانیسی بش معبردن متشکل اولوب بولردن اورتهدهکی دیکرلرندن دها کینشدر (۱۰،۴۰ مترو) . قورهنت نظامنده اولان یکپاره ستونلر آلتی مترو ارتفاعندهدرلر . لوحه مز بر کوشه پیلایه سیله بوکا ملاصق اولان نصف ستونی و بونک یاننده اورتودوقس کلیسانک بر چوق اعزه تصاویریله مستور بولنان دیوارینی مرئیدر .

کلیسانک یونجه پیراغی شکلندهکی اوچ بیوک (آبسید)ی حاوی اولان زمزمهکاهی آلتنده ، ۱۲،۴ مترو طول ، ۳،۹ مترو عرض و ۳ مترو ارتفاعنده بولنان ومولد عیسی اولان کوچوک کلیسا بولتمقدہدر . زمین ایله دیوارلر مرمر قابیلی اولوب جهت شرقیهدهکی حجره نک زمیننه واوزرنده «Hic de virgine Maria Jesus Christus natus est یعنی «عیسای مسیح بوراده باکره مریمدن تولد ایلمشدر» کتابهسی حاوی بولنان کوشدن بریلدیز صفحه یرلشدیرلمشدر .

Tafel 25. Die Geburtskirche Christi in Bethlehem. Aufnahme von Larsson.

Über der Stätte, wo Christus geboren sein soll, errichtete Kaiser Konstantin bereits eine große Basilika, die durch Kaiser Justinian erneuert wurde. Die jetzt erhaltene Kirche geht auf den Bau Konstantins zurück, bietet aber infolge von Umbauten der Forschung zahlreiche Probleme. Das Innere ist von großartiger Schlichtheit. Das Langhaus hat fünf Schiffe, von denen das mittlere breiter ist als die übrigen (10,40 m). Die Höhe der monolithen, korinthischen Säulen beträgt 6 m. Unsere Tafel zeigt einen Eckpfeiler mit angearbeiteter Halbsäule, daneben die geschnitzte und bemalte Bildwand der griechisch-orthodoxen Kirche. Unter dem mit drei weiten Apsiden kleeblattförmig ausgestatteten Chor der Kirche liegt die Geburtskapelle (12,4 m lang, 3,9 m breit und 3 m hoch). Der Boden und die Wände sind mit Marmor belegt, und in der östlichen Nische befindet sich am Boden ein silberner eingelegerter Stern mit der Inschrift: »Hic de virgine Maria Jesus Christus natus est«. (Hier wurde von der Jungfrau Maria Jesus Christus geboren.)

لوحة ٢٦ - جبل الطور .

٥٦٢ مترو ارتفاعنده بولنان جبل الطور خفيفجه مقوس اولان وپك اوزاقدن كوريله بيلن شكليله فلسطينك الك كوزل طاغلرندن بريدر . بونك تهسي زمان قديمده مستحکم ومسكون ایدی ، وخرستیانلرجه حضرت عيسانك تجلی ابتدکی محل اولمق اوزره قبول ایدلش ایدی . پك اسکیدن اوراده برچوق کلیسالر انشا اولنمشیدی . بوطاغی ایوییدن ملك العادل ١٢١٢ سنه میلادیهسنده تحکیم ایتمش ، واهل صلیب بورانی یهوده محاصره ایلمش ایدی . بوکون تیهنك اوزرلره آنجق بر حصارک ، مثن الشكل بر کلیسانک ، و برده بر مناسترک بهایسی کورولمکدهدر .

Tafel 26. **Der Berg Tabor (Djebel et Tôr).** Aufnahme von Larsson.

Der Tabor (562 m hoch) ist durch seine weiche, bogenförmig geschwungene Linie, die von weit her sichtbar ist, eine der schönsten Berghöhen in Palästina. Die Höhe war im Altertum befestigt und bewohnt; den Christen galt sie als der Ort der Verklärung Jesu. Schon früh errichtete man mehrere Kirchen auf dem Gipfel. Sultan Malik al-Âdil befestigte den Tabor im Jahre 1212 und wurde dort von den Kreuzfahrern vergeblich belagert. Heute sieht man auf der Höhe nur noch Reste eines Kastells, einer achteckigen Kirche und eines Klosters.

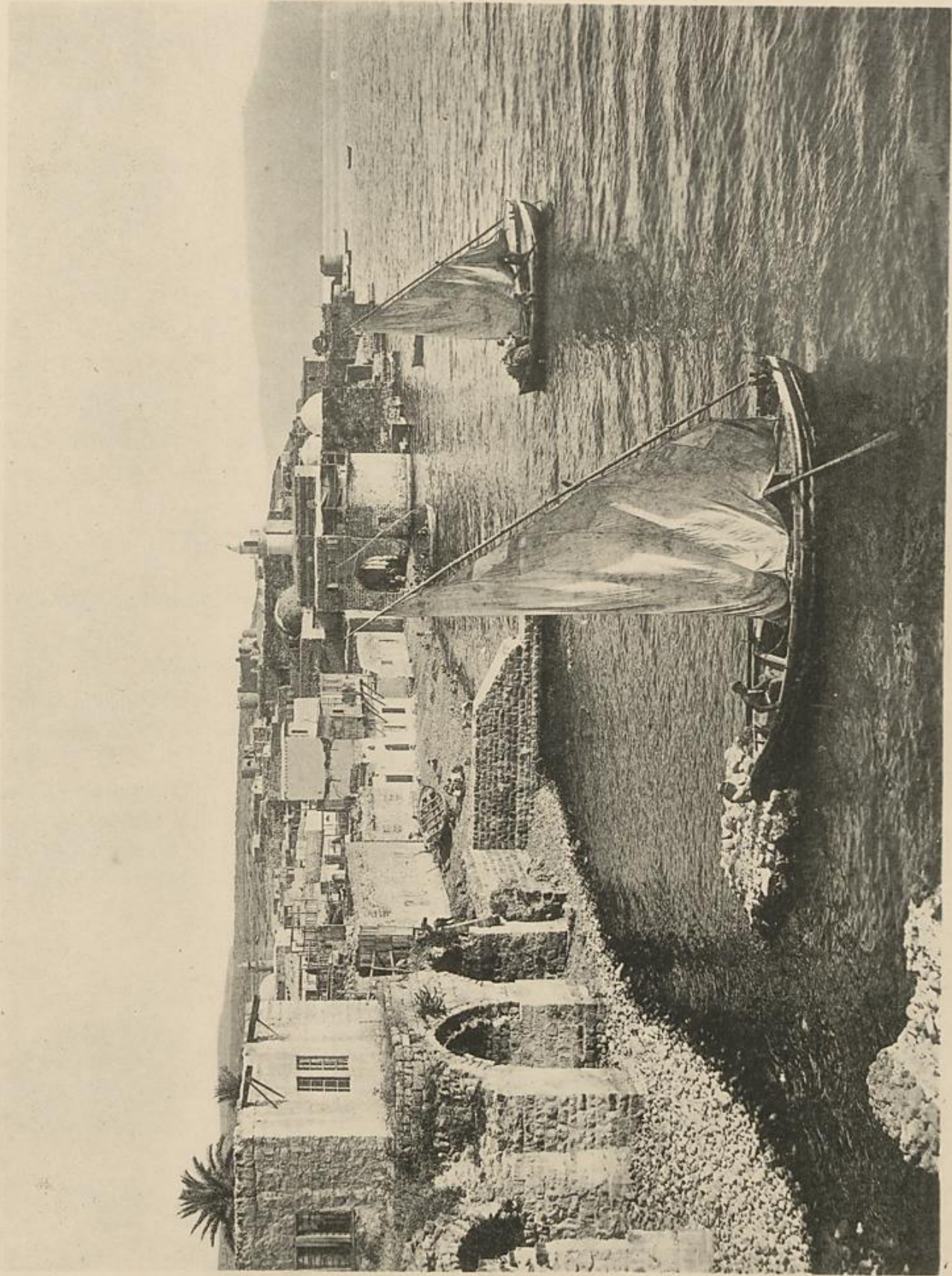
لوحة ۲۷ - طبریه . قدیم (تیهریاس) .

(غالیهیا) قطعسنک قدیمآ بیتختی اولان بوشهر میلاددن ۲۲ سنهصکره (هرود) طرفدن یونان ذوق واسلوبنه کوره بنا ایدلش وقدسک (تیتوس) طرفدن تخریبی متعاقب بر حیات قالان یهودیلرک باشلیجه محل اقامتی اولمش ایدی . شهر ، ۶۳۷ سنه میلادیسنده عربلرک اته کچدی . شکلمزده کورولدیکی اوزره بونک اک جاذبهدار منظرهسی کولک کنارندهدر . بهار حلول ایدنجه کولک اطرافندهکی بتون قیرلقر جنت آسا بر کوزلک اکتساب ایدر . قره طرفنده قوتلی بر مدافعه سوری ایله قوله لرکورولور . کک استحکاماتک وکک مساکنک مالزمه انشائیهسی بر کانیهنک قویورنک بازالت لاولرندن عبارتدر .

Tafel 27. **Ṭabarîja, das alte Tiberias.** Aufnahme von Larsson.

Die alte Hauptstadt von Galiläa wurde von Herodes nach griechischem Geschmack 22 n. Chr. erbaut und war nach der Zerstörung Jerusalems durch Titus ein Hauptwohntort der überlebenden Juden. Im Jahre 637 wurde die Stadt arabisch. Sie hat sich, wie die Tafel zeigt, ihren überaus malerischen Charakter am Ufer des Sees erhalten, dessen umgebende Landschaft, namentlich im beginnenden Frühjahr, als ein wahres Paradies von Schönheit geschildert wird. Die Landseite zeigt eine starke Wehrmauer und Türme. Das Baumaterial der Festungswerke und Wohnhäuser ist dunkle Basaltlava.

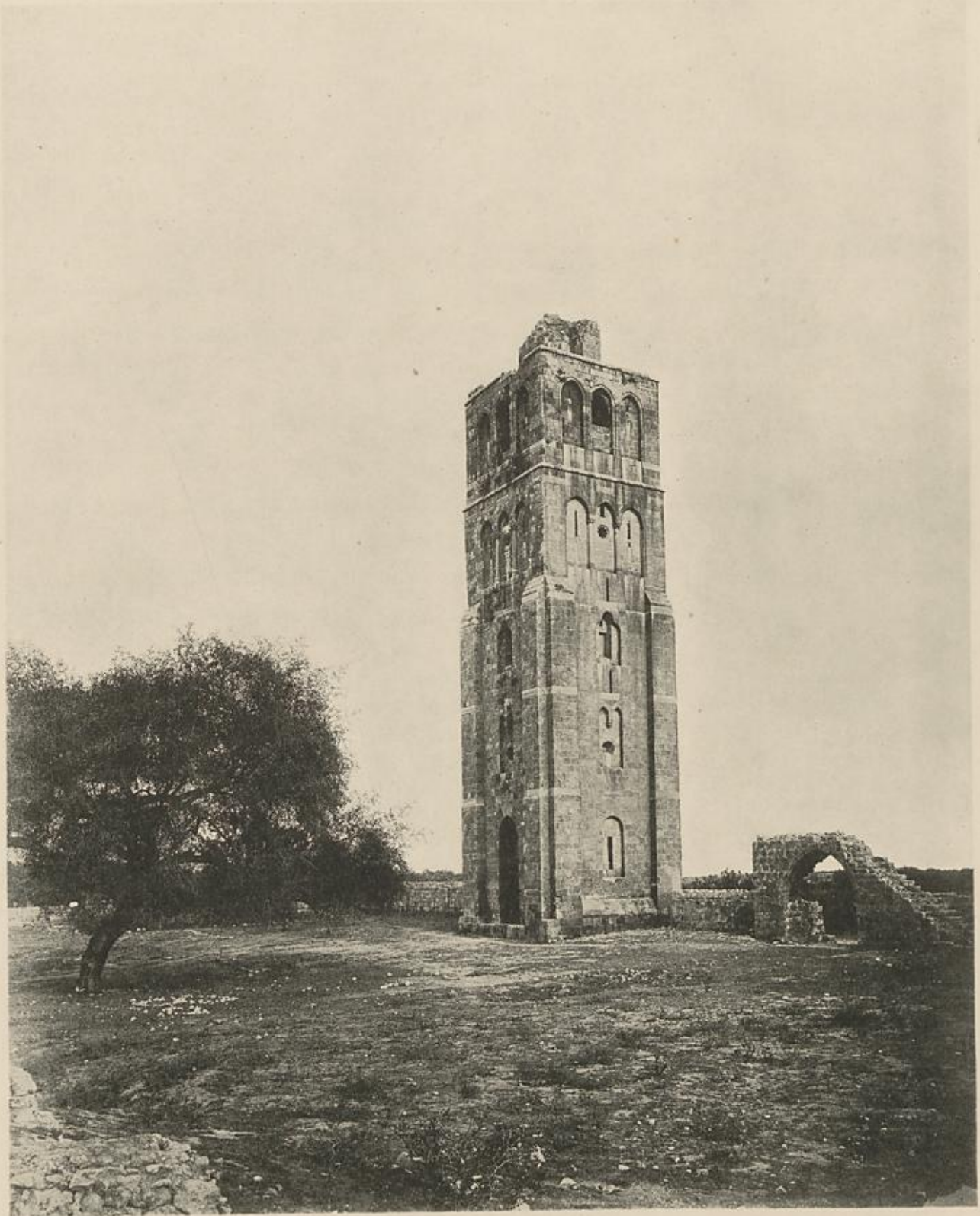
لوحة ٢٨ - رملة يافه نك جنوب شرقينده واقعدر . اهل صليب دورندن قالمه قوله .

اسمنك معناسى «قوم» اولان بوشهر بعدالميلاد ٧١٦ سنهسنده خلفاى امويهدن عبدالملكك اوغلى خليفه سليمان طرفندن تأسيس ايدلش وبعض ادوارده قدسدن دهدها بيوك اولشدر . اهل صليب ١٠٩٩ سنهسنده شهرى ضبط ايدرك برچوق كوزل كليسالربنا ايتديلر . بوراده رسمى كوريلن بش قاتلى قوله مؤسس بلدهنك براثرى اولوب (جامع الابيض) نام جامك اقسامنددر . اوست قسمى غربك (رومان) دينن اسلوبنك دوره انتقاليهسنه عاند اشكالى حائرده دوره مذكورهده مدور وسبورى كمرلر برلكده قوللانلمقده ايدى . بوكون خراب اولان اك اوست قسم ايسه عن اصل موجود اوليوب آنجق ١٦٥٢ سنهسنده علاوه ايدلش ايدى .

Tafel 28. **Ramle, südöstlich von Jaffa.** Turm aus der Kreuzfahrerzeit. Aufnahme von Larsson.

Die Stadt, deren Name »Sand« bedeutet, wurde 716 n. Chr. von dem umajjaden Kalifen Suleimán, dem Sohn 'Abd al-Maliks, gegründet und war zeitweise größer als Jerusalem. Die Kreuzfahrer ergriffen 1099 Besitz von Ramle und errichteten mehrere sehr schöne Kirchen. Der hier abgebildete fünfstöckige Turm ist ein Werk des Stadtgründers und gehört zur Djâmi' el Abjad (»weiße Moschee«). Er lehnt sich in seinem Aufbau an Formen des abendländisch romanischen Übergangsstils an, der runde und spitze Bogen gleichzeitig verwendet. Der oberste, jetzt zertrümmerte Aufbau ist nicht ursprünglich, sondern wurde erst im Jahre 1652 aufgesetzt.

لوحة ٢٩ - تورتوزا (طرطوس). اهل صليب دورندن قلله كليسا.

تورتوزا، اسكى فينكه شهرى اولان و آرادوس (آرواد) آطه سنك قارشيسنده بولنان - كه بوده بر فينكه بلده سى ايدى - (آنتارادوس) ك قرون وسطاده قبول ايدلمش اولان ناميدر. وقتله (حصص) ك ليماني اولمغله حائر اهميت اولمش اولان بو شهر ك بوكونكى خرابه لرى اونك اهل صليب دورنده كى شكل وحالى حقتده شايان حيرت بر فكر ويرمكده در: جسيم طاش كتله لرندن مركب قوتلى سورلر، درين خندقلر، سيورى كمرلى قولر، غوتيك طرزنده رواق بقاياسى حاوى بر ايچ قلعه، وعلى الخصوص اهل صليب دورندن قلله كوزل بر كليسا (تورتوزا) نك جالب دقت اولان آتاريدر. بوكون جامعه تحويل اولنوب طرزجديده كوچوك بر مناره يى حاوى اولان بو كليسا ٤٠ متر و طول و ٢٨ متر و عرضنده در. وقتله Notre-Dame de Tortose ناميله حضرت مريمه اتحاف اولنمش ايدى؛ اوزمانلر حائر شهرت بر زيارتگاه ايدى. كليسا چاتيسنك اشكال خارجيه سى غيب اولمش ايسه ده داخلى او قدر مكملمدر كه غوتيك ادوار ابتدائيه سنه عائد اولمق اوزره سوريه نك اك اني محافظه اولنمش بر كليساسى عد اولنه بيلور. مركب اولدينى اوج معبر، قوره تته مشابه بر نظامده غايت موزون ايكي صره ستون ايله تشكيل ايدلمشدر. كرك شرق جهه سنده (لوحة ٢٩، صول طرفده) و كرك غرب نهايتنده سيورى كمرلى پنجره لر بولنمقده در. بو پنجره لر يان طرفلرى درت گوشه قوله لر شكلنده اولان و بوكون يالكر چاتى يه قدر يوكسلن (آبسيد) ك داخلنه ضيا ويرمكده درلر. طاوان ايسه كتدجه طارلاشهرق امتداد اتمكده بولنان بر بشيك طونوسى شكلنده ايدى. مراجعت، Van Berchem et E. Fatio, Voyage en Syrie, 1914, Le Caire. Vol. II, 1. Pl. 70—73 et vol. I, 2, p. 320 ff.

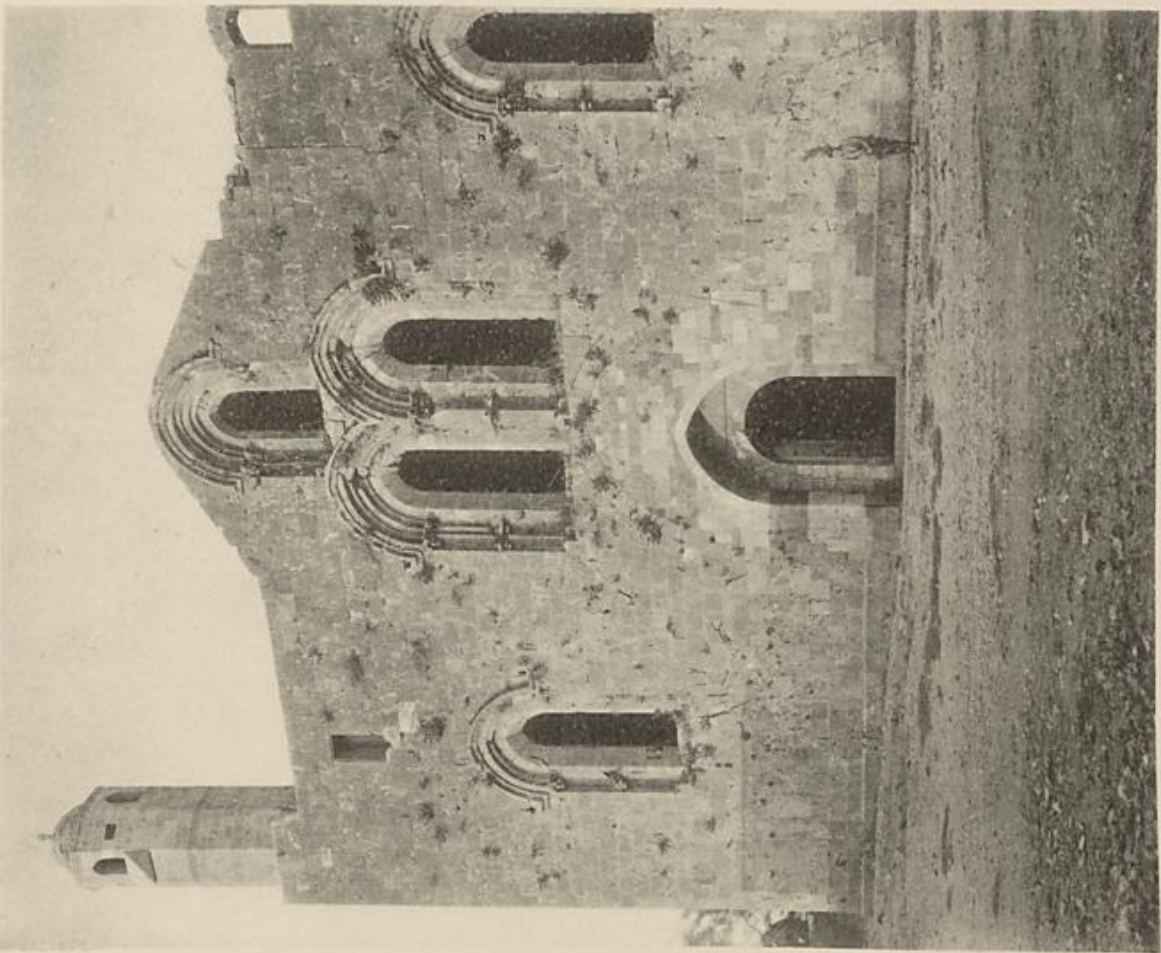
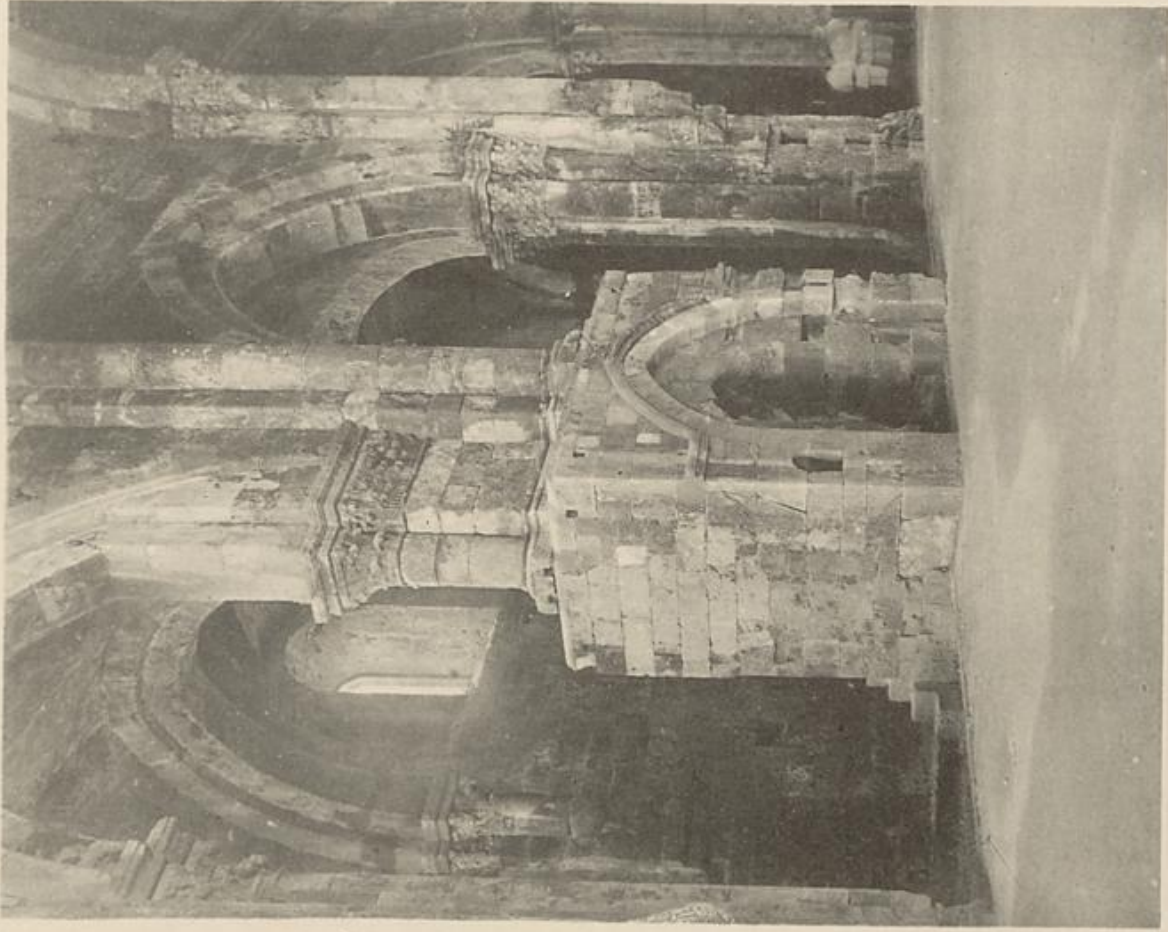
(تورتوزا)، طرابلس قونتلقرينه عائد ايدى. بوشهر مستحكم حكمدارلرى شدتلى حربلر نتيجه سنده بر قاچ دفعه تبدل ايتمشدر. سلطان صلاح الدين ١١٨٨ سنه ميلاديه سنده بوراسنى تماماً فتح ايدمه سدى ايسه ده ١٢٥٧ (هجرتك ٦٥٥) سنه سنده محمد السلطانك يداشغالنده بولدى. سلطان مشار الهيك بو كليسانى ايلك دفعه اوله رق جامعه تحويل ايتمش اولدينى كليسا داخلنده موجود بر كتابه ايله مؤيددر. بوندن صكره (تورتوزا) تكرار خرسنيانلرك اله كچمشدر كه ١٢٩١ سنه سنده اهل صليبك سوريه ده اك صوك ترك ايلدكلرى موقع بوراسيدر. لوحه مزك صاغ طرفى كليسانك داخلنى كوسترر. بو شكلك صول قسمنده بر ستونه مستند اولمق اوزره بر نوع كرسينك طاشدن اولان قسم تحتاييسى كورولمكده در كه بوكا آرقه طرفده كائن بر طاش مرديون ايله چيقيلور ايدى.

Tafel 29. **Tortosa (Tartûs)**. Kirche aus der Kreuzritterzeit. Aufnahme von Dr. K. Wulzinger.

Tortosa ist der im Mittelalter aufgekommene Name für die altphönikische Stadt Antaradus, gegenüber der Insel Aradus (Aruād), die ebenfalls eine phönikische Stadt trug. Die heutigen Ruinen der Stadt, die als Hafen für Homs wichtig war, geben ein wundervolles Bild aus den Tagen der Kreuzritter: starke Stadtmauern, aus gewaltigen Blöcken errichtet, tiefe Gräben, spitzbogige Tore, eine innere Burg mit Resten hoher gotischer Hallen, vor allem aber die Schönheit der Kreuzfahrerkirche machen Tortosa dem Besucher zu einer unvergleichlichen Erinnerung. Die jetzt als Moschee benutzte und mit einem modernen kleinen Minaret versehene Kirche ist 40 m lang, 28 m breit. Sie war der Jungfrau Maria geweiht (Notre-Dame de Tortose) und einst ein berühmter Wallfahrtsort. Die Kirche hat ihre äußeren Dachformen verloren, aber das Innere ist noch so vollständig, daß sie als der besterhaltene frühgotische Kirchenbau Syriens gelten kann. Ihre drei Schiffe werden durch zwei Reihen schlanker korinthisierender Pfeiler gebildet; wie an der Ostfront (Taf. 29 links), so finden sich auch am Westende in den drei Apsiden spitzbogige Fenster; die seitlichen sind nach außen als zwei viereckige Türme ausgebildet, die heute nur bis zum Dach reichen. Die Decke war als spitz zulaufendes Tonnengewölbe gebildet. Vgl. van Berchem und E. Fatio, Voyage en Syrie (Mémoires publiés par les membres de l'Institut français d'archéologie orientale) 1914 Cairo, Bd. II 1, Taf. 70—73, und Bd. I 2, S. 320 ff.

Tortosa gehörte den Grafen von Tripolis; die starke Stadt wechselte wiederholt in heftigen Kämpfen ihre Herren. Sultan Saladin konnte sie 1188 nicht ganz erobern, aber 1257 (655 d. H.) war sie im Besitz von Mohammed es Sultân, der nach einer Inschrift in der Kirche diese zum ersten Male in eine Moschee verwandelte. Hierauf kam Tortosa wieder in christlichen Besitz und war 1291 der letzte Ort Syriens, den die Kreuzritter verließen.

Tafel 29 rechts zeigt einen Blick in das Innere der Kirche; man bemerkt links an einem Pfeiler den steinernen Unterbau einer Art von Kanzel, die von einer rückwärts liegenden Steintreppe aus zugänglich war.

لوحة ۳۰ - شمالی سوریه ده کائن (قلعة سمعان) . [۳۱ و ۳۲ نجی لوحه لوده مراجعت اولنه] .

قلعة سمعان خرابه لری شمالی سوریه نك الك كوزللى اولقى اوزره كوستریله بیلور . بواسم ، (سیمون) نامنده خریستان بر مزویدن قالمه دركه مومی ایله ۱۲ مترو ارتفاعده بر طاش ستون اوزرنده ۳۷ سنه یاشامش و اورایه كنن بیکلرجه زیارتنجی به کتب مقدسه نی تفسیرایدن ایدی . بونك حیاتی حقدنه اخذ معلومات ایچون (هانس لیتسمان) لوده Das Leben des hl. Symeon Stylites in Texte und Untersuchungen, herausg. von Harnack und Schmidt 32, 4 — نام اثر لرینه مراجعت اولنه . مرور زمان ایله اطراف و جوارینه خانه لر و مناستر لر بنا اولندی . سالف الذکر عزیز ، بعد المیلاد ۴۵۹ سنه سی ایلولنك یکر می یدنجی کونی وفات ایدنجه نعشی اول امرده ستونك اوزرینه وضع اولندی و مؤخرآ انطاکیه به کوتورلدی . ستونك اطرافه بیوک بر کلیسا بنا اولنمشدرکه کرك تفرعانی و کرك هیئت عمومی سی ۳۰ ، ۳۱ و ۳۲ نجی لوحه لوده مرئیدر . کلیسانك مرکزی ، موضوع بحث اولان ستونی محیط اولان مثن الاضلاع بر شکله درکه بورایه درت معبر بر صلیب تشکیل ایده جك صورتده ربط ایدلشدر . باشلیجه مدخل ، جنوب غربی جهتنده ایدی . بو خرابه به عائدك زیاده تفصیلات نك de Vogüé La Syrie centrale نام اثرنده مندرجدر . بر سور ایله محاط اولان بتون هیئت عمومی نك شکلی سالف الذکر اثر موجبجه ۳۲ نجی لوحه ده ترسیم ایدلشدر .

۳۰ نجی لوحه نك اوست قسمی (سیمون) کلیسانك صلیب شکلی حاصل ایده جك صورتده حاوی اولدینی درت معبردن شهاده کنی کوسترمکده در . الك اوزاقده مثن الاضلاع بقایای ایله برده موضوع بحث اولان صلیب شکنده کی معبرلردن صاغه طوغری امتداد ایدن وجهت غریبه ده بولنانك باش طرفی کورولمکده در .

۳۰ نجی لوحه نك آلت قسمی سالف الذکر معبرلردن جنوب جهتنده ککک جهه سیله برده دها آلحق اولان و اوج قسمدن مرکب بولنان اوک رواقی و بونك کیری طرفنده ایکی قاتدن مرکب و درت قپونی حاوی مدخل دیوارینی کوسترمکده در .

Tafel 30. **Ḳal'at Sem'ān in Nordsyrien** (vgl. dazu Taf. 31 und 32). Aufnahmen von Larsson.

Die Ruinen von Ḳal'at Sem'ān dürfen als die schönsten von Nordsyrien bezeichnet werden. Der Ort hat seinen Namen von dem christlichen Einsiedler Symeon, welcher hier 37 Jahre lang auf einer 12 m hohen Felsssäule lebte und die heiligen Schriften vor Tausenden von herbeigeströmten Pilgern erklärte. Vgl. Hans Lietzmann, Das Leben des hl. Symeon Stylites in Texte und Untersuchungen, herausg. von Harnack und Schmidt 32, 4. Mit der Zeit wurden Häuser und Klöster in der Nachbarschaft erbaut. Als der Heilige am 27. September 459 n. Chr. starb, wurde sein Körper anfangs auf der Säule selbst beigesetzt, dann nach Antiochia gebracht. Rings um die Säule wurde eine große Kirche gebaut, die auf unseren Taf. 30—32 im einzelnen und ganzen abgebildet ist. Der Mittelpunkt der Kirche ist ein die Eremitensäule umgebendes Oktogon, an das sich vier Langhäuser in Kreuzform anschließen. Der Haupteingang lag im Südwesten. Die ausführlichste Publikation der Ruine findet sich bei De Vogüé, La Syrie centrale I, S. 141 ff. und Taf. 139—150. Nach seiner Publikation ist die zeichnerische Darstellung des ganzen, von einer Mauer umschlossenen Bezirkes auf Taf. 32 wiedergegeben. Vgl. van Berchem und Fatio, Voyage en Syrie II 1, Taf. 49—55, und I 2, S. 222 ff., ferner Howard Grosby Butler, Architecture and other arts, S. 184 ff., auch Leclercq in Cabrol, Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie, Tome I 2, Spalte 2380 ff., Fig. 801—807 (nach Vogüé und Butler).

Tafel 30 oben zeigt den nördlichen Kreuzarm der Symeonskirche, im Hintergrund erkennt man die Reste des Oktogons und den Ansatz des nach rechts verlaufenden westlichen Kreuzarmes.

Tafel 30 unten zeigt die Front des Südarms mit niedrigem, dreiteiligem Vorchallentor und der darunterliegenden zweigeschossigen Eingangswand, in der vier Türen sind.

یوقاریده : کلیسانک صلیب شکلنده کی معبرلندن شرق جهته کنک حاوی اولدینی (آبسید) . آشاغیده : مثن الاضلاع اولان شکل مرکزینک داخلی که بونک درت وجهه ، بر صلیب شکلی حصوله کتیره جک صورته ، کلیسانک درت معبری منتهی اولمده ، آره یرده قالان دیگر درت وجهنده (آبسید) لر بولمده در . شکک ایلری طرفده و اورته ده درت گوشه بر قیا کتله سی کورولمده در که بونک یوزلرینک طولی تقریباً ۲ مترودر . بو ایسه عزیز سیمه نونک وقتیه انزواکاهی اولمش اولان ستوندن باقی قالان پارچه در .

کلیسانک تزیناتی متنوع اولمده برابر اشکالده بر درجه یه قدر محدودیت و ساده لک موجوددر . بو حال ایسه (وولف) ک (قدیم خرسیتان و یزانس صنعتی) نام اثرنده دیدیکی کبی سوریه نک صنعت خرسیتانیه معماریه سنه مخصوص بر صنعتدر . حالبوکه یزانسک تأثیراته اوغرایان مبانیده دها مبذول اشکال تزینیه مشهوددر . (وولف) ک Handbuch der Kunstwissenschaft ایله (هولتسینکر) ک Altchristliche und Byzantinische Baukunst نام اثرلرینه مراجعت اولنه .

Tafel 31. **Kal'at Sem'ân.** Kirche des heiligen Symeon. Aufnahme von Larsson.

Oben: Apsis des östlichen Kreuzarmes der Kirche.

Unten: Blick in das zentrale Oktogon, an welches sich an vier Seiten die Kreuzarme der Kirche ansetzen, während an den vier anderen Seiten, die dazwischen liegen, Apsiden angebaut sind. Im Vordergrund erkennt man, in der Mitte des Bildes, einen rohen, quadratischen Felsklotz von etwa 2 m Seitenlänge. Dies ist der letzte Rest der einstigen Eremitensäule des heiligen Symeon.

Die Ornamentik der Kirche zeigt bei aller Vielseitigkeit doch eine gewisse Knappheit und klare Einfachheit der Formen. Diese Eigentümlichkeit ist, wie O. Wulff in seiner »Geschichte der altchristlichen und byzantinischen Kunst« ausführt, bezeichnend gerade für die christliche Baukunst von Syrien, während die von Byzanz beeinflussten Bauwerke vielfach reifere dekorative Motive aufzeigen. Vgl. Wulff a. a. O. (in Burger, Handbuch der Kunst-Wissenschaft, Berlin-Neubabelsberg, Verlag Athenaion) S. 214. Für ornamentale Einzelheiten vgl. Holtzinger, Altchristliche und byzantinische Baukunst, 2. Aufl. S. 119 ff (in Durms Handbuch der Architektur, III 1).

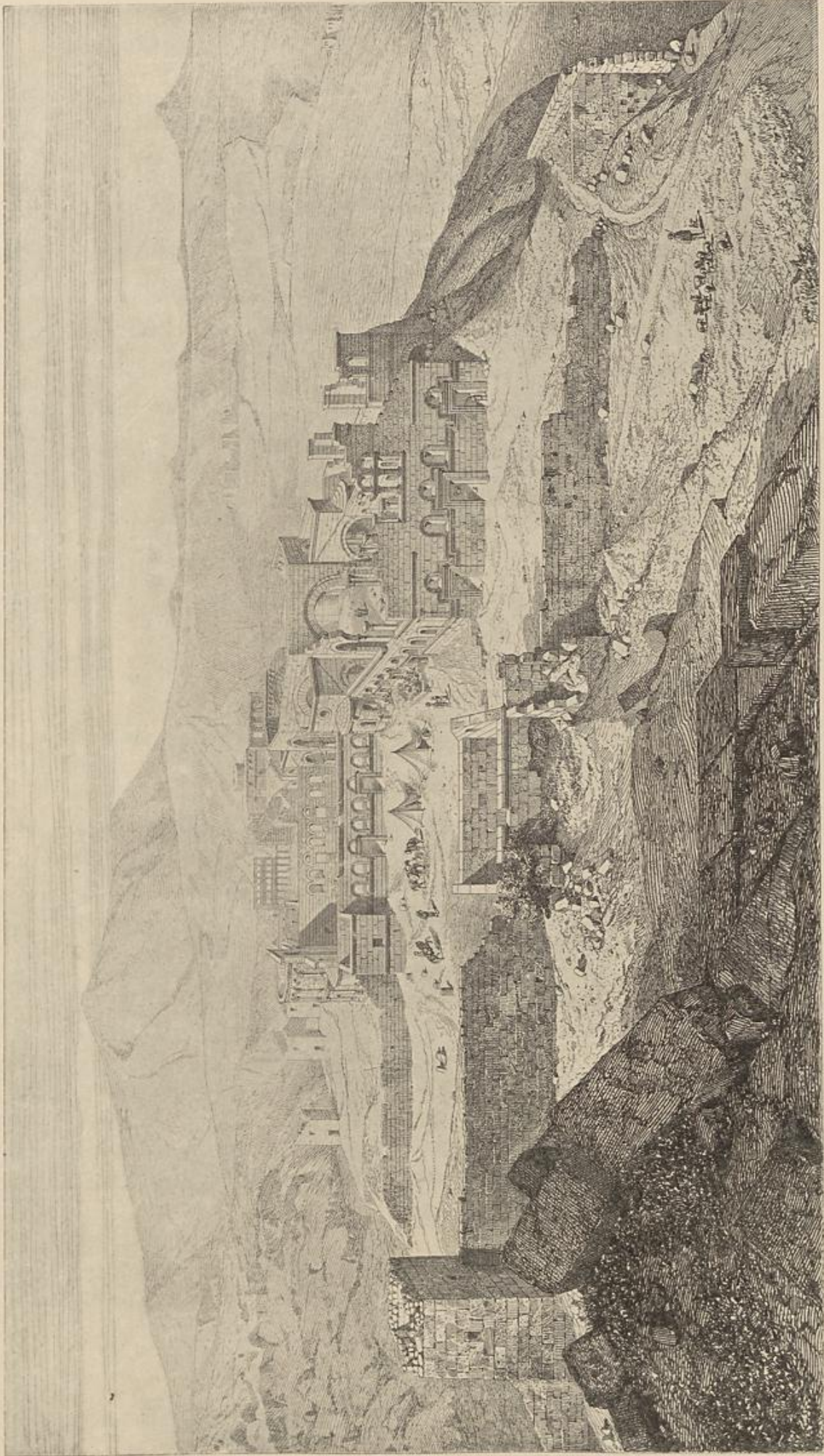
لوحة ۳۲ - قلعة سمعان . سيمون كليسانك شيمديكي حالك هيتت عموميه سيله جوارنده كي مناستر و اطرافنده كي استحكاماتك Vogüé يه كوره ترسيم ايدلش شكلي [۳۰ نجى و ۳۱ نجى لوحه لره مراجعت] .
 اوكنزده اك يقين اولان جبهه شمال جهته كاثن اولانيدر . صول طرفده كليسانك جناح شريقيه ايسه (آبسيد)ك
 اوج قسمدن مركب اولان نهايتدن درحال آكلاشلمقدهدر . اورتهده مشمن الاضلاع تماميله بلليدر .
 بونك اطرافى خالى وايسسز ، آغاج و صوسز ، قورشونى رنگه كيرج طاشندن ، و طاغلق وغيرمنبت اراضيدن عبارت
 اولدني ايجون بو موقعه زاهد و مردمكيز منزويلرك كلوب يرلشه بيلملى انسان قولايجه آكلار . بورايه اك يقين
 اولان بيوك شهر ، حلب اولوب قلعه سمعاندن سكر ساعت مسافهدهدر . بتون موقعا شكلى ، وضعيتى و بورايه نصل
 اجراى سياحت ايديله جكي ساقسونيا پرنسى (يوهان كهورغ) طرفدن Tagebuchblätter aus Nordsyrien
 عنواننده كي اثرنده مفصلاً ايضاح ايدلشدركه بونده جوارده كاثن (سمعان) مناستريه ديكر كليسا و مساكنى مصوركوزل
 رسملر دخى واردر .

Tafel 32. **Ḳal'at Sem'ân.** Gesamtansicht der Symeonkirche im jetzigen Zustand nebst benachbartem Kloster und umgebenden Festungsbauten. Nach de Vogüé. (Vgl. Taf. 30 und 31).

Die dem Beschauer am nächsten liegende Front ist die nördliche. Links erkennt man den Ostflügel an dem dreifachen Apsidenabschluß. In der Mitte wird das Oktogon deutlich.

Die umgebende Landschaft ist ein ödes, wasser- und baumloses Kalksteingebirge von grauer Färbung und die ganze Gegend ist so unfruchtbar und unwirtlich, daß es wohl verständlich ist, wie gerade hier weltflüchtige fromme Einsiedler sich niederlassen konnten. Die nächste größere Stadt, Aleppo, ist acht Stunden von Ḳal'at Sem'ân entfernt. Landschaft, Reise und Lage werden anschaulich geschildert von Prinz Johann Georg zu Sachsen in seinem Buch »Tagebuchblätter aus Nordsyrien«, Berlin 1912, S. 54 ff, wo sich auch gute Abbildungen der benachbarten Klosterbauten (Dêr Sem'ân), der übrigen Kirchen und der Wohngebäude befinden.

لوحة ۳۳ - قلعة الحصن . وان برشم ایله فاتيونك بالاده مذکور اثرندن مقبسدرد .

بوجسیم قلعه حص ایله دکر آراسنده ونهرالکیرک شمالنده کائن اولوب قرون وسطانک اک کوزل قلاعندن معدوددر . اهمیتی ایسه نهرالعاصیدن طرابلسه کیدن تجارت طریقته حاکم بولمسنده ایدی . قلعه (طولوز) قونتاری طرفندن تحکیم ایدلمشدرکه بونلرک آراسلان شکلنده کی آرمه لری قیونک اوزرنده کورولمکدهدر . عربلرک زماننده (حصن الاکراد) نامنی طاشیمش وبوکا فرانق اهل صلیبی طرفندن مختصراً (قراق) Le crac des chevaliers اسمی ویرلمشدر . شووالیه لر قلعه نی شجیع برمدافعه دن صکره ۱۲۷۱ سنه سنده غیب ایدرک سلطان بیبرسه ترک ایلدی لر . قلعه نک اسلوب معماریسی ، کرک داخلنده کائن خرین وواسع برصالونده وکرک برچوق اوطه لرنده آشکار برصورتده کورولدیکی وجهله (غوتیک) در .

لوحة مزک اوست طرفی قلعه نک میللی اولان خارجی دیوارلرینک برقسمنی ارائه ایتمکدهدر . آشغیده کی رسم ایسه هیئت عمومی نی مصوردرکه داخلی قلعه نک خارجی سورلراوزرنده نه قدر قوتلی اوله رق یوکسلمکده اولدینی مشاهده اولتمکدهدر . بونک مقابل طرفنک کورونیشی ؛ ۳ نجی لوحه دن آکلاشلمکدهدر .

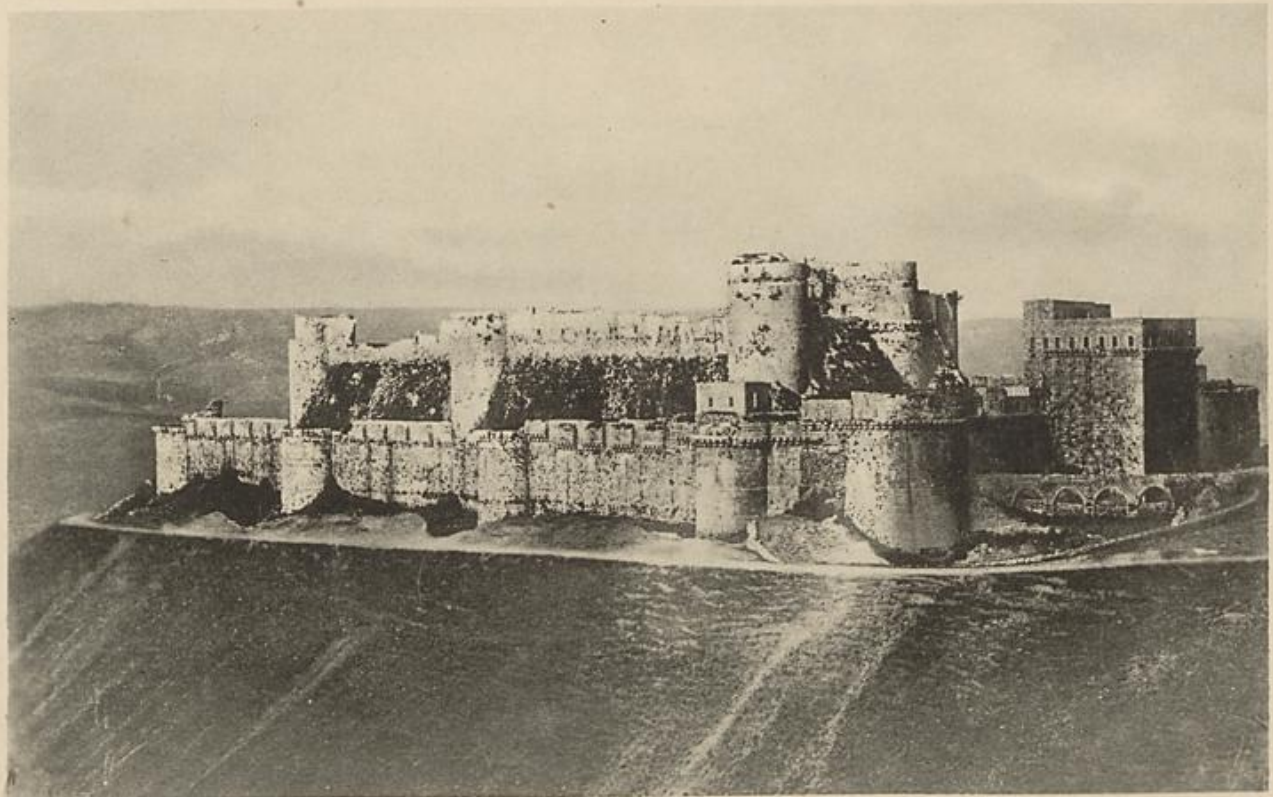
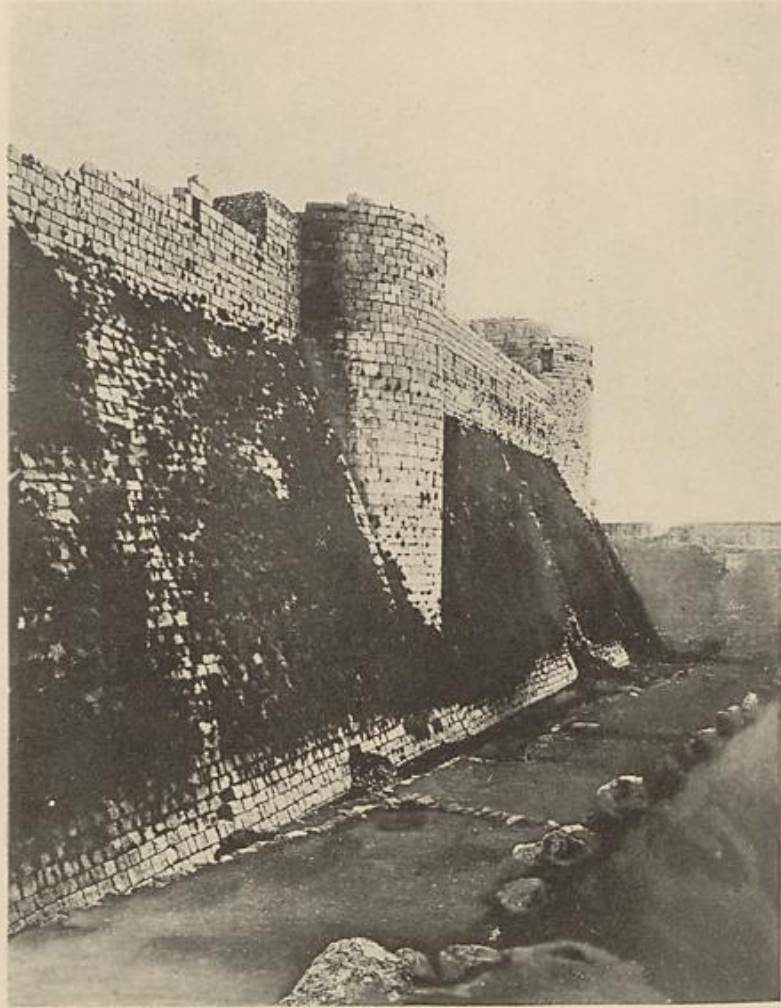

Tafel 33. **Ḳal'at el Ḥöşn.** Nach Aufnahmen von Professor van Berchem und Edm. Fatio, Voyage en Syrie, II 1, Taf. XIX rechts und Taf. XI unten, vgl. I 2, S. 137, Fig. 64 (blau).

Diese gewaltige Kreuzritterburg liegt nördlich des Flusses Nahr el Kebir zwischen Ḥomş und dem Meere. Sie gilt als eine der schönsten Festungen des Mittelalters. Ihre Bedeutung beruhte darin, daß sie den Handelsweg vom Orontes nach Tripolis beherrschte. Die Burg wurde von den Grafen von Toulouse ausgebaut, deren Löwenwappen über dem Tor sichtbar ist. Bei den Arabern führte sie den Namen Ḥöşn el Akrad, wovon ihr die fränkischen Kreuzfahrer den verkürzten Namen Krak (le Crac des chevaliers) gaben. Die Ritter verloren die Festung 1271 nach sehr tapferer Verteidigung an Sultan Bāibars.

Der Baustil der Burg ist gotisch, wie im Innern namentlich ein prachtvoller großer Saal sowie mehrere Gemächer beweisen.

Taf. 33 oben zeigt einen Teil der geböschten Außenmauer der Festung, von Norden gesehen. Die untere Abbildung gibt ein Gesamtbild von Südwesten, das erkennen läßt, wie mächtig sich die innere Burg über die Außenmauern erhebt. Die Ansicht der entgegengesetzten Seite findet sich auf Taf. 34.

لوحة ۳۴ — قلعة الحصن .

(رهى) ك Monuments de l'architecture militaire des Croisés en Syrie عنواننده كى اثرينه

كوره حال قديمه ارجاع اولمشدر .

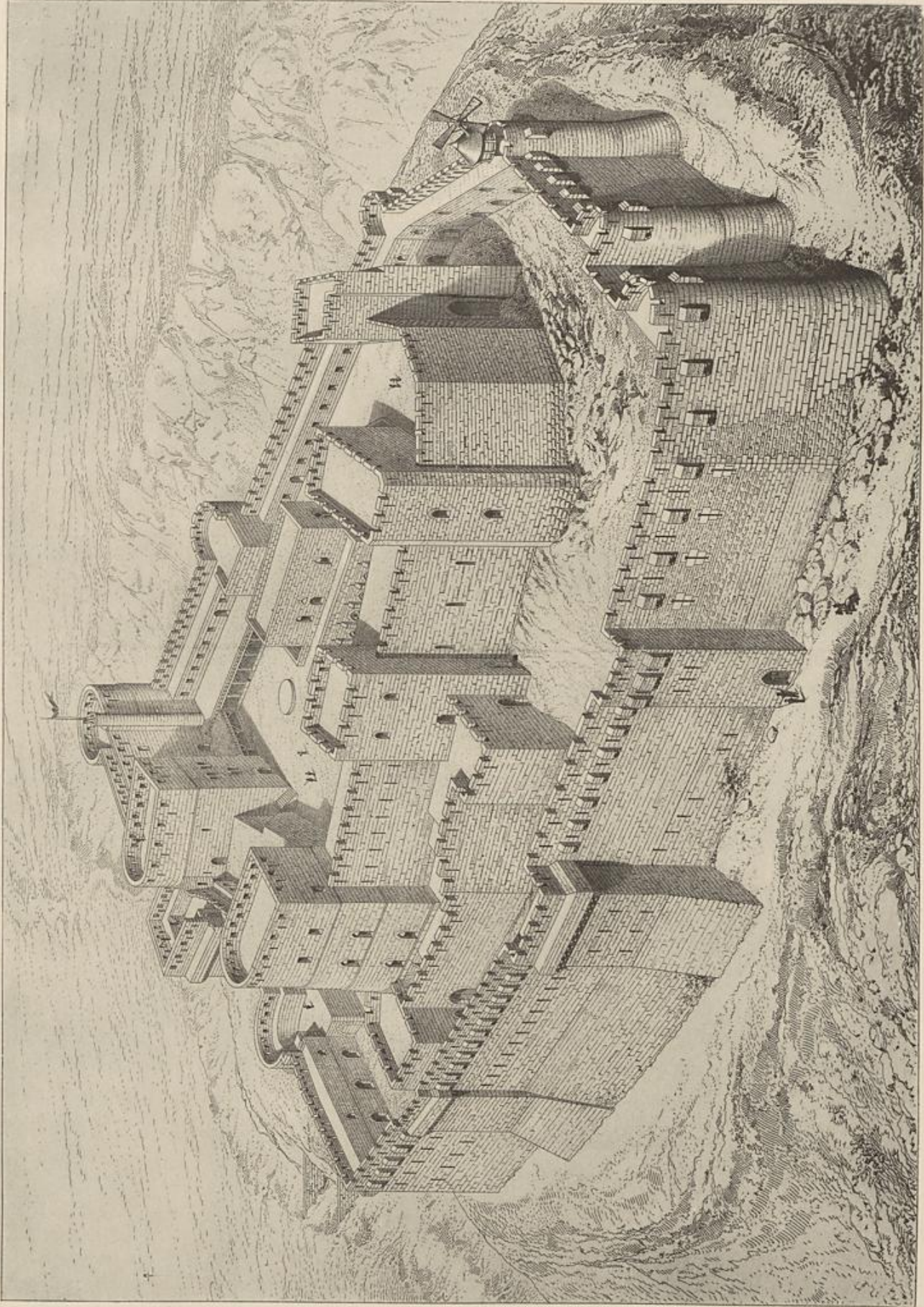
شايان دقت اولان بو رسم ، هرشيدن اول قلعه نك بتون اقسام مختلفه سنى بك كوزل ارائه ايتمكده اولدينى كى خارجى حولى نى ، مدافعه يوللرينك ، قازاماتلرك ، مازغاللرك ، ماشيقوليلرك حال وشكلنى ، قلعه نك خارج ايله داخل آره سنده كى نسبتى ، واك محكم اولان اوست قسمده كى اوطله لرى لايقيه كوسترمكده در .
بوكون بو قلعه نك داخلنده تقريباً ۱۵۰ خانه لك بر كوى تأسس ايتمش اولوب قائم مقامك مركزى ده بوراده در .

Tafel 34. **Kal'at el Hösn.** Rekonstruktion nach G. Rey, *Étude sur les Monuments de l'architecture militaire des Croisés en Syrie et dans l'île de Chypre*, Paris 1871, S. 38, Taf. IV—VII.

Diese lehrreiche Wiederherstellung gibt vor allem einen vortrefflichen Einblick in die gesamten Räumlichkeiten der Burg. Sie zeigt uns den äußeren Festungshof, die Beschaffenheit der Wehrgänge, der Kasematten, der Zinnen, Schießscharten und Mâchicoulis, das Verhältnis von äußerer und innerer Festung und die Wohngemächer im obersten und stärksten Teil der Burg.

Heute hat sich in der Burg ein Dorf mit etwa 150 Häusern angesiedelt, und es befindet sich dort der Sitz eines *Ḳāimmaḳāms*.

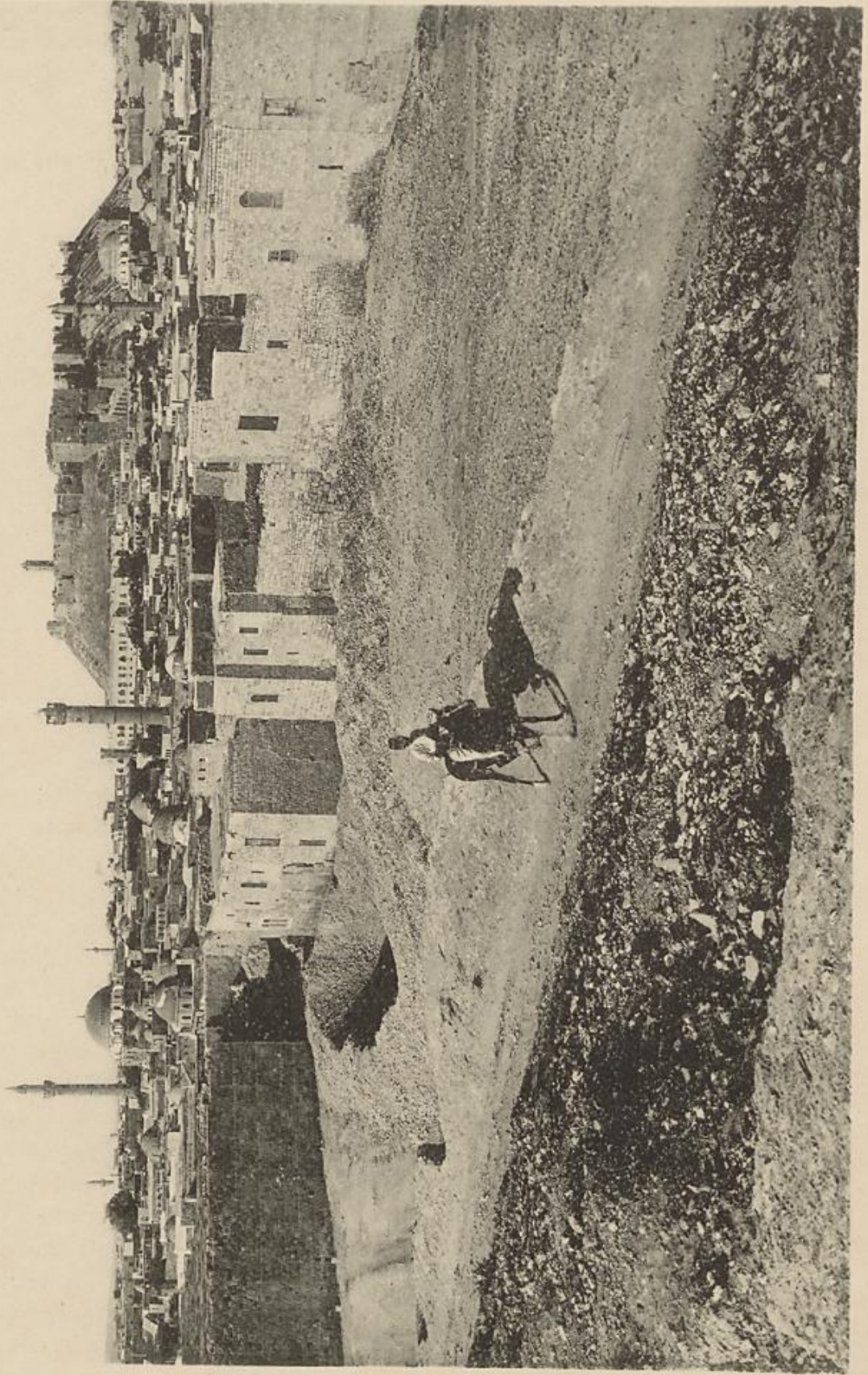
لوحة ۳۵ - حلب . قسرين قوسى جوارنده شهرک سورلرى اوزرندن و قلعه نك كوروشى .

حلب ، سلفكيان ايله بيزانسليار زمانده بيله مستحکم بر شهر ايدى ايسه ده اسكى ديوارلرک بقاياسى محفوظ قالما- مشدر . بونلرک خسرو ثانى پرويز طرفندن تماماً تخريب ايدلمش اولدينى ظن ايدلمکده در . عربلر هجرتک اون آلتيجى سنه سنده شهرى فتح ايندکلى زمان ابوعبيده ، انطاكيه قپوسندن داخل اولمشيدى . شهرى محيط اولان سور ، عموميتله اسكى استقامتى تعقيب ايتمکده و باشليجه قپونک وضعيتيه ده اسكىنى محافظه ايلمکده ايسه ده مرور اعصار ايله وقوعبولان تعميرات نتيجه سنده ديوارلرک اوست قسى تبدل وتغير ايتمشدر . بو کونكى شکللى ايوبيارله مملوکلرکدن قالما در . اک اسكى اولان پارچه سى ايسه انطاكيه قپوسنک ايکى قوله سى آره سنده كى داخلى ديواردرکه ملوک فاطميه دن الحاکم طرفندن (هجرت ۴۰۷-۴۱۳) انشا اولمشدر . اهل صليب بو ديوارلره بيهوده صالديرمشلر ايدى . فقط هلاکونک تاتارلرى و تیمورک مغوللرى حلبى تسخير ايتديلر . مملوکلر دورينک صوکنده سلطان قانصوه الغورى ، ديوارلرى عثمانيلره قارشى يکدن مدافعه حالته وضع ايتديردى ايسه ده احراز موقفيت ايدمه مدى ، هجرتک ۹۲۲ سنه سنده حلب سلطان سليم خان اول طرفندن ضبط اولدى و او زماندنبرى دولت عثمانيه يه مربوط قالدى .

Tafel 35. **Aleppo.** Blick von der Stadtmauer beim Kinnasrin-Tor auf die Zitadelle. Aufnahme von Larsson.

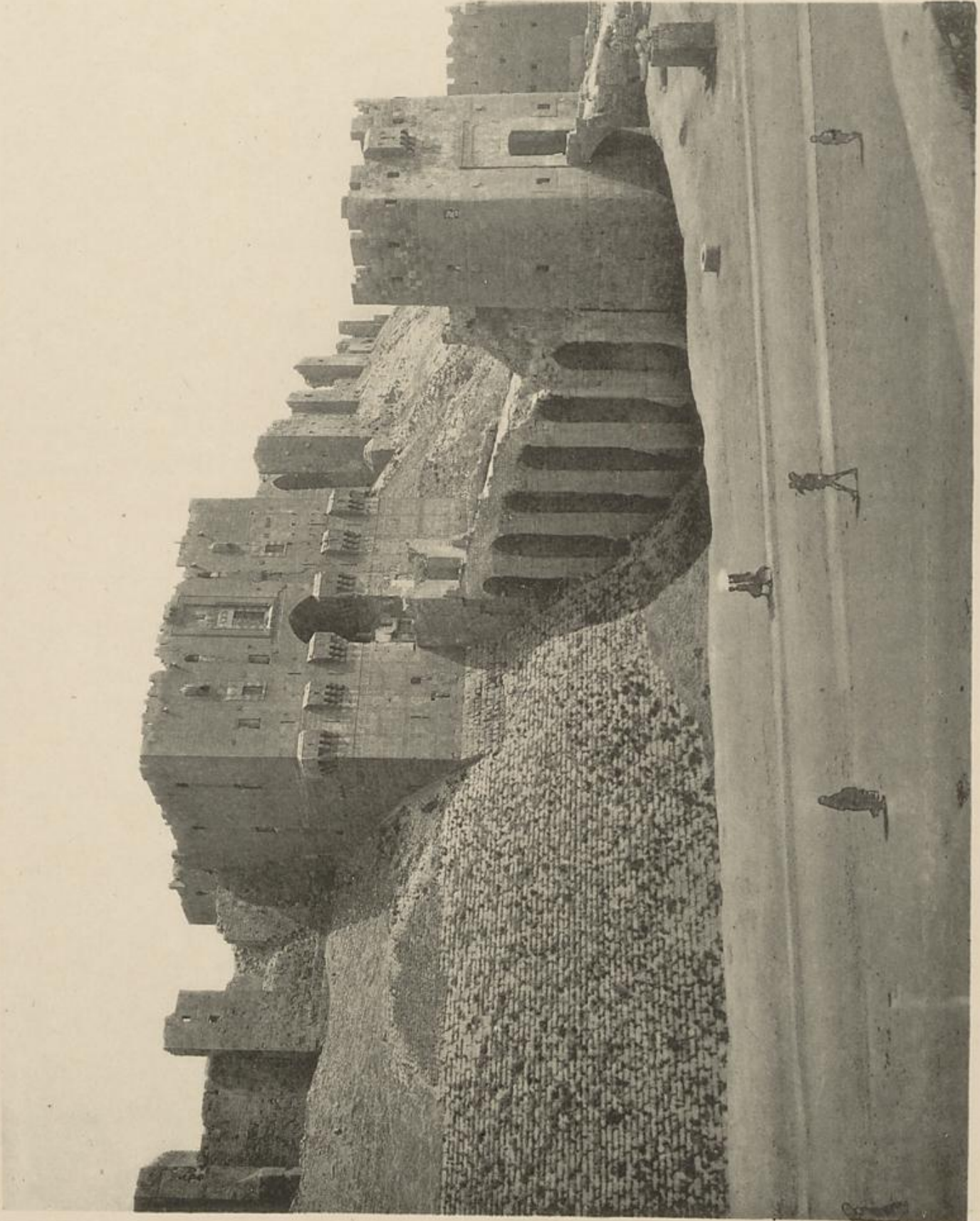
Aleppo war schon unter den Seleukiden und Byzantinern eine befestigte Stadt. Reste der alten Mauern sind aber nicht erhalten. Chosrau II. Parwēz scheint sie gründlich zerstört zu haben. Als die Araber im Jahre 16 d. H. die Stadt eroberten, zog Abu 'Ubaida durch das Antiochiator ein. Die Linie der Stadtmauern folgt im allgemeinen der antiken Anlage. Die Lage der Haupttore ist die gleiche geblieben, aber die Erneuerungen haben den Aufbau der Mauern im Laufe der Jahrhunderte umgestaltet. Wie sie heute erscheinen, sind sie ein Werk der ajjubidischen und mamlukischen Dynastien. Das älteste erhaltene Stück ist die innere Mauer zwischen den beiden Türmen des Antiochiatores, welche unter dem fatimidischen Kalifen al-Ḥākim (407—413 d. H.) erbaut wurde. Gegen diese Mauern sind die Kreuzfahrer vergeblich angerannt. Die Tataren des Hūlāgū und die Mongolen Timurs aber haben Aleppo erobert. Am Ende der Mamlukenperiode richtete der Sultan Kānşūh al-Ghūri die Mauern nochmals zur Verteidigung gegen die Osmanen her, aber ohne Erfolg. Im Jahre 922 d. H. (1544) nahm Selim I. Aleppo, welches seither ein integrierender Bestandteil des Osmanischen Reiches geblieben ist.

حلبك قلعه سی ممالك شرقیه ده قرون وسطی استحکاماتنك اك مهملرندندر . تاریخی پك اسکیدر . قبل المیلاد دها یکرمنجی عصرک اواسطنده تپه نك اوزرنده قدیم حلب قرالرینك برجی بولنقده ایدی . بودوردن آنجق بازالت طاشندن مصنوع بر قاچ آرسلان هیكلی قالمشدر . تپه نك وسطنده تحت الارض موجود اولان صهرنجدن آكلاشلدیفته نظراً قلعه دن یزانس دورنده دخی استفاده ایدلمشیدی . دیوارلرک بوکونکی شکل ومنظره سی اهل صلیبه قارشى اك بیوک محارب اولان اتابکان حلبدن نورالدین محمود زمانندندر . کذلک پك مزین بر صورتده اغاجدن منحوت بر محرابی حاوی اولان ابراهیم الحلیل مسجدی دخی اونك دورندندر . هجرتك ٦٠٦-٦٠٨ سنه لرنده ابوییه حلبدن الظاهر غازی قلعه نك شكلی ایدن انی تبدیل ایتمش ، خندقلرک درینلکنی تزید ، میللری اصلاح ، کمرلی کوبری ایله برده وقتیه یالکز ماشیقولی مازغاللرینه قدر واران فوقانی قیوی انشا ایتدیرمش ایدی . اوستی طونوسلی برسرلی یول ایله برده درت کوشه قولهلری حاوی اولان جدار محیطیلر دخی بونك اثر اصلاحیدر . داخلده درت وجهلی مناره لری حاوی جامعی بنا ایتدیرمشدرکه بو بنا قدیم بر کلیسانك اولدینی موقعده در . هجرتك ٦٥٩ سنه سنده هلاکو قلعه نی ضبط وتخریب ایتمش اولدینی ایچون سلاطین مملوکیه بونی یکدن تعمیره مجبور اولمشرایدی . بونلردن سلطان برقوق بونی مغوللرک هجوم محتلمنه قارشى مدافعه یه صالح بر حاله افراغ ایتدی . قلعه قیوسنك اوستنده کی یوکسک اوطلر ، تیمورلنك دن صکره وجوده کتیرلمشدر . سوک بیوک وواسع مبانی ایسه قانصوه الغوری طرفندن تأسیس اولمشدر . عثمانیلر مدخلک طرفینه سکر وجهلی برر قوله یابدیلر . قلعه نك او وقتده ییله عثمانیلرک یکی اسلحه سی قارشیسنده آرتق بر اهمیت عسکریه سی قالمش ایدی .

Tafel 36. **Aleppo.** Torbau der Zitadelle. Aufnahme von Larsson.

Die Zitadelle von Aleppo gehört zu den bedeutendsten mittelalterlichen Befestigungen des Morgenlandes. Ihre Geschichte ist uralt. Schon um die Mitte des 2. Jahrtausends v. Chr. stand auf dem natürlichen Hügel die Feste der alten Könige von Aleppo. Ein Paar Löwenkulpturen aus Basalt sind die Reste dieser Zeit. Daß die Zitadelle auch während der byzantinischen Epoche in Benutzung war, beweist eine unterirdische Zisterne in der Mitte des Hügels. Die heutige Erscheinung reicht in den Mauern auf den großen Bekämpfer der Kreuzfahrer Nūr al-dīn Maḥmūd zurück. Auch das alte Heiligtum des Ibrahim al-Chatīb, mit einem Mihrab in Holzschnitzerei, einem der reichsten Werke dieses Kunstzweiges, stammt von ihm. Eine durchgreifende Umgestaltung erfuhr die Zitadelle unter al-Zāhir Ghāzi in den Jahren 606—608 d. H. Er vertiefte den Graben, besserte die Böschung aus, errichtete die Bogenbrücke und das obere Tor, welches damals nur bis zur Höhe der Māchicoulis reichte. Auch die Ringmauer besserte er aus, die einen gewölbten Wehrgang und rechteckige Türme besitzt. Im Inneren erbaute er die Moschee mit den vierkantigen Minareten, welche an Stelle einer älteren Kirche steht. Im Jahre 659 d. H. eroberte und zerstörte Hūlāgū die Feste und die Mamlukensultane mußten sie wiederherstellen. Barḳūḳ setzte sie gegen den zu erwartenden Angriff der Mongolen instand. Nach Timur Lenk entstand der hohe Saalbau über dem großen Tor. Die letzten umfangreichen Bauten nahm Ḳānṣūh al-Ghūrī vor. Die Osmanen haben zwei achteckige Türme zu Seiten des Eingangs angelegt; fortifikatorisch hatte die Zitadelle seit jener Zeit mit ihren neuen Waffen keine Bedeutung mehr.

لوحة ۳۷ - حلب . قلعه قیوسی اوکنده کی کوپری .

قلعه نك مدخلی خاصه مؤثر بر صورتده تحت مدافعهده ایدی . وقته جنوبده كائن بر میدانن كنهرك اوراده مؤسس بر متحرك كوپری كچیلدكن صكره سلطان قانصوه الغوری طرفندن اسكى تملر اوزرینه انشا ایتدیرلمش اولان دمیر قیوایله مسدود بولنان قوله شكندنه کی قیویه واریلور ایدی . بورادن طارویوقارییه طوغری میلی اولان بر کوپری فوقانی قیویه ایصال ایدر . بو کوپری كرك ذكر اولنان قوله نك اوست قسمندن وكرك فوقانی قیودن مدافعه اولنه بیلوردی . اصل قیونك اقسام قدیمه سی ، یان یانه صیق اوله رق موضوع اولان و ماشیقولی مازغاللریله مدافعه آلتده بولنان ایکی قوتلی قوله دن عبارتدر . بو ایکی قوله بیتنده موجود اولان طار بر کیرینتییه واریلنجه صاغنده کی قوله نك برنجی قیوسی اوزرینه قلعه نك طلسمی مقامنده اولق اوزره وضع ایدلمش و قبارتمه اوله رق یاپلمش بیلان رسملری كوریلور . اشبو برنجی قیودنخی تکراردمیر قنادلره مسدوددر . مدخلدن ایچرییه کیدن یول یوقارییه طوغری میلی اولق اوزره یدی دفعه طولاشه رق و هر ایکی قوله نك داخلندن ونهات اك یوقاریده کی سوردن كچهرك قلعه نك داخلنه منتهی اولور . ممالیک مصردن ملك الناصر فرجه قارشى عصیان ایله كندینی سلطان اعلان ایتدیرمش اولان امیر جكم مدخلك ذكر ایلدیکمز بو طولاشیق یولنی طونوسله اوردتدردکن و ماشیقولی مازغاللرینك حداسنده اولق اوزره اوسته برده دوشمه یاپدیردکن صكره فوقانی قانی تشکیل ایتك اوزره بیوک بر سالون بنا ایتدیردی . بو بنا ایسه نقصان قالمش و آنجق سلطان قایتبای ایله قانصوه الغوری زماننده ختامه ایردیرلمشدر .

Tafel 37. **Aleppo.** Brücke zum Tor der Zitadelle. Aufnahme von Larsson.

Der Eingang zur Zitadelle war besonders wirksam verteidigt. Von dem Platz im Süden aus betrat man ursprünglich über eine Zugbrücke den durch eine Eisentür verschlossenen Torturm, den *Ḳānṣūh al-Ghūrī* auf alten Fundamenten aufbaute. Von ihm führt eine schmale, ansteigende Brücke zum oberen Tor. Diese Brücke konnte sowohl vom Obergeschoß des Brückenturmes, wie vom oberen Tor aus beschossen werden. Das Haupttor besteht in seinen alten Teilen aus zwei eng aneinanderliegenden mächtigen Türmen, die mit *Māchicoulis* bewehrt sind und eine schmale Torbucht zwischen sich lassen. In dieser Bucht ist über der im rechten Turm gelegenen ersten Tür der Talisman der Burg, ein Schlangenrelief zu sehen (Taf. 41). Diese erste Tür ist wieder durch schmiedeeiserne Türflügel geschlossen. In siebenfacher Windung führt der Torweg, innen ansteigend, durch beide Türme hindurch und schließlich durch die obere Umfassungsmauer ins Innere der Burg. Über diesem Torbau errichtete der Gouverneur *Djakam*, der sich als Gegensultan gegen *al-Nāṣir Faradj* ausrufen ließ, den großen Saalbau, indem er die Torbucht überwölbte und in der Höhe über den *Māchicoulis* die Plattform für ein neues Stockwerk herstellte. Dieser Bau blieb unvollendet und wurde erst von den Sultanen *Ḳāit Bāi* und *Ḳānṣūh al-Ghūrī* zu Ende geführt.

لوحة ۳۸ - حلب . قلمه قپوسی اوستنده کی سالونک ایکی منظره داخلیه سی .

یوقاری طرفده کی رسم طونجیدن بر قفسله مسدود کوزل بر پنجره ارائه ایدرکه بورادن شهرک واسع و کوزل بر منظره سی واردر . موجود اولان کتابه لرده مؤسی سلطان قایتباینگ نامی اوقونمقده در . سیاه و مجلا بازالت ایله ساری کبرچ طاشندن مرکب طبقات متوالیه نی حاوی اولان طرز معماریه سی مملوکلرک صنعت معماریه سنک بر اعموذجیدر . بو سالونی تزین ایدن بویالی نقوشک بقایای دیوارلر اوزرنده آلان کورولمکده در .

آشاعیده کی رسم ایسه صکره دن یاییلان قبه لرک مسندلرینی ارائه ایتمکده درکه سالون بوندن ایکی یوز سنه اولسنه کلنجه یه قدر بو قبه لرله مستور ایدی . بونک بانیه ی بورانی دوز بر اخشاب طاوان ایله اورتمک ایستمش ایسه ده قوتلی کیریشلر بوله مامش ایدی . بو جهته قبه لرک مسند اولدقلری سورلر داخلنه ییلیایه لری وقبه لرک ده کوشه لرنده کی آصقیلری یابدیران قایتبای در . مؤخرأ تکرار رخنه دار اولان بو قبه لری قانسوه الغوری تعمیر ایتدیرمش و بونلرک کتابه لری محافظه اولنه ییلمشدر .

Tafel 38. **Aleppo.** Zitadelle. Zwei Innenansichten des Saales. Aufnahme von Professor Dr. Ernst Herzfeld.

Das obere Bild zeigt das schöne durch ein schweres Bronzegitter verschlossene Fenster, durch welches man eine weite Fernsicht über die Stadt genießt. Das Inschriftenband und eine Kartusche nennen den Namen des Erbauers, des Sultans *Ḳāit Bāi*. Die Architektur mit dem Wechsel von Schichten aus schwarzem geglätteten Basalt und gelbem Kalkstein ist typisch für die mamlukische Baukunst. An den Wänden erkennt man noch Reste der ornamentalen Malereien, welche den Raum schmückten.

Das untere Bild zeigt die Stützen der neuen Kuppeln, welche bis vor 200 Jahren noch den Saal überdeckten. Der Erbauer des Saales hatte ihn mit einer flachen Holzdecke eindecken wollen, aber keine genügend starken Balken finden können. *Ḳāit Bāi* setzte daher die Pfeiler und Gewölbezwickel in die Umfassungsmauern, welche die Kuppeln trugen. *Ḳānṣūh al-Ghūri* mußte die schon wieder beschädigten Kuppeln ausbessern. Ihre Inschriften sind erhalten.

لوحة ٣٩ - حلب - صاغ طرفده: قلعه نك جنوبی خندق آستارنده كائن قوله سی .

تیمورلنك استیلاسی متعاقب و ٨٠٩ سنه هجریه سنه حكیم طرفدن قلعه نك مدافعه سنی تكمل استدیرمك مقصدیه اجرا اولنان اصلاحاتدن بری ده خندق آستارلرینه منفرد قوله لر وضعی اولمشدر . بولردن شمال ایله جنوب جهتلرنده كیلر باقی قالمش ، غربده كنك ایسه اغلب احتمالاته نظراً یالكر تملری آتیله بیلمشدر . بو قوله لر تحت الارض یوللر واسطه سیله قلعه نك داخلنه مر بوطدلرله وخندق ایله آستارك یانندن مؤثر بر صورتده آتش آتته آتته بیلیمسنه خادمدرلر . هراییکی ده قانصوه الفوری طرفدن بستون تجدید اولمش ، وشالده کی غایت بسیط ، ٩١٤ سنه هجریه سندن قاله اولان جنوبده کی ایسه پك مزین اوله رق وجوده كتیرلمشدر . دائره شكندده کی تزینات بورایه وضع ایدلمش اولان اسکی ستون كوده لرینك خارجدن كوریلن مقطعلرندن عبارتدرکه بو ستونلر دیواری بتون عمقنجه ربط ایدرك اونی محكم بر حالده بولدرمقده درلر . قوله نك سطحی اوزرنده کی زینت ایسه بر سطر كتابه ایله بونك طرفینده وهربری بر دائره شكندده برری یازی ، برده مملوکی طرزنده اولان بر پنجره دن عبارتدر . اك یوقاریده بولنان اوج ماشیقولی مازغالی دیوارك اتكنی تحت مدافعه ده بولدرمغه خادمدر .

صول طرفده : جامع کبیر مناره سنك جنوب غربیدن کورونیشدر .

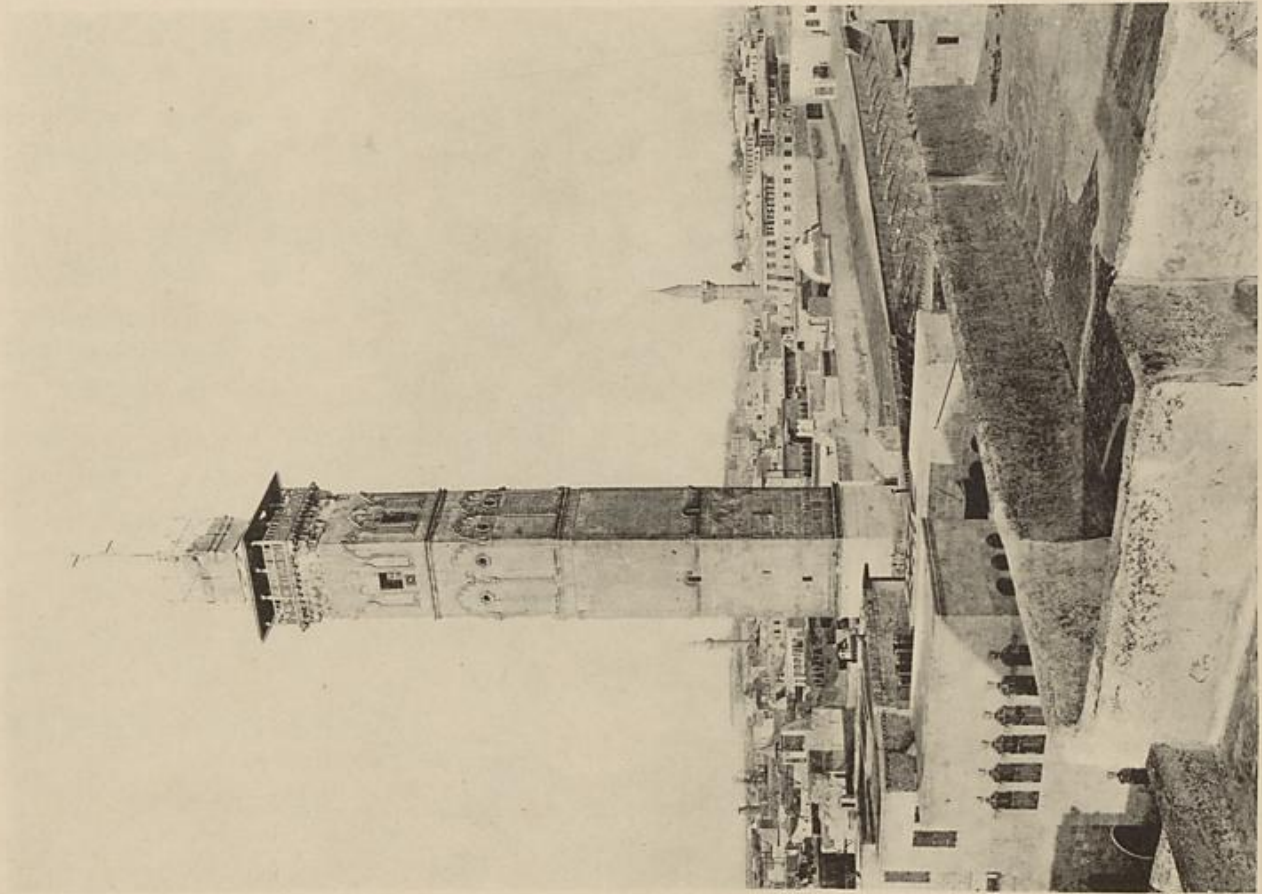
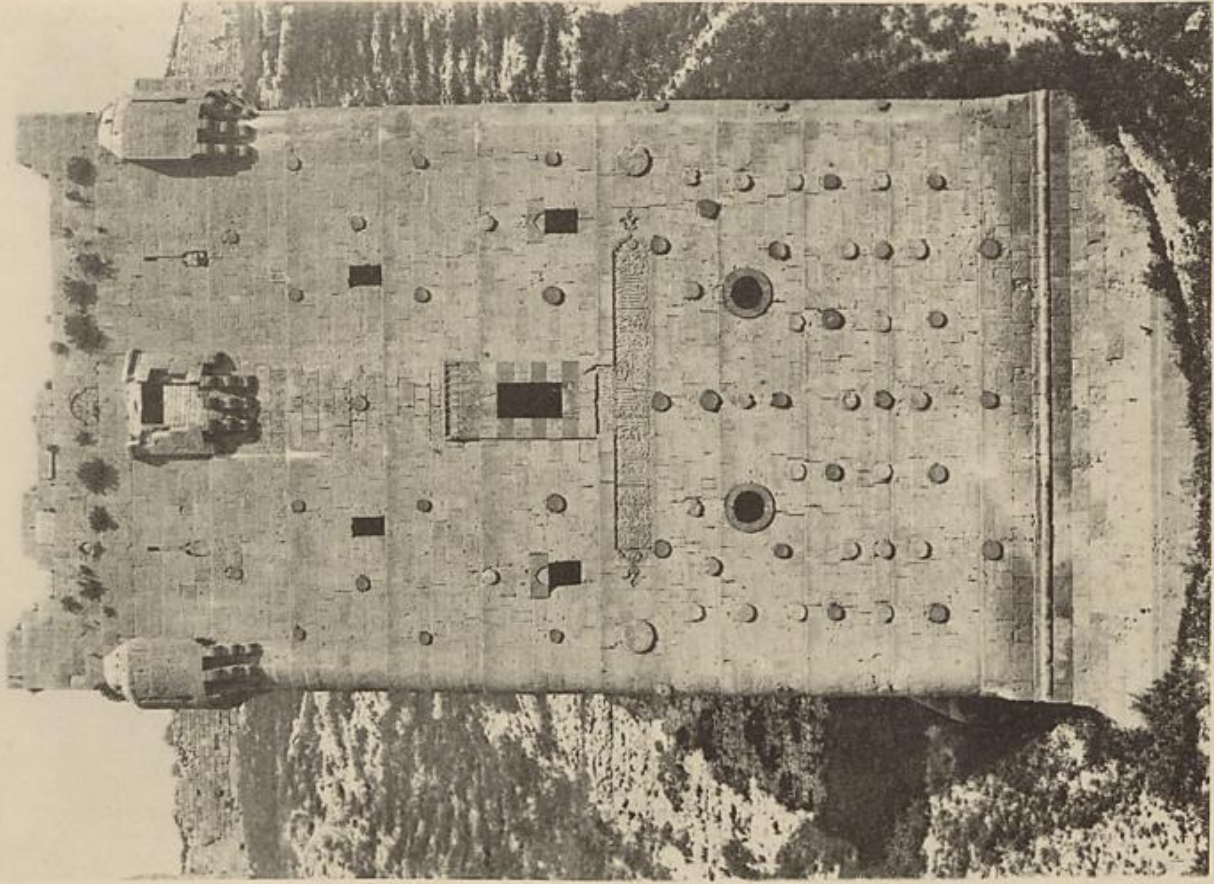
حلب شهرینی قلعه دن صکره تمیزه مدار اولان آبده ، حضرت زکریانك قبرینی حاوی اولان جامع کبیرك مناره سیدر . عین زمانده شهرک اك اسکی انشا آتندن و سوریه نك قرون وسطاده کی مبانیسنك ده تاریخ جهتیله اك مهم اولانلرندن بریدر . بتون جامعك بناسی کبی بوده سلچوقیلر دورندن اقدم ، حلبلی قدیم بر عائله یه منسوب قاضی ابولحسن بن الحشاش طرفدن انشاسنه باشلانمش و فقط امرانشاسی سلطان ملکشاه طرفدن والی نصب ایدیلن آقسقور طرفدن حلبك ضبط واشغالتدن اولکی اغتشاشلی زماندرده اوقدرایلریله مامشیدی . قسم تحتانیسنده ٤٨٣ سنه سی محرر بولدیغی کبی كتابه سنده ده ملکشاهك اسمی حکمدار اوله رق فوقانی قورنیشده کی كتابه ده دنخی ملکشاهك برادری اولان تتشك نامی مذکوردر . شو حالده مناره آشاغیدن یوقاری یه طوغری عین پلانه کوره اکمال ایدلمش و تقریباً بیک سنه مدت پایدار اولمش بر بنادر . جامعی دوچار خسار ایدن زلزله لر ، یانغینلر بوکا ضرر ویرمه مش ، و کچیریلن تهلكه یه دلالت ایتك اوزره یالكر بر چاتلاق قالمش اولدیغی کبی فوقانی قورنیشك بعض طاشلری ده سقوط ایتدیکندن اولرك رینه یکیلری وضع اولمشدر .

Tafel 39. **Aleppo.** Aufnahmen von Professor Dr. Ernst Herzfeld. Rechts: südlicher Böschungsturm der Zitadelle.

Nach dem Mongolensturm unter Timur Lenk gehörte zu dem Ausbau der Verteidigung der Zitadelle, den Djakam um 809 d. H. begann, auch die Anlage isolierter Türme auf der Böschung. Der nördliche und südliche sind erhalten, ein westlicher scheinbar nur im Fundament angelegt gewesen. Diese Türme sind durch unterirdische Poternen mit dem Inneren der Burg verbunden. Sie dienen der wirksamen Beschießung des Grabens und der Böschung von der Seite aus. Beide sind durch Kānsūh al-Ghūrī von Grund auf erneuert, der nördliche als einfacher Nutzbau, der südliche, vom Jahre 914 d. H., zugleich als Schmuckbau. Die Dekoration runder Scheiben sind die Querschnitte antiker Säulenschäfte, die das Mauerwerk in ganzer Tiefe durchbinden und es fester machen. Ein Inschriftenband und zwei Kartuschen, ein mamlukisches Fenster sind reine Verzierung, die 3 Māchicoulis oben dienen der Bestreichung des Mauerfußes. Vgl. van Berchem und Fatio, Voyage en Syrie II 1, Taf. 47 links, und I 2, S. 267.

Links: Minaret der Großen Moschee von Südwesten.

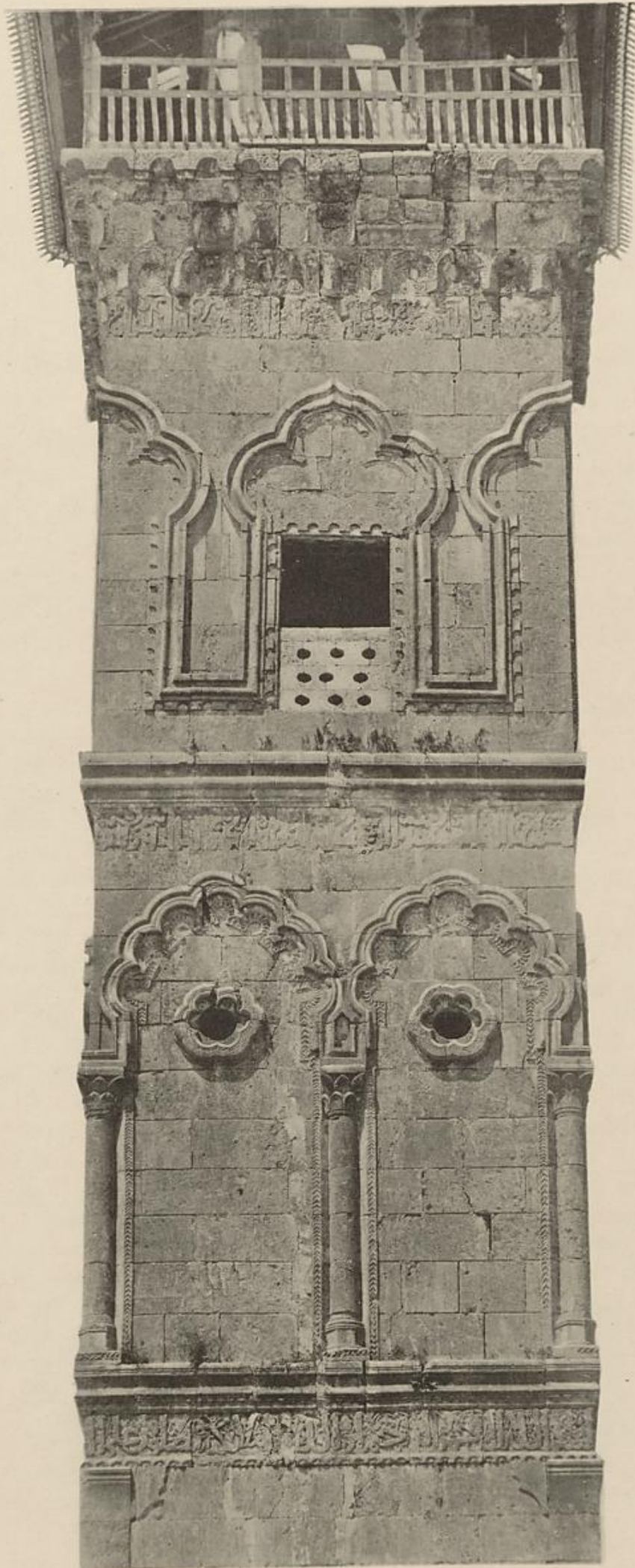
Nächst der Zitadelle ist das Minaret der Großen Moschee, die das Grab des Zacharias birgt, das Wahrzeichen von Aleppo. Zugleich ist es eines der ältesten Bauwerke der Stadt und eines der geschichtlich bedeutendsten des syrischen Mittelalters. Wie der ganze Bau der Moschee, wurde es noch vor den Seldjuken von dem Kādī Abū'l-Ḥasan ibn al-Chaschschāb, aus einer alten Aleppiner Familie, begonnen, aber in der unruhigen Zeit vor Besitzergreifung Aleppos durch Aksonkor, den Statthalter des Sultans Malikschāh, nur wenig gefördert. Das Untergeschoß trägt die Jahreszahl 483 d. H. und seine Inschrift nennt Malikschāh als Souverän, die des oberen Hauptgesimses nennt Malikschāh's Bruder Tutusch. Das Minaret ist also von unten bis oben ein einheitlicher Bau, der unverändert fast ein Jahrtausend überdauert hat. Erdbeben und Brände, die die Moschee heimsuchten, haben es nicht geschädigt, nur ein Riß zeugt von den überstandenen Gefahren, und einige Steine des Hauptgesimses sind herabgestürzt und durch neue ersetzt.

سوريه نك بتون قديم مناره لرى مثللو بوده درت كوشه اولوب قورنیشلاره مختلف قاتلره آیرلشدر . مؤزنه مخصوص اولان شرفه دن ماعدا بش قات موجوددر . اك آتده كنك يكانه تزیناتی، قورنیشك آتده كوفى خط اوزره محرر بولنان بر كتابه تاريخه دن، برده جهت جنوبيه ده وبر چرچيوه داخلنده معمارك اسمى ايله تاريخى حاوى بر يازيدن عبارتدر . ايكنجى قاتك كوشه لرنده بر سيلمه موجوددر كه بوسيلمه لر اسكى سوريه طرزنده اولمق اوزره يكدیكرينه قوسلرله مربوطدر . اوچنجيسى تکرار بسيط بر حالده در . كوشه لرده پيليايه لر موجود اولوب باشلقلى ساده در، وبونلرك منحوتات تزینيه سیده ناتمام قالمشدر . قورنیشك آتده كى كتابه بر آیت كريمه يي متضمن بر خط نسخدر كه بتون جهان اسلامده برآبده اوزرنده بویازى ايله بشقه هيچ بر كتابه موجود دكلدر . هرايكي فوقانى قاتك تزیناتی پك مبذولدر . شويله كه دردنجى قاتك هروجهنده ديش ديش كسلمش وديوار داخلته كومولى نصف ستونلر اوزرينه كريلمش ايكيشركرله برده كل شكلنده كوچوك پنجره لر وتكرار كوفى خط اوزره بر كتابه وارددر . بشنجى قات ايسه كذلك هربر وجهى اوزرنده بر پنجره يي [رسم اوزرنده كوريلن قفسلى لوحه يكدیكر] حاويدركه بوده يونجه يراغى شكلنده سيلمه لر دن مركب بر چرچيوه ايچنه آلمشدر . بوسيلمه لر، قوله نك ضلع مجسمه لر ينك هرايكي طرزنده عين شكلده اوله رق دوام ايتكده در . اصل قورنیش ايكي صره كوچوك اويوقلر وبونلرك اوزرنده دخى اصداق بحريه شكلنده ده كوچوك زيتلر واردركه بوزيتلر ديرسكلر اوزرينه مستند بولتمقده درلر . سالفاً مذکور اولان كتابه كوفيه تاريخه ايسته بوقورنیشك آتده در . اخشاب شرفه ايله بونك چاتيسى صكره دن يپلمش وبونكله برابر مناره نك قديم تپسنگ حال وطرزىي محافظه ايتمش كى كورونور .

Tafel 40. **Aleppo.** Minaret der Gr. Moschee. Fernobjektivaufnahme von Professor Dr. Ernst Herzfeld.

Wie alle alten Minarets Syriens, ist dieses vierkantig und durch Gesimse in Geschosse geteilt. Außer der Galerie für den Mu'edhdhin (Gebetsrufer) besitzt es fünf Geschosse. Das unterste trägt als einzigen Schmuck eine historische Inschrift in kufischer Schrift unter seinem Gesims und ein Schild an der Südseite mit Datum und Namen des Architekten. Das zweite Geschos hat auch an den Kanten ein Profil, das sich in altsyrischer Weise zu Bogen verschlingt. Das dritte ist wieder einfacher: Pfeiler an den Kanten mit einfachen Kapitellen, deren ornamentale Skulptur unvollendet blieb. Die Inschrift unter dem Gesims ist koranischen Inhalts und in Nas-chi-Schrift, das einzige Vorkommen dieser Schriftart auf einem Monumente in der gesamten Welt des Islam. Die beiden Obergeschosse sind sehr reich geschmückt: das vierte trägt auf jeder Seite zwei gezackte Bogen auf eingebundenen Halbsäulen, kleine Rosetten als Fenster und wieder eine kufische Inschrift. Das fünfte Geschos hat je ein Fenster — die Brüstungsplatte auf der Abbildung ist eine Erneuerung —, das von einem Profil kleeblattförmig umrahmt wird. Dieses Profil liegt in gleicher Form um die Kanten des Turmes herum. Das Hauptgesims besteht aus zwei Reihen ornamentierter kleiner Nischen und darüber aus noch kleineren Muscheln, die auf Konsolen ruhen. Darunter die erwähnte historische kufische Inschrift. Die hölzerne Galerie mit ihrem Dach scheint modern erneuert zu sein, aber den Charakter der alten Bekrönung des Minarets erhalten zu haben.

لوحة ٤١ - حلب . بوقارتمه : قلعہ قپوسنک اوزرنده ييلان اشکالی حاوی قبارتمه .

بوقارتمه دخی مدخلک دیوار قسمی مثللو ملک الظاهر غازی نك زماننده وجوده کتیرلمشدر . بوراده کوریلین ایکی کتابه تاریخیه ملک الاشرف خلیل ایله ملک الظاهر برقوق طرفندن اوست قسمده اجرا ایدلمش اولان تعمیراته عاندر . بغدادده بولنان باب الطلم ایله برده اوندن برآز مؤخر اولوب سنجار ایله موصل آره سنده بر خاندانه کائن وبر اژدری قتل ایدن خضر الیاسی مصور قبارتمه حقنده اولدینی کی شکلمزده کنه دخی طلسمی بر اهمیت عطف ایدلمشدر . بوراده کی شکل بر برینه صاریلی اولان وهربری قولقلری وقولاق آرقه سنده قنادلری حاوی بررقفایه مالک بولنان ایکی ییلانی مصوردر . مدخلدن ایجریه طوغری کیدن یولک ایکنجی قپوسی اوزرنده بر برینک قارشوسنده ایکی آرسلانی مصور بر قبارتمه بولندینی کی الظاهر غازی نك اوزون برکتبه سنی حاوی اولان اوچنجی قپوده دخی آرسلان شکلنده ایکی قونصول بولنقده درکه بو آرسلانلره خلق لساننده کولن و آغلایان آرسلانلر دینلمکده در . بونلر قورقو ودهشت القا ایتمک مقصدینه مبنی اورایه وضع ایدلمش اولوب اوزمانک حیوان شکلنده کی آرمه لریله صیقی بر مناسبتی حائزدرلر . آشاغیده : مورستان العتیق قپوسی .

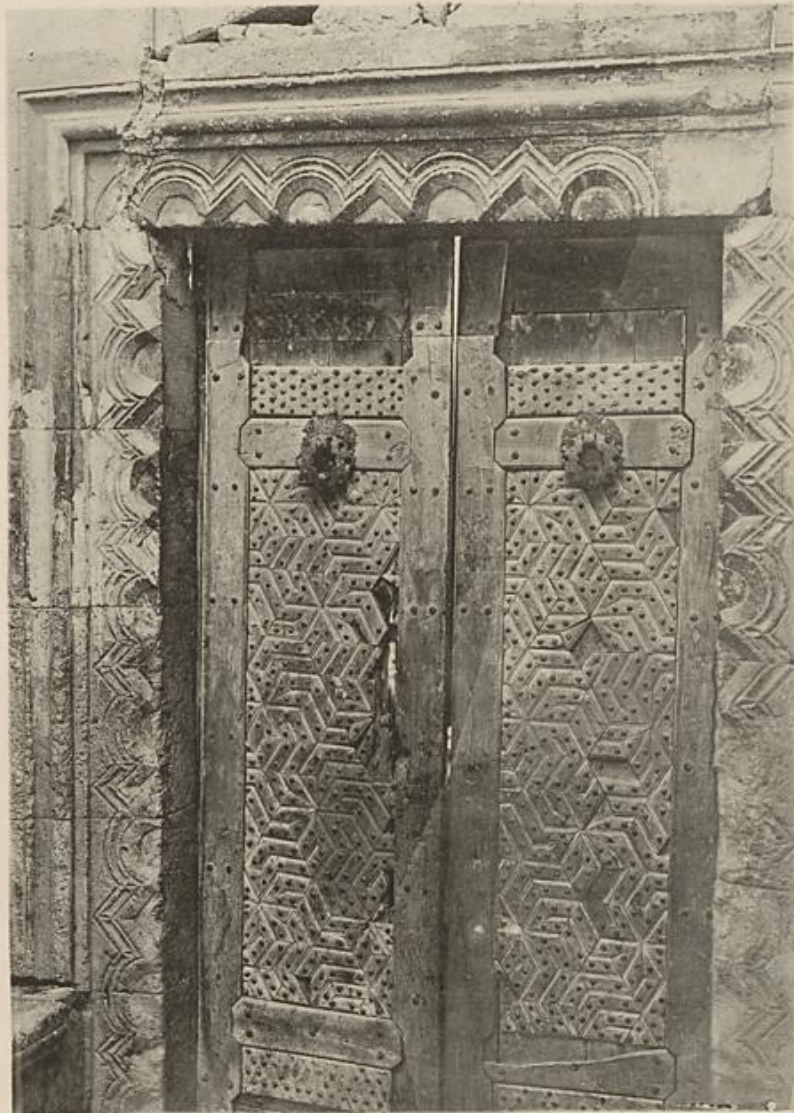
برخسته خانه ویا تیمارخانه اولان بوبنانک بانسی نبی زنکیدن نورالدین محمودک مأمورلرندن بریدر . نورالدین ذاتا پدرندن موصل ایله حلبه توارث ایتمش وسطوتی شام ایله مصرده تشمیل وتوسیع ایلمش ایدی . بتون بورلرده برچوق انشآت وجوده کتیرمش ایسه ده بونلردن پک چوق شی قالمشدر . کذلک بومورستانکده یالکز بیوک قپوسی اسکی اولوب اوزرنده کی طونوس ایله اخشاب قپوسی صکره دن یاپلمشدر . مدخلنک صول طرف یقیننده مملوکره مخصوص طرزده کوزل بر پنجره واردرکه سلطان برسبای زمانندن قالمدر . نورالدین زماننه عائد اولان اسلوب معماری ساده در ، هرکونه زینتدن مجتنبدر ومنحصراً ابعادک وکتله بنانک کوزللیکله اجرای تأثیر ایتمک ساعی اولوب یالکز سوریه نك معماری قدیمه منسوب سیلمه لری - بوراده قپونک چرچویه سنده اولدینی وجهله - قبول ایلمشدر . بوفکر ایسه ده اولدن حکمفرما اولان تأثیرات شیعیه قارشوی اودورده ظهور ایدن عکس العملدن متولددرکه اشبو عکس العمل حیاتک مختلف ساحلرنده کندینی کوسترمشدر .

Tafel 41. **Aleppo.** Aufnahmen von Professor Dr. Ernst Herzfeld. Oben: Schlangenrelief des Tores der Zitadelle.

Das Schlangenrelief rührt, wie die Masse des Mauerwerks des Tores, von al-Zāhir Ghāzi her. Die beiden Inschriften lehren die Reparaturen, welche al-Malik al-Aschraf Chalil und der Sultan Barqūḡ an den oberen Teilen vorgenommen haben. Diesem Relief wurde, wie dem verwandten Drachenrelief des Bāb Ṭalīsm zu Bagdad und einem nicht viel jüngeren Relief eines Drachentöters, Chidr Eliās, an einem Chān zwischen Sindjār und Mōsul, eine talismanische Bedeutung zugemessen. Die Darstellung besteht aus zwei Schlangen, die sich verflechten und deren jede einen Kopf mit Ohren und kleinen Flügeln an ihren beiden Enden besitzt. — Über der zweiten Tür des Torweges befindet sich ein Relief mit zwei sich gegenüberstehenden Löwen, und an der dritten Tür, die eine lange Inschrift al-Zāhir's trägt, befinden sich zwei Konsolen in Löwengestalt, welche vom Volksmunde als der lächende und der weinende Löwe bezeichnet werden. Ihr Sinn ist, abschreckend zu wirken; formell haben sie Beziehungen zu den Wappentieren jener Zeit.

Unten: Tür des Mūrīstān al 'Atīq.

Der Erbauer dieses Kranken- oder Irrenhauses ist ein Beamter des Zengiden Nūr al-din Maḥmūd. Nūr al-din hatte von seinem Vater schon Mōsul und Aleppo geerbt und dehnte seine Macht auch über Damaskus und Ägypten aus. An allen diesen Orten entfaltete er eine große Bautätigkeit, von der indessen nicht sehr viel erhalten ist. So ist auch von diesem Mūrīstān nur das Portal alt, das Gewölbe darüber und die Holztür sind modern. Links neben dem Portal wurde z. Z. des Barsbāi ein schönes mamlukisches Fenster eingebaut. Der Baustil der Zeit Nūr al-din's ist ein bewußt einfacher, der allen Schmuck vermeidet und nur durch die Schönheit der Verhältnisse und Massen zu wirken sucht, und allenfalls Profile verwendet, die der antiken Architektur Syriens entstammen, wie hier in der Umrahmung der Tür. Dieser Geist erklärt sich aus einer in jener Zeit entstandenen orthodoxen Reaktion gegen die früher herrschenden schiitischen Einflüsse, eine Reaktion, die sich auf den verschiedensten Gebieten auch des geistigen Lebens geltend machte.

قلعه نك مدخلي قارشيسنده بولنان بنامدرسه وياخود تكيه اوله رق سلطان الظاهر غازي نك اوغلي الملك العزيز طرفندن هجرتك ٦٢٠ سنه سنده تأسيس اولمش ، وعين زمانده مؤسسك پدرينه تربه اولمق اوزره دخی وجوده كتيرلمش ايدي . فقط سلطان مشاراليه شهرک (المقامات) نامنده كي محله سنده انشا ايتديردیكي مدرسه ده مدفوندر . جماعت محلك شرقنده كي قبله قسمك داخلنده كائن اولان مرقدر ايسه سائر ايوبيلره عائددر . ذكر اولنان جماعت محلي داخلنده پك كوزل بر محراب واردركه رنگلي پورفير ومرمردن مصنوعدر . بومالزمه ايسه صفحهر حالده كسلمش عتيق ستونلردن مأخوذدر . عين حال ، بتون سوريه ايله ديكر ولايتلرده كي جداروزمين قاپلامه لري حقنده ده وارددر . بتون بونلر ، بلاد عتيقه نك وقيله كائن اولدق لري موقعلردن چيقارلمش لردر . بوكون او خرابه لرده بتون بوقيمتلي بقايادن آرتق هيچ برشي قالمشدر . محرابك اسلوبي اودور صناعت سوريه سنك بر صفت فارقه سي اولوب حلب ايله شامدن خارجه چيقه رق مصره وآسيای صغرايه قدر انتشار ايتمش وقونيه سلطانلرينك آثارنده تكرار ظاهر اولمشدر .

سولده : فردوسك محرابي .

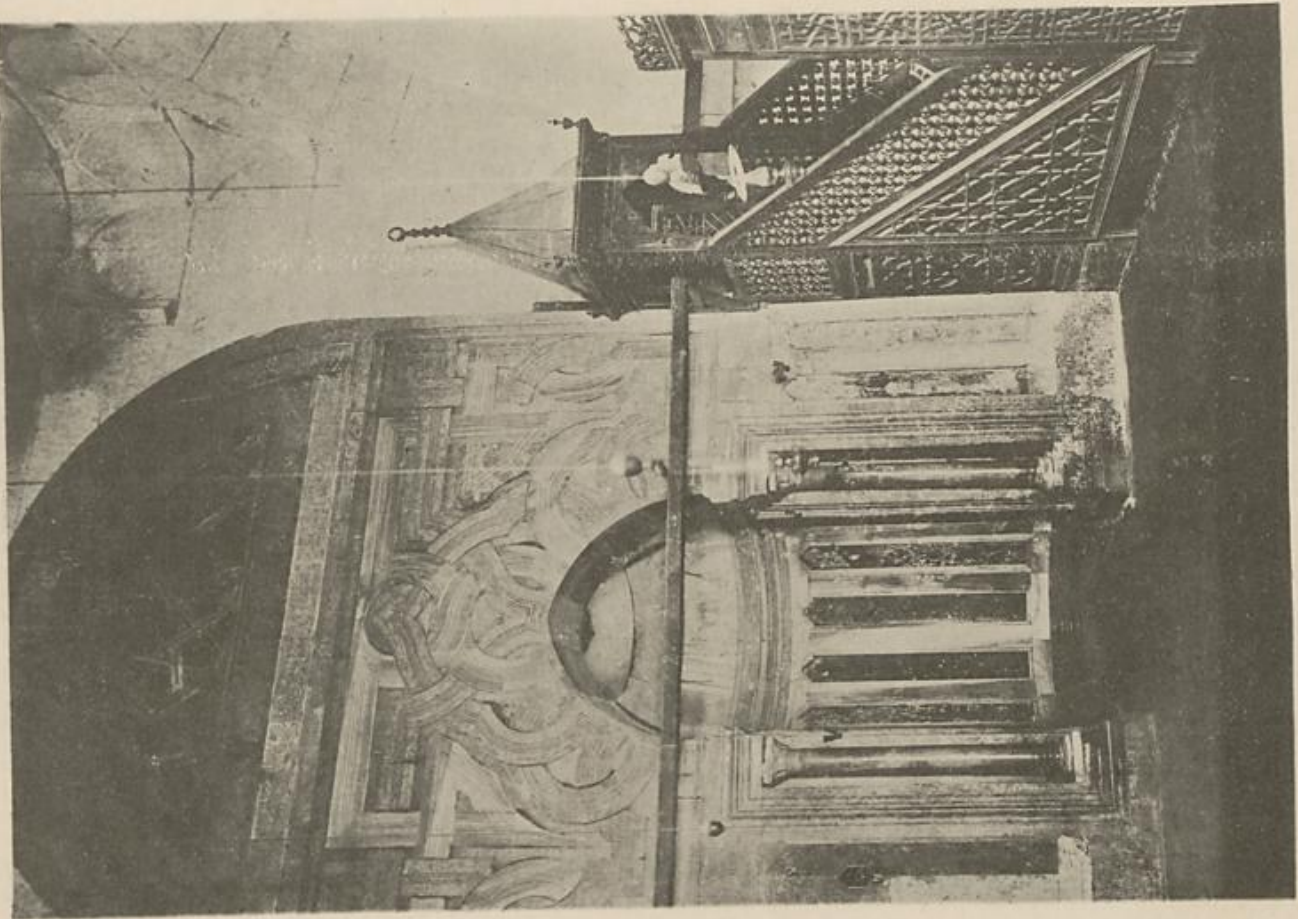
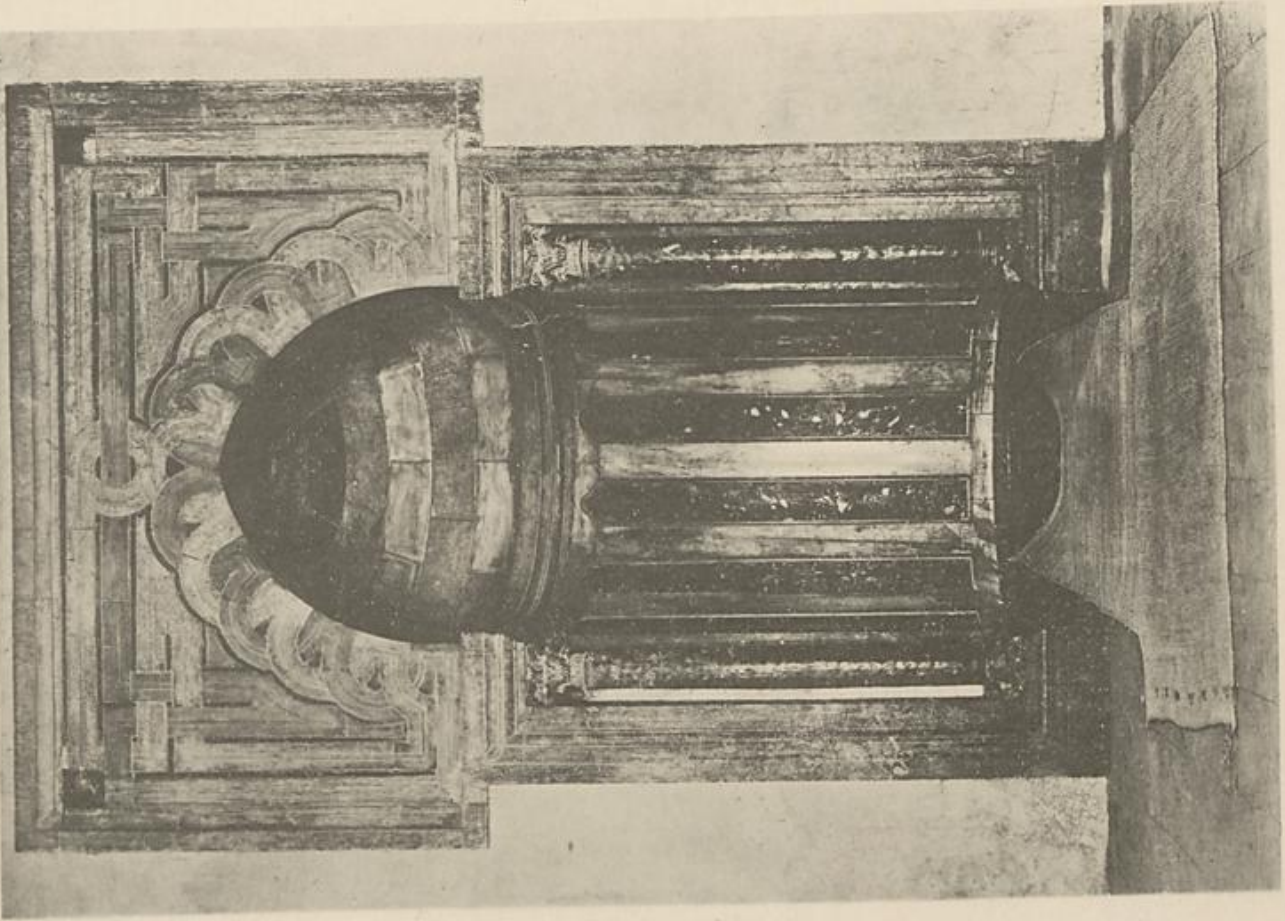
المقاماتده كائن و (فردوس) نامی حائر اولان تربه ايوبيه سلطان صلاح الدينك برادري ملك العادل سيف الدينك كريمه سي اولان وعموجه زاده سي الظاهره غازيه وارمش بولنان ضيفه خاتونه مخصوص اوله رق انشا اولمشدر . مومي البهانك وفاتي وتربه نك ده انشاسي تاريخلري معلوم دكلسه ده هجرتك ٦١٥ سنه سنده وفات ايدين زوجندن صكره ارتحال ايلمش اولدني ملحوظدر . حين وفاتنده بنا هنوز ختام بولماديغندن اويله جه قالمش ايدي . خاندانه عائد بر چوق مراقيدي حاويدر . جماعت محلكده بيوك بر محراب موجوددر كه سلطانية محرابنده احداث ايدلمش اولان شكلك بر ترقيسي ارانه ايلمكده در .

Tafel 42. **Aleppo.** Rechts: Mihrāb der Sultānija. Aufnahme von Professor Dr. Ernst Herzfeld.

Der Bau gegenüber dem Eingang der Citadelle wurde als Schule (madrasa) und Kloster (takija) von Zāhir's Sohn al-Malik al-'Aziz im Jahre 620 d. H. gegründet und sollte auch als Mausoleum seines Vaters dienen. Tatsächlich wurde aber der große Sultan in seiner Madrasa im Vororte al-Makāmāt beigesetzt. Die Gräber im Kuppelraume östlich des Ḥaram gehören anderen Ajjubiden an. Im Ḥaram befindet sich die schöne Gebetsnische, welche aus buntem Porphyr und Marmor hergestellt ist. Dies Material entstammt antiken Säulen, die zu Platten zersägt sind. Dasselbe trifft für alle Wandverkleidungen und Pflaster in ganz Syrien und anderen Provinzen zu; die Ruinenstätten des Altertums boten dafür die heute fast erschöpfte Fundgrube. Der Stil des Mihrābs ist charakteristisch für die syrische Kunst der Zeit und hat sich von Aleppo und Damaskus ausgehend auch nach Ägypten und Kleinasien verbreitet, wo er an den Werken der Sultane von Konia wiederkehrt.

Links: Mihrāb der Firdausmoschee. Aufnahme von Professor Dr. van Berchem, vgl. Voyage en Syrie II¹, Taf. 46 rechts.

Das »Paradies« ist der Name der ajjubidischen Mausoleen in al-Makāmāt und ist für Daifa Chātūn, die Tochter des Malik al-'Adil Saif al-din (Saffadin der Kreuzfahrer) von Damaskus, des Bruders Saladins, und Gemahlin ihres Veters al-Zāhir Ghāzi, errichtet. Jahreszahl der Erbauung und des Todes der Sultanin sind nicht überliefert, sie scheint ihren Gemahl, der im Jahre 615 d. H. starb, überlebt zu haben. Bei ihrem Tode war der Bau nicht ganz vollendet und blieb in diesem Zustande. Er beherbergt eine Reihe von Gräbern der Dynastie. Der Gebetsraum enthält den großen Mihrāb, welcher stilistisch die nächste Entwicklung des Typus darstellt, der im Mihrāb der Sultānija geschaffen ist.

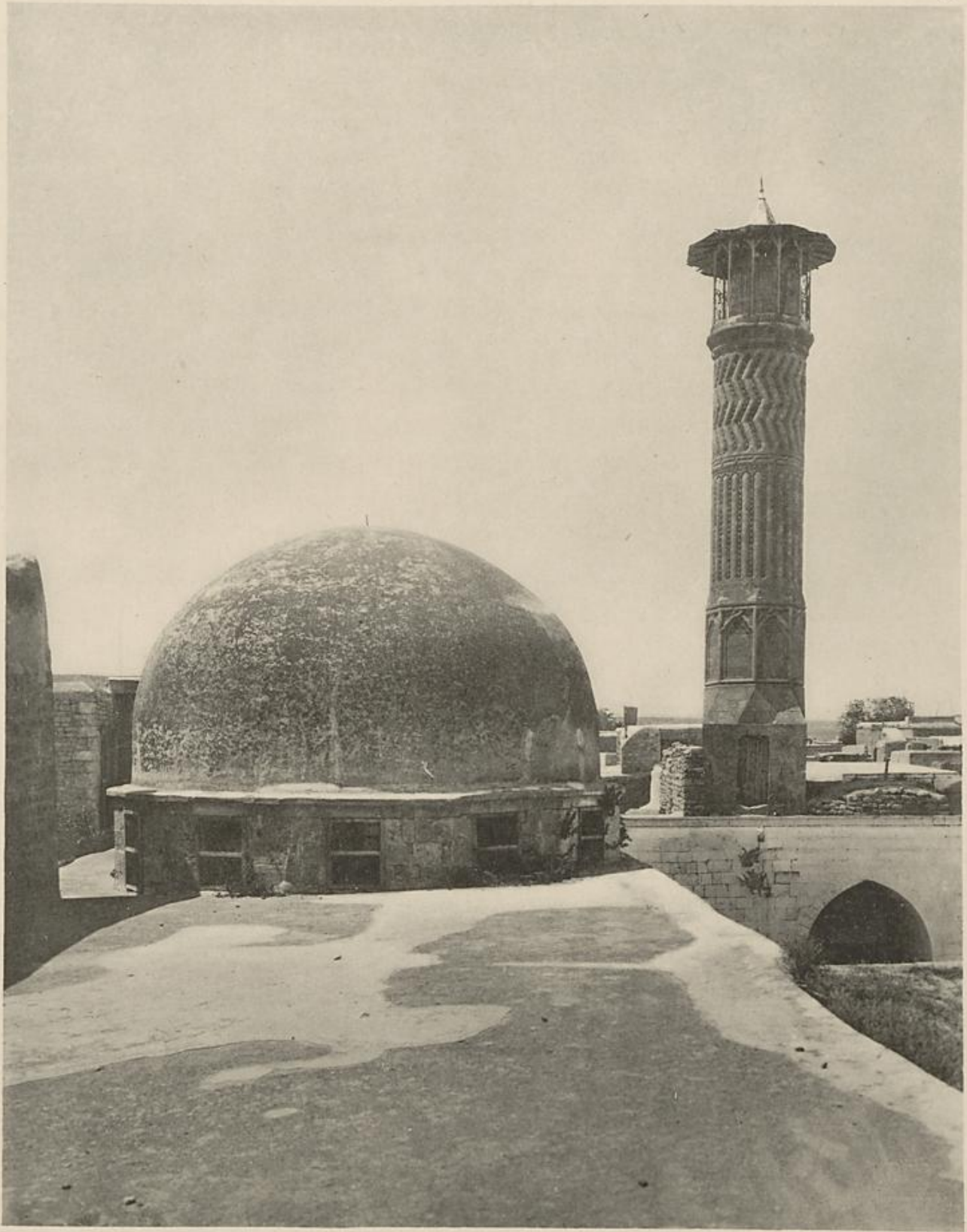

لوحة ٤٣ - حلب . جامع القاضي نك مناره سى .

حلبده مملوكر دورندن قالمه برجوق جامعلر موجود اولدينى جهته شهر مذكور بوخصوصه شام ايله مصره رقابت ايده بيلور . متعدد ومتنوع اولان مناره لرى شهرك منظره عموميه سنه بر صفت مخصوصه وفارقه بخش ايتكمده در . حلب مبانيسنك سالف الذكر شهرلرده كيلردن تاريخ معمارى اعتباريله فرقلرى شودر كه بوراده كيلر غنعات محليه نى تاميله محافظه ايتمش ومصر طرزينه قارشى استقلاللرينه خلل كتيرمه مشدرلر . نته كيم مناره لر - بالمقايسه استدلال اولنه جنى وجهه - قديم درت وجهلى مناره لرك برتوسع وانكشافيدر ؛ زيرا تزئيناتى حاوى مختلف قاتلره تقسيم كيفيتى باقى اولدينى كجى هيت عموميه دخى اول امرده قسماً سكر وجهلى ، متعاقباً متعدد وجهلى وياخود مدور الشكل اولشدر . بوينالرك چوغنده كتابه يوقدر وبوجهته تاريخلى صراحة معلوم دكلدر . جامع القاضى وياخود جامع المهماندار ناننى حائز اولان بوجامع دخى بويله در . طقوزنجى عصر هجرى وسطندن دها اسكى بردوره منسوب اولماسى و ٨٤٥ سنه سنده القاضى نامنده كى خانى بنا ايتديرمش اولان قاضى مجدالدين ابن الشحه طرفندن بنا ايتديرمش بولنمى اغلب احتمالادر . بلكه ده قانصوه الغورى زماننده انشا ايديلن حمام القاضى ده بنا ايتديرمش اولان ذاتك بر اثيردر . مناره بوراده - ديكر بعض يرلرده اولدينى كجى - جامع حوليسنك مدخلى اوزرنده يوكسلمكده در . قاعده سى درت وجهلى اولوب بونك اوزرنده ، سكر وجهلى اولان وجامع كيرك مناره سنده اولدينى كجى پنجره شكلنده رسم ايديش چرچيوه لرى حاوى بولنان برقات واردر . اوستده كى ايكي قات ايسه اسطوانى اولوب برى شاقولى ، ديكرى ده منكر ديلملره مجهزدر . مؤذلك شرفه سى جامعى تويج ايتكمده در .

Tafel 43. **Aleppo.** Minaret der Moschee al-Ḳāḍi. Aufnahme von Larsson.

Aleppo ist reich an Moscheen der mamlukischen Epoche und rivalisiert darin mit Damaskus und Kairo. Ihre zahlreichen und vielgestaltigen Minarete geben dem Stadtbild einen wesentlichen Zug seines Charakters. Baugeschichtlich unterscheiden sich die Aleppiner Bauten von jenen, indem sie die einheimische Überlieferung festhalten und der ägyptischen Mode selbständiger gegenüberstehen. So haben sich die Minarete, wie der Vergleich lehrt, aus den alten vierkantigen entwickelt, indem die Teilung in verschieden dekorierte Geschosse bestehen bleibt, die Gestalt zuerst teilweise achtkantig, dann auch vielkantig oder rund wird. Viele dieser Bauten sind inschriftenlos und daher nicht genau datiert. So auch diese Moschee, welche Djāmi' al-Ḳāḍi oder al-Mihmāndār genannt wird. Sie wird frühestens der Mitte des 9. Jahrhunderts d. H. angehören und könnte von dem Ḳāḍi Muḥibb al-din ibn al-Schiḥna herrühren, der um 845 den Chān al-Ḳāḍi erbaute. Möglicherweise könnte sie auch den gleichen Erbauer haben wie das unter Ḳānṣūh al-Ghūrī erbaute Ḥammām al-Ḳāḍi. Das Minaret erhebt sich hier, wie in einigen anderen Fällen, über dem Eingang zum Hof der Moschee. Der Sockel ist vierkantig und geht in ein achtkantiges Geschoß über, mit Profilen, die sich in Fensterform verschlingen, ähnlich dem Minaret der Großen Moschee. Die beiden oberen Geschosse sind zylindrisch, das eine mit senkrechten, das andere mit zackig gebrochenen Rippen. Die Galerie für den Mu'edhdhin bekrönt das Minaret.

لوحة ٤٤ - حلب . وزیرخانی . مدخل قیوسنك حولین کورونیشی .

مملوکلر دورینک نهایتده حلبده برصره خانلر وجوده کلدی که بوده شهرک تجارتنده کی توسعه دلالت ایدر . اوزمانلرده سویش قنالی هنوز موجود اولمادینی جهتله جهانک ایکی بیوک طریق تجاریسی حلبدن کچرایدیکه بونلردن بری دیاربکر ویا موصلدن ایران شمالی داخلندن مرور ایدرک آسیای مرکزیه وچینه ، دیکریده فرات نهرینی تعقیباً بغداددن وبصره کورفزندن بلرور هندستانه واصل اولوردی . بوندن بشقه حلبک برده شمالی سوریه سواحلیله وبخرسفید اوزرندن ایتالیا نکل وندیک ، فلورانس و جنوه تجارتکاهلریله دخی مناسبات تجاریه سی وارایدی . چین ، هندستان واوروپادن کنن خزینه لره یوکلو کروانلر حلبک خانلرینه نازل اولورلردی . بومباینک پلانلری یکنسقدر : کروان قافله لرینک یوکلملرینه ویابوکلرینک ایندی رلمسنه مخصوص کنیش برحولی ، بونک اورته سنده برجشمه واطرافنده دخی برقاچ قاتلی بنالر موجود ایدیکه بو بنالر تجارتک دکان و مغازه لری ایله اقامتکاهلرندن عبارت ایدی . کورک سوقاق طرفی وکوک حولی یه متوجه قسمی پک زیاده مزین اولان بیوک بر مدخلدن بو حولی یه کیریلور . صاغلام طاش مالزمدن ، متوالیاً سیاه بازال و صاری کیرچ طاشی طبقاتندن ، پنجره لرک منحوت ویا قاقمه اوله رق مصنوع تزینات هندسیه سندن یالکز حلبده دکل حتی سوریه ایله مصرک ساثر شهرلرنده دخی - اوروپاده کی (رنه سانس) یعنی دور تجدهه تقابل ایدن - صوک مملوک دورینی تمیزه مدار اولمقده در .

Tafel 44. **Aleppo.** Chàn Wezîr, Ansicht des Torbaues vom Hofe aus. Aufnahme von Larsson.

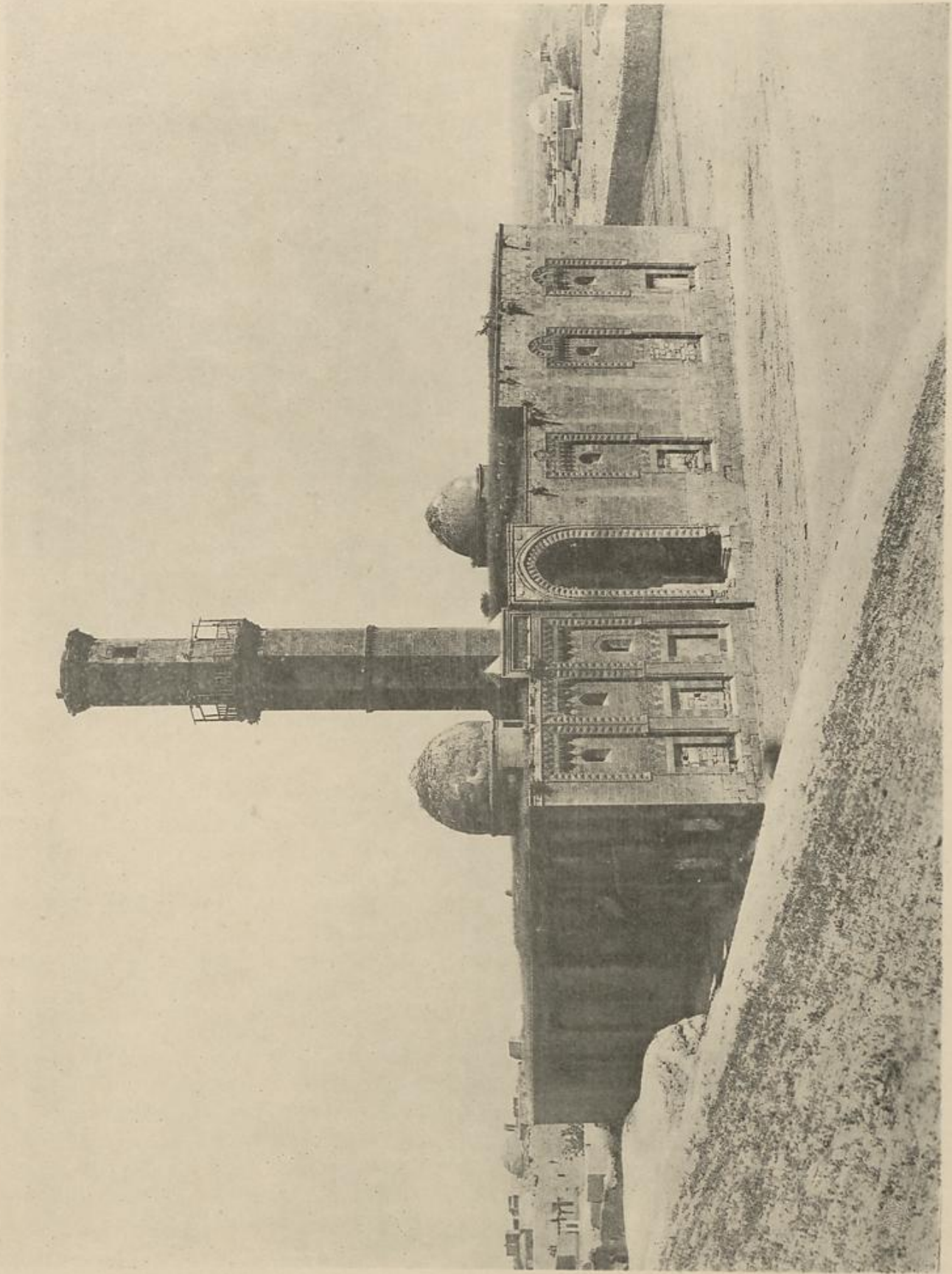
Am Ausgang der mamlukischen Epoche entstanden in Aleppo eine Reihe großer Kaufhäuser (Chàn), welche von der Bedeutung des weitausgedehnten Handels der Stadt Zeugnis ablegen. In jener Zeit, vor dem Sueskanal, mündeten in Aleppo zwei der großen Welthandelsstraßen. Die eine führte über Dijârbakr oder Môsul durch Nordpersien nach Zentralasien und China, die andere ging den Euphrat abwärts über Bagdad und den Persischen Golf nach Indien. Von Aleppo ging der Handel andererseits zu den nord-syrischen Küstenplätzen und über das Mittelmeer zu den großen italienischen Handels-emporen Venedig, Florenz und Genua. In den Handelshäusern Aleppos landeten die Karawanen mit den Schätzen Chinas und Indiens und aus Europa. Die Anlage dieser Häuser ist einheitlich: ein weiter Hof, in dem die Karawanen beladen und entladen wurden, mit einem Brunnenhaus in seiner Mitte, ist von hohen, mehrgeschossigen Bauten umgeben, die die Kontore und Läden der Händler und Wohnungen enthielten. Ein mächtiger Torbau, sowohl nach der Straße wie zum Hofe hin besonders reich geschmückt, führt in diesen Hof. Die Architektur in ihrem soliden Steinmaterial, mit dem Wechsel von Schichten in schwarzem Basalt und gelbem Kalkstein, den reichen Fensterumrahmungen in geometrischem Ornament, skulptiert oder in eingeleger Arbeit, ist charakteristisch für die späte der Renaissance in Europa entsprechende Mamlukenzeit, nicht nur in Aleppo, sondern auch in anderen Städten Syriens und Ägyptens.

بوجامع قلعه نك جنوب طرفده وسلطانيه نك قريبنده كائن آت بازارينك اولديني محله بولمقده در . ملك الناصر فرج طرفدن هجرتك ٨٠١-٨١١ سنه لرنده انشا ايديلمشدر . جمعه نمازی بونده ادا ايديلودی . بوعادت الناصر محمد زماننده والی بولتان آلتون بوغا طرفدن ٧١٥ ده انشا ايديلن جامعه حلبه ادخال ايديش ايدي . طرز معماری اعتباريله دخی اشبو آلتون بوغاجامعی اطروش جامعه نمونه امتثال اولمشدر . شوييله كه : جامعك جماعت محلی برصره قوتلی ستونلره يكدیكری كيريسنده مرتب ايكي قسمه آيرلش وبوقسملر متقاطع طونوسلرله اورتولش اولديني كبی يوكسك كمرلر واسطه سيله ده كوچوك برحولی به آچلمقده در كه برحولی ، قالین پيلپيله لر اوزرينه عینی يوكسكله كده استناد اينده . يرلش كذلك كمرلی رواقلرله محاطدر . مع مافیه اطروش جامعی ، غایت مزین برجيه خارجه يني حاوی اولق صورتيله آلتون بوغاجامعه فائقدر . زیرا اوزمانه قدر مباني عمومیه - اوک طرفلری بر بازار محلله مستور اولمادقلى تقدیرده - دوزدرت گوشه طاشلردن متشكل بر دیواری حاوی ايدير كه بونلرده يالكز پك مزین اولان يوكسك ودرین مدخل جاذب انظار اولور ايدي . بوراده ايسه مملوكی طرزنده اولان ورنكلی طاش قاقه لريله وقبارتمه چرچيوه لرله مزین بولتان پنجره لر كنیش برجيه معماریه شكنده توسع ايتمشلردر كه بونك ده بحرسفید نواحيسنده نادر اولميان ممالك غریبه تأثيراتك آلتنده وجوده كلدیكنه شبهه يوقدر . سكر و جهلی اولان مناره اصل بنادن آنجق چانی حداسنده آريلبور . بوكون خراب اولان تپه سنده كی شرفه دن بشقه وسطنده دخی بر شرفه يني حاويدركی بورادن اعتباراً مناره يوقاری به طوغری كيتدكجه اينجلمكده در . بوده حلب ايچون بر طرز جديد اولوب مصر دن مقبس اولسه كر كدر .

Tafel 45. **Aleppo.** Uṭrusch-Moschee. Aufnahme von Professor Dr. Ernst Herzfeld.

Diese Moschee liegt südlich der Zitadelle und nahe der Sultānija am Pferdemarkt. Sie wurde unter Nāṣir al-dīn Faradj in den Jahren 801—811 d. H. erbaut. In ihr wurde das Freitagsgebet gehalten. Diese Neuerung war bereits durch die vom Gouverneur Altynbogha unter al-Nāṣir Muḥammed 715 d. H. erbaute Moschee in Aleppo eingeführt. Auch in der architektonischen Anlage ist diese Altynbogha-Moschee das Vorbild der Uṭrusch-Moschee: der Hāram der Moschee ist durch eine Reihe starker Säulen in zwei hintereinanderliegende Querschiffe geteilt, die mit Kreuzgewölben überdeckt sind. Er öffnet sich in hohen Bogen zu dem kleinen Hof, der rings von entsprechenden hohen Bogenhallen auf massiven Pfeilern umgeben ist. Die Uṭrusch-Moschee geht über die Altynbogha-Moschee aber hinaus in der Schaffung einer reich durchgebildeten Straßenfront. Bis zu dieser Zeit haben die öffentlichen Gebäude, wenn sie nicht überhaupt durch vorliegende Bazare verdeckt waren, ganz glatte hohe Quadermauern, in denen nur das schön geschmückte hohe und tiefe Portal den Blick anzieht. Hier hingegen ist aus dem Motiv der mamlukischen Fenster mit ihren Inkrustationen und Relieffrahmen eine große Fassadenarchitektur entwickelt, sicherlich unter den im Mittelmeergebiet nicht seltenen abendländischen Einflüssen. Das Minaret löst sich erst vom Dachgeschoß aus von dem Bau los; es ist achtkantig. Außer der Galerie auf seiner Spitze, die jetzt zerstört ist, hatte es noch eine mittlere Galerie, über der sich der Schaft verjüngt fortsetzt. Auch das ist eine Neuerung in Aleppo, die aus Ägypten stammen dürfte.

حلبك جنوب جهتده كان بوبوك قپوسى حمدانيلردن برينك دردنجى عصر هجریده بنا ایتدیرمش اولدینی قپونك یرینه ایوبیلردن بری طرفدن وضع وتأسيس ایتدیرلمشدر . الك اسكى بنا اقسامنك محفوظ قالب قالمادینی مشکوكدن ، كتابلردن آكلا شلدیغنه نظراً اصل قپوكرى ایله برده سورك پرده خطنك اوست قسمى ملك المؤید شیخ [هجرت ٨١٥-٨٢٥] زمانندن قالمه اولدینی كی صاغده كی قوله نك كنیش وجهه سی ده قانصوه الغوری طرفدن ٩٠٧ سنه هجریه سنده تعمیر اولمشدر . بواتر ، طبق قلعه نك قپوسى مثللو یان یانه صیق وضع ایدلمش ایكى قوله دن مركب اولوب صولده كی خیلی خرابدر . قپودن ایچری به كیدن یول ایكى دفعه بوكوله رك یالكر صاغده كی قوله نك داخندن كچمكده ، اصل قوله دخی اوچ درین كیرینی نی ومازغاللری حاوی قبلی برینادن عبارت بولنمقده در . دیوار خطنك داخنده بوقوله به عموداً برینادها واردركه بوده قبلی ایكى قسمدن مركبدر . بتون بوقپوبولی یوقاریدن آشاغی به اینن كینكلره قپانور درت قپویی وقبله رده دلیكلری حاوی ایدی . بوجهته ایچری به كیرمكه موفق اولان دشمنه مازغاللری حاوی بوقاتدن دخی مرمی وسائر آتیله ییلور ایدی . شوالده هیئت عمومیه قلعه نك قپوسنه مشاهددر . هر قپوده اولدینی كی بونده ده اوفق بر مسجد موجود اولوب شیخ خلیل الطیار نامی طاشیمقده در .

آشاغیده : خیربك تره سی .

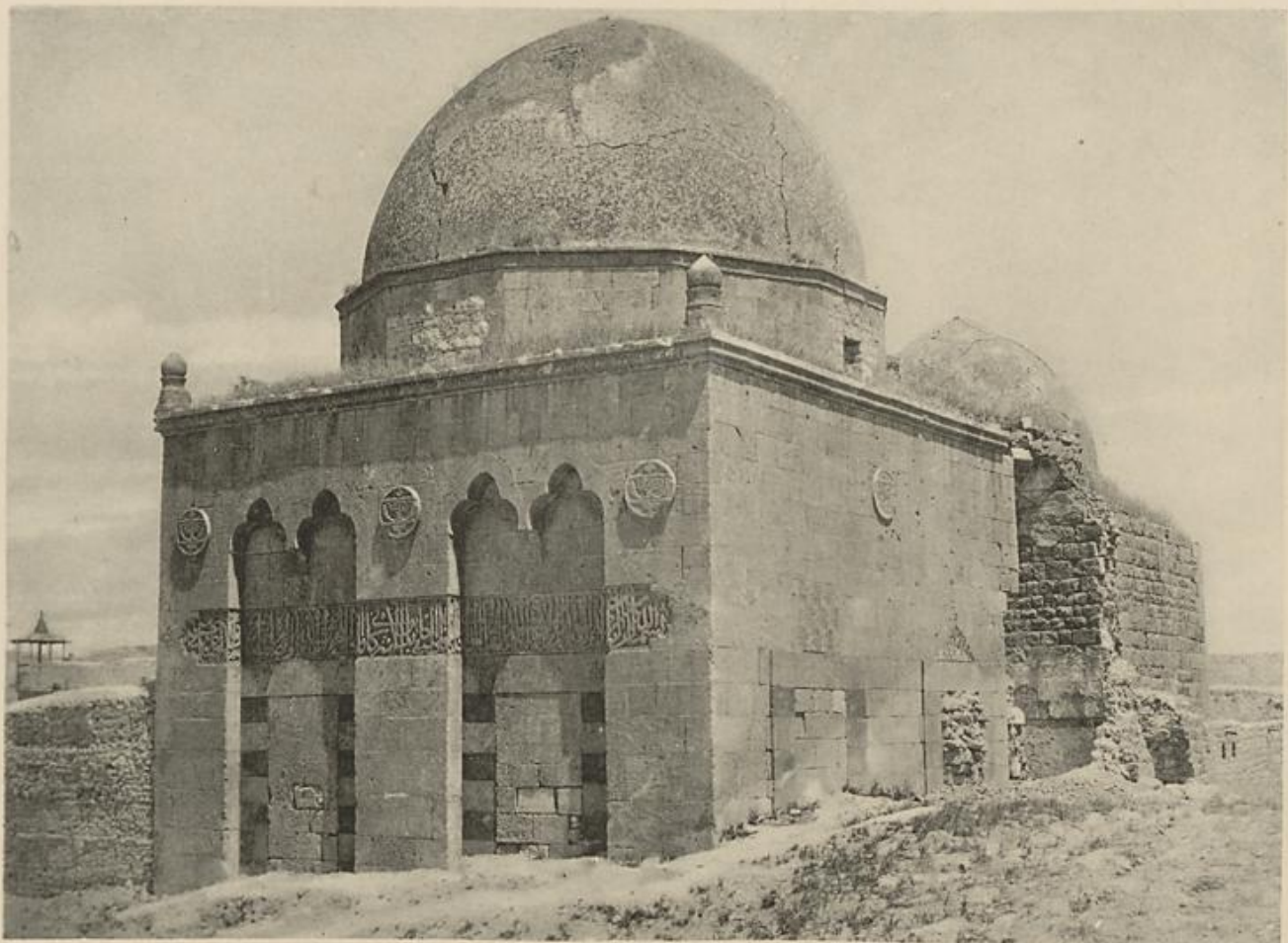
حلب جوارنده كان المقاماتده بولنان بعض مملوك تره لری ، بوشهرك قرون وسطاده وجوده كیتیرلمش اولان صوك مانیسننددر . بولنردرت كوشه بنالردن عبارت اولوب اسطوانوی برقم اوزرینه موضوع برقبه نی حاویدرلر . بوراده كوستریلن مثال ، سلطان قانصوه الغورینك امراسندن خیربك تره سی اولوب هجرتك ٩٢٤ سنه سنده وشوالده شهرك عثمانیلر طرفدن فتحی عقینده وجوده كیتیرلمشدر . جبهه برطرفدن اطروش جامعك جبهه سنده اولدینی كی پنجره چرجیوه لرله تزین اولمشدر . بوراده كی حجره لرله آره رده بولنان پیلایه لرك اوزرندن كچمك اوزره بركتابه موجوددر . بو كتابه نك اوست طرفه خیربك آرمه سی اوچ دفعه وضع ایدلمشدر . بو آرمه ایسه اوچ قسمه آیرلمش بر دائره دن عبارت اولوب یوقاریکی قسمده یالكر برمعین شكلی ، اورته ده برکاسه ایله برده هیدروغلیف خطلری وفایت هندسیلشدیرلمش ایكى دوه قوشی تویی ، آشاغیده ده كوچك برکاسه واردر . عینی آرمه ینه خیربك طرفدن شهر داخنده انشا ایتدیرلمش اولان خان اوزرنده دخی كورولمكده در . بو آرمه لرك اصل و منشائی مصدرر . دهاصكره لری ایسه توركارك تأییری آتیده یالكر آرسلان ، پارس ، شاهین ، قرتال ، چفته قرتال كی حیوانات شكلی آرمه مقامنده قوللا نلمشدر .

Tafel 46. **Aleppo.** Oben: das Kinnasrin-Tor, von außen gesehen. Aufnahme von Professor Dr. Ernst Herzfeld.

Dieses südliche und größte Tor von Aleppo ist von einem Ajjubiden an Stelle eines von den Hamdāniden im 4. Jahrhundert d. H. gebauten Tores angelegt worden. Ob Teile des ältesten Baues erhalten sind, ist fraglich. Der Torbogen selbst und die oberen Teile der Kurtinenmauer sind von al-Muajjad Schaich 815—825 d. H., die Breitseite des rechten Turmes von al-Ghūri 907 d. H. wiederhergestellt worden, wie die an den entsprechenden Stellen angebrachten Inschriften sagen. Das Werk besteht, wie das Zitadellentor, aus zwei eng aneinandergerückten Türmen, von denen der linke stark zerstört ist. Der Torweg führte nur durch den rechten Turm in zweifacher Biegung. Den Turm selbst nimmt ein überwölbter Breitraum ein mit drei tiefen Nischen und Schießscharten. Senkrecht dazu schließt sich innerhalb der Mauerlinie ein Bau an, der aus zwei überwölbten Räumen besteht. Dieser ganze Torweg war durch vier Tore mit Falltüren verschlossen, er hatte Gußlöcher in den Gewölben, so daß der eindringende Feind vom Zinnengeschloß aus noch beschossen werden konnte. Die Anlage ähnelt also dem Zitadellentor. Wie alle Tore besitzt auch dieses ein kleines Heiligtum, das einem Schaich Chalil al-Ṭajjār geweiht ist.

Unten: Grab des Kāit Bāi. Aufnahme von Professor Dr. Ernst Herzfeld.

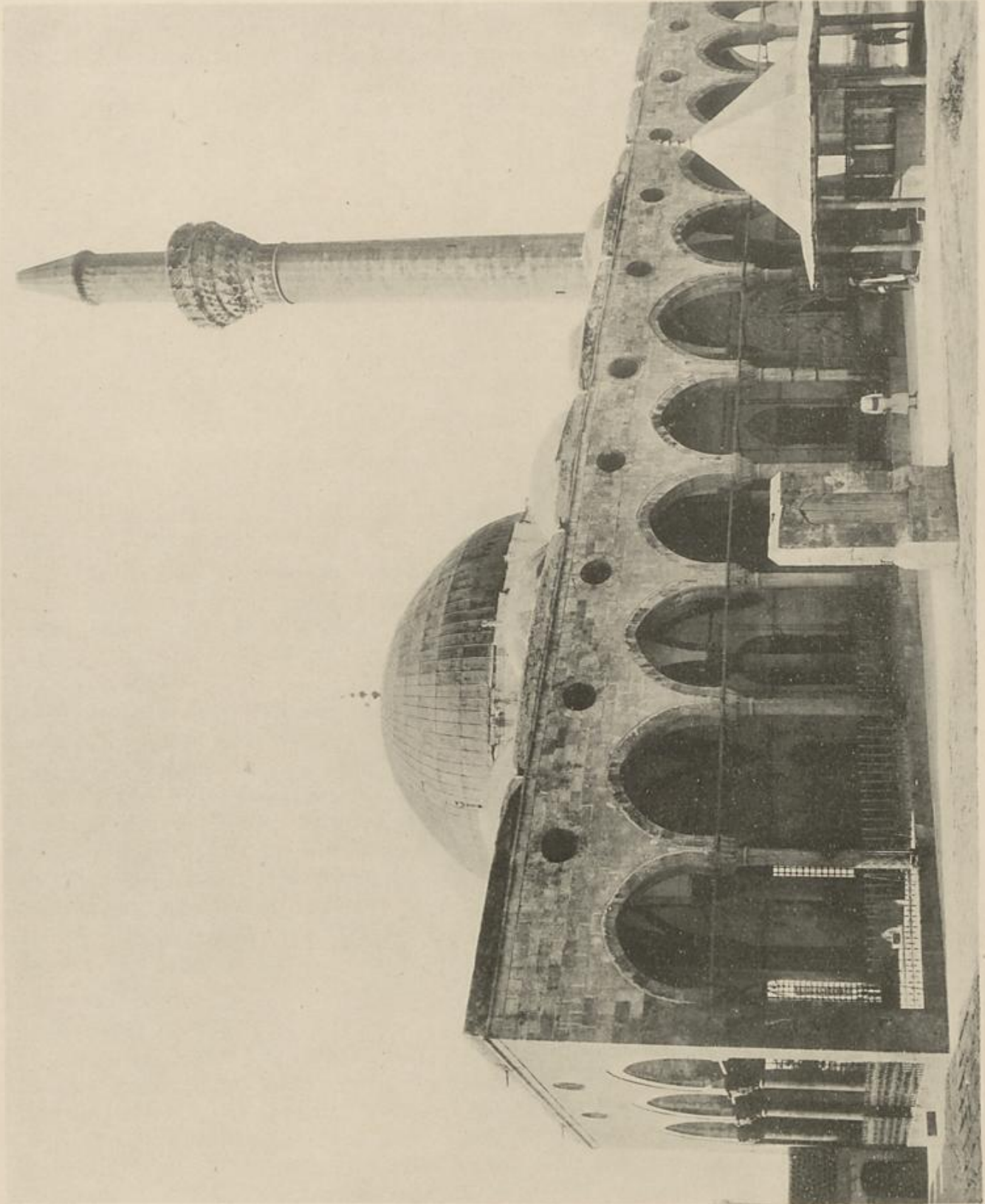
Zu den letzten Bauten des Mittelalters in Aleppo gehören einige mamlukische Gräber im Vorort al-Maḳāmāt. Sie bestehen aus einem quadratischen Raum mit einer Kuppel über einem Tambour. Das vorliegende Beispiel ist das Grab des Kāit Bāi, eines Beamten des Sultans Kānṣūh al-Ghūri, und ist im Jahre 924 d. H., also unmittelbar nach der Eroberung durch die Osmanen, errichtet. Die Front ist auf einer Seite, ähnlich der Front der Uṭrusch-Moschee, mit Fensterrahmen geschmückt. Ein Inschriftband läuft über diese Nischen und die trennenden Pfeiler hinweg. Darüber sieht man dreimal das Wappen des Kāit Bāi: ein Kreis in drei Zonen geteilt, oben nur eine Raute, in der Mitte ein Becher mit Hieroglyphen und zwei sehr stilisierten Straußfedern, unten ein kleiner Becher. Das gleiche Wappen kehrt an dem von Kāit Bāi in der Stadt errichteten Chān wieder. Diese Wappen gehören den mamlukischen Beamten und sind ägyptischer Herkunft. Die älteren Zeiten kennen, unter türkischem Einfluß, nur Wappentiere, wie Löwen, Leoparden, Falken, Adler, Doppeladler.

حلبك عثمانيلر طرفندن فتحنى متعاقب بو شهرك تاريخ معماريسى ايچون يكي بر دوره باشلار . عثمانلى واليرى عثمانيه ، خسرويه ، عادليه كېي محشم بر قاچ جامع انشا ايتشلردر . شكلمز بونلردن اوچنجيسى ارائه ايتمكده در . مقدما مملوكلك وجوده كتيردكلى مبانى خلافتده اوله رق بورايه ، بروسه ايله ادرنده حصوله كلوب استانبولده على بر درجه يه واران اسلوب معمارى ادخال اولمشدر . بو جامعلرك جماعت محللىر كنيش و يوكسك بر قبه ايله مستور اولدني كېي قبه نك ايكي طرفنده ده نصف قبه لى اقسامى حاويدرلر . مرمر ستونلىرى حاوى كمرلى بر رواق جهه نك اوكنده و بعضاده يان طرفلرده بولنور . بوينا دها آلحق كمرلى بر ديوار ايله محاط اولان بر ميدانك جهت جنوبيه سنده منفرداً قائم اولمقده در . حالبوكه او وقته قدر جامع حوليسى عادتاً جامع بناسنك بر ايچ حوليسى مثابه سنده ايدى . مناره لر درت وجهلى ، ياخود مدورالشكل اولوب اوزون و مرتفعدرلر . شرفه ، مناره نك تپه سنده بولنمور ، بلكه بونكده اوست طرفنده مناره نك يوكسك كلاهى اوزانوب كيديور . حوليلرده ، حلبك اسكى جامعلريله برده استانبولده - كيلرده اولدني كېي شادروانلر واردر . پنجره لرله چشمه لرده كوريلن دوكمه جيلك صنعتك پك نازك آنارى اولان قفس و پارمقلقلر خاصة جالب دقدر .

Tafel 47. **Aleppo.** Moschee al-'Âdilîja. Aufnahme von Larsson.

Mit der Eroberung durch die Osmanen beginnt für Aleppo eine neue Epoche seiner Baugeschichte. Die osmanischen Wali haben eine Anzahl von prächtigen Moscheen erbaut, wie die 'Othmanîja, die Chosrawîja, die 'Âdilîja. Unser Bild zeigt die letztere. Im Gegensatz zu den vorhergehenden Mamlukenbauten ist hier der Baustil eingeführt, der in Brussa und Adrianopel entstanden war und in Stambul seinen Höhepunkt erreichte. Der Harem dieser Moscheen ist von einer weitgespannten hohen Kuppel überwölbt und hat beiderseits mit dem Kuppelraum verbundene Erweiterungen. Eine Bogenhalle mit Marmorsäulen liegt vor seiner Front und gelegentlich auch vor seinen Schmalseiten. Dieser Bau steht selbständig an der Südseite eines von niedrigeren Bogenhallen umschlossenen heiligen Bezirkes, während bisher der Moscheehof gleichsam nur ein innerer Hof des Moscheegebäudes war. Die Minarete sind vielkantig oder rund und schlank wie Lanzen. Die Galerie liegt nicht auf ihrer Höhe, sondern wird noch weit von der noch schlankeren Spitze des Minarets überragt. In den Höfen stehen Brunnenhäuschen, wie in den älteren Moscheen Aleppos, aber auch wie in Stambul. Besonders bemerkenswert sind an diesen Bauten die feinen Werke der Schmiedekunst an den Gittern der Fenster und Brunnen.

شام ازمئه عتیقهده بیله مستحکم بر شهر ایدی . بتون هیئت عمومی حالا اسکی روما فرقه عسکریسی اردوکا- هنک شکلی صراحة اراهه ایلمکدهدر . استحکامات قدیمه بقایاسندن بری (باب شرقی) درکه بومدخالک عتیق بر شکلی حائر اولدینی حالا آکلا شلمقدهدر . بو قیوایلریدن وکریدن دیوارلرله ، یاندن دخی ایکی جسیم قوله ایله محاط اولوب داخله اوج کمرلی رواقدن کیریلوردی . قیوایوبیلر زماننده و مملوکلرک دوره ابتدائیهسنده تعمیر اولندی . سورک اک مهم اقسامی ومثلا جنوب وجنوب غربیده (باب شاغور) دن (باب جاییه) یه قدر اولان قسم سلطان صلاح الدینک سلفی اولان وشامی ٤٩٠ ه سنه هجریهسنده فتح ایدن اتابک نورالدین محمود طرفندن تأسیس و ایوبیلر جانبندن تعمیر و اصلاح ایدلشدر . سورک اقسام شمالیهسنده کاش فرادیس ، خندق و سلام ناملرینی حائر اولان قیولرک کافه دور ایوبی دن قالمهدر . مع مافیه بونلر عتیق سورک استقامتی تعقیب ایلمکدهدرلر . فرانقر اشبو سورلرک اوکنه قدر کلدیلر و فقط شهری ضبط ایدهمدیلر . هلا کونک امری آلتده تاتارلر بو شهری ٦٥٨ سنه هجریهسنده فتح ایتدیلسهده پک آز مدت تمت اشغاللرنده بولندیره بیلدیلر . شهرک توسی حسیله دیوار و قیولرک اطراف و جوارینه او قدر چوق خانلر بنا اولنشدرکه بتون بواقسام آرتق کوریله مز اولدی .

آشاغیده : قلعه . جنوب جهتهدهکی قولهلرک داخلدن کورونیشی .

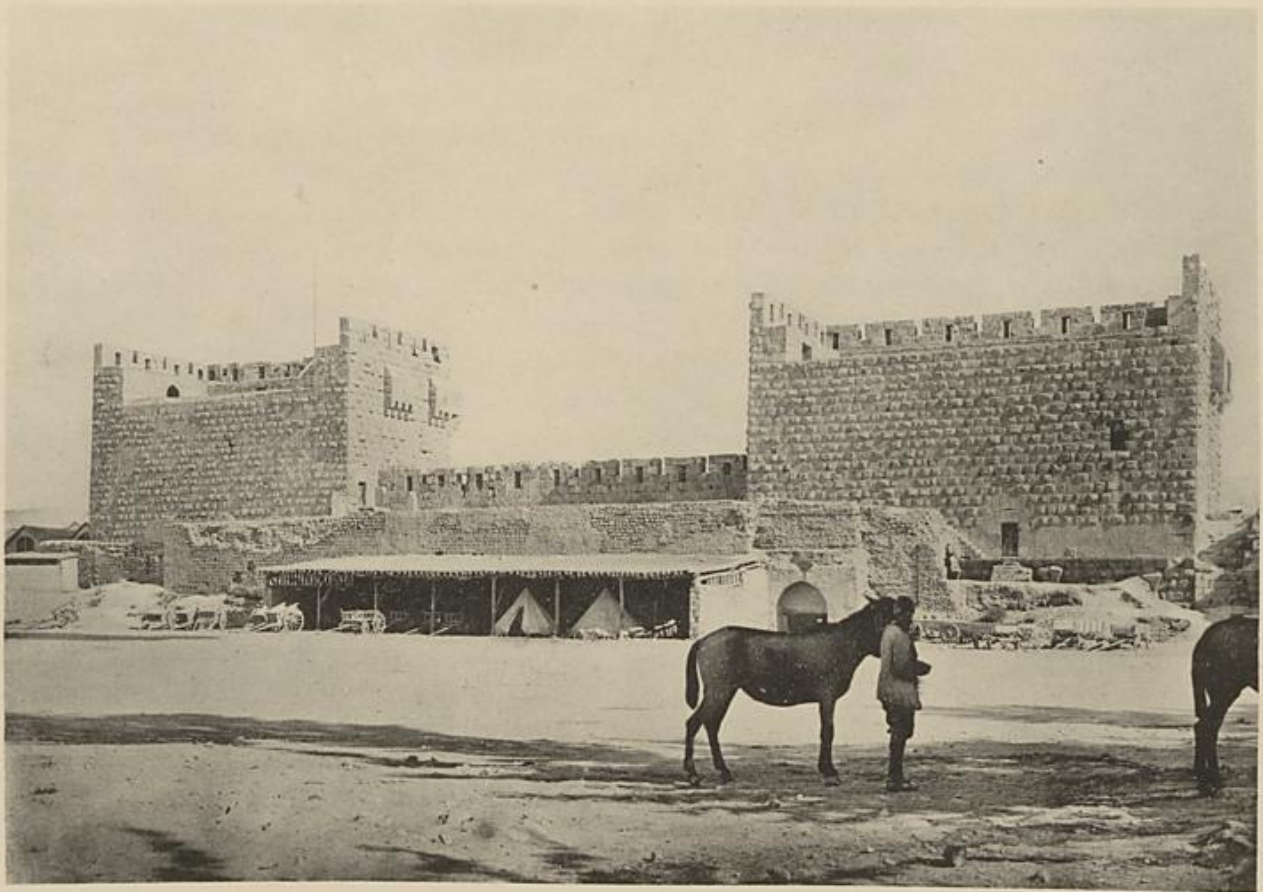
شهرک سورلری مثللو عتیق تملر اوزرنده مؤسس بولان شام قلعهسی سلطان صلاح الدینک برادری اولوب اهل صلیک سیف الدین تسمیه ایلدککری ملک العادل طرفندن هجرتک ٦٠٥-٦١٠ سنهلرنده تأسیس اولنشدر . هلا کونک تاتارلرینک موقت اشغالندن صکره سلطان بیبرس (هجرت ٦٠٩) ایله سلطان قلاون زمانلرنده بر چوق یرلرده و بالخاصه قلعهنک جهت شرقیهدهکی قدیم قیوسی اولان باب ظفرده واسع تعمیرات اجرا اولندی . قانصوه الغوری حلبده اولدینی کبی شامده دخی آتیق قرون وسطی نهایتده قلعهنی عثمانیلرله قارشی حرب قطعی اجرا ایده بیله جک بر حاله افرانغ ایتدی . فقط بو استحکاملر سلیم خان اولک طویجیسنه مقاومت ایده جک بر ماهیتده اولمادقلرندن حلب کبی شام دخی هجرتک ٩٢٢ سنهسنده سقوط ایتدی . قلعهنک تاریخ معماری اعتباریه اهمیتی شودرکه سائر قلاعک همان کافهسی کبی طبیعی تپلر اوزرنده دکل ، دوز اراضی داخلنده تأسیس اولدینی ایچون اراضینک عوارضه اویمق مجبوریتدن وارسته قالان بر اصول استحکام و مدافعهنک نه وجهله تطبیق اولنش اولدیغنه کوزل بر مثال تشکیل ایتمکدهدرلر .

Tafel 48. **Damaskus.** Oben: Stadtmauern. Aufnahme der Expedition Sobernheim.

Bereits im Altertume war Damaskus eine befestigte Stadt, und seine ganze Anlage verrät noch deutlich das Schema des römischen Legionslagers. Ein Rest der antiken Befestigung ist das Bâb al Scharķi, an welchem man noch die antike Form eines Torhofes erkennt, der vorn und hinten von Mauern, seitlich von zwei mächtigen Türmen umschlossen wird, und der durch drei Bogenöffnungen betreten wurde. Dieses Tor wurde in ajjubidischer und frühmamlukischer Zeit restauriert. Wesentliche Teile der Stadtmauern, so im S und SW der Teil von Bâb Schâghûr bis zum Bâb Djâbija, sind von Nûr al-din Maḥmûd, dem großen Vorgänger Saladins, welcher Damaskus im Jahre 549 d. H. erobert hatte, angelegt, und von den Ajjubiden ausgebessert worden. Die nördlichen Teile der Mauern mit den Toren Farâdis, Chandaḡ und Salâm entstammen alle der ajjubidischen Epoche, folgen aber topographisch dem antiken Mauerzuge. Die Franken sind bis vor diese Mauern gelangt, haben die Stadt aber nicht nehmen können. Die Tataren unter Hûlâgû eroberten sie im Jahre 658 d. H., blieben aber nur kurze Zeit in ihrem Besitz. Infolge der Entwicklung der Stadt sind die Mauern und Tore vielfach so sehr von Häusern umbaut, daß sie nicht mehr sichtbar sind.

Unten: Zitadelle, südliche Türme vom Innern gesehen. Aufnahme von Prof. Dr. Ernst Herzfeld.

Die große Zitadelle von Damaskus, die wie die Stadtmauern an Stelle einer spätantiken Anlage steht, ist ein Werk des Bruders Saladins, des Malik al-Âdil Saif al-din, von den Kreuzfahrern Saffadin genannt, und in den Jahren 605—610 d. H. errichtet. Nach der vorübergehenden Eroberung durch die Tataren Hûlâgû's wurden unter den Sultanen Bâibars (659 d. H.) und Ḳalâ'ûn umfangreiche Wiederherstellungen vorgenommen, so besonders an dem »Siegestore«, dem alten Haupttore der Zitadelle an ihrer O-Seite. Erst am Ende des Mittelalters setzte Ḳanşûh al-Ghûri, wie in Aleppo, so auch in Damaskus, die Zitadelle instand zum Entscheidungskampfe mit den Osmanen. Der osmanischen Artillerie Selims I. waren diese Befestigungen nicht gewachsen und Damaskus fiel, wie Aleppo, im Jahre 922 d. H. Die baugeschichtliche Bedeutung der Zitadelle ist die, daß sie, auf ebenem Gelände, nicht wie fast alle anderen Zitadellen auf natürlichen Hügeln errichtet, ein Bild von den Methoden der Befestigung und Verteidigung gibt, die frei von der Rücksicht auf die Zufälligkeiten der Gestaltung des Geländes angewandt wurden.

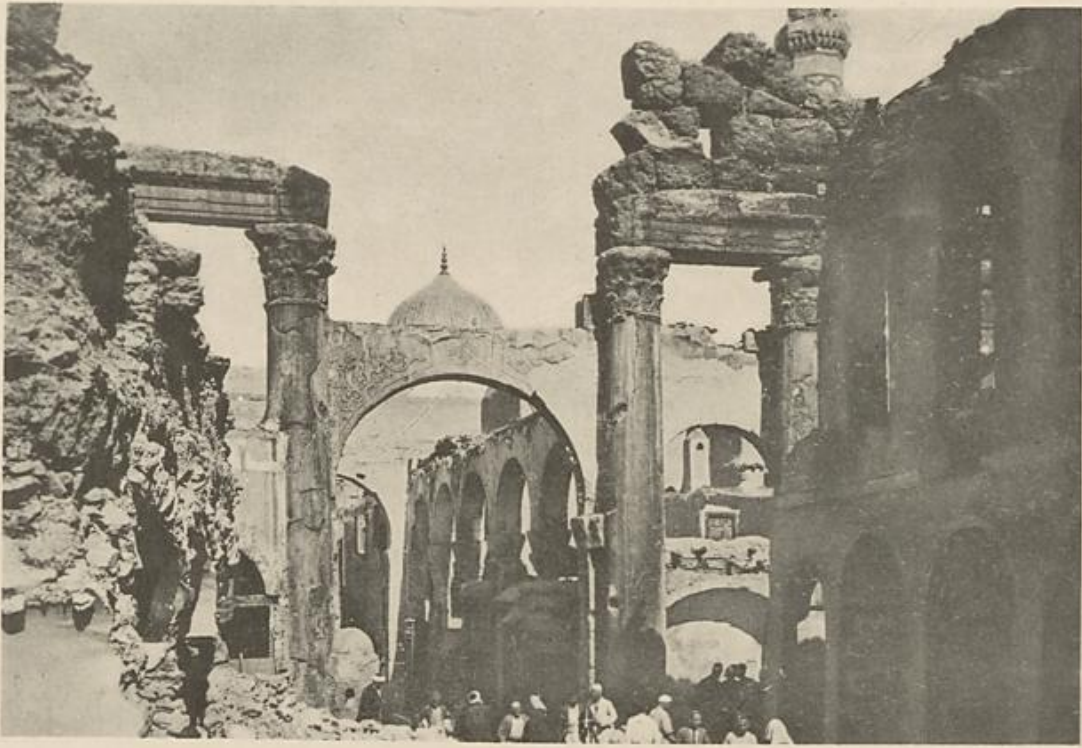

لوحه ٤٩ - شام . جامع امويه . يوقاريدہ : روما معبدى قوسى ايله يزانس رواقك شرقدن كورونيشى (باب البريد) .
آشاعيدہ : قونك غربدن منظرهسى .

شامده كاش و جهان اسلامك اك مشهور و اك بيوك جامعلردن بى اولان جامع امويه ازمئه عتيقهده روماليلرك بر معبدينك وقتيله اشغال ايمكده اولديني موقعده بولمقدهدر . بومعبدك اك مهم بقاياسى غربنى قونك خرابه سيدركه بورادن معبدك رواقلره محاط اولان ميدانه كييريلور ايدى . طرز معماريسى ايسه معبدك اسلوب ، زينت و ابعاد جهتيله تدمر و بعلبكدهكى معابد مشهورهيه معادل اولديغنى كوسترمكدهدر . بومعبد سوريهده روما فعاليت معماريهسنك دوره اعتلاسى اولان بعد الميلاذ ايكنجى عصردن قالهدر . قيو ، آلى ستوندن مركب ايديكه بولنردن اورتهده بولنان ايكيى بينندهكى آرهلوق ، يان طرفده كيلر ككندن دها زياده ايدى . ستونلرك پك مزين اولان صاچاق قسى اورتهده بر كمر شكلى آلمش اولديغى كبي فروتونلرك داخلنده كوريلن كوچوك قبولردن ده آكلاشديغنه نظراً بوستونلرك كييريسنده ديوار و اوطه لردن مركب بر بنا موجود وهيت عموميه ايسه ايكي طرفه ميللى بر چانى ايله مستور ايدى . معبد قديمك بقاياسى سائرهمسى بالخاصه بوكونكى جماعت محلك جهت غريبهده كاش و روماليلر دورنندن دها اسكى اولان غرب ديواريله برده جامى دائراً مادار محيط اولان و چارشيدن كچنلرك نظردقته چاربان ستونلردر . شيمديكى محرابك بولنديغى محله وقتيله كاش اولمش اولان و جنوباً چارشيدن مرئى بولنان قبولدخى روماليلردن قالهدر . خريستيانلغك تأسسى اوزرينه بومعبدك يرينه حضرت يحييه انحاف اولمش بر (بازيليقا) قائم اولدى . شريك اهل اسلام طرفندن ١٤ نجى سنه هجريه رجبده و ١٥ نجى سنه هجريه ذى القعدةسنده ايكي دفعه و قوعبولان ضبطى اوزرينه بو بازيليقا اول امرده خريستيانلرده قالدى . چونكه بونلر سائر شهرلرك همان كاهسنده اولديغى وجهله كندى مذهبلىرى كندى اسكى عبادتخانهلرنده اجرا ايلمك حقى او وقت منعقد اولان شرطنامه استمان موجبجه محافظه ايلمشلر ايدى . يوقاريكى رسم روما معبدينك قوسنى كوسترمكده اولوب آرقهسنده كوريلن كمرلى ستون صرهسىده بنانك دور خريستيانيدن قالان قسيدر . بورسم ١٨٩٣ سنهسنده قوعبولان حريقك همان عقينده آلمشدر . جامعك اوچ ستون صرهسيه آيرلمش اولان و اورتهده كلك عرضى اك زياده بولنان معبرلردن و برده محرابك اوك طرفده اوزرى بر قبه ايله مستور بر دهليز قاطعدن مركب بولمى احتمالكه قديم كليسيه عائد بر چوق اقسامك بو جامع بناسنده قوللانمش اولمىندن منبشدر .

Tafel 49. **Damaskus.** Umajjaden-Moschee. Oben: Römisches Tempeltor und byzantinische Vorhalle (Bāb al-Barīd), von Osten gesehen. Unten: Das Tor von Westen gesehen.

Die Umajjaden-Moschee von Damaskus, eine der berühmtesten und größten der islamischen Welt, steht auf derselben Stelle, wo schon im römischen Altertum sich ein Tempel erhob. Der bedeutendste Rest dieses Tempels ist der des Westtores, welches in den von Hallen umgebenen Tempelbezirk führte. Seine Architektur zeigt, daß der Tempel in Stil, Pracht und Maßen den weltbekannten Tempeln von Palmyra und Baalbek ebenbürtig war. Er stammte aus dem 2. Jahrhundert n. Chr., dem Höhepunkt der römischen Bautätigkeit in Syrien. Das Tor bestand aus 6 Säulen, deren mittleres Paar einen weiteren Abstand hatte als die seitlichen; demgemäß wölbte sich das reiche Gebälk auf den Säulen in der Mitte zu einem Bogen. Kleine Türen im Giebfelde beweisen, daß hinter diesen Säulen ein Gebäude mit Mauern und Räumen stand; das Ganze war von einem Giebeldach überdeckt. Auf Befehl Seiner Exzellenz Djemal Paschas ist das Tor im Jahre 1917 völlig freigelegt und konserviert worden. Weitere Reste des alten Tempels sind besonders die Westmauer des heutigen Hāram, welche noch aus vorrömischer Zeit stammt, und viele Säulen der Hallen, welche man rings um die Moschee in den Bazaren entdeckt. Römisch ist auch das Tor, welches an Stelle des jetzigen Mihrāb sich befand und vom Bazar im Süden sichtbar ist. — An Stelle des Tempels trat mit dem Christentum die Basilika Johannes des Täufers. Bei der Eroberung durch die Mohammedaner im Radjab des Jahres 14 und im Dhi'l-ka'da des Jahres 15 d. H. verblieb diese zunächst den Christen, welche im Kapitulationsvertrage, wie die Bewohner fast aller anderen Städte, das Recht der Ausübung ihres Kults in ihren alten Kultstätten behielten. Ein Rest der christlichen Epoche des Baues ist die Säulenhalle, welche auf dem oberen Bilde hinter dem römischen Tempeltor erscheint. Dieses Bild ist unmittelbar nach dem großen Brande von 1310/11 d. H. (1893) aufgenommen, und wahrscheinlich beruht die eigentümliche Anlage der Moschee mit drei von Säulenreihen getrennten Querschiffen, deren mittleres das breiteste ist, und einem mit einer Kuppel überwölbten Transept vor dem Mihrāb darauf, daß beträchtliche Teile der älteren Kirche im Moscheebau verwendet wurden.

لوحة ٥٠ - شام . جامع امويه نك حولىسى .

قديم جامع امويه نك بناسدن مرور اعصار ايله همان هيچ بر شي قالمشدر . بر جوق دفعه تكرر ايدن بيوك يانغينلر متماذيا انشآت جديده وجوده كتيلمسنى استلزام ايلمش و بو انشآتدن اك واسع بر مقياسده اجرا اولتاني ايسه ١٣١١ (١٨٩٣) حريقندن صكره وقوعبولان تعميرات اولمشدر كه بو جهته اقسام قديمه نك همان كافه سى يرينه تدريجاً يكيلى قائم اولمش و فقط جامعك شكل عمومىسى باقى قالمشدر . حولينك قسم جنوبيسنده جامعك جماعت محلى ، ديكر اوج طرفدهده كنيش كمرلى يوكسك ستونلر موجوددر . درت گوشه پيليايلر اوزرينه سيورى كمرلر كريلمش هر بر كمردهده چفته پنجره آچلمشدر . بو چفته پنجره لرك كوچوك ستونلرله مفرز بولتان قسملرى اك قديمدر . طرز معماريلرى بيزانس اشكالنى آكديران بتون بو كمرلى رواقلر وقتيله يالديزلى زمينى حاوى جام موزائيقلرله پارل پارل بارلار ايدى . بو موزائيقلر بيزانسلى استادلرك اعمالكرده سى اولوب اينه و اقسام معماریه تزئيناتى حاوى قبر مناظرينى مصور ايديلر . بونلردن بك آزتى باقى قالمش و بوقايا دخى احتمالكه صكره دن اكال اولمشدر . رخنهدار اولان موزائيقلرك يرينه مملوكلر دورنده رنگلى بورفير و مرمر قاقه لر وضع ايدلمش ، مؤخرأ بونلر دخى دوشنجه ازمئه حاضرده پيليايلرله جدارلر مرمر صيوا تزئينات ويا منقوشات ايله تزئين ايدلمشدر .

Tafel 50. **Damaskus.** Hof der Umajjaden-Moschee. Aufnahme von Dr. Karl Wulzinger.

Von dem Baukörper der alten Umajjaden-Moschee ist im Laufe der Jahrhunderte nicht viel, vielleicht nichts übrig geblieben. Alter und vor allem wiederholte große Brände haben immer wieder Neubauten notwendig gemacht, den durchgreifendsten in jüngster Zeit nach dem Brande von 1311 d. H. (1893), so daß allmählich fast alle alten Teile durch jüngere ersetzt sind. Aber die allgemeine Gestalt der Moschee ist geblieben. Den Hof, an dem im Süden der Haram liegt, umgeben auf den drei anderen Seiten weitgespannte, hohe Säulenhallen. Über vierkantigen Pfeilern wölben sich Spitzbogen, und über jedem Bogen liegt ein Fensterpaar. Die Teile, wo diese Fensterpaare durch kleine Säulen getrennt erscheinen, sind die älteren. Ursprünglich schimmerten diese ganzen Hallen, deren Architektur an byzantinische Formen erinnert, im Glanze von Glasmosaiken auf Goldgrund, welche von byzantinischen Meistern angefertigt waren. Dargestellt waren landschaftliche Motive mit Gebäuden und Ornamente. Nur ganz geringe Reste sind übrig geblieben, und diese vielleicht von späteren Ergänzungen. Die mamlukische Epoche ersetzte die beschädigten Mosaiken durch Inkrustationen aus Porphyry und buntem Marmor, und als diese wiederum verfallen waren, schmückte die moderne Zeit Pfeiler und Wände durch Stuck und Malerei.

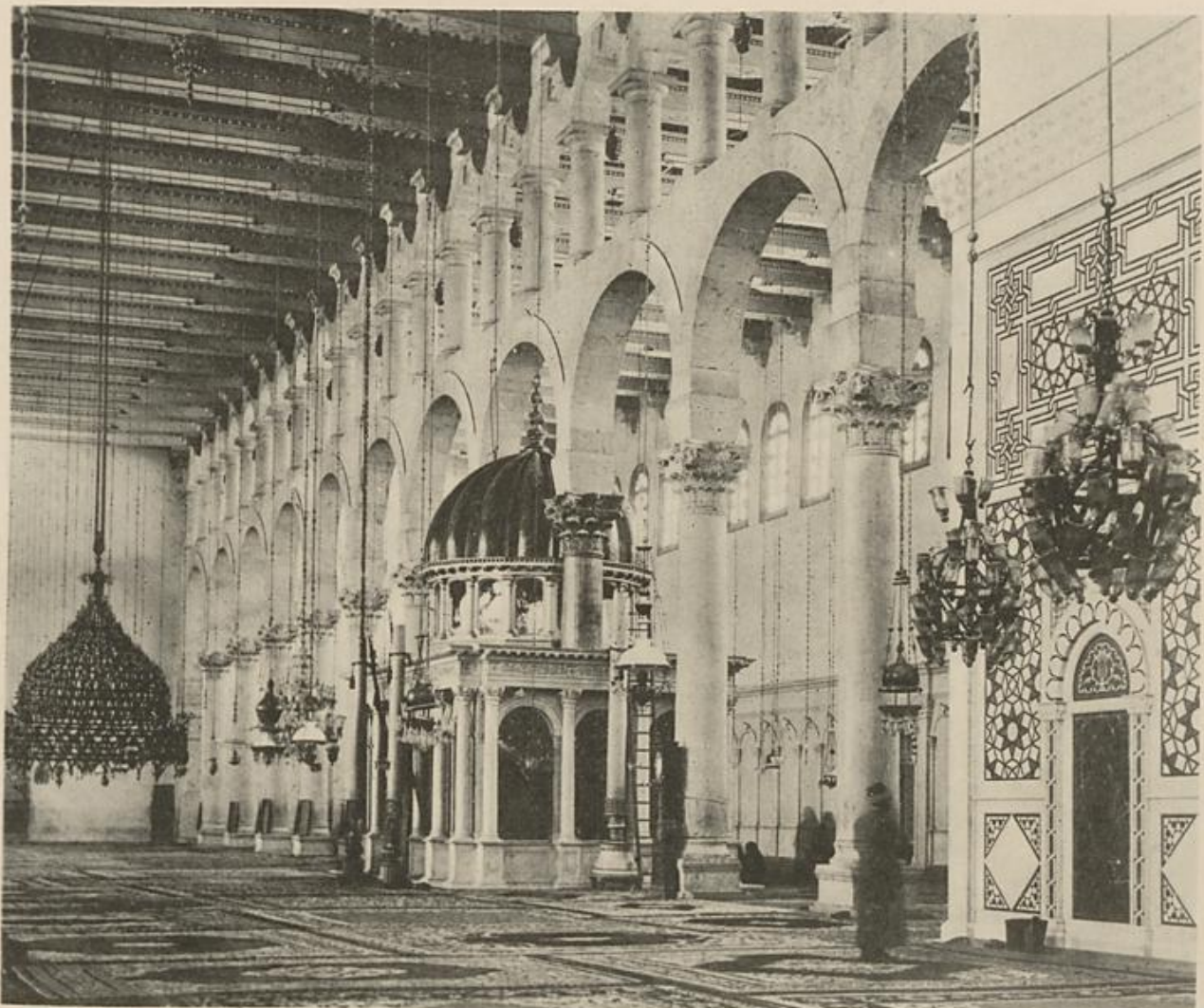
لوحه ۵۱ - شام . جامع امويه . يوقاريدہ : جبهه نك حوليدن كورونيشي . آشاغيدہ : جامعك داخلي .

بالادہ بيان اولنديني وجهله حضرت يحيى بازليقاسي فتح اسلامدن صكره بدايه شامده كي خرسيتيانلرك انده قالمش ، مسلمانلر ايسه ايلك جامعلريني بونك اتصاننده و تقريباً باب جيرون يقيننده انشا ايتمشلر ايدى . خليفه معاويه كليسانك اهل اسلامه تركي خصوصنده ايلك دفعه اولمق اوزره مذاكراته كيرشدى ايسه ده موفق اوله مامش ايدى . كندى پايتهخته لايق اوله جق و قافله حجاجي ده مكه ، مدينه و قدس دن آيره رق اورايه جلب ايديه بيله جك بر جامعك تاسيسنى مراد ايتمش اولان الوليد اول ابن عبدالملك ايسه خرسيتيانلره بازليقاي ترك ايتديرمكه موفق اولمش و بوكا مقابل كنديلرينه سورلرك خارجنده بولنوبده اولجه تخليه ايتمش اولدقلى كليسالرى اعاده ايلمشدر . بونك اوزرينه حضرت يحيى بازليقاسنده كي زمزمه كاه ايله اولجه انشا ايدمش اولان جامع رفع ايدلدى و بوجامعك بولنديني اراضى اوزرنده وجوده كتيريلن انشآت ايله بازليقانك جامعده تحويلاً توسيبي ممكن اولدى . ايشته بوصورتله جامع امويه ، اوچ صره ستون ايله يكديكردن مفرز اوچ قسمدن ، برده دهليز قاطعدن مركب اوله رق وجوده كلديكه بو دهليز قاطعك اوزرنده عن اصل احتمالكه هنوز قبه يوق ايدى . داخل جامع ايله حوليه ناظر اولان جبهلر يالديزلى موزائيقلره پك مبذول بر صورتده تزيين اولمش و صوك يانغينه قدر بولردن بر چوغنى باقى قالمش ايدى . شيمديكي بنا بويانغيندن صكره وجوده كلشدركه بوده يالكز هيت عموميهسى اعتباريله قديم پلانه توافق ايتمكده در . اولجه خرسيتيان بازليقاسنده موجود اولان حضرت يحيانك مرقدى بوكون قبهلى بر بنا ايچنه آلمش اولوب حالا زيارتكا هدر .

Tafel 51. **Damaskus.** Umajjaden-Moschee. Oben: Hoffront des H̄aram. Unten: Das Innere des H̄aram.

Wie erwähnt, verblieben die Christen von Damaskus nach der mohammedanischen Eroberung zunächst im Besitz der Johannesbasilika, während die Mohammedaner ihre erste Moschee dicht daneben, etwa am Bâb Djairûn erbauten. Der Kalif Mu'âwija verhandelte als erster, aber ohne Erfolg, um die Abtretung der Kirche. Walid I. ibn 'Abd al-malik, welcher seiner Hauptstadt eine ihrer würdige Moschee geben wollte, die zugleich den Strom der Pilger von Mekka, Medina und Jerusalem ablenken sollte, setzte die Abtretung durch, wofür die Christen alle früher geräumten, außerhalb der Mauern gelegenen Kirchen zurückerhielten. Der Chor der Johannesbasilika wurde beseitigt, beseitigt auch die erste Moschee und auf ihrem Terrain die Kirche zur Moschee erweitert. So entstand die Umajjaden-Moschee mit ihren drei Querschiffen und Säulenreihen und ihrem Transept, auf dem vielleicht ursprünglich noch keine Kuppel saß. Das Innere war ebenso wie die Hoffronten über und über mit Goldmosaiken geschmückt, von denen bis zu dem letzten Brande noch einige Reste vorhanden waren. Nach diesem Brande entstand der heutige Neubau, der nur noch in der ganzen Anlage dem alten Plane folgt. Das Grab Johannes des Täufers, welches schon der christlichen Basilika angehört hatte, bildet noch heute, unter seinem besonderen Kuppelbau, das Ziel der frommen Besucher.

لوحة ۵۲ - شام . صاعده : صالحیه تربهسی .

وضعت مرتفعهسی حسینیه شهره و باغچه لرینه طوغری پك كوزل بر منظرهسی اولان صالحیه ، سلاطینك تربه لرینی حاوی وشامك شمالنده كائن بر محلدر . بو مثللو تربه لری حاوی محللر قاهره ایله حلبده دخی موجوددر . همان بتون بو تربه لر ایوبیلر زمانندن اولوب علی الاكثر داخلرنده آریجه نماز محللرینی حاوی قبه لی کوچوك بنالردن عبارتدر . خارجاً هر تقدردرت گوشه كسمه طاشلردن متشكل ایسه لرده داخلده و بالخاصه قبه لرنده آلچی و مرمر سیوادن اكثریا پك بسیط تریناتی حاویدر لر . شكلمزك ارائه ایتدیگی آیده كندی نوعنك اك مزین اولانیدر . پنجرلر ، قپولر ، حجره لر هب مبذول بر زینتده وجوده كتیرلش ، كنیش بر كتابه كوفیه دائراً مادار طولاشدیرلش وقبه لك ضلع مجسملری دخی اشكال ترینیه ایله سوسلندیرلشدر . تزیناتك طرز اجراسی الجزیره و ایران مبانینی درخاطر ایتدیرمكده در . بو نوع تزینات كچه شامده نادر دكسه ده حلبده کلیاً مفقوددر . مع التأسف بتون كتابه لر اساساً تاریخی اولمادقلری ایچون هیچ بری بنایی یابدیران ذاته ویا معماره دائر معلومات ویرمامكده در .

صوله : بیبرسك كتبخانهسی :

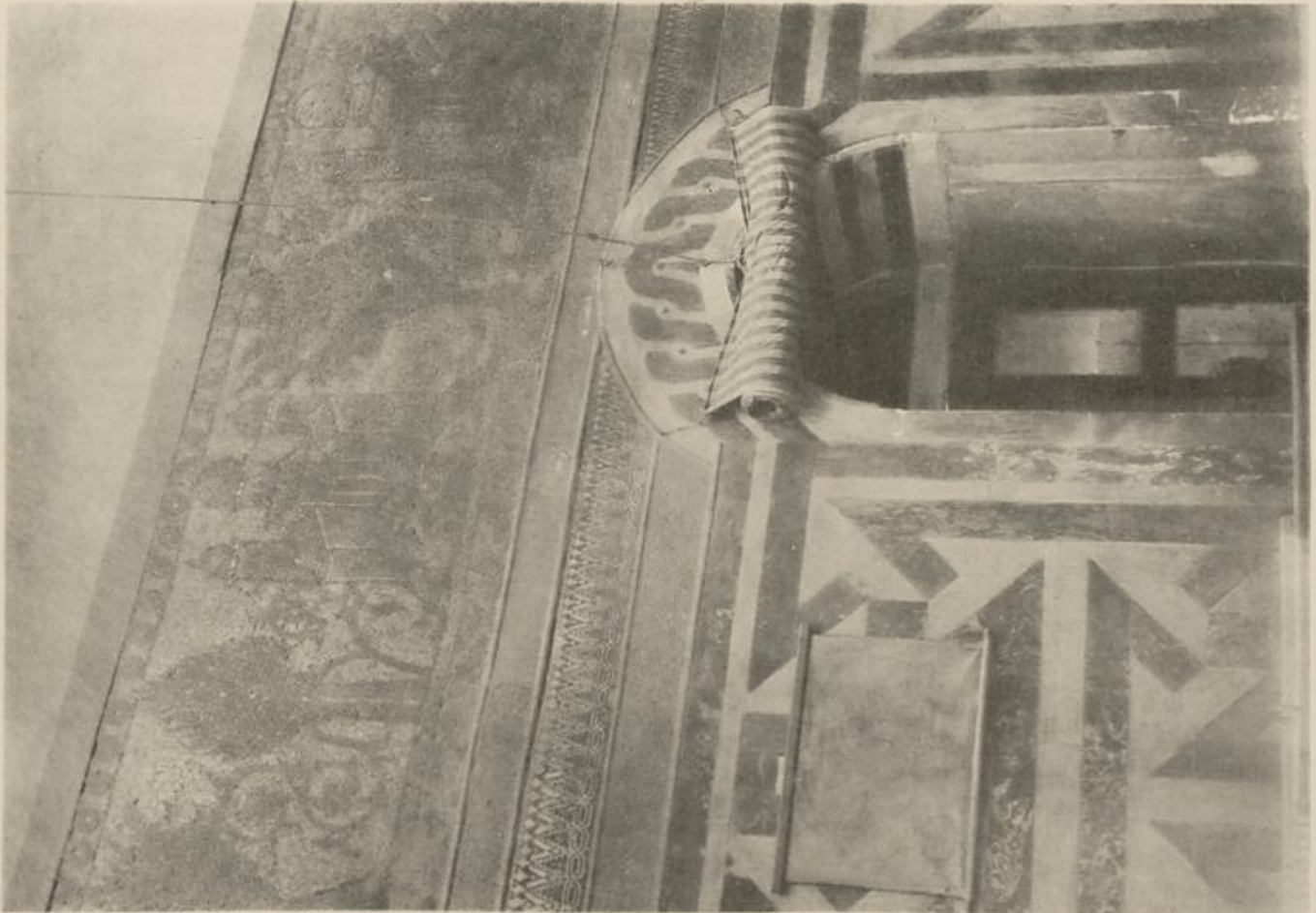
جامع كیرك شمالنده و طار بر سواقك داخلنده محتشم بر مدرسه بنایی بولمقده دركه بونی سلطان بیبرس محرتك ۶۷۶ سنه سنده انشا ایتدیرمشدر . غایت مزین بر كمری حاوی یوكسك بر قپودن ستونلی بر حولییه كیریلوركه اشبو حولینك اطرافنده بولتان اوطله لرده ایوم بر كتبخانه تأسیس قلمشدر . بو اوطله لك دیوارلری اشكال هندسیه حصوله كتیره جك صورتده پنجره كمرلینه قدر مرمر وپورقیر قاپلاملری حاویدر . اوست طرفده زمینی یالذیزی اولان و قیر مناظری ایله عناصر معماریه یی مصور بولتان جام موزائیکلردن متشكل بر فریز اوزانوب كیتمكده در . بو شعبه صناعت قدس شریفدن بشقه نفس شامده جامع امویه نك انشاسدن صكره مظهر رغبت اولمش و ده صكره لریده علی الاكثر قوللانمشدر . بیبرس كتبخانه سنك بو موزائیکلری ، جامع امویه نك قسم اعظمی ضایع اولان اسكی موزائیکلری حقه ده بزه بو كون بر فكر ویرمكده در .

Tafel 52. **Damaskus.** Rechts: Şâlihîja, ein Mausoleum. Aufnahme von Professor Dr. Ernst Herzfeld.

Der nördlich von Damaskus gelegene Vorort Şâlihîja, von dem man bei seiner hohen Lage die Stadt und ihre Gärten überblickt, ist der Ort der Gräber der Sultane, wie solche Gräberorte auch bei Kairo und Aleppo liegen. Fast alle diese Mausoleen stammen aus ajjubidischer Zeit. Sie bestehen aus kleineren Kuppelbauten, oft mit einem besonderen Gebetsraume. Während ihr Außenbau aus Quadersteinen gefügt ist, besitzen sie innen eine meist einfache Dekoration in Gipsstuck, besonders in ihren Kuppeln. Das vorliegende Denkmal ist bei weitem das reichste in seiner Art. Fenster, Türen und Gebetischen sind in üppiger Ornamentik ausgeführt, ein breites kufisches Inschriftband umzieht den ganzen Raum, und auch die Rippen des Gewölbes sind durch Ornamentleisten verziert. Die Art der Ornamentik erinnert an mesopotamische und iranische Bauten, steht in Damaskus nicht ganz allein, fehlt aber in Aleppo ganz. Leider sind die vielen Inschriften alle unhistorisch, und keine gibt über den Erbauer oder über den Meister Auskunft.

Links: Bibliothek des Sultans Bâibars. Aufnahme von Dr. K. Wulzinger.

Nördlich der Großen Moschee liegt in einer engen Straße der monumentale Bau einer Madrasa, die von Bâibars im Jahre 676 d. H. erbaut wurde. Ein hohes Tor mit reichem Zellengewölbe führt in einen Säulenhof, in dessen umgebenden Räumen heute eine Bibliothek untergebracht ist. Diese Räume haben bis zur Höhe der Fensterbogen eine Wandbekleidung aus Marmor und Porphyrt in geometrischen Mustern. Über dieser zieht sich ein Fries aus Glasmosaik auf Goldgrund hin, auf dem landschaftliche und architektonische Motive dargestellt sind. Dieser Kunstzweig war, außer in Jerusalem, gerade in Damaskus seit der Erbauung der Umajjaden-Moschee beliebt und oft noch später geübt. Diese Mosaiken der Bâibars-Bibliothek müssen uns heute die Vorstellung von den alten, verlorenen Mosaiken der Umajjaden-Moschee ersetzen.

حجاز تیموریونك انشاسندن اول مكه كيدن كروانك بر قسم عظيمي شامده طويلانور ایدی . بو كون بيله مكه كيدن حجاج قافله سی بوراده اجتماع ایتمکده در . بتون بو حاجیلرک، اسکانی ایچون سلطان سلیم خان اول طرفندن شامک ۹۲۲ سنه هجریه سنده فتحی متعاقب بر تکیه انشا ایتدیرلمش ایدی . بو بنا، حلب ایله قاهره ده کی مبائی عثمانیه مثللو بروسه ایله ادرنه معماریسنک اسلوبنده در . کنیش و باغچه په مشابه بر حولی کوزل پنجره لری حاوی کمرلی ستون صرملریله محاطدر و اورته سنده بر حوض بولتمقده در . اصل تکیه جنوب طرفنده درکه بوده استانبول جامعارینه دها کوچوک بو مقیاسده اوله رق مشابه قبلی بر بنا ایله تورک طرزنده اینجه وظریف ایکی مناره دن مرکبدر . جبهه ده ستونلر اورزینه مستند و خفیف بر شکلی حائر بر رواق بولتمقده در . حلب ایله قاهره ده اولدینی کبی شامده دخی عثمانیلر کندی صفت مخصوصه و فارقه لرینی فتح ایتدیکری شهرده وجوده کتیردکری مباینده اظهار ایتدیلر .

صولده : خصوصی خانه (وقتیله آلمانیا قونسولوسخانه سی ایدی) .

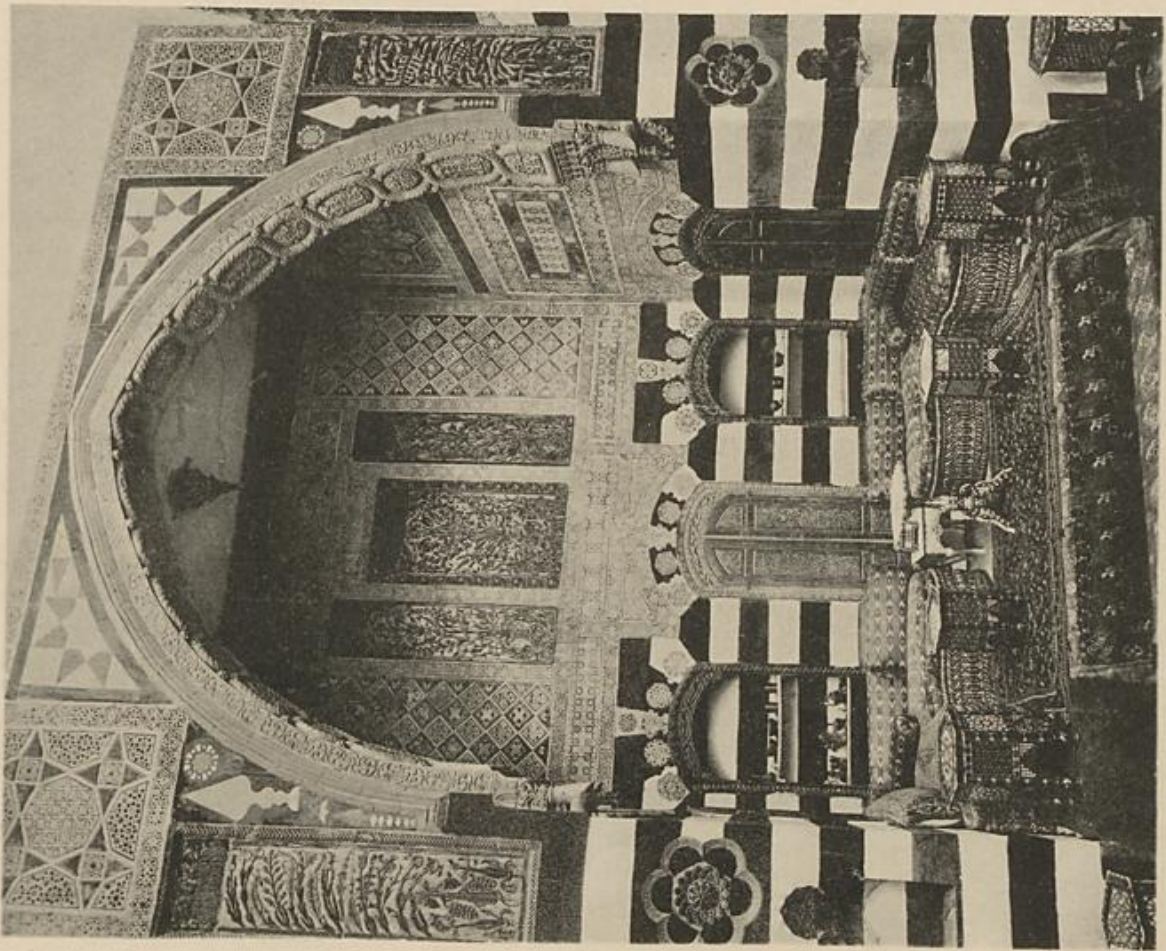
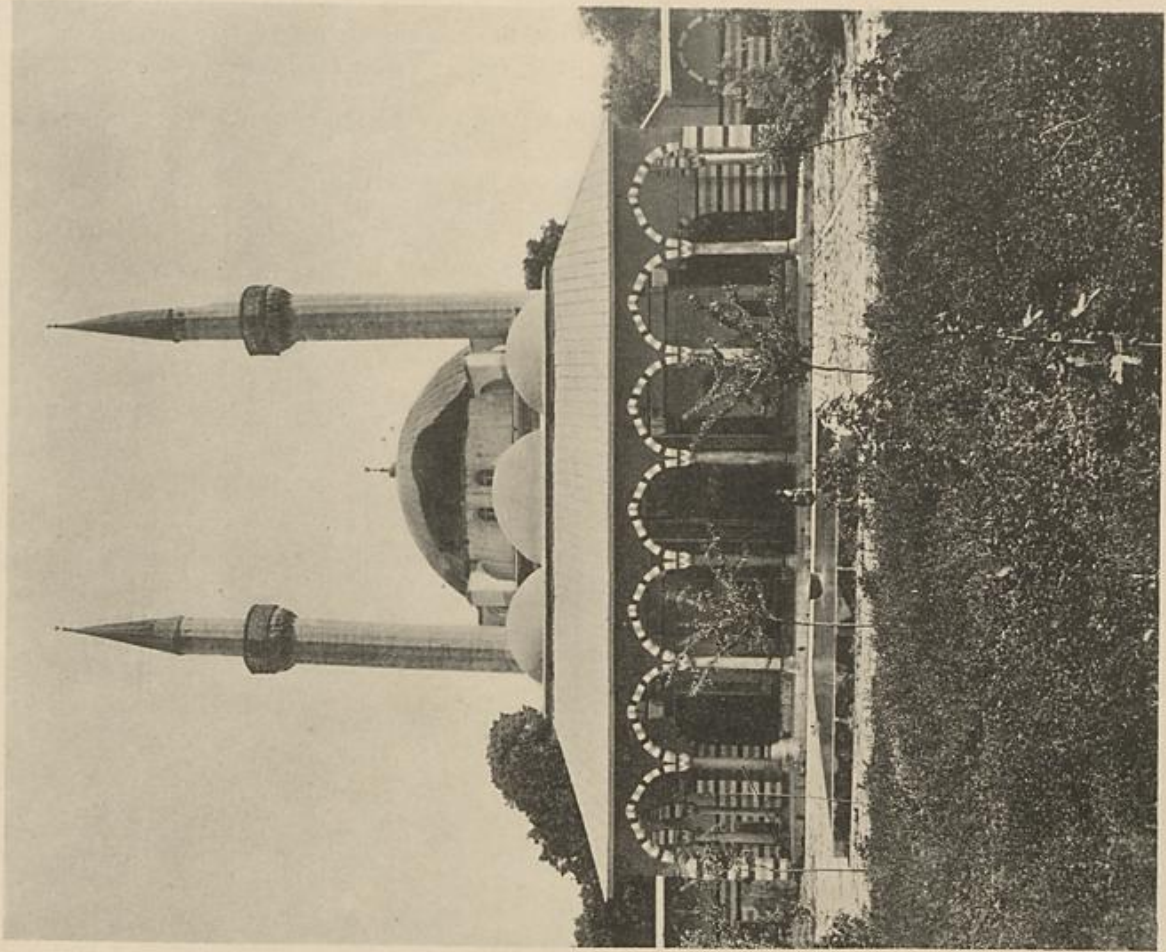
صوک ایکی عصره عائد بر خیلی خصوصی خانه لرده کی زینت و ظرافت ، بو شهرده تجارتک نه بیوک بر ثروت حصوله کتیرمش اولدینی کوسترمکده در . بو بنالردن اک اسکیلرینک طرز و ترتیبی شودر : خانه ایچریسنک سواقندن کورولسنه مانع اوله جق صورتده طولاشیق اولان بر یولدن اشجار و ازهارای حاوی بر حولی په و مرمر موزائیک دوشه لی اوطلره واریلور . حولینک وسطنده بر حوضی وارددر . چونکه شهرده صوپک مبذول اولدینی ایچون بتون بو خانه لرده آقار صولر بولندیرمق ممکندر . ملوکلرک بنالرنده اولدینی کبی حولینک دیوار یوزلری بر چوق قاقه زینتلی حاوی مختلف النوع طاش طبقاتندن متشکلدر . حولینک بر معناد کیری طرفنده (لیوان) دینلن قسم بولنورکه بوده دائراً مادر مندرلر ، و دیوارلرده حجره لر ایله محاط آچیق بر قبول سالونندن عبارتدر . جدارلر قاقه اوله رق مرمر پارچه لری ، رنگلی صفحه لر و ملون پنجره جاملریله فوق الحد مزین اولدینی کبی طاوانلر دخی اخشاب اولوب اکثریا اویمه لی و مبذولاً یالیزیلدر . شکلمز وقتیله آلمانیا قونسولوسی (لوتیکه) نک اقامت ایلمش اولدینی خانه ده موجود بویه بر لیوانی ارائه ایتمکده در .

Tafel 53. **Damaskus.** Rechts: Takija am Barada.

In Damaskus sammelte sich vor dem Bau der Hidjáz-Bahn ein großer Teil der Mekka-Karawanen, und auch heute strömen hier noch Scharen von Mekkapilgern zusammen. Zur Beherbergung dieser Pilger erbaute Sultan Selim I. bald nach der Einnahme von Damaskus im Jahre 922 d. H. die Moschee Takija. Der Bau ist ebenso wie die osmanischen Bauten von Aleppo und Kairo im Stile der Architektur von Brussa und Adrianopel gehalten. Ein weiter, gartenähnlicher Hof ist von Säulenhallen und Wohnkammern mit schönen Fenstern umgeben; ein Bassin liegt in seiner Mittelachse. Im Süden liegt die eigentliche Takija: ein Kuppelbau, wie ihn in größerem Maßstabe die Moscheen von Stambul repräsentieren, mit zwei schlanken Minareten türkischer Art. Die Front besitzt eine luftige, von Säulen getragene Vorhalle. Wie in Aleppo und Kairo, so haben auch in Damaskus die Osmanen der neu eroberten Stadt in ihren Bauten ihren eigenen Stempel aufgedrückt.

Links: Privathaus, ehemals Deutsches Konsulat.

Eine ganze Anzahl von Privathäusern der beiden letzten Jahrhunderte zeigt in ihrer großen Pracht, welchen Reichtum der Handel in dieser Stadt erzeugt hatte. Die Anlage der älteren Häuser ist folgende: durch einen gebrochenen Gang, der eine Einsicht von der Straße aus verhindert, gelangt man in einen Hof mit Büschen, Frucht bäumen und Blumen und mit in Marmormosaik gepflasterten Wegen. Die Mitte des Hofes nimmt ein Wasserbassin ein; der Wasserreichtum der Stadt erlaubt, allen diesen Häusern fließendes Wasser zuzuführen. Wie schon an den mamlukischen Bauten, haben die Wände des Hofes Mauerwerk aus bunt wechselnden Steinschichten mit vielen ornamentalen Inkrustationen. Die Rückseite des Hofes pflegt der Liwán einzunehmen, eine offene Empfangshalle mit Sofas ringsum, Nischen in den Wänden. Die Wände sind überreich dekoriert in Marmorintarsia, bunten Kacheln, mit bunten Glasfenstern; die Decken sind meist aus geschnitztem und reich vergoldetem Holze. Das Bild zeigt einen solchen Liwán im ehemaligen Hause des deutschen Konsuls Lütticke.

لوحة ۵۴ — شام . صاعده : (باب توما) محله سنده برخانه .

بوکوزل خانه نك تزیناتی (لوتیکه) خانه سندن دها مؤخر بر دوره عائددر . بونك مرمر صیوا تزینات نحتیه سی فرانسز (روقوقو) اسلوبنك تأثیراتی صراحة افشا ایتمکدهدر . بو اسلوب صنای فرانسهنك درسعات سفیرلری واسطه سیله ادخال ایدلمش — طوپقو سرائی پارقك مدخلی قارشیسنده کی سییل کبی — واوراده پك زیاده رغبت مظهر اولمش ایدی . اسلوب مذکور، بورادن دولتك ولایات سائرهنه دخی انتشار ایتدی . (روقوقو) نك عین رغبت مظهریتی ایران ایله هندستانده دخی کورمك ممکندر . هر تقدیر بو اسلوب پك جازبه دار بعض آثار میدانه کتیردی ایسه ده بورایه داخل اولسی ینه شایان تأسفسدر؛ چونکه اسکی عنعنات محلیهنك توقفسه واکثریا بسبتون زائل اولسنه و بو سیله ده حرفتلك ازمنه جدیده انحطاطنه باعث اولمشدر .

صولده : سییل . شامك عربلر نظرنده جنت آسا بر شهر اولسی صوینك پك بول اولسندن ایلری کلمشدر . بو حال، باغچهلرینك قوه انباتیه سنی تزیده مدار اولمش و شهر داخلنده کی معیشتی ده، قدسله حلبك عکسنه اوله رق پك زیاده کوزلشدیرمشدر . خانه لرده آقار صولر موجود اولدینی کبی سوقاقلرده دخی عمومه مخصوص «فی سییل الله» مؤسسات خیره دن اولق اوزره متعدد چشمه لر وارددر . شکلمز بوندن تقریباً یوز سنه اول بنا اولمش بویله بر چشمه یی ارائه ایتمکدهدر . طرز معماریسی، ظریف ستونلری و کمرلر اوزرنده کی تزیناتی — طبقی سابقاً بیان اولنان خانه مثللو — فرانسز روقوقوسنك تأثیراتی اظهار ایلمکدهدر . رنگلی مرمر قاپلامه لرله برده یالدرلی حروفاتدن مرکب کتابلر بو تزیناتی اکمال ایدیورلر .

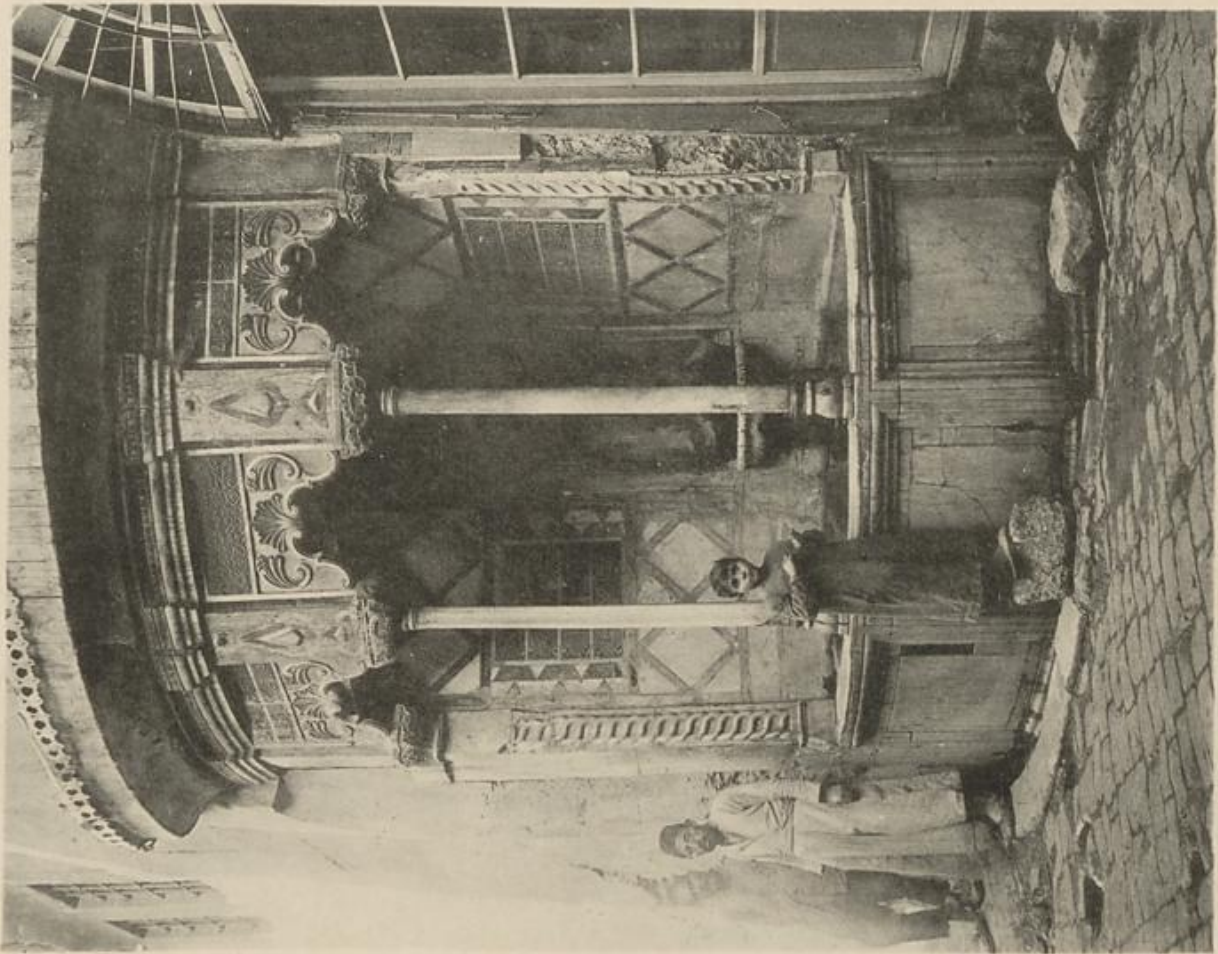

Tafel 54. **Damaskus.** Rechts: Haus im Quartier Bâb Tûmâ. Aufnahme von Dr. K. Wulzinger.

Die Dekoration dieses schönen Hauses gehört einer etwas jüngeren Stufe an als das Haus Lütticke. Seine plastische Stuckdekoration verrät deutlich die Einwirkungen des französischen Rokoko. Dieser Kunststil war durch französische Botschafter in Konstantinopel eingeführt — man erinnere sich z. B. des Brunnenhäuschens gegenüber dem Eingang zum alten Serai — und dort beliebte Mode geworden. Von da aus verbreitete er sich auch in die Provinzen des Reichs. Die gleiche Erscheinung des Siegeslaufes des Rokoko ist in Iran und Indien zu beobachten. Wenn auch dieser Stil einige sehr reizvolle Werke hervorgebracht hat, so ist die Tatsache seines Eindringens doch sehr bedauerlich, denn sie hat dazu geführt, daß die alte einheimische Überlieferung unterbrochen wurde und vielfach ganz aufhörte, und sie hat daher das Darniederliegen des Kunsthandwerkes in der neuesten Zeit mit verschuldet.

Links: Straßenbrunnen.

Damaskus verdankt seinen Ruhm als Paradies bei den Arabern seinem Wasserreichtum, der das üppige Wachstum seiner Gärten hervorbringt und das Leben in der Stadt, im Gegensatz zu Jerusalem und Aleppo, so sehr verschönt. Wie die Häuser mit fließendem Wasser versehen sind, so finden sich auch in den Straßen zahlreiche Brunnen für die öffentliche Benutzung, alles fromme Stiftungen »fî sabil illâhi«. Einen solchen Brunnen, der etwa vor reichlich 100 Jahren angelegt ist, zeigt das Bild. Die Architektur mit den zierlichen Säulchen und den Ornamenten der Bogenfelder verrät, wie jenes Haus, den Einfluß des französischen Rokoko. Bunte Marmorbekleidungen und Inschriften mit vergoldeten Lettern vervollständigen den Schmuck.

یوقاریده: ایکی طرفی ستونلی یوللری حاوی اولان شهرک بر قسمنک منظره عمیومیه سی، اک ایچ طرفده و سولده شمس آلهنک معبدی، صاعده ده (جیمنازیوم)، دینلن بنانک بقایای،

آشاعیده: ایکی طرفی ستونلی بر جاده نك انقاضی کورولمکه در. بتون ستونلرک عین طرفه ده ویرلش اولسنه باقیلورسه بوراسنک برزلزه یه اوغرامش اولدینی ظن اولنور. ایچ طرفده و اورته ده قبرستانک قوله لری مشاهده اولنمقده در.

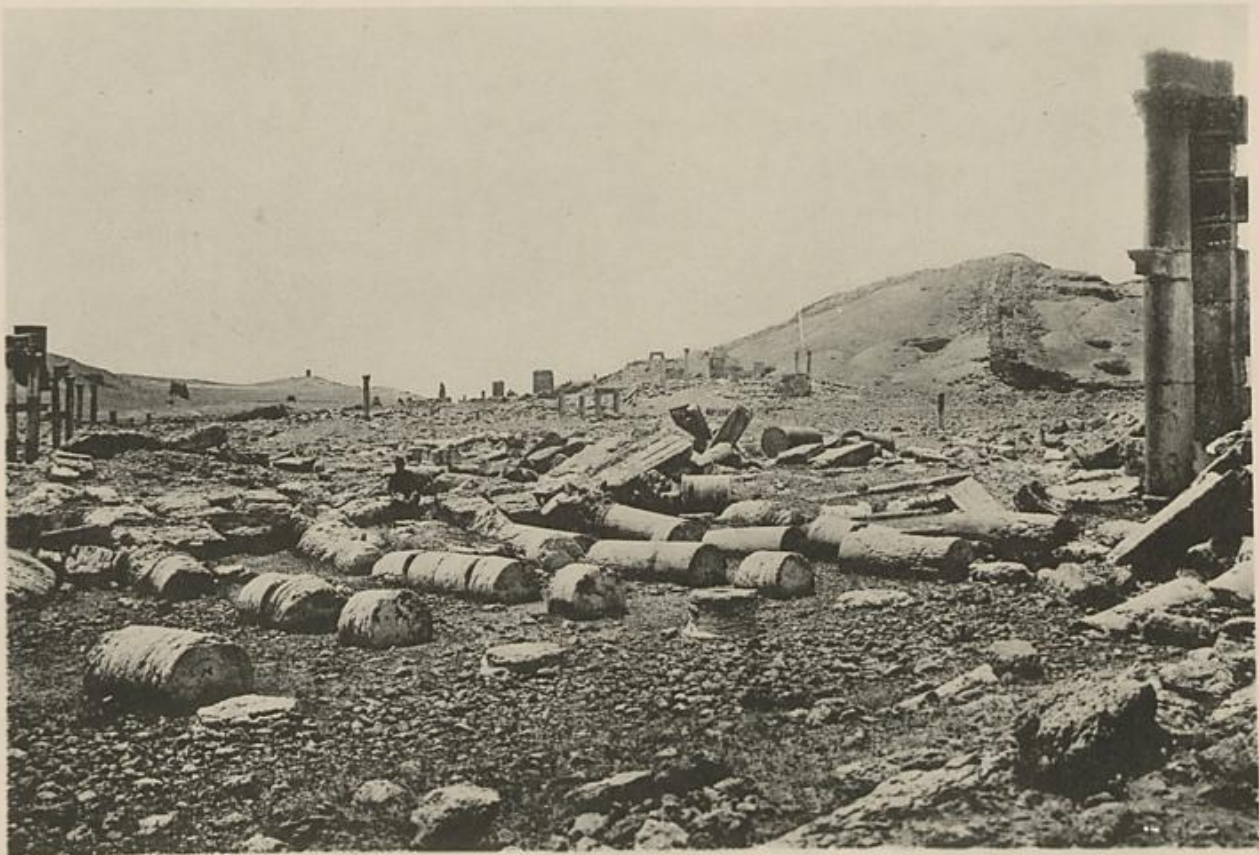
تدمر، شامک ۲۶۰ کیلومترو شمال شرقیسنده وچولک اورته سندهدر. اهمیتی زنکین منابی حاوی اولسندن منبئدرکه بغداددن سوریه یه کتمکده اولان کروانلرک ده ازمان قدیمدنبری تدمردن جن یولی ترجیح ایتملینه ده سبب بو ایدی. حصوله کلن مناسبات تجاریه بعد المیلاد دها برنجی عصرده بیله شهرک اکتساب ثروت ایتسنه باعث اولمش ایدی. اک پارلاق دوری بعد المیلاد اوچنجی عصره وقرال (زنوبیه) نك زمانه مصادفدرکه شیمدی یه قدر محفوظ قالان مبانی. مزینه سنک قسم اعظمی ایشته بو زماندن قالده در. مبانی مذکوره قدیماً بیکلرجه ستونی حاوی ایکن بوکون بونلردن تقریباً یالکر درت یوز عددی قالمشدر. (زنوبیه) مصره و آسیای صغرایه قدر توسیع سطوت و حکومت ایتش اولد. یغندن نهایت رومالیرله چارشمش، و بعد المیلاد ۲۷۳ سنه سنده ایمراطور (ئوره لیانوس) شهری فتح ایدرک (زنوبیه) نی رومایه کوتورمش اولدینی ایچون ایمراطورله برابر شهره کال طنطنه ایله داخل اولمشدر. بونی متعاقب تدمرده ظهور ایدن بر عصیان اوزرینه شهر تکرار فتح ایدیلرک اهلینسک قسم اعظمی قتل، برچوق بنالر هدم اولندی و بو صورته تدمرک عظمتی ختامه ایردی. تدمر حقتده اک مهم اثر (وود) ایله (داوکینس) طرفدن ۱۷۵۹ ده نشر ایدلش و فرانسزجه یه ترجمه ایدیلرک Les ruines de Palmyre dite Tedmur عنوانی آلتده پارسده ۱۸۱۲ سنه سنده طبع اولمشدر. اوزمان موجود اولان خرابه لرک عددی بوکونکندن ده ازیاده اولدینی ایچون اشبو کتابک اهمیتی پک زیاده در.

Tafel 55. **Palmyra** (Tadmur, Tadmur). Aufnahmen der Expedition Puchstein.

Oben: Überblick über einen Teil der Stadt mit Hallenstraßen, im Hintergrund links der Sonnentempel, rechts die Reste des sogenannten Gymnasion.

Unten: Trümmerfeld einer Hallenstraße, das die Wirkung eines Erdbebens veranschaulicht, durch welches die Säulen, alle in gleicher Richtung, niedergeworfen wurden. Im Hintergrund (Mitte) erkennt man die Grabtürme der Nekropolis.

Palmyra liegt 260 Kilometer nordöstlich von Damaskus in der Wüste. Seine Bedeutung verdankt es einer reichen Quelle, um derentwillen die Karawanen von Bagdad, die nach Syrien zogen, schon im Altertum den Weg über Palmyra wählten. Der dadurch entwickelte Zwischenhandel machte schon im 1. Jahrhundert n. Chr. die Stadt reich. Ihre höchste Blüte erlangte sie unter der berühmten Königin Zenobia im 3. Jahrhundert n. Chr., und aus dieser Zeit stammen auch die meisten der noch erhaltenen Prachtbauten, von deren Säulen noch etwa 400 aufrecht stehen, während es in alter Zeit wohl mehrere Tausend gab. Durch die Ausdehnung ihrer Macht bis Ägypten und Kleinasien geriet Zenobia mit den Römern in Konflikt, Kaiser Aurelianus eroberte 273 n. Chr. die Stadt, Zenobia wurde nach Rom gebracht und im Triumphzug des Kaisers aufgeführt. Bald darauf wurde Palmyra wegen eines Aufstandes von neuem erobert, die Bevölkerung größtenteils niedergemacht, viele Bauten wurden zerstört, und damit endete Palmyras Größe. — Das bedeutendste Werk über Palmyra stammt von Wood und Dawkins; es ist schon 1759 erschienen und wurde in französischer Übersetzung (Les ruines de Palmyre dite Tadmur) 1812 in Paris veröffentlicht. Das Buch hat auch deshalb besonderen Wert, weil damals noch viel mehr als heute von den Ruinen vorhanden war.

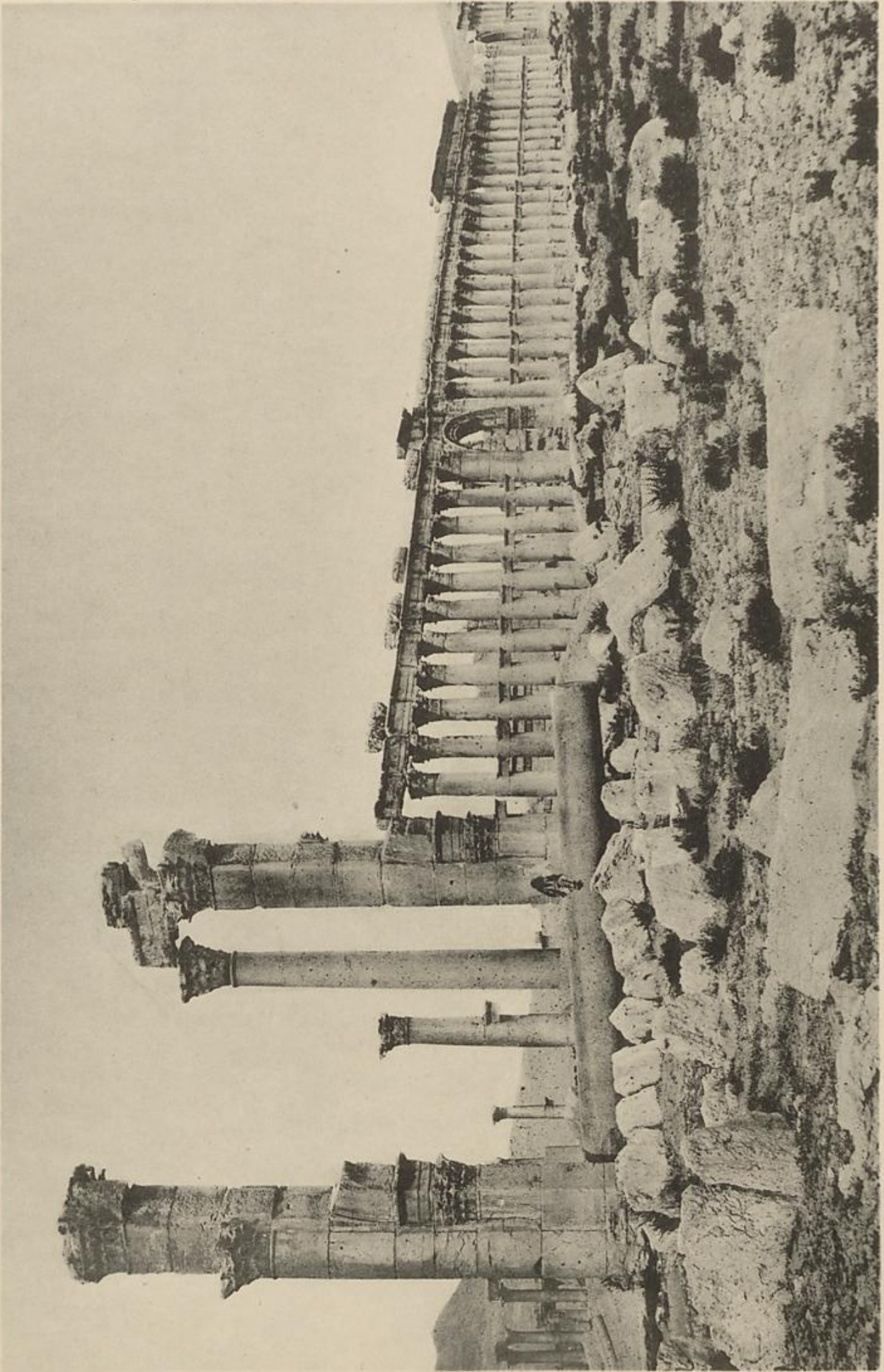
لوحة ۵۶ - تدمر .

ستون صره لری بقایاسنی حاوی بیوک جاده نك بر قسمك كورونیشی . صولده ایسه یكدیكریله تقاطع ایدن ایکی یوك بیوك ستون ویلپایه لری كورونیور . بو ستونلی جاده نك جمعاً طولی ۱۱۳۵ مترودر . تدمرك بتون مبانیسی صاریمتراق کیچ طاشندن انشا اولمشدرکه مرورزمان ایله یالدیز کی غایت کوزل بر صاری رنك آلان بو طاشلردن طولانی خرابه لر بوکون دهاعالی بر تأثیر اجرا ایتمکده درلر .

Tafel 56. **Palmyra.** Aufnahme von Bonfils.

Überblick über einen Teil der großen Hauptstraße mit Resten der Säulenhallen. Links die Reste einer Straßenkreuzung mit höheren Säulen und Pfeilern. Die Gesamtlänge dieser Hallenstraße beträgt 1135 m. Alle Bauten Palmyras sind in einem gelblichen Kalkstein aufgeführt, der durch das Alter eine prachtvolle goldgelbe Farbe annimmt, durch welche der große Eindruck der Ruinen noch erhöht wird.

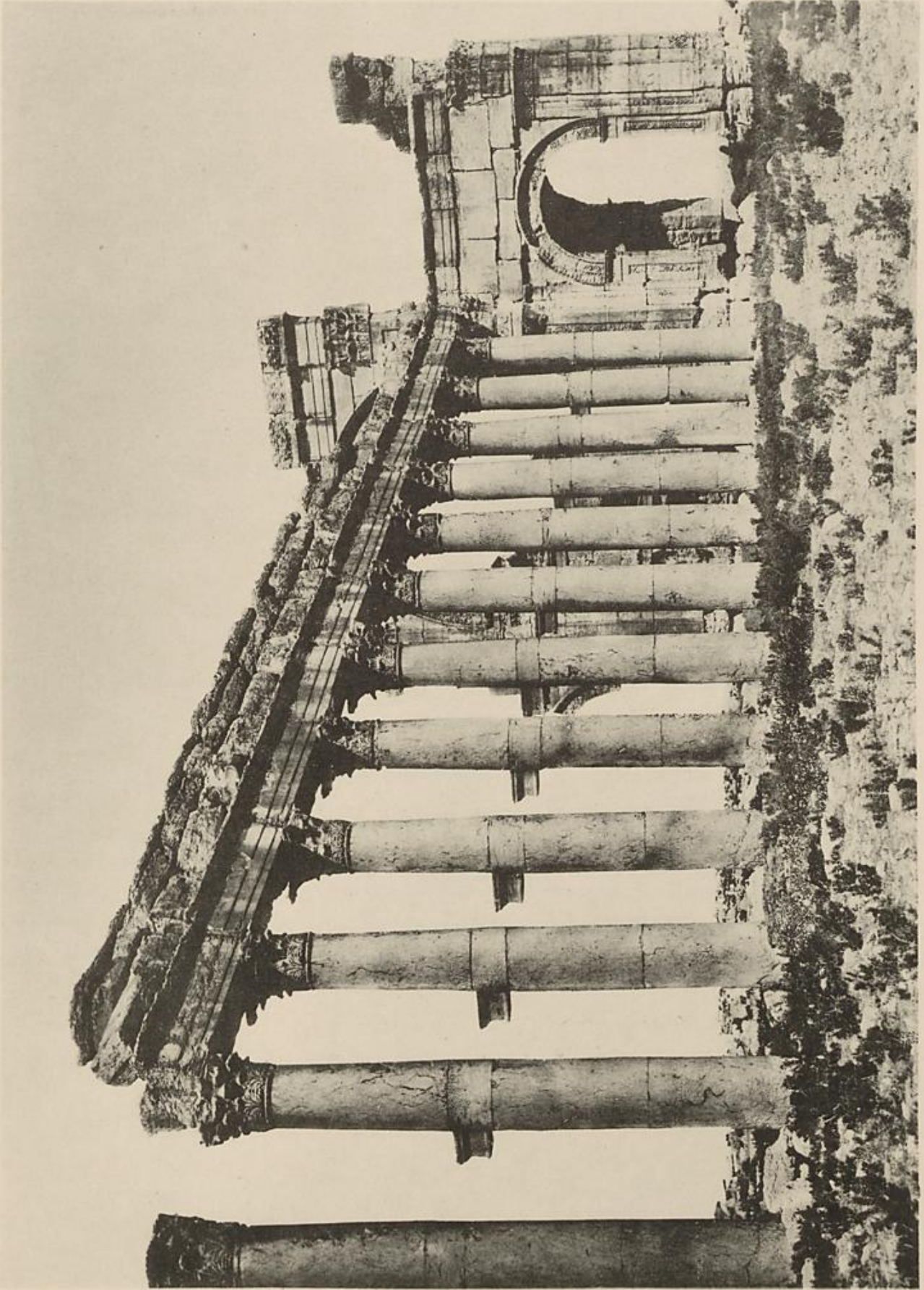
لوحة ۵۷ - تدمر . بيوك جاده . ستونلى جاده نك جهت غريبه ده كى قسم ابتدائيسى .

بوجاده نك باش طرفى بالخاصه اوچ قسمدن مركب محتشم بر قپو ايله بللى ايدلمش واشبو قيونك تفرعاتى قسماً
۵۹ نجى لوحه ده ارائه اولمشدر . اشبو جاده نك عن اصل ۳۷۵ ستونى حاوى اولان رواقلرندن بوكون تقريباً ۱۵۰
عددى باقى قالمشدر . ستون صره لر نك كيريسنده دكانلر وارايدى . هيئت عموميه ، بوكونكى چارشى ايجى سوقاقرينى
آكدير مقده در كه اليوم شرقده - اودرجه محتشم ومزين اولماق له برابر - امثالى كورولمكده در .

Tafel 57. **Palmyra.** Hauptstraße. Anfang der Säulenhallen im Westen.

Ihr Beginn wird besonders gekennzeichnet durch ein dreiteiliges Prachtthor, dessen Einzelheiten zum Teil auf Taf. 59 dargestellt sind. Von den Hallen dieser Straße stehen heute noch etwa 150 Säulen, während die ursprüngliche Zahl 375 betrug. Hinter dem Hallengang lagen die Kaufläden. Das Ganze ist der großartige Vorgänger der Bazarstraßen, wie sie heute noch im Orient üblich sind, wenn auch nirgends in solcher unvergleichlichen Pracht und Schönheit wie hier.

لوحة ۵۸ - تدمر . ستونلی بیوک جاده . انشآتک تفرعات معماریه سی .

شرقدن غربه طوغری کیدن جاده نك قسم شالیسنده کی ستون صره سندن بر قسمی ارائه ایتمکده درکه شو حالده جاده نك شوسه اولان طرفی وقتيله بو ستونلرک صاغندن کچور ایدی . ستون ککووده لری دوز، باشلقلری ده قوره نت نظامنده در . نك فوقانیلرنده چیقیتیلی دیرسکلر کورولمکده و بونلرک آلتنده قسماً تبجیلی متضمن کتابهلر بولمقده در . وقتيله بو دیرسکلرک اوزرنده تدمرلی صاحب لیاقت ذوات ممتازه نك هیکللی بولنیور ایدی . ستونلرک اوستنده اوج قسه آیرلمش اولان و اولدجه قباریق بر سیلمه ایله نهایتلن بر آرشیتراو، بونک اوزرنده دها آلجق و بر آز شیشکین بر فریز، اک یوقاریده ده دیش دیش تریناتی و آرسلان باشی شکلنده اولوق آغزلرینی حاوی اولان قورنیش بولنیور .

Tafel 58. **Palmyra.** Große Hallenstraße. Einzelheiten des architektonischen Aufbaues. Aufnahme von Bonfils.

Dargestellt ist ein Teil der nördlichen Säulenreihe der von Ost nach West verlaufenden Straße, so daß sich also der einstige Straßendamm rechts von den Säulen befindet. Die Säulen haben glatte Schäfte und korinthische Kapitelle. Im oberen Drittel bemerkt man vorspringende Konsolen, unter denen sich zum Teil Ehreninschriften befinden. Hier standen Statuen verdienter palmyrenischer Bürger. Über den Säulen liegt ein Architrav mit drei Faszien und kräftigem oberen Randprofil. Es folgt ein niedriger, etwas bauchig gewölbter Fries und darüber ein reiches Zahnschnittgesims mit Traufrinne, die mit Löwenköpfen geschmückt ist.

لوحة ۵۹ - تدمر . ستونلی بیوک جاده نك مدخل غربیسی .

لوحة نك ایچ طرفده شمس معبدجسیمنك جنوب شرقی گوشهسی کورولمکده در . لوحهدهکی رسم ، شمال شرقی جهتدن قویه باقلنجه بو قیونك اورته قسمنك کورونیشیدر که بورادن جاده نك شوسه قسمنه ، یان طرفلرده کائن اولان ودها آلچق بولنان قیوردن دخی ستون رواقلرینه کیریلور ایدی . کرک بیوک پیلایه لر وکرک کرطاشلری تزینات نباتیه ایله مبذولاً مزیندرلر . اوست قسمدن یالکز اوچ عدد تقسیماتی حاوی آرشیتراو ایله فریز قسماً محفوظ قالمشدرکه بوده پلاموط اشکالندن عبارت تزیناتی حاویدر . فوقانی قسمک فرونتون شکلنده اولدیغنده شبهه یوقدر .

قیونك زمینه اک یقین اولان اقسامنك اصلاحسن حالده اولمادیغی لوحه دن ده آکلاشلمقده در . بوده طوپراغک حاوی اولدیغی طوزه قیش یاغمو رلرینک وتوز فیرطنه لرینک انضمام ایتمش اولمسندن انبعات ایتمشدرکه بوحال بنانک تملنی آشیندرمش و شوکوزل آبدینی منهدم اولمق تهلکه سنه معروض قلمشدر . بوسیله قیونك تمللری ۱۹۱۷ سنه سی نیساننده جمال پاشا حضرتلرینک امرلریله صورت اعتنا کارانه ده اصلاح ایدیله رک تهلکه انهدام برطرف ایدلدی . عینی قیونك قسم فوقانیسی دخی ایلریده تعمیر ایدیله چکدر .

Tafel 59. **Palmyra.** Westliches Eingangstor in die große Hallenstraße. Im Hintergrund die Südostecke des großen Sonnentempels. Aufnahme von Bonfils.

Dargestellt ist von Nordosten her der mittlere Teil des Tores, durch dessen Öffnung man auf den Straßendamm gelangte, während die seitlichen, niedrigeren Eingänge in die Hallen führten. Die Hauptpfeiler wie auch die Bogensteine sind auf das reichste mit Pflanzenornament dekoriert. Vom oberen Abschluß ist nur der Architrav mit drei Faszien und der Fries zum Teil erhalten, der ein aus Eicheln sich zusammensetzendes Muster zeigt. Zweifellos war der obere Abschluß giebelförmig.

Man erkennt auf der Tafel, daß sich diejenigen Teile des Tores, die dem Boden am nächsten sind, in sehr schlechtem Erhaltungszustand befinden. Das in der Erde befindliche Salz hat in Verbindung mit dem Winterregen und den Staubstürmen die Fundamente angegriffen und es bestand große Gefahr, daß dieses schöne Denkmal zusammenstürzen werde. Daher wurden im April 1917 auf Befehl S. Exz. Djemal Paschas die Fundamente des Tores sorgfältig ausgebessert, so daß die unmittelbare Gefahr des Einsturzes beseitigt ist. Auch der obere Teil des Tores muß später ausgebessert werden.

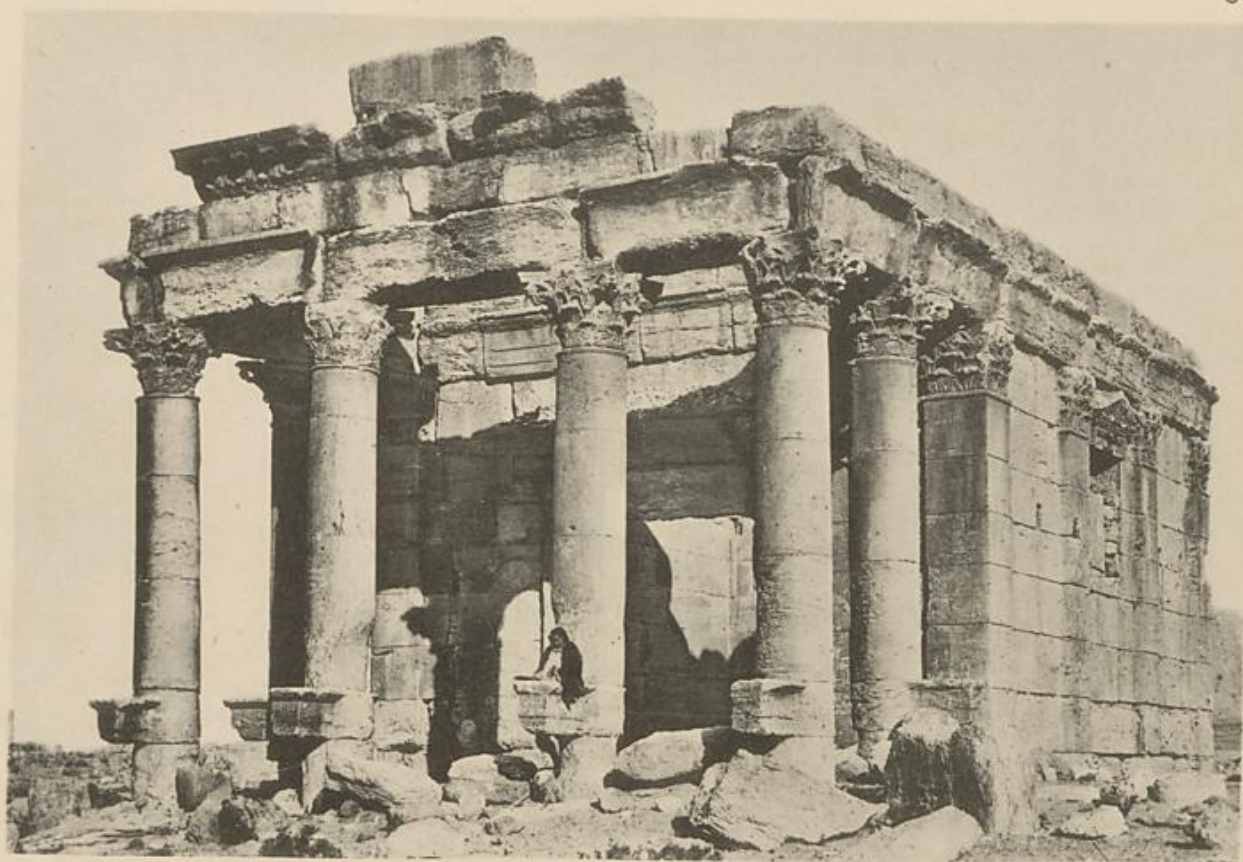
لوحة ٦٠ - تدمر . كوچوك معبد . ستونلى بيوك جاده نك شمال غربي سنده كائدر .

متن قوره نت نظامنده تاسيس ايدلمش بولنان بوبنا ، ايمراطور (هادريان) ك نامى مذكر بركتابه يى حاوى اولدني ايجون قبل الميلاد دها ايكنجى عصر ك ربع اولنده بيله موجود اولسى ايجاب ايدر . بوراده دخى هيكل وضعنه مخصوص اولمق اوزره ستونلره تطبيق ايدلمش قونصول يعنى ديرسكلر كورولمكده در . جلالا نك ديوارلرى پيلياهلرله اقسامه آيرلشدر . داخلنه يان طرفده واقع ايكي بيوك پنجره دن ضيا كيرر ايدى . طور ارقده كى طوزايله رطوبتك سوء تاثيراتى بوراده دخى ديوارك نختانى طبقاتنه باقجه آكلاشيليور .

Tafel 60. **Palmyra.** Kleiner Tempel nordwestlich der großen Hallenstraße.
Aufnahme der Expedition Puchstein.

Dieses in kräftigen, korinthischen Formen errichtete Bauwerk trägt eine den Kaiser Hadrian erwähnende Inschrift, es muß deshalb etwa im ersten Viertel des 2. Jahrhunderts v. Chr. schon bestanden haben. Auch hier zeigen sich an den Säulen Konsolen als Statuenträger. Die Cellawände sind durch Wandpfeiler gegliedert, und das Innere erhielt Licht durch zwei hohe Seitenfenster. Auch an diesem Bau erkennt man die schädliche Einwirkung der Erdfeuchtigkeit und des Salzes auf die unteren Schichten der Mauer.

یوقاریده : تدمر کبار ذواتندن برینک خصوصی خانه سنک بقایاسی . بوخانه نك دیوارلری زمینه قدر کاملاً منهدم اولدینی حالده مرکزده کی داخلی حولینک ستونلری باقی قالمشدر . شو حالده یالکز وقتيله اطرافنده او طه لری حاوی اولان ستونلی حولی کوزیمزک اوکنده بولنیور دیمکدر .

آشاغیده : روما (پره تور یوم) نك یعنی عسکری قومانداننه مخصوص سرايک انقاضی . ایمپراطور (دیوقله سیهن) سوریه حدود شرقیه سنک مدافعه سیچون بعد المیلاد دردنجی عصرده قوتلی عسکری انشا آت و تشکیلات وجوده کتیرمش ایدیکه باصامقلا ايله مجهز بر سد اوزرینه انشا اولنش اولان و تدمر عسکری قومانداننه مخصوص بولنان پک مزین (پره تور یوم) بناسی ده بو انشا آت جمله سندن ایدی . زلزله لر نتیجه سنده بر بری اوزرینه ده ویرلمش بولنان پارچه لر ، رومانک صوک دوره صنایه سنده وجوده کلن آثارک زینت و قیمتی حقتده بر فکر ویرمکده در که دوره مزبورده هم بر طرفدن پیشواسی اولان بعلبک آبداتنک وجوده کتیرلدکلری دوره نی تعقیب ایتمش [مثلا بو اثرله برده ٧٢ نجی لوحه اوزرنده کی باکوس معبدینک خارجی قوریدورینک طاوانی اوزرنده کی تزینات مقایسه اولنه] هم ده دیگر طرفدن یزانس صناعت تزینیه سنک ابتدالرینه اولان انتقالی کوسترمکده بولنمشدر .

Tafel 61. **Palmyra.** Aufnahme der Expedition Puchstein.

Oben: Rest eines palmyrenischen, vornehmen Privathauses. Während die sämtlichen Mauern abgebrochen sind, blieben die Säulen des Innenhofes aufrecht stehen, so daß wir also nur den Zentralpunkt des Hauses, das Peristyl, erkennen, um das sich die Wohnräume einst schlossen.

Unten: Trümmerfeld des römischen Prätoriums. Kaiser Diokletian hat im Anfang des 4. Jahrhunderts n. Chr. zum Schutze des Ostrandes von Syrien eine starke militärische Organisation geschaffen, zu der auch das prachtvolle, auf einer Terrasse mit Treppen ansteigende Verwaltungsgebäude des römischen Kommandanten (Prätorium) gehörte. Die vom Erdbeben durcheinandergeworfenen Stücke geben ein anschauliches Bild von dem Reichtum und dem Können dieser spätrömischen Kunstepoche, die einerseits ihre Vorläufer in den Monumenten von Baalbek hat (man vergleiche z. B. die Deckenornamente des äußeren Umgangs des Bacchustempels auf Taf. 72 dieses Werkes), andererseits zu der frühbyzantinischen Ornamentkunst überleiten.

لوحة ٦٢ - تدمر . شمس معبدی . محیط دیوارلرک جنوب شرقی گوشه سی .

تدمرده کی معبد شمس زمان قدیمک اک جسم انشآتندن اولوب ٢٣٥ مترو طولنده بولنان ودائراً مادار ستون رواقلرینی حاوی اولان مستطیل شکل بر تراچه اوزرینه مؤسسدر . اطرافنده کی دیوارلر ١٦ مترو ارتفاعنده اولدینی کی نازک پیلپایه لره اقسامه آیرلمش ، بولرک آره لرینه مزین پنجره لر آچلمش ، درت گوشه یه ده قوله کی یوکسک انشاآت یاپلمشدر . بو واسع شکل مستطیلی داخلنده بوکون یكدیکرینه ملاصق طوپراق خانهلردن مرکب بر عرب کوی موجوددر . بو ایسه منظره عمومی نی اییجه اخلال ایتمکده در . داخلده کی ستونلی رواقلر اوج جهته ایکی صره اولوب یالکر غرب طرفنده بر صره ستونی حاوی ایدی . جمعاً ٣٩٠ عدد ستوندن بوکون ٥٠ دن فضله باقی قالمشدر . ستون رواقلریله محاط اولان میدان اوزرنده معبد شمس ، شرقه طوغری واسع ومحتشم بر طرزده متوجه اولق اوزره تأسیس اولنش ایدی . بونک اوک طرفنده طهارت مذهبه نك اجراسیچون ایکی بیوک شادروان واردی . معبد ٦٠ مترو عرض و ٣١.٥٠ مترو عمقنده اولوب قوره نت نظامنده و ١٥ مترو ارتفاعنده ستونلره محاط ایدیکه بولردن یالکر ٨ عددی قالمشدر . اون مترو یوکسکلکنده غایت مزین بر قودن ایچری به کیریلور ایدی . بوراده بوکون برجامع موجود در .

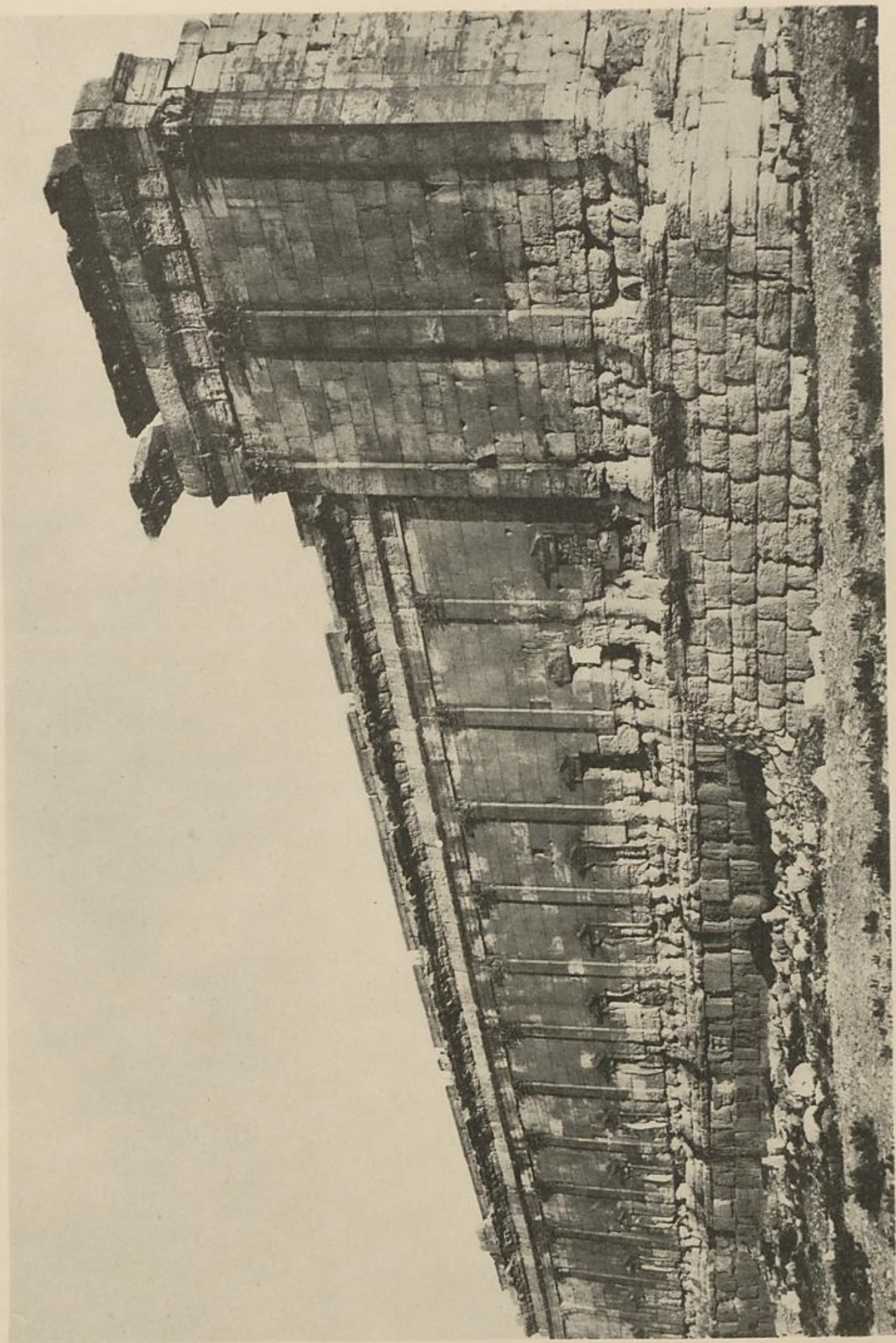

Tafel 62. **Palmyra.** Sonnentempel, Blick auf die Südostecke der Umfassungsmauer. Aufnahme von Bonfils.

Der Sonnentempel von Palmyra ist eine der gewaltigsten Anlagen des Altertums. Auf einer quadratischen, von Hallen umgebenen, erhöhten Terrasse von 235 m Seitenlängen, erhob sich der Bezirk. Die Umfassungsmauern sind etwa 16 m hoch, zeigen eine feine Wandpfeilereinteilung, dazwischen zierliche Fenster und an den vier Ecken besonders erhöhte, turmartige Bildungen. Im Innern dieses riesenhaften Quadrats stehen heute die eng aneinandergeklebten Lehmhäuser eines Araberdorfes, so daß der Überblick dadurch sehr gestört wird. Die Säulenhallen im Innern des Vierecks waren auf drei Seiten doppelt, nur im Westen stand eine einfache Säulenreihe. Im ganzen waren etwa 390 Säulen vorhanden, von denen noch mehr als 50 aufrecht sind.

Auf dem von den Säulenhallen umschlossenen freien Platz erhob sich majestätisch das breit nach Osten gerichtete Tempelgebäude. Vor ihm liegen zwei große Wasserbehälter für die religiösen Waschungen.

Der Tempel ist ein Peripteros von 60 m Breite und 31,50 m Tiefe mit 15 m hohen korinthischen Säulen, von denen noch 8 erhalten sind. Ein überreich geschmücktes, 10 m hohes Tor führte in das Innere, wo sich heute eine Moschee befindet.

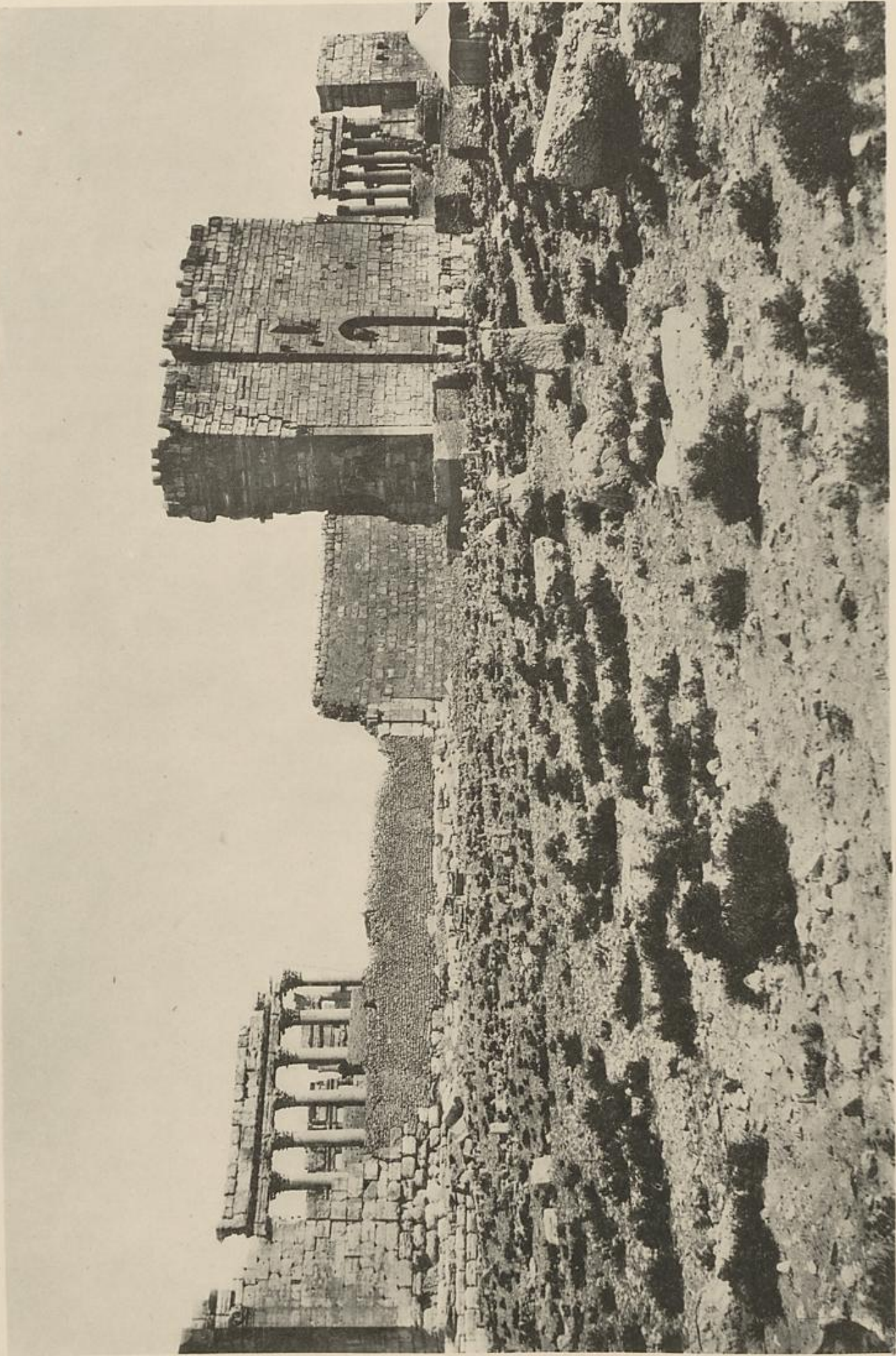
لوحة ٦٣ - تدمر . شمس معبدی . بیوک تراچه نك جهت شرقی دن و خارجدن کورونیشی .

صولده معبدك شمال شرقی كوشه سی کورولیور . بوندن صكره دیوارك ازمنه جدیدده اوفق طاشلرله املا ایدلش بر بوشلنی وار . بعده سیوری كمرلر و ماغازلرله متوج بیوك بر قپو كلوركه بوده معبدشمسك قلعه اوله رق قوللانلمش اولدینی عرب دورندن قالمه در .
بو قپوده عتیق اولق اوزره بالكر كوشه لرده قوره نت نظامنده اولان ایکی پیلپایه واردر . داخلده کی رواقلرك ستونلری ده کورولمكده در .

Tafel 63. **Palmyra**. Ostseite der großen Sonnentempelterrasse von außen Aufnahme von Bonfils.

Links die Nordostecke; dann folgt eine, in moderner Zeit ausgefüllte Lücke der Mauer, hierauf ein großes, spitzbogiges und von Zinnen gekröntes Portal aus islamischer Zeit, wo der Sonnentempel als Kastell diente. Antik sind die beiden an den Ecken erscheinenden korinthischen Pfeiler dieses Portals. Im Innern erkennt man die Säulen der den eigentlichen Tempel umgebenden Hallen.

لوحة ٦٤ - تدمر .

يوقاريدہ : معبد شمسك تراچہ سی . جنوب غربی گوشہ سنك خارجدن كورونیشی .
قوله طرزنده اولان بنا عربلر زمانندندر . كوچوك طاشدن اولان دیوارلر ازمئہ جدیدہ یابلمشدر . بونلرك
كیریسندہ معبدك تراچہ سندہ کی رواقلی ستونلر كورولمكدهدر .
آشاغیدہ : معبد تراچہ سنك داخلندہ عربلرك متعدد طوپراق خانہلری كوسترلمشدر كه بونلرك آره یرلرندن رواقلرك
ستونلری یوكسلمكدهدر .
٦٧ نجی لوحه نك صاغ طرفی ستونلی رواقك بر گوشه سنی ارائه ایتمكدهدر .

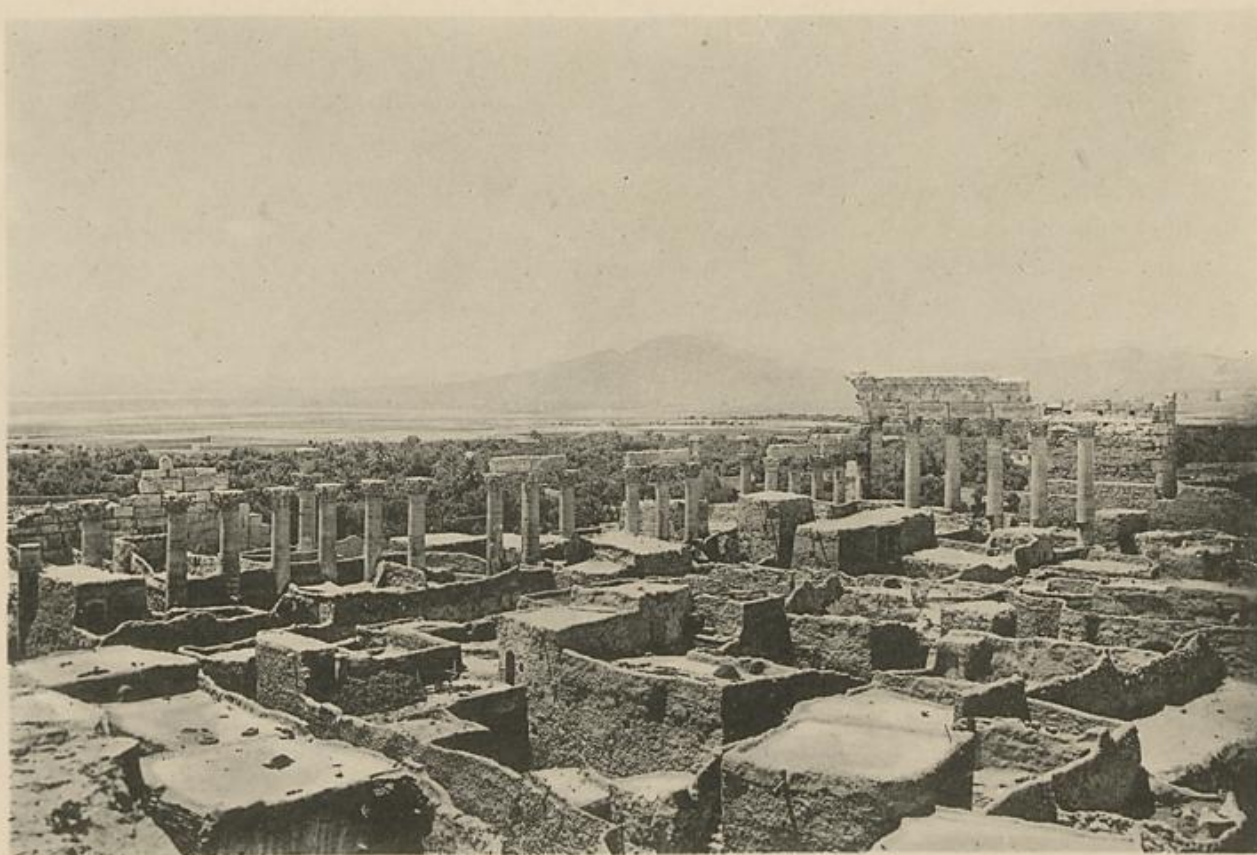

Tafel 64. **Palmyra.** Oben: Sonnentempelterrasse, Südwestecke von außen.
Aufnahme der Expedition Puchstein.

Der turmartige Bau links stammt aus arabischer Zeit. Die Mauern aus kleinen Steinen sind modern. Dahinter erscheinen die Hallensäulen des Tempelbezirks.

Unten: Blick ins Innere der Tempelterrasse mit zahlreichen arabischen Lehmhäusern, aus denen die Säulen der Hallen emporragen.

Eine Eckbildung der Säulenhalle zeigt Taf. 67 rechts.

لوحة ٦٥ - تدمر . شمس معبدی .

یوقاریده : شرق جهه سی و معبدك بیوك مدخلی .

آشاغیده : معبدك جهت غربیه ده کی آرقه جهه سی . بیوك مدخله جسیم بر مردیوندن چقیلور . بو مدخلك دیوارلری پك میذول تزینات ایله قاپلیدر . قیونك اوست أشیکنده کی زینتله بالخاصه شایان دقتدر . شویله که : بر قارتال قنادلرینی کنیش آچهرق ییلدیزلره مستور بر زمینك اولك طرفنده طیران ایتمکده و بونك طرفینده پریلر کورولمکده در . داخلک ستونلی بر رواقده دخی منطقه البروج بتون حمل کویله ایله برابر کوستریلمشدر .

معبدك خارجی ستونلرینك باشقلرنده قوره نت نظامنه مخصوص اولان یپراقلرک موجود اولماشی کوزه چاریمقده در . حالبوکه بو یپراقلرک بلکده اوزری یالديزلی اولمق اوزره طونجندن معمول و بوراده موجود اولدینی بعض اثرلردن آکلاشمقده در . شو حالده چولدن و پك اوزاقدن کلنلرک نظرینه معبد بوسورتله دخی فوق العاده بر بنا کی کورینور ایدی .

معبد هیئت عمومیه سنك شمال غریبیدن کورونیشی ٦٦ نجی لوحه نك آلت قسمنده ارائه اولتمشدر .

Tafel 65. **Palmyra.** Der Sonnentempel. Aufnahme der Expedition Puchstein.

Oben: Ostfront mit dem großen Tempelportal.

Unten: Westliche (Rück-) Front des Tempels.

Zum Hauptportal führt eine große Treppe empor. Seine Gewände sind bedeckt mit reichster Ornamentik. Besonders bemerkenswert ist die Dekoration des Türsturzes: ein Adler schwebt mit ausgebreiteten Schwingen vor einem mit Sternen bedeckten Hintergrund, beiderseits davon erblickt man Genien. In einer Seitenhalle des Innern ist der Tierkreis mit allen seinen Sternbildern dargestellt.

Bei den Kapitellen der äußeren Säulen des Tempels fällt das Fehlen des korinthischen Blattwerkes auf. Dieses war jedoch, wie Spuren beweisen, aus Bronze angefügt, die vermutlich vergoldet war, so daß sich auch darin der Tempel als ein ganz außergewöhnliches Bauwerk in weite Ferne für den aus der Wüste Herannahenden zu erkennen gab.

Eine Gesamtansicht des Tempels von Nordwesten aus zeigt Taf. 66 unten.

یوقاریده : برمرقدك جهه سی . آلی ستوندن مرکب ظریف بر دهلیزی حاوی اولان بونا ، شهرک الک مهم بر مدفی ایدی . وضعیتی جهتیله ده ممتاز ایدی . چونکه ستونلر بیوک جاده نك تمامیله نهایتی قارشیسنده بولنیور ایدی . مستطیل الشكل اولان مدفن سالوننك داخلنده و اورته ده قبارتمه اشکال ایله مزین اوستی کمرلی بر قبر منفرداً بولنمقده اولدینی کبی یان دیوارلرنده دخی کدک منحوتات ایله مبدولاً تزین ایدلش دیگر مقبرلر موجود ایدی .
آشاغیده : معبدشمسک شمال غریبدن کورونیشی . | ٦٤ و ٦٥ نجی لوحه لرله متلرینه مراجعت اولنه | .

Tafel 66. **Palmyra.** Aufnahme der Expedition Puchstein.

Oben: Front eines Grabtempels. Dieser Bau mit seiner stattlichen, sechsäuligen Vorhalle war eine der vornehmsten Grabstätten der Stadt. Auch durch seine Lage war er besonders ausgezeichnet, da er dem östlichen Abschluß der großen Hallenstraße genau gegenüberliegt. Im Innern des rechteckigen Grabsaales stand in der Mitte ein großer, mit Reliefbildern geschmückter Grabbaldachin, an den Seitenwänden waren andere Grabstätten in zwei Stockwerken angeordnet, die ebenfalls reich mit Skulpturen ausgeschmückt waren.

Unten: Ansicht des Sonnentempels von Nordwesten. Vgl. dazu Taf. 64 und 65 nebst Text.

لوحة ٦٧ - تدمر . صولده : مدفك قولهسى .

ستونلرله مزین اولان معبدك شكلى ٦٦ نجى لوحهده اوكرندك . بورادهده بستیون بشقه و تدمر ایچون بر صفت فارقهینی حائر دیکر بر شکل دها کورمکده یزکه اوده بعد المیلاد ٨٣ سنه سنده انشا ایدلش اولان (یاملیخوس) قوله سیدر . بو قولهیه زمین قاتنده کوچوک بر قپودن کیریلور و بو قپودنده ابعادی ٨ الی ٦ مترو اولان ویان طرفلرنده سورمهلی اوله رق ترتیب اولمش مقبرلری حاوی بولنان و فوق العاده مزین بر دهلیزه واریلور . اشبو مقبرلر قبارتمهلی اشکالی محتوی صفحه لره مسدود و بو قبارتمه لر دخی متوفالرك بلدن یوقاری تمثالی مصور بولنیور ایدی . مدخلک یان طرفنده کائن بر مردیوندن یوقاریده کی درت قاته چیقیلور ایدی . بو قاتلرده دخی جنازه لره متعلق عینی ترتیبات موجوددر . لوحهده کوریلن قوله تقریبا ١٨ مترو یوکسکلکندهدر . کرک مردیونک و کرک یوقاریکی قاتلرك آیدینلی ایچون جبهه لری اوزرنده کی آچیققلر کوریلور . اشبو مقبرده مدفون اولان ذاتک اسمی ایلرییه طاشقین بولنان قونصوللرك آلت طرفنده کی لوحه اوزرینه یونان و تدمر لساننده محکوک بولنان کتابه دن آکلاشلمقدهدر . بو قونصولر قنادلی اشکالی و برده (یاملیخوس) ی غایت سوسلی بر قیافنده اوله رق اوزانمش بولندیغی حالده کوسترن بر زینت منحوته نی حاویدر . قوله نك چایسی احتمالکه اهرام شککنده ایدی . Holtzinger, Die altchristliche und byzantinische Baukunst (S. 130 ff., Fig. 204 u. 205) نام اثرینه مراجعت اولته .

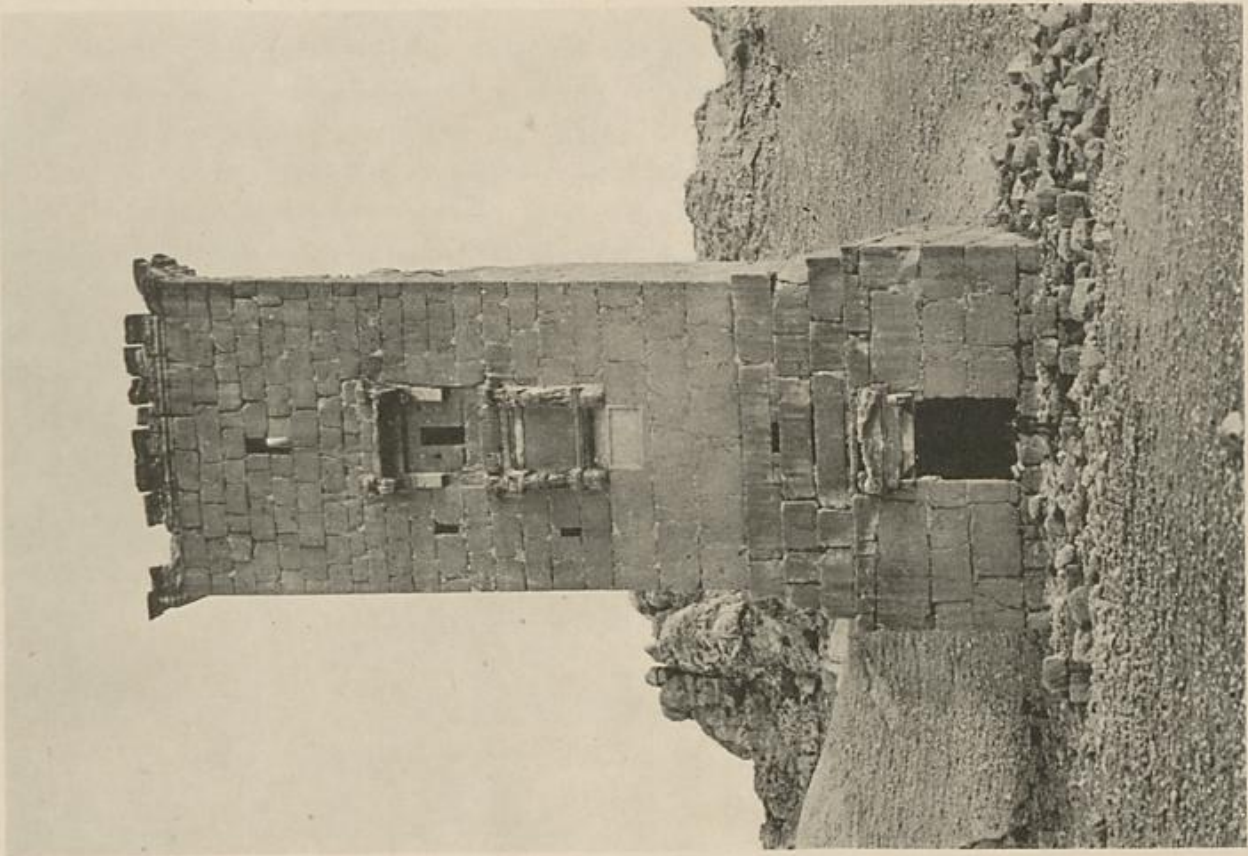
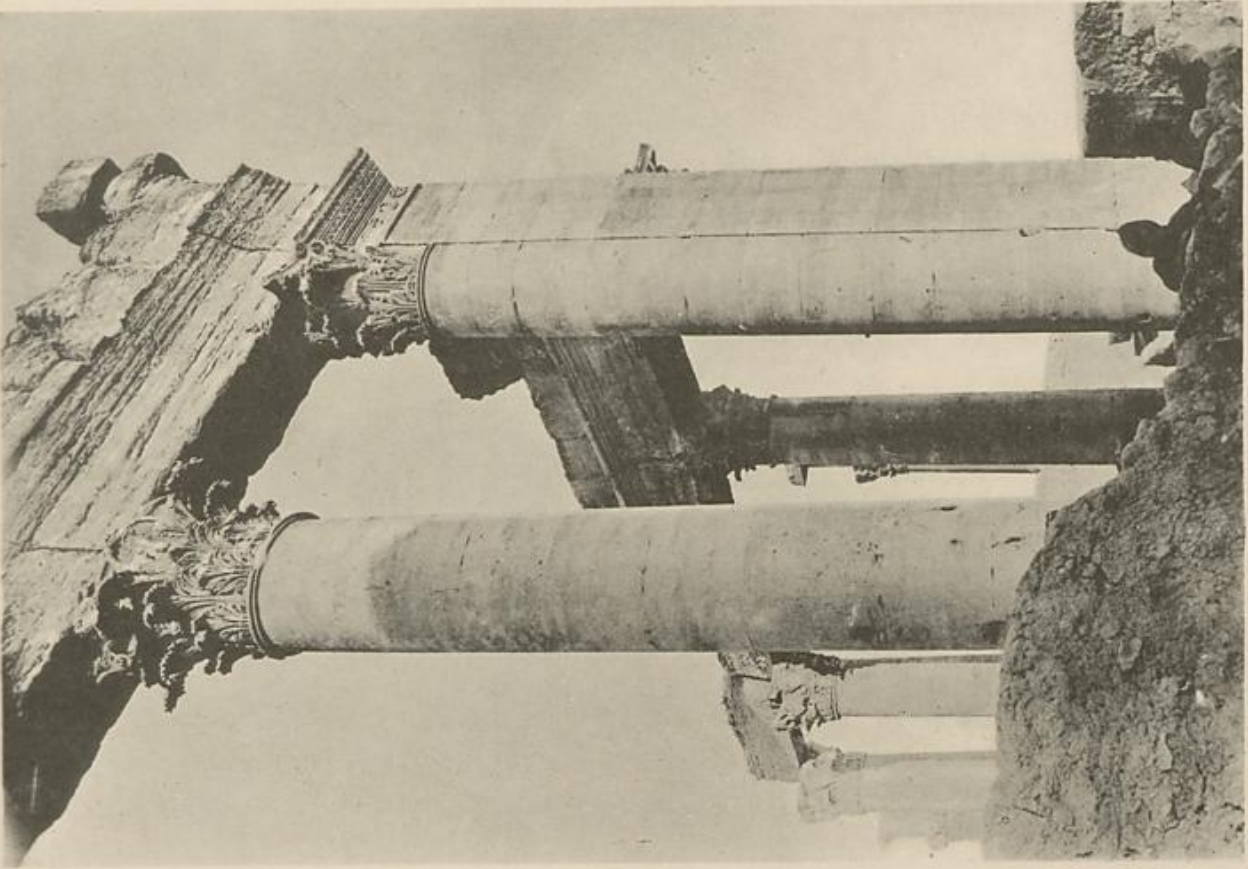
٦٨ نجى لوحهده دخی پالمیرا (تدمر) مدفولرینک بر اوچنجی شکلی کوسترلمشدرکه بوده مدفك تحت الارض قسمیدر . صاغده کی قسم معبدشمسده کی ستونلی رواقک جنوب غربی گوشه سنک جهت غربیه ده کی دهلیزدن کورونیشنی ارائه ایتمکدهدر . [٦٤ نجى لوحه یده مراجعت اولته] .

Tafel 67. **Palmyra.** Links: Grabturm. Aufnahme der Expedition Sobernheim.

Auf Taf. 66 lernten wir die Form des säulengeschmückten Grabtempels kennen; hier zeigt sich eine zweite, ganz verschiedene und für Palmyra charakteristische Form: der im Jahre 83 n. Chr. errichtete Turm des Jamlichos. Er ist im Sockelgeschoß durch ein kleines Portal zugänglich. Dieses führt auf einen reich geschmückten Vorplatz von 8:6 m Größe, an dessen Seite sich Schiebegräber befinden. Diese waren mit Reliefplatten verschlossen, auf denen sich die Porträtbüsten der Verstorbenen befanden. Seitlich des Eingangs führt eine Steintreppe in die vier oberen Stockwerke, die mit ähnlichen Bestattungsvorrichtungen versehen sind. Der hier abgebildete Turm ist etwa 18 m hoch. Er läßt an seiner vorderen Außenseite die seitlichen Lichtluken für die Beleuchtung der Treppe und die in der Mitte befindlichen Luken zur Beleuchtung der oberen Stockwerke erkennen. Den Namen des Grabherrn kennen wir aus einer Inschrift, die in griechischer und palmyrenischer Sprache auf einer Tafel unterhalb der vorspringenden Konsolen zu lesen ist. Diese Konsolen stellen geflügelte Figuren dar und tragen ein Skulpturenwerk, das den Jamlichos in reicher Tracht gelagert darstellt. Das Dach des Turmes ist vielleicht pyramidenförmig zu ergänzen. Vgl. Holtzinger, Die altchristliche und byzantinische Baukunst S. 130 ff., Fig. 204 und 205.

Eine dritte Form des palmyrenischen Grabes: die unterirdische Anlage, zeigt Taf. 68.

Rechts: Hallensäulen des Sonnentempels, Südwestecke, von der Westhalle aus gesehen. Vgl. dazu Taf. 64.

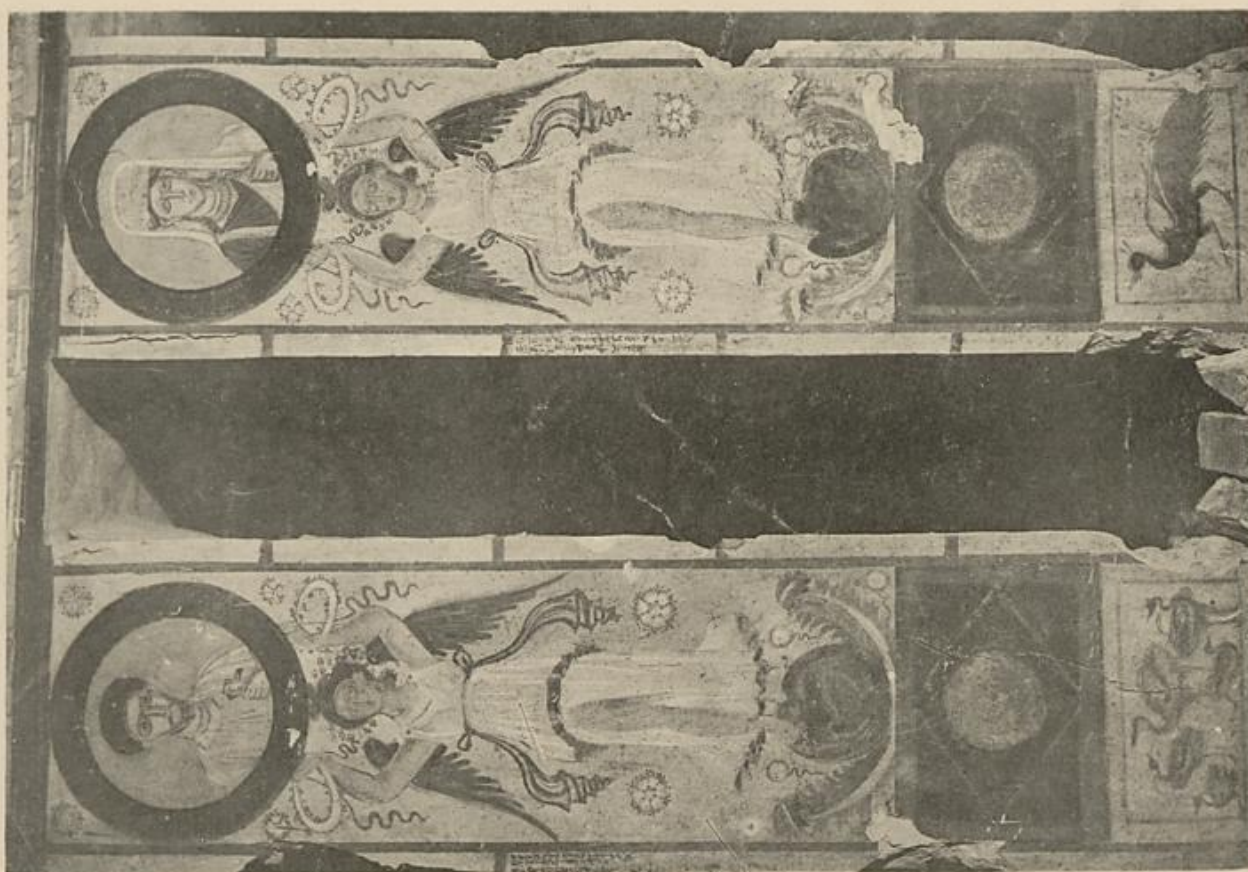
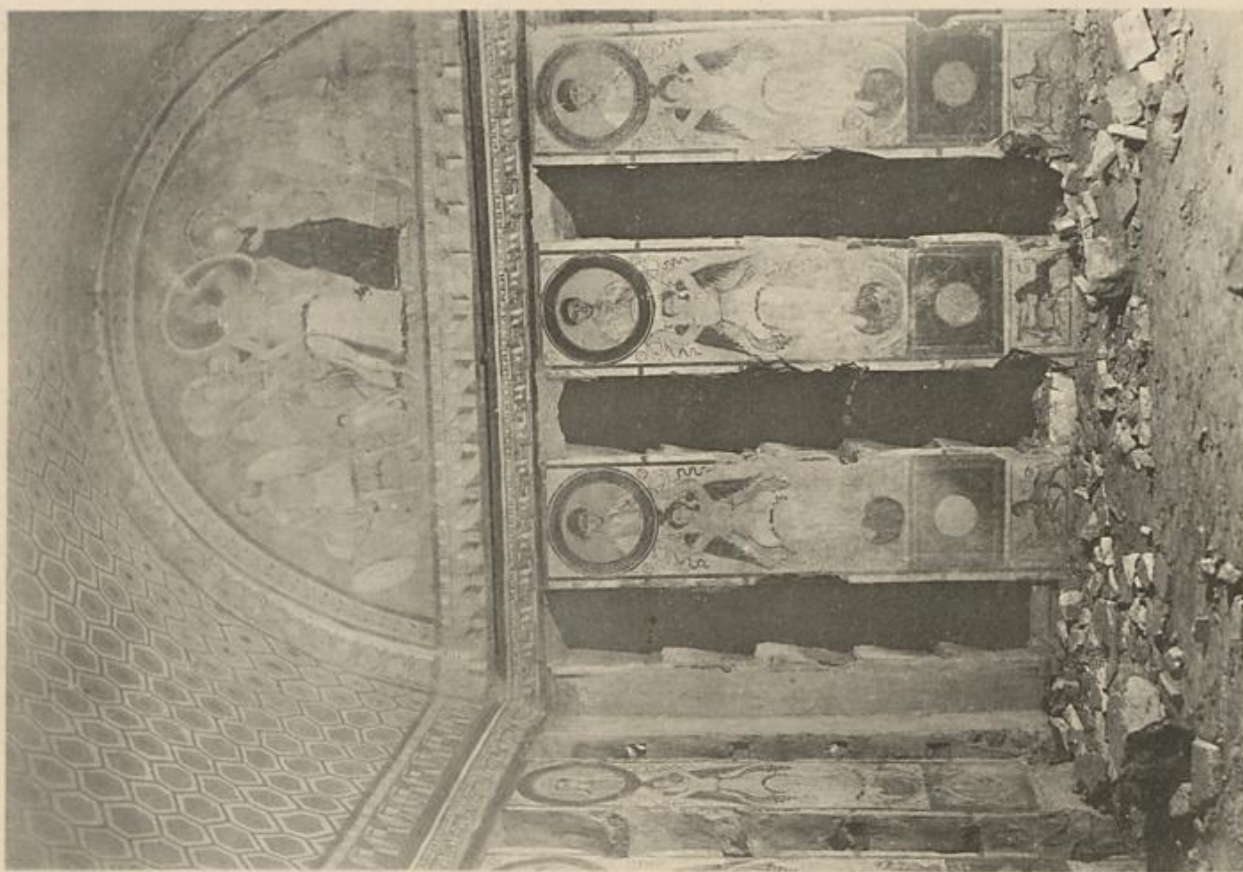

لوحة ٦٨ - تدمر (پالمیرا) . بویالی نقوش جداریه‌ی حاوی تحت الارض مدفن .

١٨٩٨ سنه‌سنده تصادفاً کشف ایدلمش اولان بو مدفن، لحدی حاوی کنیش بر دهلیز ایله کیریده ده دار وقبه‌لی برقسمدن مرکبدرکه بونده پیلایه‌لر آراسنده سورمه‌لی اوله‌رق ترتیب ایدلمش مقبرلر بولتمقدهدر . بو مدفن داخلنده جمعاً ٣٦٠ جسد موجود ایدی . پیلایه‌لر بیتنده‌کی آره‌لقلر، هربری افق صفهلرله یکدیگرندن آیرلمش و بربری اوزرینه سورمه‌لی اوله‌رق وضع و ترتیب ایدلمش ه الی ٦ تابوتی حاوی اوله‌بیلور ایدی . بتون بو مقبرلر بوکون یغما ایدلمشدر . پیلایه‌لره، برکرةً ارض اوزرنده طوران و یوقاری‌یه مرفوع برالرنده مظفریت اکلیرلرندن بشقه برده متوفانک (پورتره) سنی طوتقده اولان قنادلی پریر، مظفریت آله‌لری شکنده نقش و ترسیم اولتمشدر . پیلایه‌لرک اک آشغی قسمنده حیوانان مصور رسملر یاللمشدر . کذک منقوش اولان قورنیشک اوستنده و نصف دائرة شکنده‌کی دیوار سطحی اوزرنده دخی (آشیل) ک قرال (لیقومه‌د) ک قیزلری آره‌سنده کشف اولنیشنی مصور برسم کورلمکده‌در . طونوسلی طاوانک اورته‌سنه ایسه قارتال طرفندن هوایه قالدیریلان (غانیمه‌د) ترسیم اولتمشدر . بتون هیئت عمومیجه بو کونه قدر شرقده قلمش بولنان مدفنلرک اک مزین اولانلرندن بریدر . بونک اهمیتی حقنده‌کی تفصیلات ایچون Strzygowski, Orient oder Rom (Taf. I, S. 1—39) نامنده‌کی اثرینه مراجعت اولتمق ایجاب ایدر .

Tafel 68. **Palmyra.** Unterirdisches Grab mit reicher Wandmalerei. Aufnahme von Professor Dr. M. Sobernheim.

Das im Jahre 1898 zufällig entdeckte Grab besteht aus einem breiten Vorraum mit Sarkophagen und aus einem schmaleren, hinteren, gewölbten Teil, in welchem sich Schiebegräber zwischen Pfeilern befinden. Im ganzen faßte die Grabanlage etwa 360 Leichen. Jede der 61 Spalten zwischen den Pfeilern konnte fünf bis sechs übereinandergeschobene, durch horizontale Platten getrennte Bestattungen aufnehmen. Diese Gräber sind jetzt sämtlich geplündert. Die Pfeiler selbst sind mit geflügelten Genien in der Art der Siegesgöttin, die auf der Weltkugel schwebt, bemalt, in ihren erhobenen Armen halten die Gestalten außer Siegeskränzen die Porträtmedaillons der Verstorbenen. Das unterste Bildfeld der Pfeiler wird von Tierszenen eingenommen. Über dem gemalten Gesims befindet sich auf der halbkreisförmigen Wandfläche eine gemalte Darstellung der Entdeckung des Achilles bei den Töchtern des Lykomedes. In der Mitte des Deckengewölbes ist der vom Adler geraubte Ganymed abgebildet. Das Ganze ist eines der reichsten bemalten Gräber, die uns aus dem Orient erhalten sind. Eingehend ist seine Bedeutung gewürdigt worden von J. Strzygowski, Orient oder Rom, Taf. I, S. 1—39.

لوحة ٦٩ - بعلبك . معبدك جدار محيطي .

بعلبك نامی، لبنان داخلندہ (بقاع) دہکی (بعل) ك یعنی «وادی محصولدار الہنك» مقری معناسندہ اولوب بورادہ عن اصل فیکہ یہ عائد اولدینی شہسز اولان بر مذہب موجود ایدی . یونانیلر بو الہہ عبادت ایتمکہ هر تقدیر دوام ایتدیلرسدہ (بعل) نامی کونش الہی (ہلیوس) ہ تحویل اولندی و بو موقعہ دخی (ہلیوپولیس) دیندی . نہایت رومانیلر بورادہکی مذہبی (ژوپیتر ہلیوپولیتانوس) مذہب و اعتقادینہ قلب ایتدیلر . بونکہ عین زماندہ (مرکور) ، (وہنوس) و (باکوس) دخی تبجیل اولتقدہ ایدی . ایمپراطور بیوک ثودوز [بعد المیلاد ۳۷۵-۳۹۵] بتون بو مذہبیری ازالہ ایدرک بیوک کونش معبدینک ایلریندہ و حویلده بر کلیسا تأسیس ایدی . معبدك اشغال ایتدیکی موقع عربلر زمانندہ قلعه آخاڈ ایدلش و بو قلعه نك دیوارلری بر چوق دشمن هجوملرینہ مقاومت ایلمش ایدی . شكلمز بوندہ قوللانلمش اولان ہ ہور بیوک طاشلری کوسترمکدہ درکہ بونلردن آشاغی طبقہدہ کیلر ۹ متر و طولندہ ، یوقاری طبقہدہ کیلر ایسہ ۱۹ متر و دن فضلہ بر اوزونلقدہ ، و ۴٫۳۴ متر و ارتفاع ایلہ ۳٫۶۵ متر و قالینلغندہ در . ایمپراطور ایکنجی و یلہلمک امر و تنسیبی اوزرینہ آلمان حفریاتی ۱۹۰۰ دن ۱۹۰۴ سنسہ قدر ادارہ ایتش اولان پروفسور (بوخشتاین) بوبابدہ شویلہ یازیور : « بو قدر جسم طاشلری طاش اوچاقلرندن چیقارہ رق بورایہ نقل ایتک ، یوقاری قالدیرمق ، بودرجه امنیت و متانتلہ اونلری بورایہ یرلشدیرمک و بتون بونلری یالکر مقارہ ، مانیولہ ، چیقریق ، پالانقہ ، سطح مائل کی و سائطلہ بردہ عظیم بر صبر و ثبات ایلہ اجرا ایتک روما مهندسلرینک بعلبکہکی اجرا ایتک حیرتبخش اولانلرندن معدود اولسہ یری واردر . » بیوک کونش معبدینک شکلدہ کوریلن ستونلری ۱۹ متر ارتفاعندہ اولوب ستون کوودہ لری یکپارہدر و ۲٫۲۰ متر و قطرندہ درلر .

Tafel 69. **Baalbek.** Umfassungsmauer des Heiligtums. Aufnahme der Kgl. Preußischen Meßbildanstalt.

Der Name Baalbek bedeutet den Sitz des »Ba'al der Beká'«, des »Gottes des fruchtbaren Tales«, und sein Kult ist zweifellos ursprünglich phönikisch gewesen. Die Griechen setzten den Gottesdienst fort, jedoch wurde der Name Baals in den des Sonnengottes Helios verwandelt, und der Ort selbst hieß Heliopolis. Die Römer endlich verwandelten den Kult in den des Jupiter Heliopolitanus. Daneben wurden die Gottheiten Merkur, Venus und Bacchus verehrt. Der Kaiser Theodosius d. Große (375—395 n. Chr.) zerstörte die Kulte und errichtete im Hofe vor dem großen Sonnentempel eine Kirche. In arabischer Zeit diente der Tempelbezirk als Festung, deren gewaltige Mauern vielen feindlichen Angriffen widerstanden haben. Unsere Tafel zeigt die berühmten großen Steine, von denen die der unteren Schicht 9 m lang sind, die der oberen Schicht sind länger als 19 m bei 4,34 m Höhe und 3,65 m Dicke. Professor Otto Puchstein, welcher in den Jahren 1900—1904 die deutschen Ausgrabungen, welche auf Befehl Kaiser Wilhelm II. gemacht wurden, leitete, schreibt darüber: »So kolossale Steine aus dem Steinbruch hierher zu transportieren, auf die Höhe zu heben und so sicher zu versetzen, und das alles nur mit Hilfe von Rollen, Hebeln, Winden, Flaschenzügen, schiefen Ebenen und — unendlicher Geduld, ist eine erstaunliche Leistung der römischen Ingenieure in Baalbek.« Die im Hintergrund sichtbaren Säulen des großen Sonnentempels sind 19 m hoch, und die Schäfte bestehen aus einem Stück und haben 2,20 m Durchmesser.

Ein großes Prachtwerk über die deutschen Ausgrabungen in Baalbek ist in Vorbereitung. Bis zu seinem Erscheinen unterrichtet man sich am besten über die Ergebnisse aus dem von Otto Puchstein verfaßten »Führer durch die Ruinen von Baalbek«, nebst einem besonderen »Album« mit den Hauptansichten, sowie aus Puchsteins Berichten im Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts Bd. XVI, 1901 S. 133—160 und Band XVII 1902 S. 87—124. Zur Geschichte von Baalbek vgl. den Aufsatz von Hermann Winnefeld im »Rheinischen Museum für Philologie« N. F. Bd. 69, 1913 S. 139 ff.

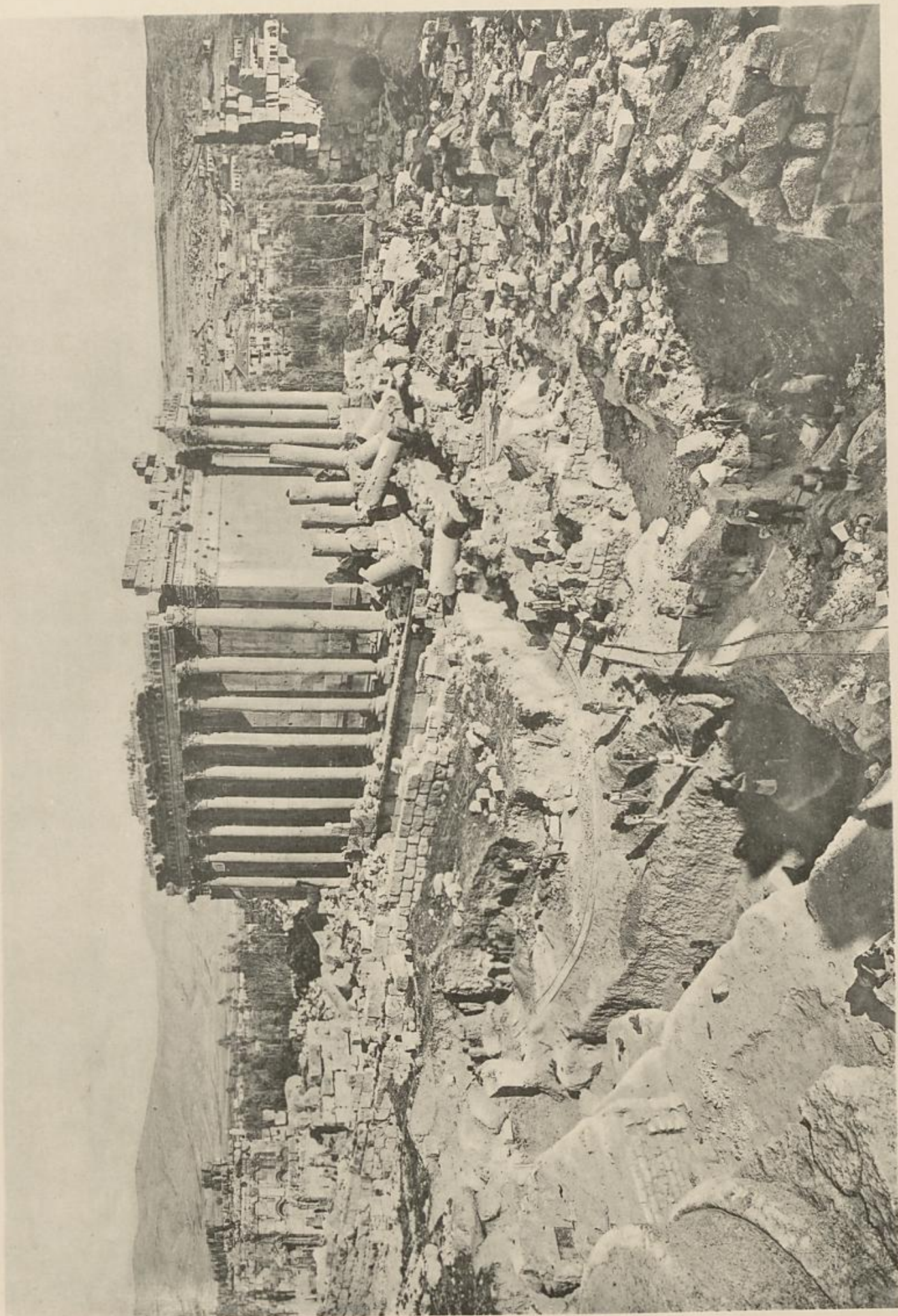
لوحة ٧٠ - بعلبك . حفريات محلك و (باكوس) معبدینك منظره سی .

(باكوس) معبدی دائراً مادار ستونلره محاط بر بنادر . اوزون وجهلرده ١٥ ، طار یوزلرده ٨ ستون موجود اولدینی کبی دهلیزك ایچ طرفنده ده كدلك ٨ ستون واردر . بتون ستونلر ١٦ مترو ارتفاعنده درلر . معبد دیواریه ستونلر آره سنده کی مسافه ٣ مترودر . معبد بتون سوریه داخلنده الك ای محافظه ایدیه یلمش اولان مباندین بری اولوب بعد المیلاد ایکنجی عصرده انشا اولمش و بوراده اوزمانلرده معبد ، رواق ، پروپله کبی وجوده کتیریلن آثار معماریه هیئت عمومیه سنك ده الك جاذبه دار قسمی تشکیل ایتمکه بولمشدر .

Tafel 70. **Baalbek.** Blick auf das Ausgrabungsfeld und auf den Tempel des Bacchus. Aufnahme der Kgl. Preußischen Meßbildanstalt.

Der Bacchustempel ist ein rings von Säulen umgebener Bau. An den Langseiten stehen 15, an den schmalen Seiten 8 Säulen, im Innern der Vorhalle stehen außerdem nochmals 8 Säulen. Alle Säulen sind 16 m hoch. Der Zwischenraum zwischen der Tempelwand und den Säulen beträgt 3 m. Der Tempel ist einer der besterhaltenen Bauten in ganz Syrien; errichtet im 2. Jahrhundert n. Chr. von römischen Architekten, bildet er den eindruckvollsten Teil des ganzen Komplexes von Tempeln, Hallen und Propyläen, welche in jener Zeit entstanden sind.

لوحة ۷۱ - بعلبك . (باکوس) معبدینک جنوبده کی اوزون جبهه سنک کورونیشی .

بتون بو ستونلری یرندن چیقاروب ده ویرمش اولان شی انسان الی دکل زلزله لر در . او اثناده ییقیلان ستونلردن بری معبدک دیوارینه طوغری دوشمش و اورایه طیانوب قالمشدر . اک وخیم زلزله ۱۷۵۹ سنه سنده وقوع بولانیدر . بیوک معبد قپوسنک اوست اشیکنک اورته ده کی طائی (لوحة ۷۳) ده ینه بو زمانده سقوط ایتدی و آنجق پروفیسور (بوخ شتاین) ک معبته کی آلمان معمارلر طرفندن اسکی یرینه وضع اولندی .

Tafel 71. **Baalbek.** Ansicht der südlichen Langseite des Bacchustempels.
Aufnahme der Kgl. Preußischen Meßbildanstalt.

Nicht Menschenhand, sondern Erdbeben haben diese Säulen aus ihrer alten Lage gebracht. Dabei ist eine der stürzenden Säulen gegen die Tempelwand gefallen und hat sich an diese angelehnt. Ein besonders schweres Erdbeben war 1759. Damals senkte sich auch der mittlere Stein des Türsturzes der großen Tempeltür (Taf. 73) nach unten; er wurde erst durch die deutschen Architekten wieder in seine alte Lage zurückgebracht.

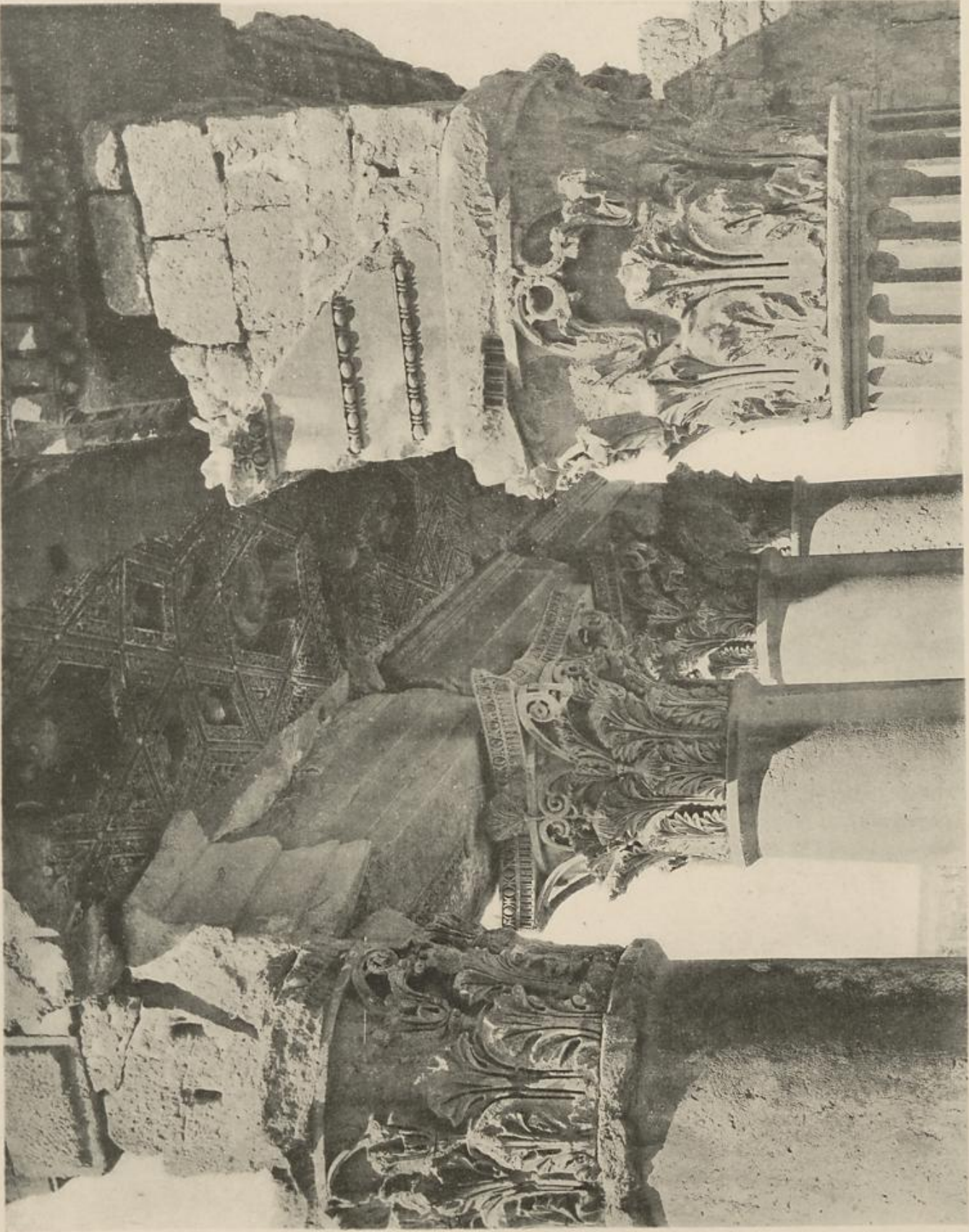
لوحة ۷۲ - بعلبك . (باکوس) معبدینک قوره نت نظامنده کی ستون باشقلریله اطرافنده کی دیوانخانه نك طاوانی .

لوحة مز ، ستونلرک پک مزین بر طرزده منحوت اولان آقانت شکلنده کی باشقلرینی ارائه ایتمکده و بو باشقلرک اوزرنده اوچ قسمه منقسم بر آرشیتر او یعنی باش کبریش بولنمقده در . بونک اوسته دخی مستوی بر طاوان او طور تدیرلشدرکه پک نازک و مبدول تزیناتی حاویدر . آصمه دالریله محاط اشکال هندسیه نك داخلنده خیل متوع آله و آلهه نك باش و کووده لری بولنمقده در . نته کیم برنهر آلهی ایله برده قارتالک هوایه رفع ایدوب قاجیردینی کنج (غانیمه د) ، (ژویتر) ک شیمشکنی صاللامقده بولنان بیوک اسکندر ، بر صدف بحری داخلنده (وه نوس) ، بر طاقم ظفر آله لری و الح نظر دقته چاریبور .

Tafel 72. **Baalbek.** Die korinthischen Kapitelle und die Decke des äußeren Umgangs des Bacchustempels. Aufnahme von Larsson.

Die Abbildung zeigt die prachtvoll skulptierten Akanthuskapitelle der Säulen, über denen ein dreigeteilter Architrav liegt. Auf diesem ruht eine flache Decke, die mit dem reichsten Ornamentschmuck in größter Feinheit bedeckt ist. Geometrische Felder, die mit Rankenmustern umrahmt sind, enthalten Köpfe und Büsten von Göttern und Göttinnen in bunter Wahl. Man sieht z. B. einen Flußgott, dann den Knaben Ganymed, der vom Adler geraubt wird, Alexander d. Großen, der den Blitz des Jupiter schwingt, Venus in einer Muschel, Siegesgöttinnen u. v. a.

لوحة ۷۳ - بعلبك . (باکوس) معبدینک طیش دهلیزیله بیوک قپوسی .

بو طیش دهلیزه ۳۳ باصمه قلی بر مردیوندن کیریلور ایدیکه بونک بوکون یالکر اوست صحنلی کوریه بیلیمکده در . قپوزمان قدیمدن قالان قپولرک الک کوزلی و اک محتشمیدر . چرچیوه سی هم فوق العاده نازک و مبذول منحوتاتی ، هم ده باشاق دمتلری ، خشخاش ، یرصارماشینی ، آصمه داللی کبی ترینسات ایله بونلرک آره سنده (باکوس) ی امزیرمکده اولان و (نه تف) دینلن پریلر ، باغ بوزمقله مشغول (بان) ، (ساتیر) ، (باقانت) و (ئروس) لر کبی انسان و آله شکلری کورولمکده در . بیوک چیچکلرک ایچنده حیوان قفالری ده مصادف انظار اولیور . قپونک اوست آشیکنک سطح تختایسنه پنجه سنده محافظ ابواب اولان (مرکور) نام آلهک عصاسنی طومتقده اولان بر قارتال ایله برده چیچک چنکلی طاشیمقده بولان (ئروس) لر ترسیم ایدلمشدر . وقتیه بو قپو بیوک دمیر پارمقلرله قپانور ایدی . بیوک قپونک صاغ و صولنده کائن ایچی کوچوک قپودن چاتی مردیوننه واریلور ایدی . قپونک اوزرنده و صاغ طرفده غایت مزین بر فریز کورولمکده در . صول طرفه ایسه عینی فریز یاپلاماشدر .

Tafel 73. **Baalbek.** Vorhalle und Hauptportal des Bacchustempels. Aufnahme der Kgl. Preußischen Meßbildanstalt.

Man betrat die Vorhalle auf 33 Stufen, von denen heute nur noch der oberste Absatz sichtbar ist. Die Türe ist eine der schönsten und großartigsten aus dem ganzen Altertum. Ihr Rahmen zeigt in reichster, feinsten Bildhauerarbeit und in vielfachem Wechsel Ährenbündel, Mohn, Efeu, Weinlaub, dazwischen menschliche und Götterfiguren, z. B. Nymphen, die den jugendlichen Gott Bacchus säugen, den Pan, die Satyren, Bacchantinnen, Erogen bei der Weinlese. In großen Blumen entdeckt man Tierköpfe. An der Unterseite des Türsturzes schwebt ein Adler, er hält in seinen Fängen den Merkurstab (das Symbol des türhütenden Gottes), und Erogen tragen Girlanden. Diese Tür konnte einst durch große Gitter verschlossen werden. Zwei kleine Pforten rechts und links von der großen Tür führten zu den Dachtreppe. Über der Pforte rechts bemerkt man einen reichen Figurenfries, links ist er nicht zur Ausführung gekommen.

لوحة ۷۴ - بعلبك . (باکوس) معبدینک جهت شمالیه ده کی جدار داخلیسی .

شکل مزک انک ایلری طرفنده کوریلن خرابه عربلر زماننده انشا اولمش بر صهرنجک انقاضیدر . معبدک دیوارینه کتجه قوره نت نظامنده اولان و آلحق قاعده لر اوزرینه موضوع اولوب ناقص بر صاچاغی طاشیمقده بولنان اولوقلی ستونلر ایله اقسامه ایرلمشدر . ستون آره لرنده کی دیوار قسمی ایکی قاته منقسم وهیکل وضعه مخصوص بر طاقم حجره لری حاویدرکه بونلردن یوقاریکی قاتده کی حجره لرک اوزرلری فرونتون ، آلتنده کیلرینکی ده کمر شکلنده در . اورتده کوریلن کنیش مرمر لوحه ایسه ایمپراطور ایکنجی ویلهلم ایله زوجهرلی ایمپراطور یچه نک بعلبکی زیارتلری خاطره سنی تأبیداً سلطان عبد الحمید خان ثانی طرفندن وضع ایتدیرلمشدر . صول طرفده کی مر دیوندن معبدک محل مقدسه واریلور و بورایه یالکر ره بان کیره بیلور ایدی . بوراده معبودک ، قبارتمه لی تزیناتی حاوی بر قاعده اوزرینه موضوع اولان هیکلی بولنمقده ایدی . بوتزینات ایسه معبود مذکورک سانشات حیاتنه عائد تصاویر ایدی . اشبو محل مقدسک آلتنده بر مخزن وار ایدی و بورایه شمال طرفندن اینیلور ایدی . وقتیه بوراسی خزینه اتخاذا اولنمش ایدی .

Tafel 74. **Baalbek.** Nördliche Innenwand des Bacchustempels. Aufnahme der Kgl. Preußischen Meßbildanstalt.

Im Vordergrunde liegt als wirre Trümmermasse der Rest einer in arabischer Zeit eingebauten Zisterne. Die Wand ist durch kanellierte korinthische Halbsäulen geteilt, die auf niedrigen Sockeln stehen und ein verkröpftes Gebälk tragen. In den Zwischenräumen der Halbsäulen ist eine zweistöckige Architektur eingebaut, unten mit bogenförmigen Nischen, oben mit giebelgekrönten Tabernakeln zur Aufnahme von Statuen. Die weiße Marmorplatte in der Mitte ist eine Gedenktafel Sultan Abdul Hamids zur Erinnerung an die Anwesenheit Kaiser Wilhelms II. und seiner Gemahlin in Baalbek. Bis zum Fuße dieser Tafel reichte vor der Ausgrabung die Verschüttung. Die Treppe links führte zum Allerheiligsten, das nur den Priestern zugänglich war. Dort stand auch die Bildsäule des Gottes auf einem mit Reliefs verzierten Unterbau; diese stellten Szenen aus dem Leben des Gottes dar. Unter dem Allerheiligsten lag ein Keller, zu dem man von Norden hinabstieg. Er diente einst als Schatzkammer.

لوحة ۷۵ - بعلبك . (ژویتر هلیوپولیتانوس) معبدی حولیسنگ دهلیزنده نصف مدور حجره .

بو دهلیزدن یالکر اوچ باصمق ایله برده جبهه دیواری بوکونه قدرمحافظه ایدیله بیلیمش ، ستونلردن پک آزشی قالمش ، چاتی ایسه تماماً زائل اولمشدر . جبهه دیواری ، طبق (باکوس) معبدنده اولدینی کبی ایکی قاتی حاوی اولوب قورهنت طرزنده دوزیپلایه لره اقسامه آیرلمشدر . حجره لر داخلنده وقتیه هیکلر بولنور ایدی . دیوارک مدورالشکل اولسی Exedra دینلن ونصف دائره شکلنده بولنان صره لرك وضع وتأسيسنه مساعد ایدی . رسمده کوریلن قسم مدورک طولی ۱۳۵ ، عرضی ۱۱۳ مترو اولان بر مستطیلدر . ستون کووده لری ۷.۰۸ مترو طولنده اولوب مصرغرائیتدن یکپاره اوله رق مصنوع ایدی .

Tafel 75. **Baalbek.** Halbrunde Nische in der Halle des Hofes vor dem Tempel des Jupiter Heliopolitanus. Aufnahme der Kgl. Preußischen Meßbildanstalt.

Von der Halle sind nur noch die drei Stufen und die Rückwand erhalten, die Säulen aus rotem Granit sind bis auf wenige Reste, das Dach ist ganz verschwunden. Die Rückwand ist, ähnlich wie im Bacchustempel, durch zweistöckige Architektur gegliedert, die zwischen flachen korinthischen Pfeilern eingebaut ist und in deren Nischen Statuen aufgestellt waren. Die halbrunde Bildung der Wand ist eine sogenannte Exedra, in deren Schatten Ruhebänke standen. Der Hallenhof, zu dem diese Exedra gehört, ist ein Rechteck von 135 m Länge und 113 m Breite, die Säulenschäfte waren 7,08 m lang und bestanden aus einem einzigen Stück ägyptischen Granits.

لوحة ٧٦ - بعلبك . اقسام معماريه .

یوقاریده : بیوک (هلیوپولیتانوس) معبدینک صاجاق قسمی اولوب اک آشاغیسنده شریتواری ئورولمش بر سیلمه ، بونک اوزرنده دیش دیش زینتله ، دها اوستنده دخی تزینات بیضیه ایله برده طاشقین بولنان قورنیشک سطح تختانیسی اوزرینه یاپلمش قونصول یعنی دیرسکلر و بونلرک آره یرندهده کل شکلنده زینتله کورولمکدهدر . اشبو قورنیشک یوزطرفی چفته بورغاچلر ایله مزین وایپ طرزنده بوکولی مدور جنبر ایله متوجدر . بونک اوزرنده آقانت یاپراقلیله و آرسلان باشی شکلنده اولوق آغزلریله مجهز جاتی اولوقلری بولتمقدهدر . صایمتراق کیرچ طاشندن اولان بتون بوهیئتک ارتفاعی ایکی مترونی متجاوزدر .

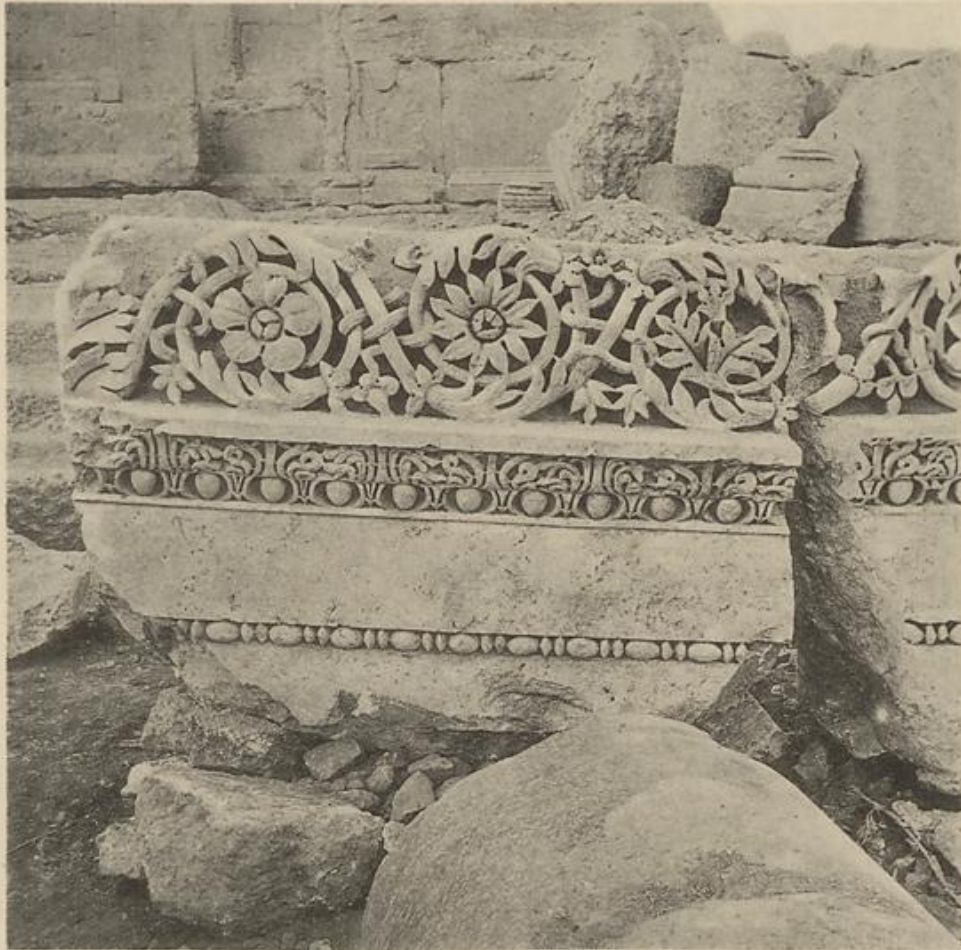
آشاغیده : بیوک (هلیوپولیتانوس) معبدی اوکندهکی حولی داخلندهکی مستطیلی رواقک آرشیتر او یعنی باش کیریشندن بر پارچه ایله بونک اوزرنده آصمه داللیری تزیناتی حاوی اولان فریز .

Tafel 76. **Baalbek.** Architekturstücke. Aufnahme der Kgl. Preußischen Meßbildanstalt.

Oben: Gebälkstück des großen Heliopolitanustempels, unten beginnend mit einem Flechtband, über diesem folgt ein Zahnschnittmuster, hierauf ein Eierstab, dann Konsolen, zwischen denen Rosetten auf der Unterfläche des überkragenden Gesimses angebracht sind; dieses ist auf der Vorderseite mit einem doppelten Mäander geschmückt und wird oben gekrönt durch einen seilartig gedrehten, halbrunden Stab. Über diesem liegt die mit Akanthuslaub geschmückte und mit löwenköpfigen Wasserausgüssen dekorierte Traufrinne des Daches. Die Gesamthöhe des aus gelblichem Kalkstein bestehenden Werkstückes beträgt 2 m.

Unten: Fragment des Architravs und des an ihn angearbeiteten Rankenfrieses von den Hallen des rechteckigen Hofes vor dem großen Tempel des Heliopolitanus (vgl. Text zu Taf. 75).

لوحة ۷۷ - بعلبك . (وهنوس) معبدی .

شکلمز ، بومعبدك اك اني محافظه اولتمش اولان جبههسنی ارائه ایتمکدهدر . معبدك پلانی آت نعلی شکلنده اولوب بونك اوک طرفده باصاماقلر ایله برده رواق موجوددر . بنانك قاعدهسی قوس شکلنده بش کیریتی نی حاویدر و بوکیرتیلرک هر برینه تقابل ایتمک اوزره دیوارده برده حجره واردر . یکپاره اولان ستونلر بش وجهلی قاعدهلر اوزرینه موضوع و قورهنت نظامنده کدک بش وجهلی باشلقلرله مزیندرلر . دیوارلرک داخلأ ترینیاتی ایکی قاتدن مرکب حجره لر ایله برده قورنیشدن عبارتدر . سقف قبه شکلنده ایدی .

(وهنوس) معبدی صوک رومادورینک (باروق) دینلن اسلوبنک اک کوزل واک ماهرانه برمالیدر . تقریباً بعد المیلاد ۲۰۰ سنه سنده وجوده کتیرلمش اولوب خرستیانلق زماننده (باربارا) نام عزیزهیه آتحاف اولتمش برکلیسا ایدی .

Tafel 77. **Baalbek.** Tempel der Venus. Aufnahme der Kgl. Preußischen Meßbildanstalt.

Die Tafel zeigt den Tempel von der am besten erhaltenen Rückseite. Der Bau hat eine hufeisenartige Grundrißbildung. Der ihn umgebende Sockel zeigt fünf bogenförmige Einziehungen, welchen in der äußeren Wand fünf Bildnischen entsprechen. Die monolithen Säulen ruhen auf fünfseitigen Basen und sind von fünfseitigen korinthischen Kapitellen gekrönt. Die Wanddekoration im Innern besteht in zweigeschossigen Tabernakeln und einem Hauptgesims. Die Decke war kuppelförmig.

Der Venustempel ist eines der schönsten Beispiele des spätrömischen, sogenannten Barockbaustils. Seine Entstehung fällt etwa in das Jahr 200 n. Chr. In christlicher Zeit diente er als Kapelle der heiligen Barbara.

وقتيه بر روما شهري اولان (جرش) بوكون حورانده (وادي کروان) داخلنده (جرش) نامني حائر در . بو محلك خرابه لري تدمر ، په ترا ، و بعلبكن صكره بتون سوريه نك اك اهميتليلر يدر . مع التأسف بونلرك بر چوغني زمانك طاش خيرسزلري طرفدن تخريب ايدلمش اولديغندن دهها زياده ضرردن وقايه لري ايچون شدتلي تدبيرلرك اتخاذي الزمدر . شهرك سوري ٣,٥ كيلومتر و سعتنده در . سورك جنوب قسيمي اوكنده بيوك برباب ظفر و بوكا متصل اولق اوزره دخي محاربات بحريه اويونلرينك اجراسنه مخصوص اولان و (نوماخي) دينلن بر محل موجوددر . بونك حاوي اولديني حوض ١٥٥ مترو طول و ٥٥ مترو عرضنده در . بوندن صكره ٩٠ مترو طول و ٥٥ مترو عرضنده بر (سيرق) كلور . شهرك داخلنده ايكي تياترو محلي واردر . جنوبده كي سورك يقينده بازار محلي كاتدركه بورادن اعتباراً ايكي طرفي ستونلي ٨٠٣ مترو طول و ١٢,٦ مترو عرضنده بر جاده بتون شهرك داخلندن كچرك امتداد ايدر . بوراده وقتيله جمعاً موجود اولان ٥٢٠ ستوندن آزوقته كلنجه يه قدر يالكز ٧١ عددی قالمش ايدى . اشبو جاده نك قربنده بيوك (آرته ميس) معبدى بونلوركه ١٠٤ : ١٦٠ مترو ابعادنده بر تراچه اوزرنده مؤسس وستون رواقليله محاط ايدى وكوزل بر قيو بونك مدخلني تشكيل ايدردي . شهرك سائر مواقعه و لايعد انقراض مسكن آره سنده قاپليجه ، سوقاق قبولري ، كوبري ، چشمه ، كليسا كي بر چوق مؤسساتك بقاياسي كورولمكده در Zeitschrift des Deutschen Palästinavereins XXV, 1902 نامنده كي آلمانجه رساله موقوتده دوقتور (ك. شوماخر) ك جرش حقتده ٣ لوحه و ٤٢ رسمى حاوي كوزل بر اثرى مندرجدر . ١٨٩٦ سنه سي تشرين اولنده جرش ده بولتمش اولان باويرا ولى عهدى پرنس (روپره خت) حضرتلرينك دخي Zeitschrift des Münchener Altertumsvereins N. F. 9 نام رساله موقوتده بو خرابه لر حقتده بك كوزل تعريفاتي حاوي بر اثرى مندرجدر كه پرنس بو اثرنده بتون بوآده لردن كمال تقدير ايله بحث ايتمكده درلر .

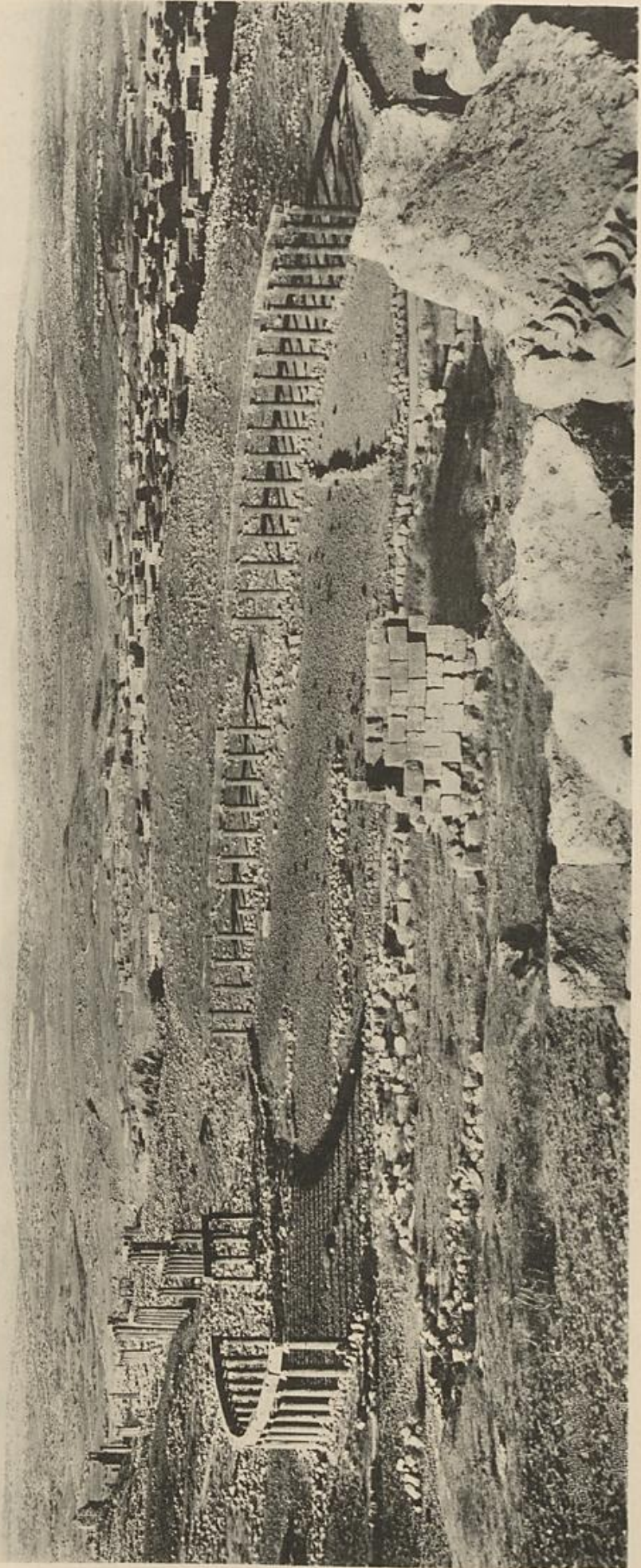
٧٨ نجى لوحه ، شهرك (فوروم) دينلن بازار محلي ارائه ايتمكده در . بو محل آت فعلى شكلنده بنا اولتمش اولوب اك بيوك قطري ٧٤,٤٠ مترو طولنده در . اييونيك نظامنده كي ستونلردن يالكز ٥٦ عددى محفوظ قالمشدر . شو آت فعلى شكلنك آچيق طرفي ٧١ مترو عرضنده اولوب بوراده وقتيله موجود اولان بر مرديوندن ، بوكون (بيت التي) دينلن و جنوبده كي تياترو محلك همان يقينده كاش اولان بر معبده چيقيلور ايدى .

Tafel 78. **Gerasa.** Aufnahme der Expedition Puchstein.

Die einstige römische Stadt Gerasa ist das heutige Djerash im Wādi Kêrawān des Haurān. Nächst Palmyra, Petra und Baalbek sind die Ruinen dieses Ortes die bedeutendsten von ganz Syrien. Leider ist vieles davon durch modernen Steinraub verwüstet worden. Die Stadtmauer hat einen Umfang von 3,5 Kilometern. Im Süden steht vor ihr ein großes Triumphtor. Daran schließt sich eine sogenannte Naumachie zur Aufführung von Kämpfen zu Wasser, deren Becken 155 m lang und 55 m breit ist. Hierauf folgt ein Zirkus von 90 m Länge und 55 m Breite. Innerhalb der Stadt erheben sich zwei Theater. Nahe der Südmauer liegt der Marktplatz, von dem eine 12,6 m breite, von Säulenhallen begleitete Straße von 803 m Länge durch die ganze Stadt zieht. Diese Hallen hatten im ganzen 520 Säulen, davon standen bis vor kurzem noch 71 aufrecht. Nahe der Hauptstraße liegt der große Artemistempel auf einer von Säulenhallen umgebenen Terrasse von 104 : 160 m, zu der ein schönes Tor den Eingang bildete (Taf. 80). An anderen Stellen der Stadt bemerkt man, zwischen den Trümmern der Wohnhäuser, Thermen, Straßentore, Brücken, Brunnen, Kirchen und viele andere Anlagen.

Eine gute Arbeit über Gerasa ist von Dr. G. Schumacher in der Zeitschrift des Deutschen Palästinavereins XXV 1902 mit 3 Tafeln und 42 Abbildungen veröffentlicht. Eine vorzügliche Schilderung der Ruinen hat S. K. H. der Kronprinz Rupprecht von Bayern veröffentlicht, der im Oktober 1896 in Gerasa verweilte (Zeitschrift des Münchener Altertumsvereins N. F. 9. Jahrgang, München 1898, S. 1—9).

Taf. 78 zeigt den Marktplatz (Forum) der Stadt, der in der Form eines Hufeisens gebaut ist. Der größte Durchmesser beträgt 74,40 m. Von den ionischen Säulen stehen 56 noch aufrecht. Die Öffnung des Hufeisens ist 71 m breit, hier lag eine Treppe, über die man zu einem Tempel emporstieg, der heute bêt el-tei genannt wird, dicht neben dem südlichen Theater.

لوحة ۷۹ - جرش . آت نعلی شکنده بولنان (فوروم) یعنی بازار محلک شمال قسمیله بوکا متصل ستونلی رواقلرله
مجهز جاده نك شمال شرقیه متوجه قسمی .

صول طرفده و افق خطی اوزرنده كائن تپه اوزرنده بیوك (آرتمیس) معبدینك ستون و دیوارلری فرق
اولمقده در .

آشاغیده : شكك اك ایلری قسمنده و قدیمأ (خریسورواس) نامنی حائر اولان ایرماغك كنارنده بیوك
بركيسانك اتقاضی كورولبور . ایرماغك اوته طرفنده ایسه اسكى برحمامك بقایاسیله برده بوكون (جرش) نامنده
اولان چركس كونی بولمقده دركه ۱۸۷۸ سنه سنده بوراده اسكان ایدیلن اهالیسك اليوم عددی ۱۵۰۰ در .

Tafel 79. Oben: **Gerasa**. Aufnahme der Expedition Puchstein.

Nördlicher Teil des hufeisenförmigen Forums mit dem Anschluß der Säulenstraße
in nordöstlicher Richtung.

Auf der Höhe links am Horizont erkennt man die Säulen und Mauern des großen
Artemistempels.

Unten: im Vordergrund die Trümmer einer großen Kirche dicht am Rande des
Baches, der im Altertum den Namen Chrysorrhoeas führte. Jenseits des Baches liegen die
Reste eines alten Bades und das heutige Tscherkessendorf Djerash, das im Jahre 1878
hier angesiedelt wurde und etwa 1500 Einwohner zählt.

لوحة ۸۰ - جرش .

یوقاریده : جهت جنوبیہ دہ کاٹن بر (تہ تراپیلون) ک قسم تختانیسیدر . یکدیگری بر زاویہ قائمہ تختہ قطع ایدن ایکی یولک محل تقاطعندہ وقیلہ تأسیس ایدلش بولنان جادہ قبولرینہ - درت کچیدی حاوی اولدقلریچون - بواسم وریلوردی . کمر شکلندہ حجرہ لرلہ مزین بولنان درت عدد پیلپایہ شکلمزده کورولمکده در . شکلک دها ایچ طرفندہ قورہنت طرزندہ کی ستونلر بورایہ متصل وایکی طرفی ستونلی رواقلرلہ مجہز اولان جادہ یہ عائددر .

آشاغیدہ : (آرتہمیس) معبدینک بیوک قیوسنک ایچ یوزی .

قبو آجیقفلنک عرضی تقریباً ۰ متر و ارتفاعی ۱۱ مترودر . بورادہ کی تزینات قورہنت طرزندہ دیوار پیلپایہ لرلہ اوزرلرندہ کی صاحبقردن ، بردہ برر فرونتون ایلہ متوج کمرلی وپک نازک وسوسلی حجرہ لردن عبارتدر . تفرعاتی دها ابی آکلامق ایچون ۸۲ نجی لوحہ نک صول و ۸۰ نجی لوحہ نک دہ یوقاری طرفندہ کی اشکالہ مراجعت اولتہ .

Tafel 80. **Gerasa.** Aufnahme der Expedition Puchstein.

Oben: Unterbau des südlichen Tetracylon, d. h. eines Straßentores mit vier Durchgängen, das am Schnittpunkt zweier rechtwinklig sich kreuzenden Straßen errichtet war. Man erkennt die vier Pfeiler, die mit Bogennischen dekoriert sind. Im Hintergrund korinthische Säulen der anschließenden Hallenstraße.

Unten: Innenseite (Hofseite) des großen Tores zum Artemistempel. Die Breite der Toröffnung beträgt etwa 5 m, seine Höhe 11 m. Korinthische Wandpfeiler mit darüberliegendem Gebälk bilden den Schmuck im Verein mit gewölbten, von Giebeln bekrönten Wandnischen zierlichster Art. Vgl. Taf. 82 links und Taf. 85 oben für weitere Einzelheiten.

یوقاریده : ظفر قپوسنک جنوبدن کورونیشی (۷۲ نجی لوحه نك صاغ طرفنده کی شکل بونکله مقایسه اولته).
 اوج قسمدن مرکب اولان بوقپونک بوکون اسمی (باب عمان) در . اورتهده کی آچیققلنگ عرضی ۶,۴۷ مترو،
 وکمرک تپهسنه قدر اولان ارتفاعی ده ۱۲ مترودر . طرفنده کی کوچوک قپولرک ابعادی ایسه بونک تقریباً نصفیدر .
 صاچاق اوزرنده کی تزینات دوشمشدر . بنانک شمال طرفی شکلاً همان جنوبده کینک عینیدر . قپولرک طرفینده ایکی
 نصف ستون واردروبونلرک قاعده لری آقانت تزیناتتی حاویدر . باشلقر قورهنت نظامنده ایدی . یان قپولرک
 اوزرنده کی حجره لر داخلنده هیکلر وارییدی . بو بنانک بعد المیلاد ایکنجی عصره منسوب اولسی ملحوظدر .

آشاغیده : (آرته میس) معبدینک اوک طرفی (بونکله ۸۴ نجی لوحه مقایسه اولته) .

معبد، شهرک اک یوکسک قطعه سنده کائن اولوب ۷۸ مترو طول و ۵ مترو عرضنده بر مردیوندن بورایه
 چیقلمقدهدر . مذکور معبد ۱,۴۵ مترو قطرنده و قورهنت نظامنده دوز ستونلرله محاطدر . معبدی محیط اولان
 میدانک طولی ۱۶۰ و عرضی ۱۱۵ مترودر . قسم داخلیننده بیوک بر قپو ایله جانباً ایکی کوچوک مردیونی حاوی
 کنیش بر دهلیز، برده ۱۱,۲۰ مترو عرض و ۱۷,۱۰ مترو طولنده برسالون ایله صول طرف منتهاسنده معبوده
 هیکلنک و قتیله کائن اولدینی محل مقدس بولتمقدهدر . بوراده ده جانباً ایکی مردیوندن یوقاری چیقیلور . معبد،
 اطرافنده کی رواقلرله و (پروپیله) دینلن طیش قپو ایله برابر بعدالمیلاد ایکنجی عصرک اواسطنه منسوب اولوب هیئت
 عمومیه سی، رومالیرک سوریه ده معبدلر انشاسی حقدده کی طرز صنایعیرینه اک محتمم بر مثال تشکیل ایدر .

Tafel 81. **Gerasa.** Oben: Das Triumphtor von Süden. Vgl. dazu Taf. 82 rechts.
 Aufnahmen der Expedition Puchstein.

Dieses dreiteilige Tor heißt heute Bab 'Ammân. Die mittlere Öffnung ist 6,47 m breit und 12 m hoch bis zum Bogenscheitel. Die kleineren Durchgänge haben etwa die Hälfte dieser Maße. Die Schmuckformen über dem Gebälk sind herabgestürzt. Die Nordseite des Bauwerks ist fast gleich der Südseite erbaut. Die Pforten werden durch zwei Halbsäulen flankiert, deren Fuß Akanthuslaubwerk zeigen. Die Kapitelle waren korinthisch. In den Nischen über den Seitentoren standen einst Statuen. Der Bau dürfte in das 2. Jahrhundert n. Chr. gehören.

Unten: Der Artemistempel in der Vorderansicht. Vgl. dazu Taf. 84.

Der Tempel liegt auf dem höchsten Punkt der Stadt, eine 78 m lange Treppe von 5 m Breite führt zu ihm hinauf. Er ist von glatten, korinthischen Säulen umgeben, deren Durchmesser 1,45 m beträgt. Der den Tempel umgebende Platz hat eine Länge von 160 m bei 115 m Breite. Der Innenraum zeigt eine geräumige Vorhalle mit großem Hauptportal und zwei kleinen seitlichen Treppenaufgängen, dann einen 11,20 m breiten, 17,10 m langen Saal und am westlichen Ende ein Allerheiligstes, in dem die Statue der Göttin stand. Auch hier führen zwei Seitentreppechen nach oben. Der Tempel gehört mit seinen umgebenden Hallen und dem Propylon in die zweite Hälfte des 2. Jahrhunderts n. Chr. und ist in seiner Gesamtanlage eines der großartigsten Beispiele römischer Tempelbaukunst in Syrien.

لوحة ٨٢ - جرش .

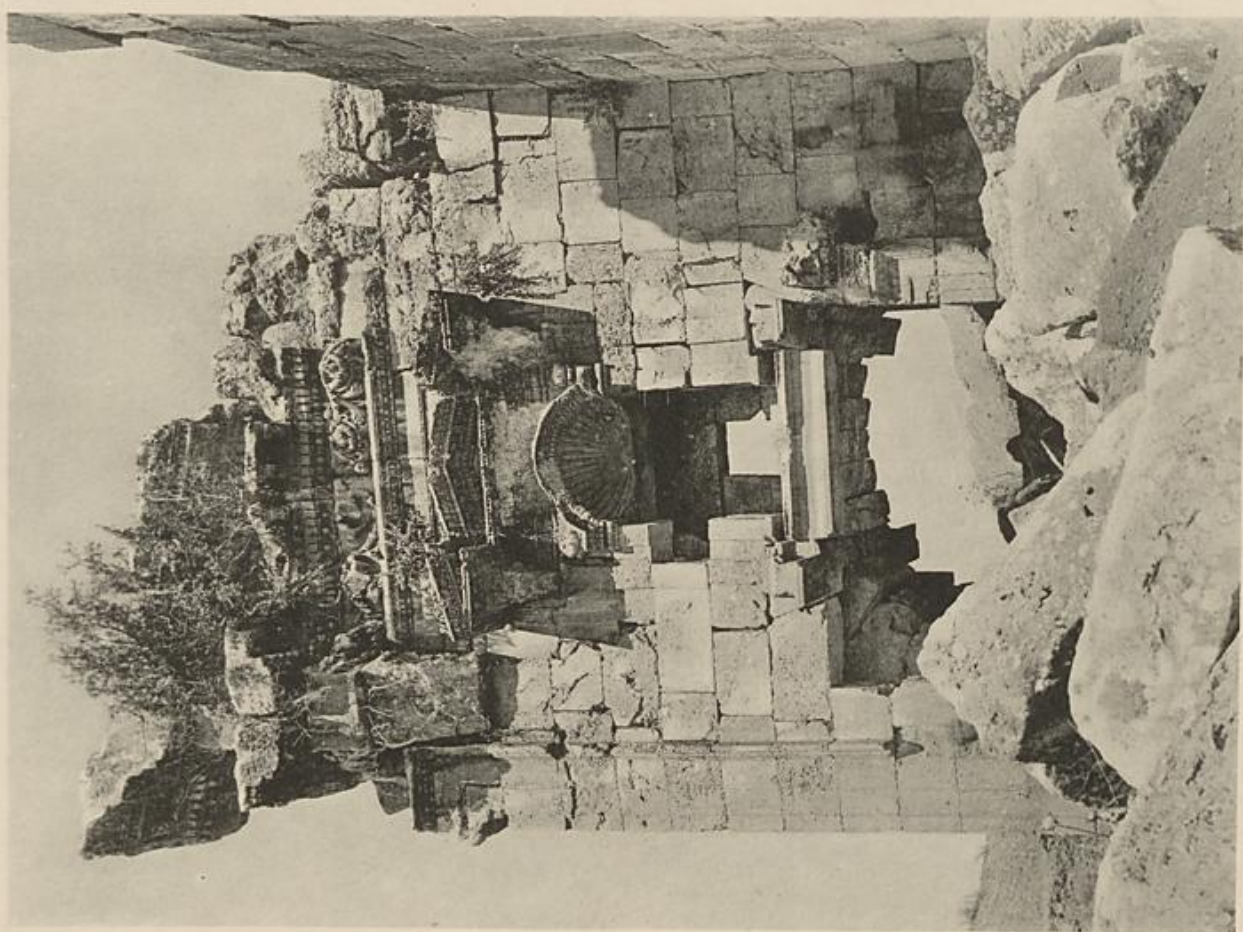
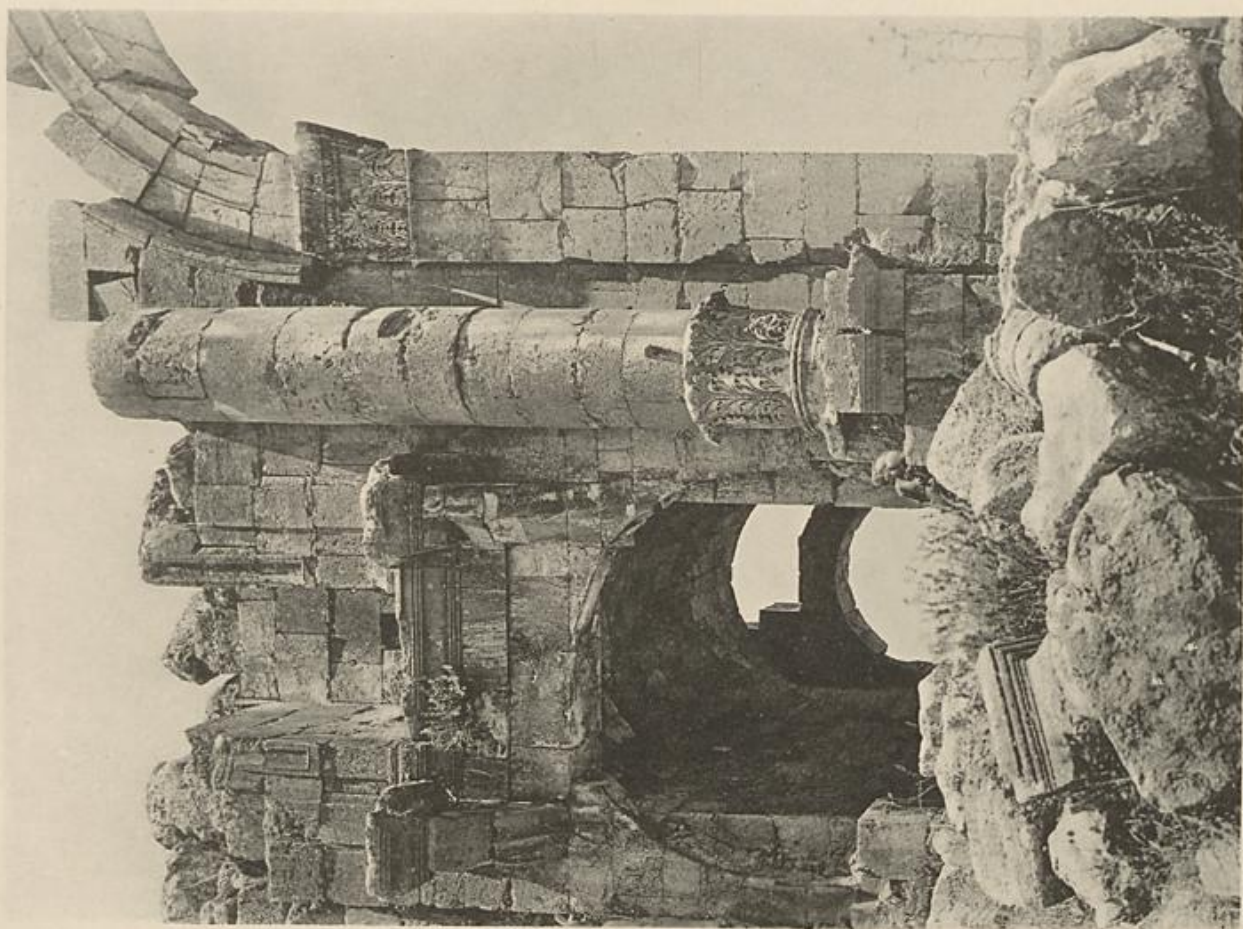
صاغده : ٨١ نجى لوحه نك يوقارى طرفنده مصور بولنان ظفر قبوسنك جنوب جهتدن كورونن تفرعانى .
صولده : (آرتهميس) معبدنك (پروپيله) يعنى طيش قبوسنه عائد تفصيلات [٨١ نجى لوحه نك آلت وبالخاصه
٨٥ نجى لوحه نك اوست قسى بونكله مقايسه اولنه] .

Tafel 82. **Gerasa.** Aufnahmen der Expedition Puchstein.

Rechts: Einzelheit des auf Taf. 81 oben abgebildeten Triumphtores, aufgenommen von der Südseite aus.

Links: Einzelheit vom Propylon zum Artemistempel, vgl. dazu Taf. 81 unten und besonders Taf. 85 oben.

لوحة ۸۳ - جرش . (بيت التی) معبد صغيرينك كورونيشی .

بو معبد دخی قوره ن نظامنده ستونلرله محاط ایدی وجههده ۸ ، اوزون یوزلرندهده ۱۱ ستونی حاوی ایدی . بو کون یالکر بر ستون قالمشدر . (شوماخر) ک سالف الذکر اثرنده [صحیفه ۳۱ ، شکل ۱۲] مذکور اولدینی وجههده بلکهده اصل جبههده ایکنجی بر صره ستون دها وار ایدی . ۴،۷۰ مترو عرضنده بولنان قیونک طرفینده کوچک مردیونلر بولنمقدهدر . کذلک شمال طرفندنده معبدک (چهللا) دینلن قسمنه بر یول وار ایدیکه بونک محل مقدسی فرق اولنمامقدهدر . اوزون وجهلرک طیشنده کی کمرلی حجره لر شایان دقتدر . وقتیه شبهه سز بولنرده هیکلر موجود ایدی . طونوسلر اوزرینه انشا اولمش بیوک مردیونلرله بازار محلندن بو معبده چیقیلور ایدی .

Tafel 83. **Gerasa.** Ansicht des kleineren Tempels (bēt el-tei). Aufnahme der Expedition Puchstein.

Auch dieser Tempel war ein korinthischer Peripteros. Er hatte acht Säulen in der Front und elf Säulen an den Langseiten. Heute steht nur noch eine Säule. Vielleicht ist an der Hauptfront noch eine Säulenreihe zu ergänzen, wie dies Schumacher, a. a. O. S. 31, Abb. 12, tut. Zu beiden Seiten des 4,70 m breiten Tores liegen kleine Treppenaufgänge. Ein direkter Zugang führte auch von Norden in die Zella, deren Allerheiligstes nicht erkennbar ist. Interessant ist die Gliederung der äußeren Langwände mit halbrunden Nischen, in denen zweifellos Statuen gestanden haben. Große Treppenanlagen, die auf Gewölben ruhten, führten vom Marktplatz zu diesem Tempel empor.

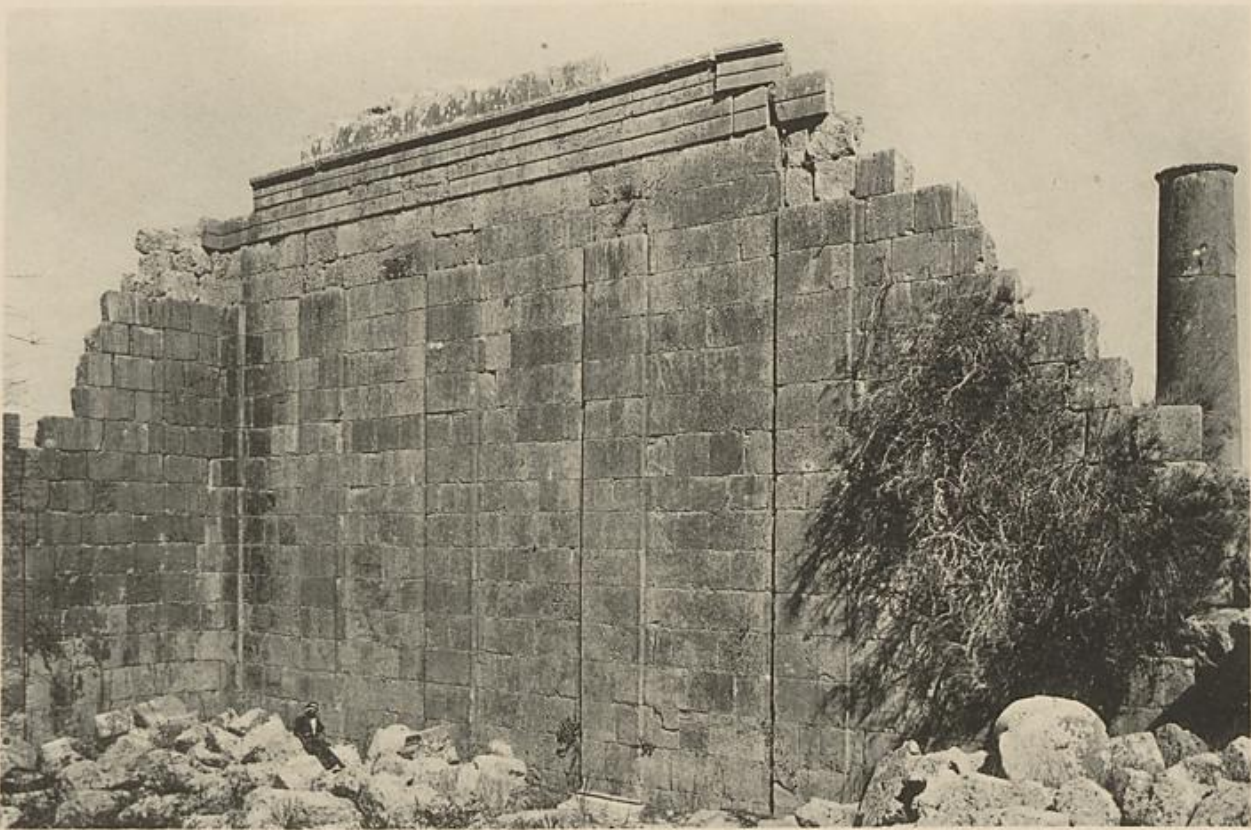
لوحة ۸۴ - جرش . یوقاریده : بیوک (آرتهمیس) معبدی . جنوب جنوب شرقی جهتده کی گوشه نك كورونیشی .
 بو شكل [۸۱ نجی لوحة نك آلت طرفده کی رسم ایله اوکا عائد متك دخی مقایسه سی ایجاب ایدر] ، معبدك
 اوزون وجهه دیوارینی ارائه ایتمکده و بو صورتله ده هیئت عمومیه نك بیوککی حقتده بر فکر ویرمکده در .
 آشاغیده : کوچوك (بیت التی) معبدینك (چهللا) دینلن قسمنده کی ایچ دیوار . دیوارك - روما معمارینك
 اك كوزل دورنده معناد اولدینی وجهله - غایت نازك و محتشم بیلبایه لرله اقسامه منقسم بولدینی كورولبور . ایوم
 یالكر بر ستون باقی قالمشدرکه اوده صاغ طرفده مرئی اولاندر .

Tafel 84. **Gerasa.** Oben: Großer Tempel der Artemis. Blick auf die Ecke von SSO. Aufnahme der Expedition Puchstein.

Diese Aufnahme, zu welcher man das Bild Taf. 81 unten nebst Text vergleiche, zeigt die Langwand des Tempels und gibt damit eine Vorstellung von der Gesamtgröße der Anlage.

Unten: Südliche Innenwand der Cella des kleineren Tempels (bēt el-tei). Man sieht, daß die Wand mit sehr feinen und vornehm wirkenden Pfeilern gegliedert ist, wie das in der besten Epoche der römischen Baukunst der Fall zu sein pflegt. Die Kapitelle waren vermutlich aus Stuck, vielleicht auch aus vergoldeter Bronze hinzugefügt. Rechts wird die einzige noch aufrecht stehende Säule dieses Tempels sichtbar.

لوحة ۸۵ — جرش . یوقاریده : (آرتهمیس) معبدینک (پروپیلون) یعنی طیش قیوسی . قیو دیوارینک صاغ طرف قسمک سوقاقدن کورونیشی . [۸۰ نجی لوحة ایله ۸۲ نجی لوحه نك صول قسمی بونکله مقایسه اولنه] .
بودیوارک نازک بر صورتده مزین اولان کمرلی حجره بی و — بر چوق روما مبانینده و بالخاصه بعلبکده کوردیکمز وجهله — بر صفت فارقه دن عبارت اولان منکسر فرونتونی حاوی قسمی تصویر ایدلمشدر .
آشاعیده : مزین چشمه (یمفه نوم) .

بو مزین و محشم چشمه نك جدارانی ، روما تیاترولرینک صحنه دیوارنده کی طرزده مشابه اولمق اوزره سوسلی اقسام معماریه و منحوتنه حاویدر . وقتیه موجود اولان دیوار پیلپایه لری بوکون دوشمش اولدینی ایچون صاجاق عادتاً هواده معلق کی طور مقده در . بونک تزیناتی مبدول اولدینی کی روما دور معماری سنک باروق طرزنده و فرونتون شکلنده کی اقسامی ده کوزه چارمقده در . بو چشمه ، سالف الیان ایکی طرفی ستونلی جاده نك کنارنده و (فوروم) ایله بیوک (آرتهمیس) معبدی آره سنده کائن ایدی . بنا اوزرنده کی کتابه یه نظراً بعد المیلاد ۱۷۵ سنه سنده و ایمپراطور (مارقوس ثوره لیوس) زماننده وجوده کتیرلمشدر .

Tafel 85. **Gerasa.** Aufnahme der Expedition Puchstein.

Oben: Propylon des Artemistempels, Straßenseite, rechte Hälfte der Türwand. Vgl. hierzu Taf. 80 und Taf. 82 links. Dargestellt ist die fein dekorierte Bogennische dieser Wand mit ihren charakteristischen gebrochenen Giebeln, wie wir sie gleichzeitig bei vielen syrischen Römerbauten, besonders zu Baalbek, kennen.

Unten: Das Nymphäum, d. h. eine prächtige Brunnenanlage, deren Wände mit reichster Architektur und Plastik ausgeschmückt war, wie man sie ähnlich auch an der Bühnenwand römischer Theater anbrachte. Die einstigen Wandpfeiler sind heute herausgerissen, so daß das Gebälk in der Luft zu schweben scheint. Es zeigt ebenfalls die reiche Ornamentik und die barocke Giebelform der spätrömischen Baukunst. Das Nymphäum stand am Rande der großen Säulenstraße, zwischen dem Forum und dem großen Artemistempel. Es wurde nach einer Inschrift, die sich am Bau selbst befindet, im Jahre 175 n. Chr. unter dem Kaiser Marcus Aurelius erbaut.

لوحة ۸۶ - جرش . یوقاریده : اوکنده بر رواقی حاوی اولان کوچوک تیاترو محلنک هیئت عمومیه سنک شمال شرقیدن کورونیشی .

بعضیلرنجه بر (ئوده ئون) یعنی اوستی قبالی کوچوک بر تیاترو اولدینی ظن ایدلش اولان بو تیاترو (آرتمیس) معبدینک شمالنده ، یان طرفده کائن بر یولک کنارنده اولوب شمال غربیه متوجه بولنمقده در و نصف دائره شکلنده در . آلت قاتده سکر صره ، یوقاریده ده طقوز صره کورولمکده در . هر ایکی صره آراسنده کنیش بر یول موجود اولوب بونک دیوارنده ۱۲ حجره اویولمشر . بتون بو باصمه قاری حاوی اولان قسم بوکون زمینک ۱۲ مترو فوقده بولنمقده در . تیاترونک نصف دائره شکلنده کی سطحنک کنیشلیکی تقریباً ۲۳ مترودر .

آشاغیده : جرشک جنوبنده کی بیوک تیاترونک صره لرینک کورونیشی .

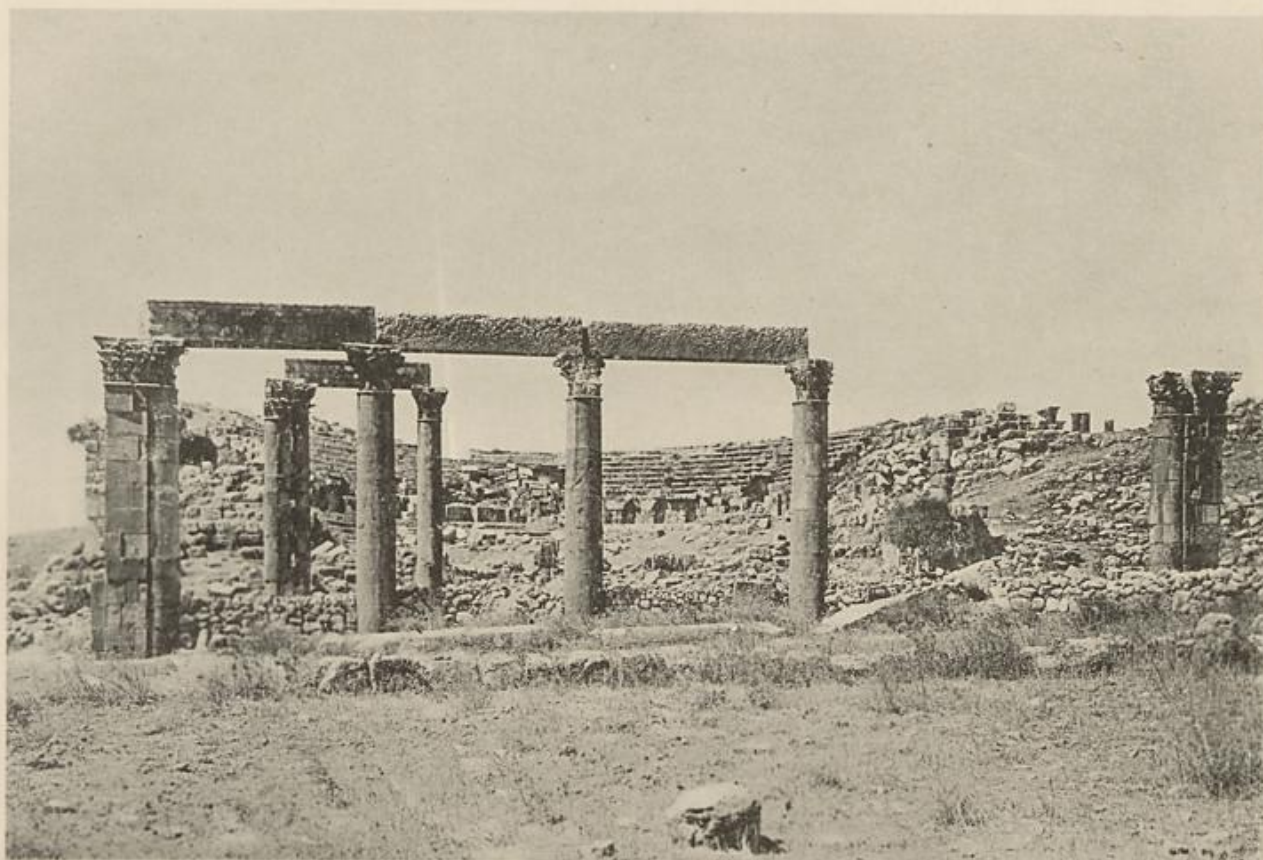
بو کوزل تیاترونک یقین وقتده خراب اولسنه ، جرش کوی اهالیسنک بوراسنی طاش اوجاغی مقامنده قوللامش اولمیری سبب اولمشر . نصف دائره نک قطری ۳۴،۴۰ مترو اوزونلغنده ایدی . بونک اطرافنده تختانی ۱۵ صره موجوددر . بعده بر یول واردرکه بونک ده اوست طرفنده شیمدیکی حالد ۱۷ صره کورولمکده در . بو تیاترونک صحنه سنه عائد ستونلردن بر چوغنی محفوظ قالمشدر . بتون بنانک خرابه لکدن اولان ارتفاعی الیوم ۱۹ مترودر . تیاترونک ۴۵۰۰ کشی نی آله جق بر وسعی اولدینی حساب اولنمشر .

Tafel 86. **Gerasa**. Oben: Gesamtbild des kleineren Theaters mit Straßenhallen im Vordergrund, von Nordosten. Aufnahme der Expedition Puchstein.

Das Theater, welches einige für ein Odeum halten, liegt nördlich vom Artemistempel an einer Seitenstraße und ist nach Nordost gerichtet. Es hat Halbkreisform. Man erkennt im unteren Rang noch acht Sitzreihen, im oberen neun. Zwischen beiden Rängen ist ein breiter Gang. Die Wand desselben zeigt zwölf schön verzierte Nischen. Der ganze Sitzraum ragt heute noch 12 m hoch über den Boden. Die Breite des Theaterhalbkreises beträgt etwa 23 m.

Unten: Blick in den Sitzraum des größeren, südlichen Theaters zu Gerasa. Der Untergang dieses schönen Theaters wurde bis vor kurzem dadurch beschleunigt, daß die Bewohner des Dorfes Djerash es als Steinbruch benutzten. Der Durchmesser des Halbkreises betrug 34,40 m. Um diesen ziehen sich 15 untere Stufen; dann folgt ein Umgang, und hierauf erkennt man noch 17 obere Reihen. Von der Bühne dieses Theaters stehen zahlreiche Säulen noch aufrecht. Heute ragt der ganze Bau noch 19 m über das Trümmerfeld empor. Man berechnet, daß er Raum für 4500 Personen hatte.

لوحة ۸۷ - شمالی حوران داخلندہ (قناوات) .

حوران قطعہ سی شامک ۹۰ کیلومتر قدر جنوبندہ در . کرک ازمئہ عتیقہدہ کرک بوکون حورانک اہمیتی محصولات زراعیہ سندہ در . بو صورتہ الہ ایدیلن زکینک سایہ سندہ ازمئہ قدیمہدہ اورادہ محتشم قصبہ لر وجودہ کتیر یلمشدر . اشته بونلردن بری دہ (قنااتا) اسمنی طاشیان (قناوات) اولوب عربستان غربی نک اک مہم مواقعدن بری ایدی . شہر وقیلہ بر قاج کوپری نی حاوی اولان بر ایرمغک طرفیندہ کائن اولوب بر چوق میشہ ، قواق ، جویر آغاجلریلہ محاطدر . شہرک سورلری ، قولہ لر ، مقدس بر منبع ، تیاترو شکلندہ بر (نودہ ٹون) بوکون فرق و تمیز اولدینی کبی حال حاضرہ (السرای) نامی آلتدہ معروف اولان بنانک دخی [۸۷ نجی لوحہ نک صولندہ] (پرہ تور یوم) یعنی عسکری قوماندانک سرانی اولدینی آکلاشلقمقدہ درکہ بوراسی صکرہ دن بر خرسیتیان کلیساسنہ تحویل اولنمشدر . بوندن بشقہ آت میدانی ، متعدد یوللر ومسکنلر ، ایلریسندہ جہہدہ درت ستونی حاوی بر (زہوس) معبدی ایلہ بردہ شہرک خارجندہ و جنوب طرفندہ کائن و ستونلرہ محاط بر معبد بناسی کورولمکدہ در . بوصول معبدہ ٹاند ایکی ستونک شیمدیکی حالی ۸۷ نجی لوحہ نک صاغندہ ارانہ اولنمشدر . ہر ایکی معبد ، اہالینک معاونت و مشارکت دیندارانہ سی سایہ سندہ وجودہ کتیرلمش ایدی .

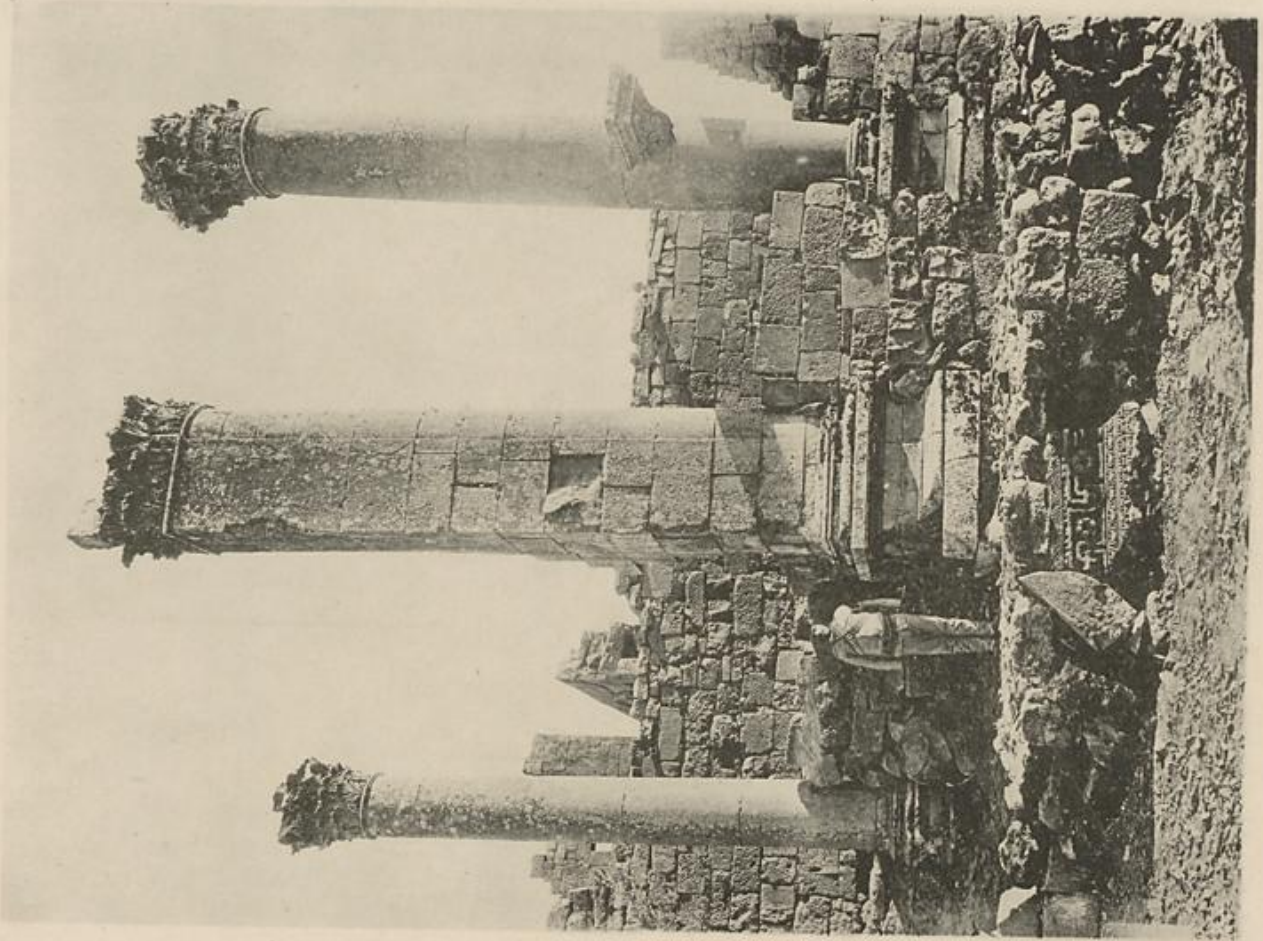
Arabia Petraea III. نک (دوماچوسکی) ایلہ (برونوو) و Erdkunde XV. S. 931 ff. (ریٹہر) ک

S. 107—114 و بونلرک Ancient Architecture in Syria, Section A, Part 5, S. 346 ff. نامندہ کی اثرلرینہ مراجعت اولتہ .

Tafel 87. **Ḳanawât im nördlichen Ḥaurân.** Aufnahmen der Expedition Puchstein.

Die Landschaft Ḥaurân liegt etwa 90 Kilometer südlich von Damaskus. Sowohl im Altertum wie heute beruht ihre große Bedeutung in der Getreideerzeugung. Prachtvolle antike Städte entstanden infolge des dadurch gewonnenen Reichtums. Eine solche Stadt war Ḳanawât, die im Altertum Kanatha hieß und einer der wichtigsten Orte des westlichen Arabiens war. Die Stadt liegt zu beiden Seiten eines Baches, der mehrere Brücken hatte und ist von vielen Eichbäumen, Pappeln und Nußbäumen umgeben. Stadtmauern, Türme, ein Quellenheiligtum, ein theaterförmiges Odeum sind erkennbar, und in dem heute »es Serai« genannten Gebäude (Taf. 87 links) erblickt man das Prätorium, das später zu einer christlichen Kirche umgewandelt wurde. Man erkennt ferner den Hippodrom, zahlreiche Straßen und Wohnhäuser, den Tempel des Zeus mit vier Säulen in der Front, sowie einen rings von Säulen umgebenen Tempelbau südlich außerhalb der Stadt, von dem Taf. 87 rechts zwei Säulen im jetzigen Zustand wiedergibt. Beide Tempel waren aus Beiträgen frommer Bürger erbaut.

Vgl. Ritter, Erdkunde XV, S. 931 ff.; Brünnow und v. Domaszewski, Arabia Petraea III, S. 107—114; Butler, Ancient architecture in Syria, Section A, Part 5, S. 346 ff.

لوحة ۸۸ . شمالی حوران طاغلرنده کائن (السویدا) .

بو جسم خرابه نك نام عتیقی معلوم و معین دكلدر . بو کون بوراده ۴۰۰۰ درزی نی حاوی بر کوی بولمقده در . کوزل انشا اولمش بر روما کورپریسی ، وقتیلہ اهرام شکلده برچانی حاوی دوریک اسلوبنده کوزل بر تره ، خرستیان ادوار ابتدایه سنه عائد معظم بر (بازیقا) و علی الخصوص روما ادوار اخیرهنه منسوب بر معبد موجود اولوب شکلمز بو معبدی ارائه ایتمکده در . آشاغیکی رسم ، اولک جبهه نك بر قسمی کوسترر . قوره نت نظامنده کی باشلقلر آغیر و باصیق بر شکلده اولدینی کی آرشیتر اوده معتادک خارجنده اوله رق اشکال هندسیه نی حاویدرکه بونک اوزرنده آصمه داللی اشکالیله مزین پک زیاده باصیق بر فریز بولمقده اولوب اوست قورنیش دخی معتاد اولان شکلدن کلیاً انحراف ایتمکده در . معبدک بیوک قوسندن بشقه یان طرفده ایکی کوچوک قبو دها وار ایدیکه بولردن بری شکلمزک اوست طرفده ارائه اولمشدر . بوراده فروتونک دیکلکی و اوچلرینک ده سطح افقی اوزرینه طوغریدن طوغریه استناد ایتمکده اولسی قاعده یه مخالفدر . بتون بو خصوصلر اشبو معبدک ، صوک روما دورینه عائد بر طشره لی ایثی اولدینی ظن و تخمین ایتدیرمکده در .

(برونوو) ایله (دوماچوسکی) نك سالف الیسان اثرینک ۸۸-۱۰۱ نجی صحیفه لرینه و (اوپنهایم) کده (بحر سفیددن بصره کورفرینه) نام اثرینه مراجعت اولته .

Tafel 88. **Suwêdâ im nördlichen Haurângebirge.** Aufnahme der Expedition Puchstein.

Der antike Name dieser großen Ruinenstätte steht nicht fest. Heute befindet sich dort ein Drusendorf von 4500 Einwohnern. Man erkennt eine gut gebaute römische Brücke, ein schönes Mausoleum in dorischem Stil mit einst pyramidalem Dach, eine großartige Basilika frühchristlicher Zeit und vor allem einen spätrömischen Tempel, der auf unserer Tafel abgebildet ist. Das untere Bild zeigt einen Teil der Vorderfront. Die korinthischen Kapitelle haben eine plumpe niedrige Form, der Architrav trägt ein ungewöhnliches Gittermuster, ein merkwürdig flacher Rankenfries liegt darüber, und auch das obere Gesimse weicht von dem üblichen durchaus ab. — Der Tempel hatte außer dem Hauptportal noch zwei seitliche Nebentüren, deren eine auf dem oberen Bild unserer Tafel dargestellt ist. Hier fällt die Steilheit des Giebels und die Art, wie seine Enden unvermittelt auf der horizontalen Fläche aufsitzen, als anormal auf. Alle diese Erscheinungen lassen den Tempel als eine provinzielle Arbeit der späteren Römerzeit erscheinen. Vgl. Brünnow und v. Domaszewski a. a. O., S. 88—101; Frhr. von Oppenheim, Vom Mittelmeer zum Persischen Golf I S. 187 ff.

لوحة ۰۸۹ . یوقاریده : حصن سفیره . ستونلاره عحاظ اولان معبدك شرق جههسی .

حصن صفری ، طرابلسك شرقده و جبل لبنانك بر تهسی اوزرنده كائن بر خرابه در . (نهرهست ره نان) ك
Mission scientifique نام اثرینك ۱۳۰ نجی صحیفه سنه مراجع اولنه .
شکلزك اوست قسمنده مرئی اولان وکنیش بر قاعده اوزرینه مؤسس بولنان اطرافی ستونلی معبد ایشه بو
تهنك اوزرنده كاتدر . بیوك قونك یاننده و جهت شمالهده بر كوچوك قیو كوریلور . معبدك چهللا دینلن
قسمی بعلبکده کی (باکوس) معبدی کی کیری طرفده بر محل مقدسی حاوی ایدیکه بوکا ۸ باصه مقله چیقیلور ایدی . معبد
روما ادوار ابتدائیه سنه منسوب اولوب لبنان داخلنده موجود بو کی مبانینك بلکده اك قدیمی در .

آشاغیده : شمالی سوریه (حصن سلیمان) .

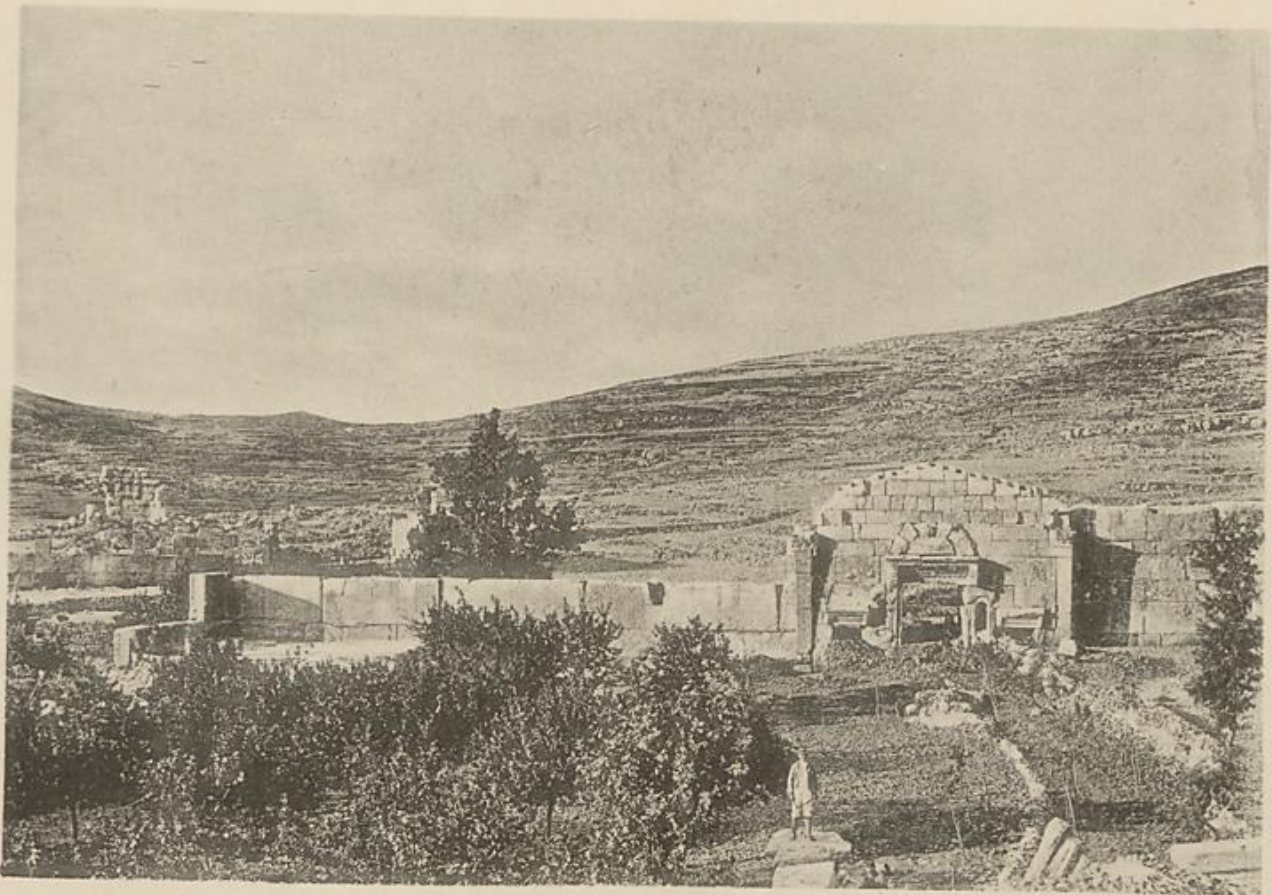
(زهوس) معبدینك میدان داخلیبی ایله شمال مدخلنك ایچریدن کورونیشی . بنا بعد المیلاد ایکنجی عصردن
قاله در . ۹۰ نجی لوحة ایله اوکا عائد متن بو شکل ایله مقایسه اولنه .

Tafel 89. Oben: **Höşn Sfiri**, Ostfront des Peripteraltempels. Aufnahme der Expedition Puchstein.

Höşn Sfiri ist eine Ruinenstätte auf einem Berghügel des Libanon östlich von Tarābulus, vgl. Ernest Rénan, Mission scientifique S. 130 ff. Dort erhebt sich der auf der Tafel (oben) abgebildete Antentempel, der auf einem breiten Unterbau errichtet ist, und in dessen Vorhalle 2 Säulen standen. Neben der Haupttür bemerkt man eine kleine (nördliche) Seitentür. Die Cella hatte, ähnlich wie im Bacchustempel zu Baalbek, ein Allerheiligstes im hintersten Teil, zu dem 8 Stufen emporführten. Der Tempel gehört der frührömischen Epoche an, er ist vielleicht der älteste derartige Bau im Libanon.

Unten: **Höşn Suleimân in Nordsyrien**. Inneres des Tempelbezirkes des Zeus mit dem nördlichen Eingangstor, von innen gesehen; der Bau stammt aus dem 2. Jahrhundert n. Chr. Aufnahme der Expedition Puchstein. Vgl. hierzu Taf. 90 nebst deren Beschreibung.

لوحة ٩٠ . شمالی سوریه ده حصن سلیمان . معبدك میدان مقدسك مدخلی .

حصن سلیمان ، حصك غربنده وكوزل بر وادینك مخرجنده كائدر . زمان قدیمه كی اسمی (بیتوقایقه) اولوب بعد المیلاد ایكنجی عصره منسوب و یوكسك بر دیوارله محاط اولان مستطیل الشكل بیوك بر معبد میدانی حاوی اولقه متمیز ایدی . بو میدانك طولی ١٤٤ ، عرضی ٩٠ مترودر . دیوارك طاشلری ٦ مترویه قدر طول و ٢-٣ مترو ارتفاعی حائردرلر .

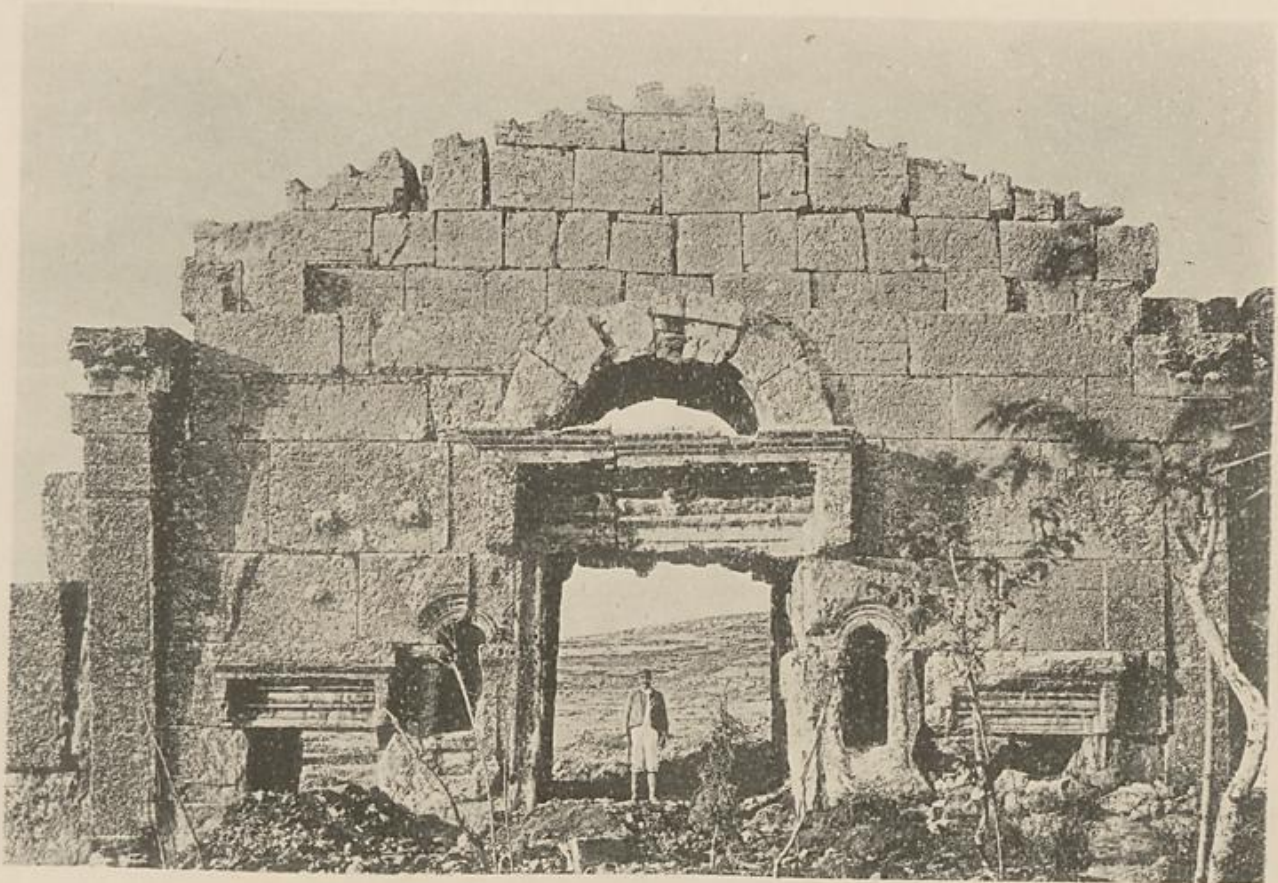
لوحة مزك اوست قسمی دیوارك مدخل غربیسی [قورنیش كوشه لرینك آلتسده قنادلی ایکی تصویر واردر] ، آلت قسمی ده فرونتون شكلنده كی شمال مدخلی ارائه ایدر . میدانك داخلنده كی معبد (زوپیتر) ه آنخاف اولنمش ایدی . بونك چهللا دیوارلرنده ایونیک نظامنده نصف ستونلر ، جهه سنده ده ینه ایونیک نظامنده درت عدد دوز ستون واردر . بنا ، بر تپه اوزرنده كاش اولوب میشه آفاجلریله محاطدر و اوزرینه ده اوزون بر مردیون ایله چیقلمقده در . سربست قالان ستونلر زلزله نتیجه سنده كاملاً منهدم اولمشدر . میدان مقدسك درت مدخلندن شمالده بولنانی [٨٩ و ٩٠ نجی لوحه لك آلت قسملری] ك محتم اولانیدر . بری بیوك و ایکیسی كوچوك اولق اوزره اوچ آچیقلقدن مركب اولوب آره یرلرنده كرك داخلاً و كرك خارجاً مدور واصداف بجهه شكلنده كوچوك حجره لر واردر . بیوك مدخلك اوزرنده كی كمر ، اوست أشيكك یوكسكی تخفیف ایتمك مقصدینه منی یاللمشدر . (م . ژ . ره ی) ك Archives des missions scientifiques اوچنجی جلدنده ٢٢٩ نجی صحیفه ایله برنجی لوحه یه مراجعت اولنه .

Tafel 90. **Höşn Suleimân in Nordsyrien.** Eingangstore in den heiligen Tempelbezirk. Aufnahme der Expedition Puchstein.

Höşn Suleimân liegt westlich von Homs am Ausgang eines schönen Tales. Es hieß im Altertum Baitokaike und war ausgezeichnet durch einen großen rechteckigen Tempelbezirk aus dem 2. Jahrhundert n. Chr., der von einer hohen Mauer umgeben ist. Seine Länge beträgt 144, die Breite 90 m. Die Blöcke der Mauer sind bis zu 6 m lang und 2—3 m hoch. Das obere Bild unserer Tafel zeigt den westlichen Eingang in die Mauer (mit 2 Flügelfiguren unter den Gesimsecken), das untere den nördlichen, welcher giebelförmig ausgestaltet war. Der Tempel im Inneren des Bezirks war dem Jupiter heilig. Er zeigt an den Cellawänden ionische Halbsäulen, an der Front 4 glatte ionische Säulen. Der Bau liegt auf einem Hügel, Eichbäume umgeben ihn, und eine lange Treppe führt zu ihm empor. Infolge Erdbebens sind die freistehenden Säulen alle umgestürzt.

Von den vier Mauertoren des heiligen Bezirks ist das Nordtor (Taf. 89 und 90 die beiden unteren Abbildungen) das prächtigste. Es zeigt einen großen und zwei kleinere Durchgänge, dazwischen außen und innen bogenförmige kleine Nischen (sogenannte Konchen). Der Bogen über dem Haupteingang diente zur Entlastung des Türsturzes. Vgl. M. G. Rey, Archives des missions scientifiques 1866, III, S. 229, Pl. I.

لوحه ۹۱ . یوقاریده . شمالی سوریهده (آپامهیا) .

بو موقع (نهر العاصی) نك قسم وسطاسنده كاتندر . حكمداران سلفكیانك اك قوتلی قلعهلرندن بری اولوب
۱۰۰۰۰۰ نی متجاوز نفوسی حاوی بر شهری احاطه ایتمکده ایدی . کنیش و منبت اولان اووه نك داخلنده سلفكیانك
۳۰۰۰۰ آتی حاوی بر حاراسیله برده حرب فیلمری و بیینیجی مکتبلیری بولنمقده ایدی . ایران حکمداری خسرو ثانی بو
شهری بعد المیلاد یدنجی عصرده تخریب ایدنجه اهمیتی ضایع ایتمشدر . بوکون بوراده (قلعه المضیق) نامنی حائر بالکزر عادی
بر کوی واردر .

آشاغیده : حوران داخلنده بصری .

تیاترو تماشا کراننك اوطور مسنه مخصوص صره لری حاوی اولان محل . بو صره لرك قسم فوقانیسی ایله برده
وقیبله دائراً مادار موجود اولان رواقك بقایاسی .

عربیجه قلعه معناسنده اولان بو کونکی (بصری) زمان قدیمده (بوسترا) نامنی حائر اولوب عن اصل نبیطیلرك
بر موقع مستحکم ایدی . بعده ایمپراطور (ترازان) ایله خلفلری طرفندن پك محتم بر صورتده اعمار اولنمشدر . بو
موقع هم اهمیتی ، همده مبانی عالیجه جهتیله زنگین اولدینی ایچون اوکا (اسکی شام) نامی اضافه ایلدی . دوراسلامه
کلنجیه قدر کروان تجارتنك بر مرکزی ایدی و حضرت محمد علیه السلامده علام نبوتك موجود اولدیغنی خبرویرن
راهب (بحیرا) دخی بو موقعده مقیم ایدی . شهر ، یوکسك قلعهسی ، قوله لر و مناره لری ایله بوکون بیله بتون سیاحلر
اوزرنده قوتلی بر تأثیر اجرا ایتمکده در [۹۴ نجی لوحه یه و بونك متنه و بونلرك بالاده مذکور اثرینه دخی
مراجعت اولنه] .

Tafel 91. Oben: **Apameia in Nordsyrien.** Aufnahme der Expedition Puchstein.

Der Ort liegt am mittleren Orontes. Er war eine der stärksten Festungen der seleukidischen Fürsten und umschloß eine Stadt von 100 000 Einwohnern. In der reichen Ebene unterhielten die Seleukiden ein Gestüt von 30 000 Pferden, die Kriegselefanten und Reiterschulen. Als der Perserkönig Chosrau II. die Stadt im 7. Jahrhundert n. Chr. verwüstet hatte, versank sie in Bedeutungslosigkeit, und heute findet sich dort nur ein elendes Dorf namens *Ḳal'at el-Muḍiḳ*. Vgl. Butler, *Architecture and other arts*, S. 52ff.

Unten: **Boṣrā im Ḥaurān.** Cavea des Theaters, oberste Zone der Sitzreihen, mit dem Rest einer einst umlaufenden Halle. Vgl. Taf. 92.

Boṣrā (arab. = Festung) hieß im Altertum Bostra und war ursprünglich ein befestigter Ort der Nabatäer, der von Kaiser Trajan und seinen Nachfolgern prachtvoll ausgebaut wurde. Der Ort ist so reich an bedeutenden Bauwerken, daß man ihm auch den Beinamen Eski-Schām (Alt-Damaskus) gegeben hat. Er war bis in die arabische Zeit hinein Mittelpunkt des Karawanenhandels, und bekannt ist die Episode Mohammeds, der hier von dem Mönch Bahirā als Prophet anerkannt wurde. Die Stadt mit ihrer hochragenden Burg, ihren Türmen und Minareten macht auch heute noch einen gewaltigen Eindruck auf alle Reisenden. Vgl. Text zu Taf. 94. Butler, *Ancient architecture in Syria*, Section A, Part 4.

لوحة ٩٢ - بصرى . تياترو صحنه سنك صاغ طرف جبهه ديوارى [٩١ نجى لوحه نك آشغى قسمندهكى رسمك صول طرفيله بو لوحه مقايسه اولته].

صحنه نك جبهه ديوارى يعنى ككارى ، نصف دائره شكلندهكى تياترويه اك آلت صره لرك بولندينى طرفدن كيريله جك محله كاڻ اولان قسميدر . (بصرى) ده بو ديوار اوچ حجره نى حاوى اولان وياريم ستونلرله مجهز بر قسم فوقانى ده طاشيمقده بولنان بوكسك بر قاعده دن عبارتدر كه بو ديوار ، صحنه طرفندهكى گوشه سنه موضوع و قباريق سيلمه لرى حائر متين بر پيلپايه ايله نهايت بولور . بتون انشاآتك منظره عموميه سى ٩٣ نجى لوحه ده كوسترلشدر .

صاغده : لبنان داخنده و طرابلسك شرقده (كوره) وادى محصولدارى قربنده كاڻ (قصر الناس) و (هليوس) معبدى سورلرينك مدخلى .

روماليلرك (قصر الناس) ده كاڻ اولان (هليوس) معبدى ، سيلمه لرله مجهز بر تراچه نك اوزرنده مؤسس اولوب بونك ديوارلرينك بر قسمى ، حالا بعض يرلرنده ١٢ طبقه دن مركب اولدقلى حالده باقيدر . ستونلر ده و يرلش اولوب قاعده لرى حالا كورولمكده در . باشلقر قوره نت نظامنده ايدى .

(هليوس) معبدندن تقريباً ٨٥ مترو اوزاقده قوره نت نظامنده ايكنجى بر معبدك خرابه سى بولتمقده در كه هر تقدر ده ا زياده تخريب ايدلش ايسه ده مسطحى تماميله فرق و تميز اولته بيلبور . (١٠٠٠ ر. ه. ك) Archives des missions scientifiques مجموعه سنه [١٨٦٦] مندرج راپورينه مراجعت اولته .

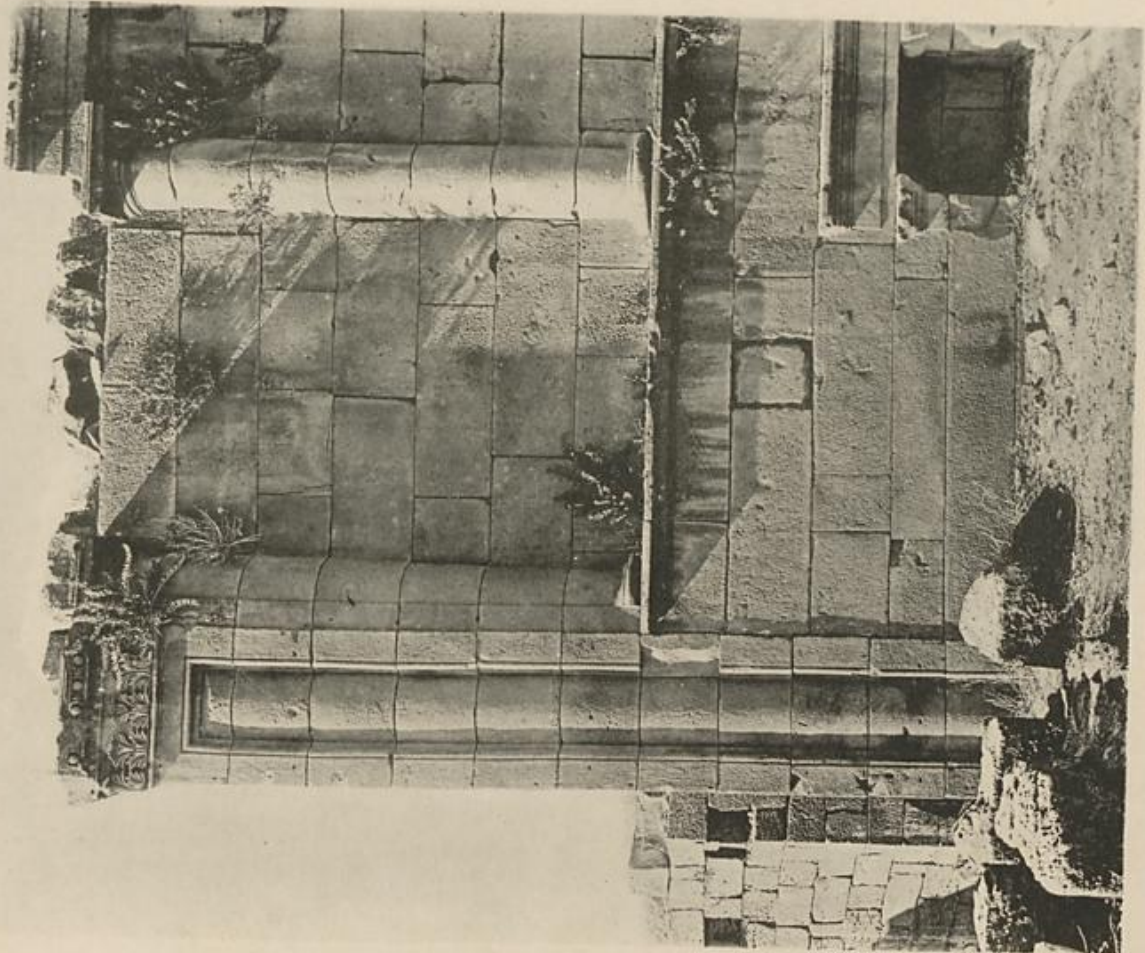
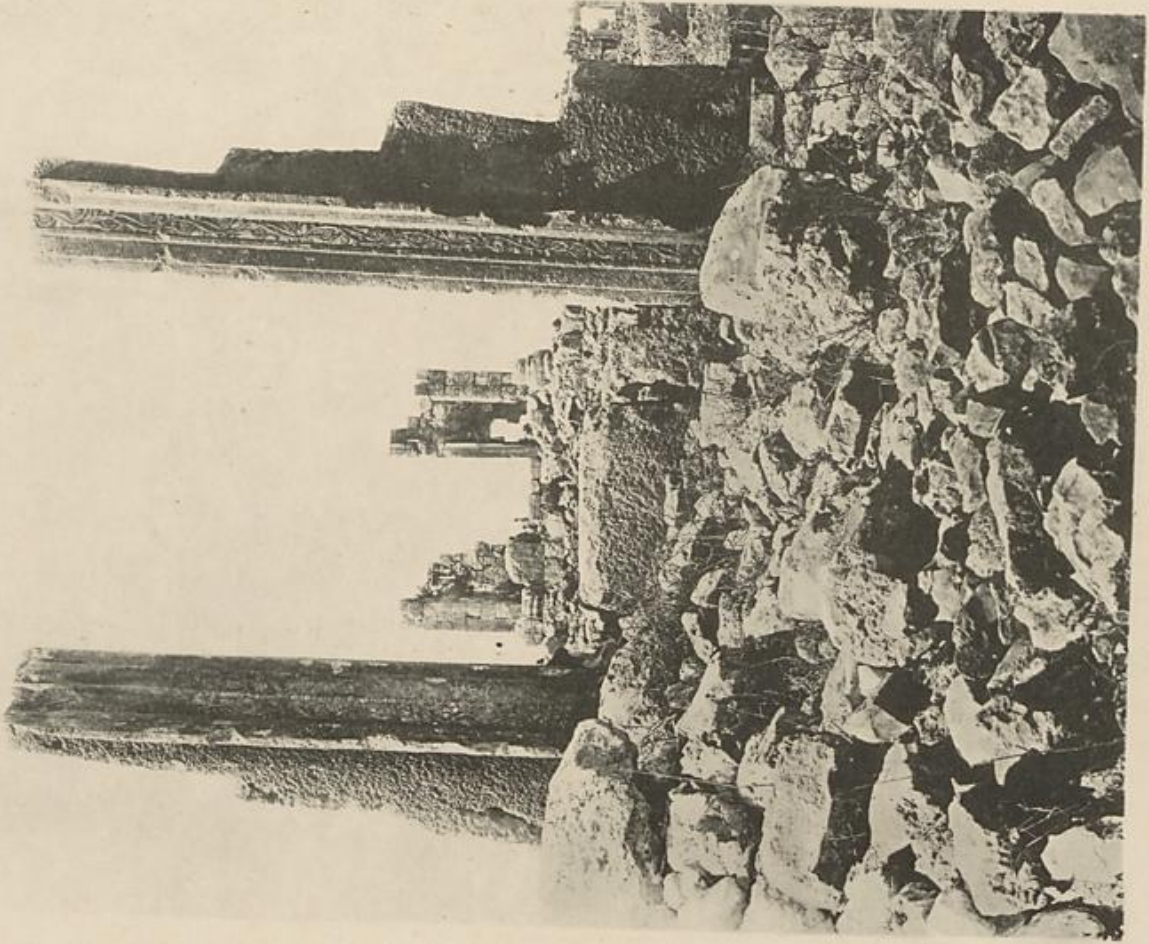
Tafel 92. Links: **Boṣrā**, rechte Versurenfront des Theaters (vgl. Taf. 91 unten links). Aufnahme der Expedition Puchstein.

Die Versuren sind diejenigen Teile des Bühnengebäudes, welche an den beiden Zugängen zum Theaterhalbkreis und zu den untersten Sitzstufen liegen. In Boṣrā besteht diese Wand aus einem hohen Sockel mit drei Tabernakeln, darüber erhebt sich eine Halbsäulenarchitektur. Nach der Bühne zu schließt ein kräftig modellierter Pfeiler die Versur ab. Einen Überblick über den ganzen Bauteil gibt auf Taf. 93 die untere Abbildung.

Rechts: **Ḳaṣr Naūs** im Libanon östlich Ṭarābulus bei der fruchtbaren Ebene Kūra. Eingangstor in die Umfassungsmauer des Heliostempels. Aufnahme der Expedition Puchstein.

Der römische Heliostempel in Ḳaṣr Naūs steht noch mit einem Teil seiner Mauern zum Teil zwölf Schichten hoch aufrecht auf einer profilierten Plattform, die Säulen sind gestürzt. Die Basen sind noch erkennbar. Die Kapitelle gehörten der korinthischen Ordnung an.

Etwa 85 m vom Heliostempel entfernt liegen die Trümmer eines zweiten korinthischen Tempels, der zwar sehr viel stärker zerstört ist, dessen Grundriß aber trotzdem noch völlig erkennbar ist. Vgl. E. G. Rey, Rapport sur une mission scientifique dans le nord de la Syrie in den Archives des Missions scientifiques III, 1866, S. 340 f.

لوحة ۹۳ - شمالی لبنانده کائن (بزیزه) معبدینک جبهه سی .

(بزیره) ، قصر الناسک [۹۱ نجی لوحه ده کی آلت رسمه مراجعت] بر ساعت جنوب غربیسنده و (نهر العصور) وادیسنده کائندر . بوراده مارونیلرک بر کوی داخلنده رومالیر زمانندن قالش ایونیک اسلوبنده غایت جاذبه دار بر معبد بولمقده در . معبد یالکر اوک جبهه سنده درت عدد ستونی حاوی ایدی و قاعده سی موجود اولمیوب بر باصه مق اوزرینه مؤسس ایدی . آصمه یپراقلری تزیناتی حاوی بر فریز ایله متوج بولنان پک بیوک بر مدخلدن چهلایه کیریلور ایدیکه بو مدخلک یاننده بر کوچک قپو دها واردر . معبدک هانکی آله اتحاف اولندیغنه دائر هیچ بر کونه معلومات موجود دکلدر .

آشاغیده : بصری . تیاترو صحنه سنک صاغ طرف جبهه سی . [۹۲ نجی لوحه ده کی تعریفاته مراجعت اولنه] .

Tafel 93. **Bziza im nördlichen Libanon.** Front des Tempels. Aufnahme der Expedition Puchstein.

Bziza liegt eine Stunde südwestlich von Kaşr Naûs (Taf. 91 unten) am Tal des Nahr el 'Aşfür. Dort steht der sehr reizvolle Tempel ionischen Stils aus römischer Zeit bei einem maronitischen Dorfe. Er ist ein viersäuliger Prostylos ohne Podium, der auf einer einzigen hohen Stufe steht. In die Cella führte ein sehr großes Portal mit reicher Rankenfriesbekrönung, neben ihm liegt links noch eine kleine Türe. Über die Gottheit, welcher der Tempel geweiht war, ist nichts bekannt.

Unten: **Boşrā**, Theater. Rechte Versurenfront. Aufnahme der Expedition Puchstein. Vgl. die Beschreibung der Taf. 92.

لوحة ۹۴ — بصرى یوقاریده: بر طریق اوزرنده کائن بر کمرک شرقدن کورنیشنی .

آشاغیده: شهرک غرب قیوسنک خارجاً کورونیشنی .

بصرى شهرینک [۹۱ نجی لوحیه مراجعت] اک مهم خرابه‌لری بونک شرق قسمنده کائندرلر . شهر مستطیل الشكل بر دیوارله محاط اولوب داخندن زاویه قائمه تحتده تقاطع ایدن یوللر کچمکده در . شهرک غرب قیوسی حسن حالده قاله بیلیمش اولان یکانه مدخلدر . کرک پلانلری و کمرک تعریفاتی (برونوو) ایله (دوماچوسکی) نک سالف الذکر اثرنده موجوددر .

طریق اوزرنده کائن اولان کمرلی قیو ۱۸ مترو عرضنده در . اورته‌ده کی قیونک کنیشلکی ایسه ۶,۲۹ مترودر . قلعهنک بولندینی یرده غایت محتمم بر تیاترو موجود اولدقدن بشقه بیوک بر معبد، بر قاپلیجه ایله برده ایکی طرفی ستونلی جاده‌لر بقایاسی شایان تذکارددر . بتون بو بنالر اغلب احتمالاته نظراً (بصرى) نک ایپراطور (ترازان) طرفندن بعد المیلاد ۱۰۰ سنه‌سنده قحنی متعاقب وجوده کیشلدردر . فقط شهر قرون وسطاده دخی مهم بر کروان مرکزی و بازار محلی اوله‌رق قالمشدر . بر چوق جامعلر و بو میانده جامع المبارک ایله برده جامع عمر بو موقعک قدیماً حائز اولدینی اهمته دلالت ایلمکده در . [لوحه ۹۲ ایله بونک تعریفاته دخی مراجعت اوله] .

لوحه مزک اوست قسمی داخل شهرده کائن محتمم و مزین بر قیونی ارانه ایتدیکی حالده آشاغیده کی رسم، قلعه دیوارلری داخنده آچلمش بر مدخل کوسترکه بونک اشکالی رومالیرک مبائی عسکریه دخی کوزل شکلر ویرمکده ندرجه مقتدر اولدقلمش اثبات ایلمکده در .

Tafel 94. Oben: **Boşra**. Bogen über einer Straße, von Osten gesehen. Aufnahme der Expedition Puchstein.

Unten: Westliches Stadttor von außen.

Die bedeutendsten Ruinen von Boşra (vgl. Taf. 91) liegen im östlichen Teil der Stadt, die von einer Mauer im Rechteck umgeben und von rechtwinkligen Straßen durchschnitten war. Das westliche Stadttor ist das einzige noch gut erhaltene; gute Pläne finden sich bei Brünnow und v. Domaszewski, a. a. O. III, S. 7, nebst genauer Beschreibung. Das Bogentor über der Straße ist 18 m breit, der mittlere Durchgang hat eine Breite von 6,29 m. Im Gebiet der Burg liegt ein prachtvolles Theater, ferner sind ein großer Tempel, eine Therme und Reste großer Säulenstraßen bemerkenswert. Alle diese Bauten sind vermutlich nach der Eroberung Boşras durch Kaiser Trajan entstanden (105 n. Chr.). Die Stadt blieb aber auch im Mittelalter ein wichtiger Karawanenort und Markt; mehrere Moscheen, darunter die Djami' el Mebrak und die Omarmoschee, bezeugen ihre damalige Bedeutung. Vgl. Taf. 91 nebst Text.

Während das obere Bild der Tafel uns ein dekoratives Prachtthor im Inneren der Stadt zeigt, dessen oberer Teil (über den Kapitellen) später roh umgebaut worden ist, gibt das untere Bild den Anblick eines im Ringe der Festungsmauer eingefügten Eingangs, dessen Formen zeigen, wie die Römer auch militärische Bauwerke in getällige Formen zu kleiden wußten.

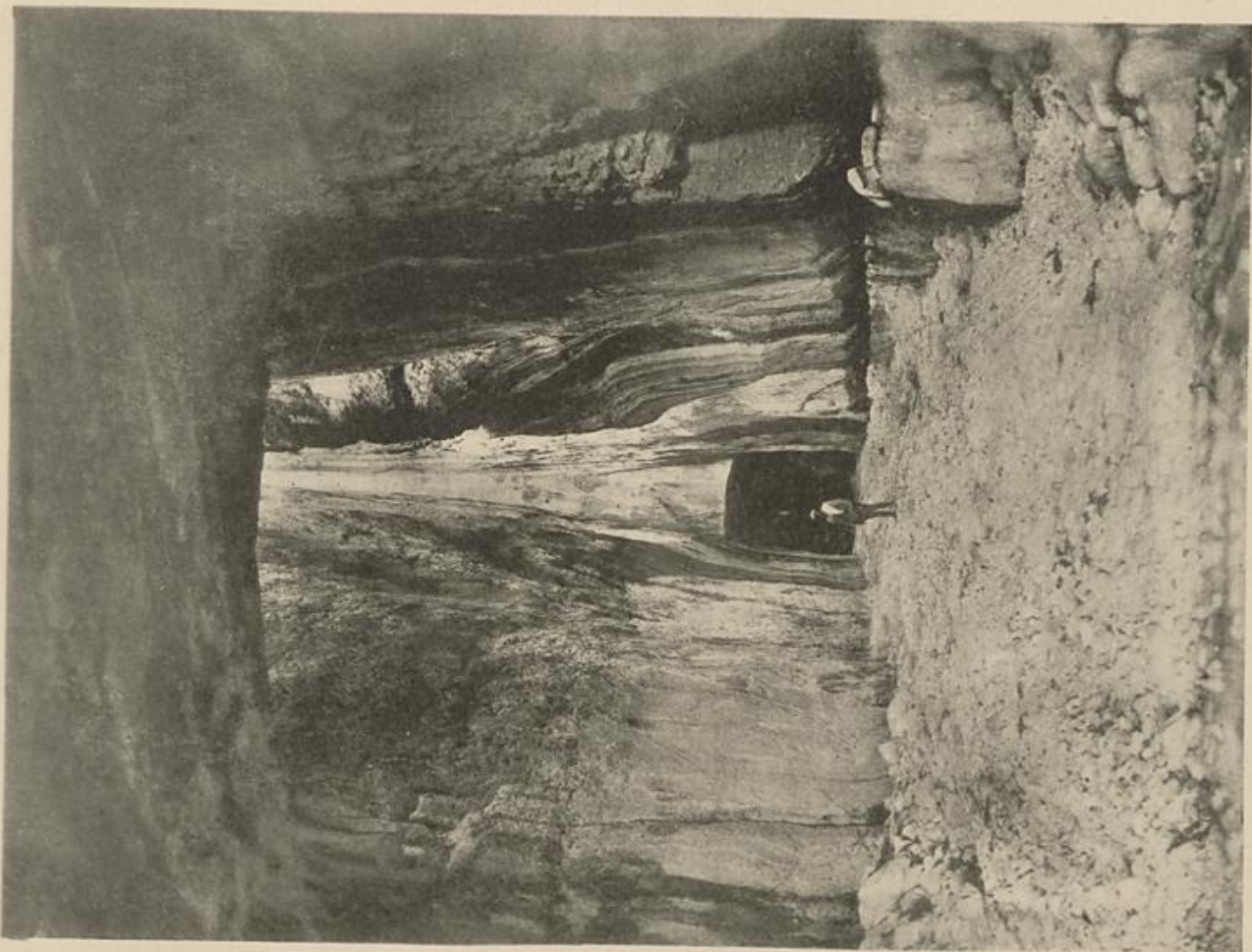

لوحة ۹۵ - (سهلوكيا پهریا) ده قیا داخلنده بر تونل .

بو کون سویدیه نامنی حائر اولان (سهلوكيا پهریا) ، آنتیوخیا (انطاکیه) نك لیمانی اولان بر شهر ایدی . لیمان محلی الیوم بتاقلق ایچنده در وجوارنده کی طاغلردن کن چاقل طاشریله طولشدر . زمان قدیمده بوکا مانع اولوق اوزره پک ماهرانه بر تدیر اتخاذ اولمش ایدی . شویله که : طاغك لیمانہ اك یقین بولنان قسمنه بر تونل یا بلمش ایدی که طاغ صولری ایله بو صولرك کتیردیکی طاش و سائرہ بونك داخلنه طوپلانور ولیمانك خارجنده کیدوب دکره دوکیلور ایدی . تبدیل مجرایه مخصوص اولان بو قنال عربجه دهلیز نامیله معروف اولوب ۱۱۰۰ مترو طولنده در و قسماً تحت الارضدر ، جدارانی اوزرنده ده کتابلری حاویدر که بو کتابلر ، زمان قدیمک مهندسله عائد اک بیوک آثارندن اولان بو انشاآتک ابتدا ایمپراطور (تیتوس) و مؤخرأ ایمپراطور (دیوقله سین) طرفندن یایدیرلدیغنی اثبات ایتمکده درلر .

Tafel 95. **Felstunnel in Seleucia Pieria** (Selefke). Aufnahmen von Dr. K. Wulzinger.

Seleucia Pieria, heute Suweidija, war die Hafenstadt von Antiochia (Antākija). Das Hafenbassin ist jetzt ganz versumpft und mit Geröll von den benachbarten Bergen angefüllt. Dieses wußte man im Altertum geschickt zu verhindern, indem man an der Stelle, wo das Gebirge am dichtesten an den Hafen herantritt, einen gewaltigen Felstunnel anlegte, der das Berggewässer und seine Geschiebe aufnahm und außerhalb der Hafenzonen ins Meer hinausführte. Dieser Ableitungskanal (arabisch dehliz) hat eine Länge von 1100 m, er ist teilweise unterirdisch, teilweise als offener Kanal angelegt und trägt an seinen Wänden Inschriften, welche beweisen, daß zuerst Kaiser Titus, später Kaiser Diokletian diese Anlage hat bearbeiten lassen, die zu den größten Ingenieurleistungen des Altertums gehört.

لوحة ٩٦ - (عمريت) ماراطوس ده فينيكه مدفنلرى .

قديم بر فينيكه بلدهسى اولان (ماراطوس) ، شمالى سوريه ساحلنده طرطوس (تورتوزا) نك تورتوزا جنوبنده آرادوس (ارواد) آطهسى قارشيسنده كاثير . موقى دها اوزاقدن قبالق اوج آبدہ واسطه سيله فرق و تميز اولتور . بو آبدہ لر ساحل بجرده كى طاشلى ميللى تپلر اوزرنده حاكمدرلر . ٩٦ نجى لوحه نك صاغنده بولنان ايكى آبدہ اك اسكى ادواره عائد اولوب هرايكسيده قيا داخلنده اويولمشدر . صاغده كى آبدہ آرسلا نلرله محاط برقاعده اوزرينه بربرينك فوقنده اوله رق وضع ايدلمش ايكى اسطوانه دن مركدر وبواسطوانه لر ديش شكلنده تزيناتى وزيقزاق خطوطى حاويدر . تپده نصف دائره شكلنده برطونوس موجود ايدى . عين رسمده كوريلن ديكر آبدہ ايسه درت كوشه برقاعده ايله اوزرنده براسطوانه دن مركدر كه بونك تپهسى اهرام شكلنده در . [وان برشم و فاتيونك بالاده مذكور اترينك ايكنجى جلدنده ٧٤ نجى لوحه يه و ٣٣٤ نجى صحيفه يه مراجعت اولنه] .

لوحه نك صولنده كى آبدہ يه كلنجه بوده دها مؤخر اولوب (ره نان) ك (لوحه ٧) Mission en Phénicie نام اترينك ٧ نجى لوحه سنده اهرام شكلنى حائر برتپه ايله مجهز اولدنى حالدہ ارايه اولمشدر . بو خصوصده (پرو) نك Histoire de l'Art نام اترينك اوچنجى جلدنك ١٥٤ نجى صحيفه سنده كى ٩٥ نجى شكله مراجعت اولنه . بو اوج آبدہ يه عائد اولان مدفنلر بونلر ك يقيننده وتحت الارض مغاره لر داخلنده كاشدر .

Tafel 96. **Phönikische Grabmonumente in Marathus** (Amrit). Aufnahmen von Dr. K. Wulzinger.

Die uralte phönikische Stadt Marathus liegt gegenüber der Insel Arados (Aruâd) an der nordsyrischen Küste, südlich von Tortosa (Tartûs). Weithin ist ihre Lage erkennbar an drei Felsmonumenten, die in majestätischer Weise die sanften Höhen am Meere beherrschen. Die zwei Monumente der Taf. 96 rechts gehören der älteren Epoche an. Beide sind aus dem gewachsenen Fels herausgearbeitet. Sie heißen heute el Maghâzil. Das Monument rechts zeigt auf einem von Löwen umgebenen Unterbau zwei über einander gestellte Zylinder, die mit Zahnschnitt- und Zickzackmustern dekoriert sind. Den oberen Abschluß bildete eine etwa halbkreisförmige Wölbung. Das andere Monument derselben Abbildung auf der rechten Seite unserer Tafel zeigt einen quadratischen Sockel, darauf den Zylinder, dann einen pyramidalen Abschluß. Vgl. van Berchem und Fatio, Voyage en Syrie II 1, Taf. 74 und I 2, S. 334 ff.

Das etwas jüngere Monument der Abbildung auf der linken Seite der Tafel ist von Rénan, Mission en Phénicie Taf. 17 ebenfalls mit pyramidalem Abschluß ergänzt worden, vgl. Perrot, Histoire de l'art III, S. 154, Fig. 98. Für das Löwendenkmal vgl. daselbst S. 152, Fig. 95.

Die zu den drei Monumenten gehörigen Gräber liegen unterirdisch in benachbarten Felskammern.

لوحه ۹۷ - يوقاريده: ماراطوس . (المعبد) عنوانيله معروف قيا داخلنده بر عبادتخانه .

بو كوچك عبادتگاه هه الى ۴۸ مترو ابعادنده بولنان وقيا داخلنده اويولش اولان بر محلك اورتمسنددر .
كوچوك بر مصر معبدى شكلنده اولديني جهته مصرك فنيكه داخلنده اجرا ايتديكي تأثيره اك اني بر مثال ديمكدر .
تفرعاتى ايچون (ره نان) ايله (پرو) نك سالف الذكر اثرلرينك اوننجى و ۲۴۳ نجى صحيفه لرينه مراجعت اولته .

آشاغيده: انطاكيه (آنتيوكيا) .

شهرك خارجنده وقيله كاثن اولان آت ميدانك شيمديكى حاليدير . ايكيوز مترو دن زياده بر طولى حائر اولان
بو انشاتك داخلنده كي صره لرك قسم تختانيلى كورولمكده در .

Tafel 97. Oben: **Marathus**. Felskapelle el Ma'bed. Aufnahme von Dr. K. Wulzinger.
Vgl. dazu van Berchem und Fatio, Voyage en Syrie II 1, Taf. 74.

Dieses kleine Heiligtum liegt inmitten eines in den Fels geschnittenen Bezirkes von 55 : 48 m. Es stellt die Formen eines ägyptischen Tempels im kleinen dar, zugleich ist es das beste Beispiel ägyptischen Einflusses in Phönikien. Für die Einzelformen vgl. Rénan, Mission en Phénicie Pl. 10 und Perrot, Histoire de l'art III S. 243, Fig. 185 ff.

Unten: **Antiochia**. Jetziger Zustand des einstigen Hippodroms außerhalb der Stadt. Reste des Zuschauerraums dieses mehr als 200 m langen Bauwerkes. Die schrägen Mauerklötze sind vermutlich die Unterbauten von Treppen, die zu den jetzt fehlenden Sitzreihen emporführten. Aufnahme von Dr. K. Wulzinger.

لوحة ٩٨ - انطاكية جوارنده نهر العاصي (الارند).

شكلمز، وقتيله سلفكيانك يايتهختي اولمش اولان شهرك وضعيتي وصوينكده مبدوليتي حقنده كوزل بر فكر ويرمكده در. قديم مؤلفر بونده صوايله ايشلين و صناعتكارانه يابلمش اولان برچوق انشاآتك موجود ايدوكني ذكر ايتمكده درلر.

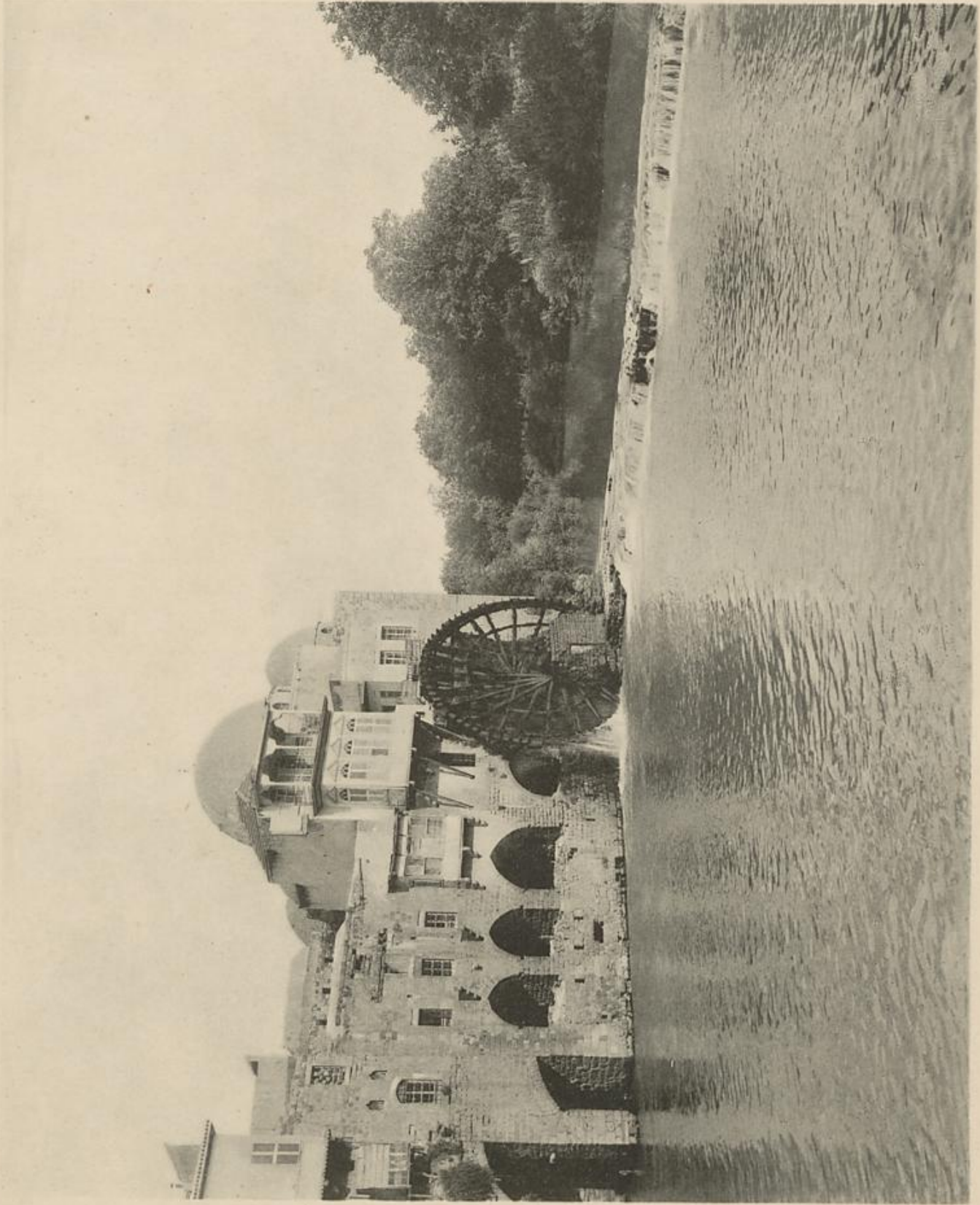
ايمراطور (زوستينين) زماننده بيله نهرالعاصيده انطاكيه يه قدر سير سفائن ممكن ايدى. سلفكك ليمان قومانداني دخي نهرك يتاغني تميز طوتمقدن مسؤل ايدى. اهل صليب زماننده بيله بو نهر اوزرندن انطاكيه يه ارزاق كوتوريلور ايدى. بوكون آرتق نهر العاصي اوزرنده سيرسفائن يالكر منصبنده ممكندر كه بوده انطاكيه دن ايكي كونلك مسافده كاتدر. زمان قديمده (الارند) نهرى، شهرك برتخت اوزرنده او طورمقده اولان آلهه حامي سنك آياق اوجنده طوران بر دليقاني شكلنده تجسم ايتديرلمش ايديكه آلهه نك باشنده تاج مقامنده بر ديوار شكلي، صاغ النده ده بر باشاق دمتي وار ايدى. صناعتكار (آبي خيدهس) طرفدن تصنيع ايديلن بو هيكل ايسه انطاكيه مسكوكاتندن آكلاشدينى وجهه. درت ستونلى بر سفقك آلتنده بولنيورايدى ومؤلفين قديمه نك بياناته نظرآده يالديزلى طونجندن مصنوع ايدى.

Tafel 98. **Der Orontes (Nahr el 'Âsi) bei Antiochia.** Aufnahme von Larsson.

Das Bild gibt einen guten Eindruck von der lieblichen Lage und dem großen Wasserreichtum der einstigen Hauptstadt der Seleukiden, in der von den antiken Schriftstellern zahlreiche kunstvolle Wasserbauten erwähnt werden. Noch zur Zeit des Kaisers Justinian war der Orontes für den Schiffsverkehr nach Antiochia benutzbar und der Hafenkommendant von Seleucia war für die Reinigung des Strombettes verantwortlich. Zur Zeit der Kreuzritter wurden Lebensmittel auf dem Fluß nach Antiochia gebracht. Heute gibt es auf dem Orontes keinen Schiffsverkehr mehr außer an der Mündung, die sich eine halbe Tagereise westlich von Antiochia befindet.

Der Orontesfluß wurde in alter Zeit als ein schöner Jüngling dargestellt, der sich zu Füßen der thronenden Stadtgöttin erhebt; die Göttin trug eine Mauerkrone und hielt ein Ährenbündel in der Rechten. Diese von dem Künstler Eutychides geschaffene Gruppe befand sich unter einem auf vier Säulen ruhenden Dach, wie Münzdarstellungen von Antiochia beweisen, und bestand nach Angabe der alten Schriftsteller aus vergoldeter Bronze.

Über die Bedeutung Antiochias vgl. H. Thiersch, An den Rändern des römischen Reiches, München 1911, S. 44 ff.

لوحة ۹۹ - لاذقيه (لاثوديكه آ - آد - ماره).

قرال سلفقوس نيقاتور (قبل الميلاد ۳۱۲-۲۸۰) والدهسى (لاثوديكه) نك شرفه اولق اوزره شهره بواسى ويرمشدر. بونامده اولان ساثر بلدهلردن فرق اولنقى ايجون بوكا (آد - ماره) يعنى (ساحلده) عنوانى دخى اضافه ايدلى. شهرك يونان دورندن يالكز پك آزبقايسى واردر. فقط روما ادوار اخيره سندن شاپان اهميت آثار باقى قالمشدر. شويلهكه: اولاً، وقتيله ايكي جاده نك محل تلاقيسنده بولنمش اولان وبوكون داخلنه برجامع انشا ايدلمش بولنان بر (تتراپيلون) يعنى درت مدخلى حاوى جسيم برقبو [۱۰۰ نجى لوحه نك اوست قسمنده مراجعت اولنه] ايله برده ديكر برجامعك قربنده ستونلى رواقلرله محاط كنيش برحولى (۹۹ نجى لوحه نك صول قسمى) واردر. بوراده ستون باشقلىرى قوره نك نظامنده اولوب وقتيله آله و آلهلرك يارى بله قدر تصويرلرني حاوى ايديلر. بوكون بوتصويرلر قازلمشدر.

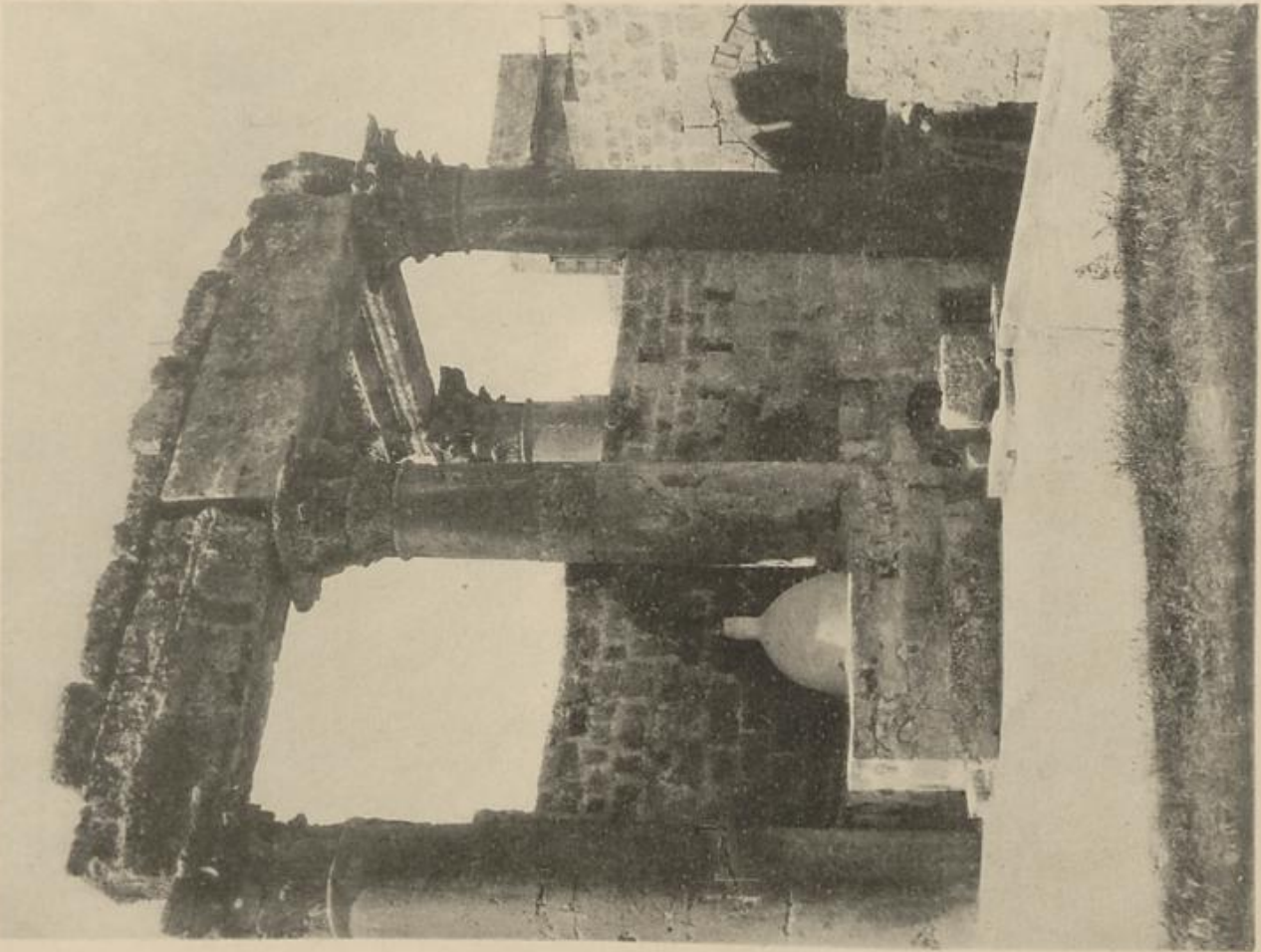
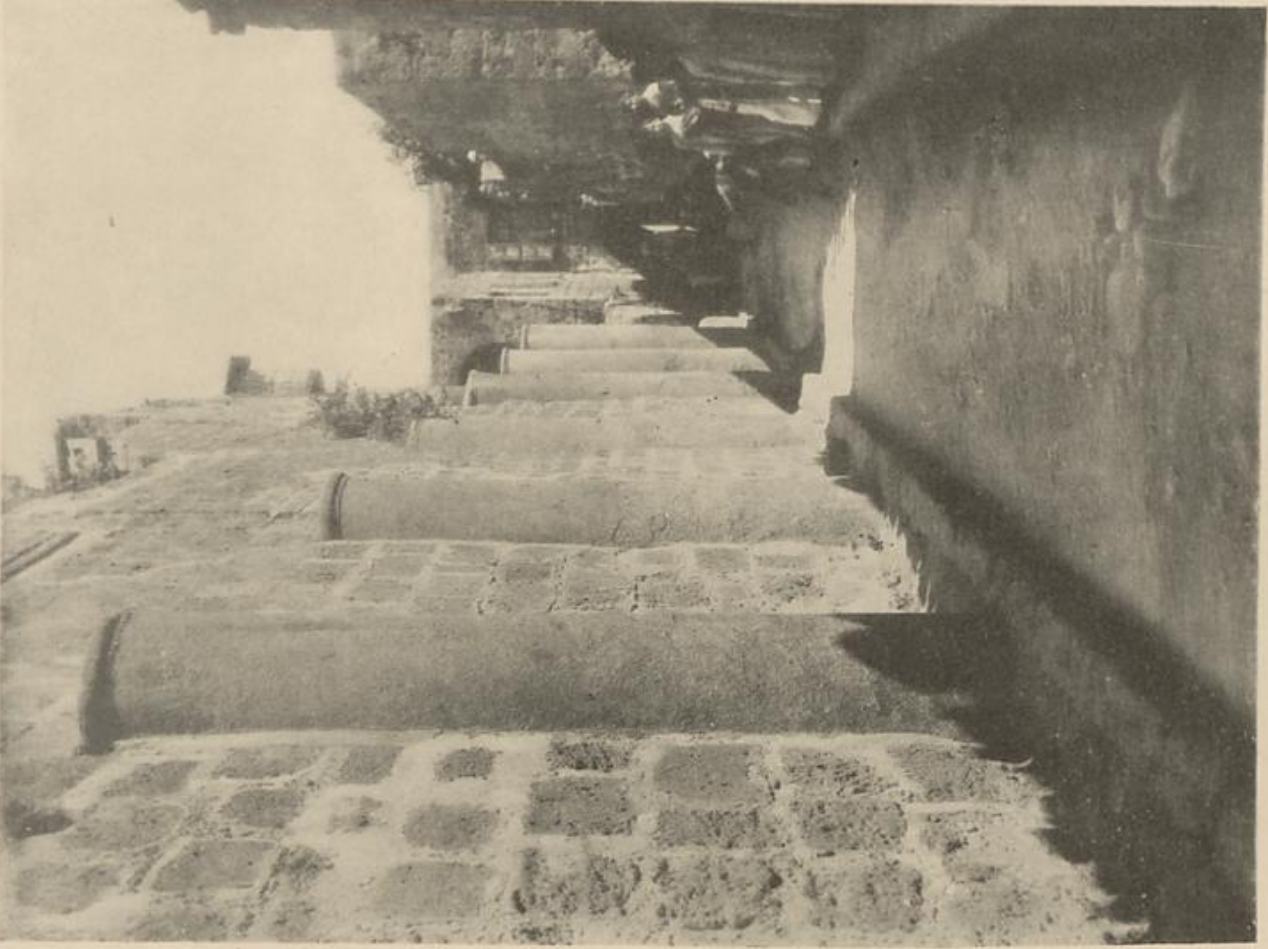
۹۹ نجى لوحه نك صاغ قسمنده كي رسم ايكي طرفى ستونلى قديم برجاده نك بقايسى ارائه ايتكمده دركه بوستونلرك آره يرلرى بوكون خانه لرله طولمشدر.

Tafel 99. **Laodicea ad mare** (Lādhiqija, Lattakie). Aufnahmen von Dr. K. Wulzinger.

Die Stadt erhielt ihren Namen durch König Seleukos Nikator (312—280 v. Chr.), der sie so zu Ehren seiner Mutter Laodike nannte. Zum Unterschied von anderen Städten dieses Namens erhielt sie den Beinamen »am Meer«. Von der griechischen Epoche der Stadt sind keine Reste mehr sichtbar. Aber aus der späteren Römerzeit haben sich bemerkenswerte Reste erhalten: ein Teträpylon (vgl. Taf. 100 oben), das an der Kreuzung von zwei alten Hauptstraßen lag, und in dem jetzt eine Moschee eingerichtet ist, ferner bei einer anderen Moschee der Rest einer von Säulenhallen umgebenen großen Hofanlage (Taf. 99 links) mit korinthischen Kapitellen, an denen sich die Brustbilder von Göttern und Göttinnen befanden (jetzt abgemeißelt). Vgl. van Berchem und Fatio, Voyage en Syrie II 1, Taf. 58 oben und I 2, S. 289.

Die Abbildung der Taf. 99 rechts zeigt Reste einer antiken Straßenhalle, zwischen deren Säulen moderne Hausbauten eingefügt worden sind.

بو بنا [۹۹ نجی لوحه یه عائد متنه دخی مراجعت اولنه]، ایچ طرفی قبهلی اولان درت وجهلی برباب ظفر طرزنده رونما اولمقده در. شمال و جنوب طرفلرینه متوجه بولنان یوزلری دیواره متصل ستونلر و ناقص صاحب ایله مجهز اولمق اعتباریله دیگر ایکی یوزدن دهها زیاده مزین بولمقده درلر. بو اقسامک اوزرنده بر آتیقا موجود اولدینی کی مدور اولان سقف دخی خارجاً باصیق برقه کی کورونمکده در.

سوریه شهرلرنده برچوق امشالی موجود اولان بو بنا بونوع مبانینک اک حسن حالده قالانیدر و بعد المیلاد اوچنجی عصردن قاله اولمسی ده اغلب احتمالاتدر.

آشاغیده: (طوروس) طاغرلنده کائن (کیلیکیا) قپوسنک قیا ایچنده کی دیواری اولوب اوزرنده مذبح شکلنده و نذیره مقامنده برقبارتمه نی حاویدر.

کیلیکیدن (یعنی آطنه ولایتک بولندینی طرفدن) آسیای صفرانک یوکسک یا ییلاسنه طوغری زمان قدیمه بالکر طار برقیولی وار ایدیکه بویول حتی برقیو ایلده سداولته بیلوردی. (کولک) ایله (بوزاتی) آره سنده کائن اولان بو قپو (کیلیکیا قپوسی) نامیله معروفدر.

ایران حکمدارلری ویوک اسکندر دن فره دریق بارباروسایه حتی ازمنه جدیدیه وارنجیه قدر بو طرفلرده حرکت ایدن اردولر بو طار کچیدن کچمک مجبوریتده بولنشلردر. بعض یولچیلر، اونک قیالقی اولان جدارانته خاطره مقامنده رسملر یابدیلر. مذبح شکلنده اولوب رومالیرک نذیره مقامنده اولان قبارتمه سی دخی بو قیایدندر. بو ایسه مع التاً سف بو کون آرتق موجود دکلدر. چونکه کچیدک طرز جدید اوزره توسیعی اقتضا ایلمش اولدینی جهته ازاله سی لازم کلمشدر.

Tafel 100. **Tetrapylon von Laodicea.** Aufnahme von Dr. K. Wulzinger.

Das Gebäude (vgl. auch Text zu Taf. 99) stellt sich dar als eine Art vierseitiges Triumphthor mit innerer Kuppelwölbung. Die nach Norden und Süden gerichteten Seiten sind durch Säulenvorbauten und verkröpftes Gebälk reicher geschmückt als die beiden anderen Seiten. Eine Attika erhebt sich über diesen Gliedern, und die Wölbung kommt außen nur als flache Kuppel zum Ausdruck.

Der Bau, welcher zahlreiche Analogien in syrischen Städten hat, ist der besterhaltene seiner Art, er gehört vermutlich in das 3. Jahrhundert n. Chr.

Unten: Eine Felswand der **kilikischen Pforten** des Taurusgebirges mit altarförmigem Votivrelief.

Von Kilikien nach der Hochebene von Kleinasien führte im Altertum nur ein einziger, enger Felsweg, der sogar durch ein Tor versperrt werden konnte: die kilikischen Pforten, zwischen Gülek und Bozanti. Der Name hat sich in dem Worte Gülek noch verstümmelt erhalten. Die Heereszüge von den Perserkönigen und Alexander dem Großen an bis zu Friedrich Barbarossa, von Ibrahim-Pascha bis in neueste Zeit mußten diesen Paß durchschreiten, und manche Reisende haben an den Felswänden Erinnerungszeichen zurückgelassen. Ein solches ist auch das altarförmige römische Votivrelief, welches jetzt leider nicht mehr existiert, da es einer modernen Verbreiterung des Paßweges zum Opfer gefallen ist. Erst im großen Weltkrieg ist mit der Herstellung der kühnen Gebirgs-eisenbahn durch den Taurus die Bedeutung der kilikischen Pforten für die Verbindung Syriens mit Kleinasien verringert worden. Diese Bahn folgt einer weiter östlich gelegenen Linie.

